

Betænkning om eliteidrætten i Danmark

Betænkning om eliteidrætten i Danmark

*Betænkning fra
kulturministeriets eliteidrætsudvalg*

Ministeriet for kulturelle anliggender
Betænkning nr. 992
1983

trykt på genbrugspapir

ISBN 87-503-4724-1

Ka 00-43 bet.

JJ trykteknik a-s, København

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning

1.1. Udvalgets nedsættelse og virksomhed	11
1.2. Sammenfatning af udvalgets forslag	12

Kapitel 2. Idrættens samfundsmæssige betydning

2.1. Generelle træk af udviklingen	17
2.2. Idrættens placering	18
2.2.1. Befolkningens idrætsvaner	18
2.2.2. Den frivillige idræt - organiseret og uorganiseret	20
2.2.3. Idrætten i uddannelsessystemet	22
2.2.4. Idrætsanlæg og planlægning	23
2.2.5. Idrættens økonomi	26
2.3. Idrættens funktioner	31
2.3.1. Idræt som middel	31
2.3.2. Sundhedsmæssige funktioner	31
2.3.3. Sociale funktioner	32
2.3.4. Kulturelle funktioner	33
2.3.5. Politiske funktioner	34
2.4. Målformuleringer for idrætten	36
2.5. Idrættens rekruttering	38

Kapitel 3. Eliteidrættens situation

3.1. Udviklingen i eliteidrætten	45
3.1.1. Historisk udvikling	45
3.1.2. Karakteristiske træk ved idrætsudfoldelsen	47
3.1.3. Karakteristiske træk ved idrætsanlæggene	48
3.1.4. Rekruttering til eliten	49
3.2. Dansk eliteidræts internationale status	51
3.2.1. Udviklingen i dansk eliteidræt	51
3.2.2. Udviklingen i styrkeforholdet i international idræt	54
3.3. Eliteidrættens organisering	55
3.3.1. Nationale organisationer	55
3.3.2. Internationale organisationer	57
3.3.3. Regler og bestemmelser - amatørbegrebet	59
3.4. Eliteidrættens økonomi	61
3.4.1. Organisatorisk baggrund for økonomien	61
3.4.2. Dansk Idræts-Forbund	61
3.4.3. Danmarks Olympiske Komité	63
3.4.4. Dansk Idrætselite Komité	64

3.4.5.	Specialforbundene	65
3.4.5.1.	Finansiering og anvendelse af forbundenes økonomiske midler	65
3.4.5.2.	Specialforbundene og elitearbejdet	69
3.4.5.3.	Lokalunionerne og elitearbejdet	72
3.4.5.4.	Mandlig og kvindelig elite	73
3.4.5.5.	Særlige foranstaltninger til støtte af den enkelte eliteidrætsudøver	73
3.4.5.6.	Sponsorstøtte	75
3.4.5.7.	Specialforbundenes økonomiske udvikling i 1970'erne	79
3.4.5.8.	Specialforbundenes aktuelle økonomiske situation	80
3.5.	Uddannelsesvirksomhed	84
3.6.	Administration og ledelse	87
3.6.1.	Ansatt personale	87
3.6.2.	Det ansatte personales arbejdsopgaver	87
3.6.3.	Det ansatte personales uddannelse/kvalifikationer	88
3.6.4.	De frivillige ledere	89
3.7.	Specialforbundenes behov og planer for en fremtidig elitestruktur	90
3.7.1.	Konkrete planer	90
3.7.2.	Ideelle initiativer	91
3.7.2.1.	Organisationsstruktur	91
3.7.2.2.	Finansiering	91
3.7.2.3.	Instruktion	92
3.7.2.4.	Faciliteter	92
3.7.2.5.	Idrætsmedicin m.m.	93
3.7.2.6.	Eliterekruttering	93
3.7.2.7.	Foranstaltninger omkring den enkelte eliteidrætsudøvers situation	94
3.8.	De mest presserende problemer for elitearbejdet i specialforbundene	94
3.9.	Specialforbundenes vurderinger af tre alternative udviklingsmuligheder for det fremtidige elitearbejde	96
3.9.1.	Betænkning 709's vurdering af eliteidrættens placering	96
3.9.2.	Specialforbundenes syn på en fortsættelse af elitearbejdet som hidtil	97
3.9.3.	Specialforbundenes syn på en opprioritering af elitearbejdet	98
3.9.4.	Specialforbundenes syn på en mindre satsning på eliten	98

Kapitel 4. Eliteidrætsudøvrernes situation

4.1.	Spørgeskemaundersøgelse af eliteidrætsudøvrerne	101
4.2.	Eliteidrætsudøvrernes alder og sociale baggrund	102
4.3.	Eliteidrætsudøvrernes uddannelsesmæssige baggrund	103
4.3.1.	Skoleuddannelse	103
4.3.2.	Erhvervsuddannelse	104
4.3.3.	Kombinationen uddannelse/erhvervsarbejde	105
4.4.	Eliteidrætsudøvrernes beskæftigelsesforhold	105
4.5.	Civilstand og børn	107
4.6.	Eliteidrætsudøvrernes økonomi	107
4.6.1.	Indtægtsforhold	107
4.6.2.	Eliteidrætsudøvrernes udgifter til idræt	109
4.6.3.	Eliteidrætsudøvrernes nettoudgift/nettoindkomst	110

4.6.4.	Sponsorforhold	113
4.7.	Eliteidrætsudøvernes idrætslige vilkår	115
4.7.1.	Motivationsfaktorer for påbegyndelse af idræt	115
4.7.2.	Alder ved påbegyndelse af målrettet træning	116
4.7.3.	Eliteidrætsudøvernes tidsforbrug	117
4.7.4.	Idræt og arbejde/uddannelse	118
4.8.	Problemer i forhold til uddannelsen	120
4.9.	Idrætsskader	122
4.10.	Trænings- og konkurrencebetingelser	123
4.10.1.	Samlet vurdering	123
4.10.2.	Den internationale elites vurderinger	124
4.10.3.	Forskellige idrætsgrenes vurderinger	125
4.10.4.	Mandlige og kvindelige udøvers vurderinger	126
4.10.5.	Vurdering af særlige problemer	126
4.11.	Forholdet til specialforbundets ledelse	127
4.12.	Forholdet til dagspressen	128
4.13.	Eliteidrætsudøvernes vurdering af deres idrætsskader	129
4.14.	Efter karrierens afslutning	130
4.15.	Behov for forbedringer	130

Kapitel 5. Idrætsmedicin

5.1	Den eksisterende idrætsmedicinske struktur	133
5.1.1.	DIF's idrætslægeordning	133
5.1.2.	Specialansatte idrætslæger	133
5.2.	Idrætsmedicinens placering i lægeuddannelsen	133
5.3.	Idrætsmedicinske opgaver	134
5.4.	Dopingkontrol	135
5.5.	Omfanget af idrætsskader	136

Kapitel 6. Idrætsforskning

6.1.	Idrættens Forskningsråd	139
6.2.	Den medicinsk-fysiologiske forskning	139
6.3.	Den humanistiske og samfundsvidenskabelige forskning	140
6.4.	Anden idrætsforskning	141
6.5.	Forskningsopgaver af relevans for eliteidrætten	141
6.6.	Formidling af forskningsresultater	142

Kapitel 7. Idrætten i massemedierne

7.1.	Idrætten som underholdningsindustri	143
7.2.	Idrættens placering som stofområde	144
7.3.	Sportsjournalistikkens normer og mål	144
7.4.	Massemediernes betydning for eliteidrætten	145
7.5.	Træk af de kommende års udvikling	146

Kapitel 8. Eliteidrætten i andre lande

8.1.	Forskellige modeller	149
8.2.	Den østeuropæiske model	149
8.3.	Den amerikanske model	150
8.4.	Den vesttyske model	151

8.5. Den franske model	153
8.6. Den svenske model	154

Kapitel 9. Centre for eliteidræt

9.1. Baggrund	157
9.2. Centerstrukturen	157
9.2.1. Hovedcentre	158
9.2.2. Regionalcentre	159
9.2.3. Talentcentre	159
9.3. Realisering	160
9.3.1. Eksempler	161

Kapitel 10. Eliteidræt og uddannelse

10.1. Idræt i uddannelsessystemet	165
10.2. Behov for særordning for eliteidrætsudøvere	166

Kapitel 11. Forslag til en fremtidig eliteidrætsstruktur

11.1. Grundlæggende forudsætninger	167
11.2. DANTOP - organisatorisk struktur	168
11.2.1. Generelle forudsætninger	168
11.2.2. Repræsentantskabets opgaver og sammensætning	168
11.2.3. Bestyrelsens opgaver og sammensætning	169
11.3. DANTOP - konkrete opgaver	169
11.3.1. Eliteidrætspolitisk planlægning	170
11.3.2. Økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere	170
11.3.3. Uddannelsesmæssige foranstaltninger for eliteidrætsudøvere	170
11.3.4. Arbejdsmæssige og sociale foranstaltninger for eliteidrætsudøvere	171
11.3.5. Udvikling af træning og instruktion	173
11.3.6. Forbedring af anlæg og faciliteter	173
11.3.7. Idrætsmedicin	174
11.3.8. Idrætsforskning	174
11.3.9. Varetagelse/koordinering af fællesopgaver for idrætsorganisationerne	174
11.3.10. Rådgivning og vejledning	175
11.3.11. DANTOP-PRODUKTION	175
11.4. Forholdet mellem DANTOP, de øvrige idrætsorganisationer, offentlige myndigheder og erhvervslivet	176
11.4.1. DANTOP og de øvrige idrætsorganisationer	177
11.4.1.1. Forholdet til DOK	177
11.4.1.2. Forholdet til DIF	177
11.4.1.3. Forholdet til DIK (Team Danmark)	177
11.4.1.4. Forholdet til specialforbundene	177
11.4.1.5. Udtagelseskompetence kontra støttefunktioner	177
11.4.2. DANTOP og offentlige myndigheder	177
11.4.2.1. Forholdet til statslige institutioner	177
11.4.2.2. Forholdet til kommunerne (eliteidrætscentre)	178
11.5. DANTOP - styringsproblemer	178
11.5.1. Kriterier for økonomisk støtte til de enkelte eliteidrætsudøvere	178
11.5.2. Fordeling af DANTOP's støtte på enkelte idrætsgrene	178
11.5.3. Forholdet mellem amatører og professionelle	179

11.5.4. Forholdet mellem elite og bredde	179
11.6. DANTOP-finansiering af aktiviteterne	180
11.7. Etapevis realisering af DANTOP	181
11.8. Etapevis udvikling af budgettet	182
Bilag	183
Litteraturhenvisninger	215

Kapitel 1. Indledning

1.1. Udvalgets nedsættelse og virksomhed

Udvalget blev nedsat ved årsskiftet 1979/80 med følgende kommissorium:

»Det offentliges interesse i idrætssektoren vedrører i første række idrætten i bredden, men på baggrund af den uklarhed, der har været omkring eliteidrættens forhold til det offentlige, nedsættes et udvalg til vurdering af eliteidrættens vilkår.

Udvalget har til opgave ud fra en analyse af idrættens nuværende funktion og placering i samfundet at vurdere de fremtidige udviklingsmuligheder for elitesektoren samt vurdere, hvorvidt der bør fremsættes forslag til foranstaltninger, som fra offentlig side bør iværksættes i forhold til denne idrætssektor. Udvalget forudsættes i sine overvejelser at inddrage følgende elementer:

Eliteidrættens indvirkning på idrætten som helhed, eliteudøverens idrætsmedicinske, uddannelsesmæssige og sociale forhold, behovet for forskning, uddannelse af instruktører og udvikling af idrætsanlæg, erhvervslivets sponsorvirksomhed samt forholdet til massemediernes.

Udvalget forudsættes under sit arbejde at undersøge eliteidrættens forhold i andre lande, specielt i lande hvormed Danmark med rimelighed kan sammenlignes, og er iøvrigt berettiget til i sit arbejde at inddrage andre spørgsmål, som det måtte finde af betydning, ligesom det er berettiget til at indhente supplerende sagkyndig bistand.«

Udvalget kom til at bestå af repræsentanter for dansk idræts fem hovedorganisationer, Dansk Idræts-Forbunds specialforbund, trænere, ledere og aktive idrætsudøvere. Derudover blev ministeriet for kulturelle anliggender og idrætslæreruddannelserne repræsenteret i udvalget.

Udvalget fik følgende medlemmer:

Formand:

Vicepræsident Frank Damkier

Hovedorganisationerne:

Advokat Svend O. Hansen, Dansk Idræts-Forbund

Skoleinspektør Johannes Clausen, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger

Højskolelærer Arne Rasmussen, De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger

Svejssemester Tage Carlsen, Dansk Firma-idrætsforbund

Advokat Kurt Møller, Danmarks Olympiske Komité

Dansk Idræts-Forbunds specialforbund:

Overingeniør Carl Nielsen, Dansk Boldspil Union

Viceskoleinspektør Børge Kaas-Andersen, Dansk Forening for Rosport

Trænere og ledere:

Idrætskonsulent Niels-Chr. Holmstrøm, fodboldtræner

Overlader Leif Mikkelsen, træner for håndboldlandsholdet

Adjunkt Lotte Tybjerg-Pedersen, idrætslærer og gymnastiktræner

Oversygeplejerske Lisa Blankholm Møller, ungdomsleder i Dansk Tennis Forbund

Aktive idrætsudøvere:

Advokat Valdemar Bandolowski, solingsejler

Cand.mag. Bjarne Ibsen, atletikudøver

Ministeriet for kulturelle anliggender:

Fuldmægtig Claus Bøje

Danmarks Højskole for Legemsøvelser:

Konstitueret rektor Ivar Berg-Sørensen

Til sekretær for udvalget beskikkedes fuldmægtig Søren Clausen, ministeriet for kulturelle anliggender.

Som ekstern sekretær tilknyttedes fra februar 1980 lektor, cand.polit. Klaus Nielsen og fra oktober 1980 projektleder, cand.phil. Søren Riiskjær Christensen.

I juni 1981 forlod advokat Kurt Møller udvalget, idet han fratrådte formandsposten i Danmarks Olympiske Komité og erstattedes af den nyvalgte formand, generalmajor Niels Holst-Sørensen. Adjunkt Lotte Tybjerg-Pedersen udtrådte ligeledes af udvalget i juni 1981 og erstattedes af adjunkt Else Trangbæk, idrætslærer og gymnastiktræner.

I september 1981 døde udvalgets formand Frank Damkier. Han erstattedes i december 1981 af departementschef i ministeriet for

kulturelle anliggender, Jørgen Harder Rasmussen.

På grund af generalmajor Niels Holst-Sørensens udnævnelse til dansk militærattaché ved NATO i Bruxelles har grosserer Preben Z. Jensen fra december 1982 deltaget i udvalgets møder som observatør for Danmarks Olympiske Komité.

Udvalget har afholdt 27 møder, herunder 2 internatmøder. Udvalget har nedsat flere underudvalg og har gennemført drøftelser med en række særligt sagkyndige.

Som led i udvalgets arbejde blev i august 1983 udgivet rapporten: »Eliteidrætsudøvernes vilkår - Danske eliteidrætsudøveres sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske vilkår samt trænings- og konkurrencebetingelser«.

København, august 1983

Valdemar Bandolowski
Tage Carlsen
Niels-Chr. Holmstrøm
Børge Kaas-Andersen
Carl Nielsen
Else Trangbæk

Ivar Berg-Sørensen
Johannes Clausen
Niels Holst-Sørensen
Leif Mikkelsen
Arne Rasmussen

Claus Bøje
Svend O. Hansen
Bjarne Ibsen
Lisa Blankholm Møller
Jørgen Harder Rasmussen
(formand)

/Søren Riiskjær Christensen, Søren Clausen, Klaus Nielsen

1.2. Sammenfatning af udvalgets forslag

Som nævnt i kommissoriet skulle udvalget foretage en analyse af idrættens nuværende funktion og placering i samfundet. Denne analyse, som er beskrevet i kapitlerne 2-8, danner grundlag for udvalgets forslag, som er beskrevet i kapitlerne 9-11.

I **kapitel 9** konstaterer udvalget bl.a., at den koncentrationstendens mod storbyområder, som har kendetegnet eliteidrættens udvikling de senere år, rummer en række planlægningsmæssige fordele for udviklingen af eliteidrættens. Der peges på, at behovet for kvalificeret instruktion, kvalificerede træningspartnere, idrætsmedicinsk service samt uddannelsesmæssige foranstaltninger kan imødekommes, hvis indsatsen samles geografisk på en række centre, ligesom anlægsinvesteringerne kan begrænses og planlægges rationelt.

Udvalget foreslår en tredelt centerstruktur, idet der sondres mellem hovedcentre, regionalcentre og talentcentre.

Hovedcentrene er det fysiske samlingssted for eliten på internationalt niveau. Her vil den daglige træning foregå og her vil eliteidrætsudøverne blive tilbudt vejledning vedrørende deres idrætslige, økonomiske, uddannelsesmæssige og sociale situation. Det i kapitel 11 omtalte fællesorgan for dansk eliteidræt DANTOP vil blive ansvarlig for tilrettelæggelse af centrenes servicetilbud. Hovedcentrene vil samtidig fungere som hjemsted for træningssamlinger, landsholdsforberedelse og instruktionskurser, dvs. rumme tilstrækkelige indkvarteringsmuligheder, og de vil være stedet, hvorfra landstrænerens virksomhed udgår. Hovedcentrene vil kunne være samlingssted for beslægtede idrætsgrene, hvorved en række fællesfaciliteter kan påregne optimal udnyttelse. For enkelte af de mest udbredte idrætsgrene kan der blive tale om mere end et hovedcenter (København, Århus f.eks.).

Udvalget finder, at det er nødvendigt at definere en regional struktur for elitearbejdet, sådan at den nationale elite på landsplan via regionalcentre kan tilbydes træningsmuligheder på højt niveau samt idrætsmedicinsk vej-

ledning, visse former for testning og forskellige former for personlig vejledning og bistand. Træningsarbejdet på disse centre vil ske i samarbejde med regionens eliteklubber og deres trænere, men under koordination af en lands- og/eller forbundstræner.

Endelig peger udvalget på behovet for en struktur for talentrekruttering i form af talentcentre med ansvar for kontakt med talentfulde idrætsudøvere og med tilbud om træningsvejledning og andre former for rådgivning. Talentcentrene vil være udvalgte, lokale klubber, som i overensstemmelse med deres målsætning har fået tillagt denne funktion.

Udvalget påpeger, at etablering af centrene kun i begrænset omfang vil stille krav om nye anlægsinvesteringer, men i et vist omfang føre til omstrukturering af eksisterende faciliteters anvendelse. De afgørende elementer i centeropbygningen er på den ene side at skabe klarhed om den fysiske struktur for elitearbejdet, på den anden side at definere organiseringen af dette arbejde og dermed ansvaret for kontakt med udvikling af eliteidrætsudøverne.

I **kapitel 10** anfører udvalget, at der er behov for særlige initiativer for at undgå, at talentfulde idrætsudøvere tvinges til at vælge mellem skolegang og idrætskarriere. Udvalget foreslår derfor, at der etableres samarbejdsaftaler mellem uddannelsessteder på den ene side og hovedcentre og større regionalcentre på den anden side, således at eliteidrætsudøverne sikres et relevant, alment uddannelsesforløb samtidig med at deres behov for større fleksibilitet i undervisningsforløbet kan tilgodeses.

I **kapitel 11** fremsætter udvalget forslag til en eliteidrætsstruktur, som skal fremme dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssig forsvarlig vis.

Ud over etablering af en centerstruktur peger udvalget på opbygning af en række servicetilbud inden for områderne management, træning og instruktion, samt uddannelsesmæssig og social rådgivning. Endvidere peges der på behovet for udbygning af økonomiske støtteforanstaltninger og støtteforan-

stakninger i forbindelse med idrætsudøvernes tilpasning til uddannelse eller erhverv, samt på opgaver som må løses inden for områderne idrætsmedicin og idrætsforskning. Til varetagelse af den overordnede styring af den fremtidige udvikling af eliteidrætten foreslås oprettet en selvejende institution DANTOP med en lønnet daglig ledelse og bestyrelse samt et repræsentantskab, hvor idrætten, offentlige myndigheder m.v. er repræsenteret. Repræsentantskabet skal være forum for principielle drøftelser af eliteidrættens udvikling med henblik på fastlæggelse af generelle retningslinier for DANTOP's virksomhed, og repræsentationen af offentlige myndigheder i repræsentantskabet foreslås på baggrund af statens deltagelse i finansieringen af DANTOP's virksomhed samt behovet for en koordinering af indsatsen med amts- og primærkommuner. Bestyrelsen har den almindelige ledelse af DANTOP's virksomhed og fordeler de til rådighed værende midler i overensstemmelse med formålsparagraf og repræsentantskabets retningslinjer. Af bestyrelsens 7 medlemmer udpeges 5 af repræsentantskabet og 2, herunder formanden, af kulturministeren.

DANTOP skal sikre koordination og effektivisering af ressourceanvendelsen inden for eliteidrætsområdet gennem samarbejde med dansk idræts øvrige organisationer.

Det daglige arbejde med udvikling af eliten (rekruttering, instruktion, trænings- og konkurrencetilrettelæggelse) vil fortsat være et anliggende, der hovedsagelig påhviler idrættens egne organisationer.

DANTOP bidrager med servicetilbud samlet i eliteidrætscentrene i form af idrætsfaglig kompetence m.m., som idrætsudøvere, foreninger og specialforbund vil kunne trække på..

DANTOP's konkrete opgaver kan opdeles i følgende hovedområder:

- Eliteidrætspolitisk planlægning med henblik på fremme af en internationalt konkurrencedygtig elite.
- Økonomisk støtte til eliteidrætsudøverne dels med henblik på at frigøre mere tid til træning, dels til dækning af udgifter i for-

bindelse med idrætsaktiviteten. Støtten vil blive tildelt efter individuelle kvalitets- og behovskriterier.

- Uddannelsesmæssige, arbejdsmarkeds- mæssige og sociale støtteforanstaltninger med henblik på tilpasning af eliteidrætsudøvernes tilværelse på kort og langt sigt til eliteidrættens særlige krav. Der peges i denne forbindelse på behovet for nedsættelse af koordinationsudvalg for henholdsvis uddannelsessektoren til varetagelse af særforanstaltninger i forbindelse med eksamensterminer, uddannelsestilknytning, uddannelsesstøtte, særlige instruktøruddannelser m.v. og arbejdsmarkedssektoren til varetagelse af særforanstaltninger i forbindelse med erhvervsarbejde til sikring af en langsigtet tilknytning til arbejdsmarkedet.
- Udvikling af træning og instruktion gennem tilrettelæggelse af uddannelsesstilbud på højt niveau samt international udveksling af trænere og instruktører.
- Forbedring af anlæg og faciliteter dels gennem overordnet planlægning og organisering af centerstrukturen, dels gennem koordination af eventuelle nyinvesteringer.
- Styrkelse af den idrætsmedicinske service med hensyn såvel til forebyggende rådgivning og skadesdiagnosticering som til behandlingsformidling.
- Rekvirering af forskningsindsats samt formidling af forskningsresultater til idrættens instruktører, trænere og aktive.
- Levering af konsulentbistand i forbindelse med behov for rådgivning og vejledning.
- Varetagelse af et særligt produktionselskab, DANTOP-PRODUKTION, til salg af rettigheder og markedsføring af ydelser i forbindelse med eliteidræt i en etisk forsvarlig form.

Da såvel idrætsorganisationer som kommuner og stat repræsenteres i DANTOP's overordnede ledelse, må DANTOP antages at få større uformel autoritet og dermed opbakning end eksisterende institutioner inden for området. Udvalget forventer, at offentlige myndigheder i deres idrætspolitiske overvejelser og handlinger vil slutte op omkring DANTOP og de principper, der ligger til

grund for institutionernes virksomhed, og kanalisere eventuel støtte til eliteidræt gennem dette system. Samtidig forventer udvalget, at Dansk Idræts-Forbund, Danmarks Olympiske Komité, specialforbundene samt Dansk Idrætselite Komité afgiver kompetence på områder, som vedrører DANTOP's funktion som varetager af fællesopgaver for eliteidrætten.

Udvalget forudsætter, at DANTOP's primære finansieringskilde er tipstilskud, svarende til en gradvis nedsættelse af statsafgiften på A/S Dansk Tipstjenestes virksomhed fra 19% til 16% (1982: 30 mill. kr.). Endvidere forudsættes det, at idrætten bidrager til finansieringen dels gennem halvdelen af Danmarks Olympiske Komités andel af tipsoverskuddet, dels gennem et specialforbundsbidrag på 5% af Dansk Idræts-Forbunds andel af tipsmidlerne og dels gennem indtægter via DANTOP-PRODUKTION's virksomhed.

Gennem anvendelse af de kommunale anlæg, som centrene knyttes til, vil kommunerne bidrage indirekte og delvis til finansieringen af DANTOP-modellen.

Udvalget forudsætter DANTOP-modellen realiseret i tre etaper, hvor finansieringsbehovet vil udgøre henholdsvis 15, 30 og 45 mill. kr., hvoraf ²A finansieres af staten via tipsafgiften.

I første fase skal DANTOP's organisatoriske struktur etableres med repræsentantskab, bestyrelse og daglig ledelse og DANTOP's administrative virksomhed besættes med hel-

tidsansat personale. Der opbygges rådgivende funktioner, og økonomiske støttefunktioner samles i DANTOP. Der indledes opbygning af eliteidrætscentre herunder bestemmelse af relevante faciliteter. Der skal endvidere i denne fase opbygges en investeringsfond med henblik på anlægsinvesteringer i senere faser. Endelig foreslås opbygning af DANTOP-PRODUKTION påbegyndt gennem optagelse af Team Danmark og DIF's videoselskab i DANTOP.

I anden fase skal den økonomiske støtte udbygges, og uddannelses- og arbejdsmæssige støtteforanstaltninger etableres. DANTOP's stab udvides med heltidsansat idrætsfaglig kompetence og deltidsansatte konsulenter på andre områder. Hovedcentre etableres for nogle idrætsgrene, idet der foretages de nødvendige justeringer af anlæg og særlige faciliteter. Endelig etableres DANTOP-PRODUKTION i egentlig forstand.

I tredje fase skal DANTOP-modellen og eliteidrætscentre etableres i den fuldt udbyggede model. Det vil givetvis tage en årrække, før DANTOP har opbygget en konsulenttjeneste med den anførte bredde, og det vil ligesledes vare længe, før DANTOP-PRODUKTION for alvor vil kunne bidrage til finansieringen af DANTOP's aktiviteter. Opbygning af et fuldt udbygget net af lokale og regionale centre samt hovedcentre må endvidere forventes at ske gradvis over en længere årrække og i vidt forskelligt tempo for de enkelte idrætsgrene.

Kapitel 2. Idrættens samfundsmæssige betydning

2.1. Generelle træk af udviklingen

Perioden siden 70'ernes start, hvor betænkning nr. 709 om idrætten og friluftslivet (idrætsbetænkningen) blev skrevet, udgør på mange måder et skelsættende afsnit i idrættens udvikling i dette århundrede:

- Der skete en voldsom aktivitetsudvikling. Antallet af idrætsudøvere steg til mere end det dobbelte. Idrætten blev en væsentlig fritidsaktivitet også for andre aldersgrupper end børn og unge. Især blandt de 30-40 årige og i særlig grad blandt kvinderne var tilgangen stor. En kraftig vækst i den uorganiserede motionsidræt har været et karakteristisk træk.

- Mange nye aktiviteter fik en fremtrædende plads i idrætsbilledet. Først og fremmest motionsløb (kondi, jogging, trim) og motionscykling, men også forskellige former for friluftsliv blev almindelige aktivitetsformer for danskere. Inden for mange idrætsgrene skete en tilpasning af aktiviteterne, så de imødekom de nye brugergruppers behov, og særlige tilbud til børn blev udviklet. Blandt de mere traditionelle idrætsgrene fik især individuelle idrætter som tennis og badminton en stærk tilgang, som tilsyneladende kun begrænsedes af knaphed på faciliteter. Aktiviteter som bodybuilding og frisbee samt fjernøstlige kampformer som taekwon-do og karate fik en plads i 70'ernes og 80'ernes idrætsbillede.

- Idrættens aktivitetsniveau blev i stigende grad betinget af tilskud fra det offentlige. Tilskuddene fra stat og kommuner tredobledes i perioden og udgør i dag et beløb af størrelsesordenen 1,7 mia. kr., hvoraf kommunerne alene tegner sig for 80-85%. Amtskommunerne er kommet med i finansieringen af idrætsarbejdet på amtsplan, men til-

skuddene udgør blot nogle få mio. kr. Tipsloven revideredes i 1976 med det resultat, at idrættens andel af overskuddet ændredes fra 82 til 72%. Dette medførte dog ingen absolut nedgang i tilskuddets størrelse, fordi tipsomsætningen på dette tidspunkt viste en stærk stigning. I 1983 blev der vedtaget en ny lov om landsspil i forbindelse med hestevæddeløb, hvis virkning det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at vurdere. I slutningen af 70'erne skete en neddæmpning af de kommunale anlægsinvesteringer, og i 1982 og 83 mærkedes virkningerne af de kommunale sparebestræbelser også på aktivitetsstøtten til idrætten. I 1983 foretoges en mindre revision af fritidsloven primært med henblik på besparelser.

- Der skete en foreløbig kulmination i idrætsbyggeriet - først og fremmest i kommunalt regi. Antallet af idrætshaller tredobledes og udgør i dag mere end 1.000. Antallet af svømmehaller viste en næsten tilsvarende stigning og udgør i dag ca. 200.

- Idrætten blev officielt placeret som en del af statens kulturpolitik ved i december 1976 at blive flyttet fra indenrigsministeriet til kulturministeriet. Dette skete efter at et udvalg under kulturministeriet i 1974 havde afgivet den i Indledningen nævnte betænkning om idrætten og friluftslivet (betænkning nr. 709) og på baggrund af, at der i januar 1976 med udgangspunkt i denne betænkning afholdtes en principiel debat om idrætten i Folketinget.

- Idrættens hovedorganisationer - Dansk Idræts-Forbund, De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger og Dansk Firmaidrætsforbund samt Danmarks Olympiske Komité - styrkede samarbejdet i

forholdet til det offentlige gennem den formelle etablering af Idrættens Fællesråd i 1977.

Der etableres des endvidere regelmæssige møder mellem hovedorganisationernes formænd og kulturministeren og på embedsmandsplan nedsættes et kontaktudvalg mellem organisationerne i Idrættens Fællesråd og centraladministrationen (kulturministeriet, undervisningsministeriet og miljøministeriet).

- De fleste politiske partier udarbejdede for første gang selvstændige idrætspolitiske programmer eller debatoplæg. Socialdemokratiet som det første i 1977, derefter Venstre og Det Konservative Folkeparti i 1978, Socialistisk Folkeparti i 1979, Det Radikale Venstre og Danmarks Kommunistiske Parti i 1980. Men i øvrigt har samtlige partier beskæftiget sig med idrætspolitiske spørgsmål i perioden.

- Der skete en tiltagende professionalisering af eliteidrætten blandt andet med det resultat, at Dansk Idræts-Forbund i 1979 i sine love åbnede mulighed for, at specialforbund kunne udskille en særlig professionel sektor under deres administration og dog stadig forblive medlemmer af DIF. Dansk Boldspil Union og Dansk Badminton Forbund benyttede denne mulighed. I nogle specialforbund blev betaling af tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med landsholdsdeltagelse en sædvanne.

- Massemediernes afspejling af tilskuerinteressen for topidræt gjorde idrætten til et dominerende stofområde i dagspresse og TV og medførte et øget samarbejde mellem erhvervsliv og specialforbund om sponsorbidrag til finansiering af elitearbejde. I februar 1981 oprettede Dansk Idræts-Forbund og Danmarks Olympiske Komité i samarbejde Dansk Idrætselite Komité. Formålet var at etablere et centralt organ til fremskaffelse af sponsorbidrag til det absolutte elitearbejde. Komitéen arbejder under logoet Team Danmark.

- Idrætten i folkeskolen fik ved skoleloven af 1975 en reduktion i den vejledende timeplan fra 3 til 2 ugentlige timer på de fleste

klassetrin. Ved en revision af den vejledende timetalsplan for idræt i december 1979 øgedes timetallet fra 2 til 3 på 4. og 5. klassetrin. En række fornyelser i fagets indhold, metode og tilrettelæggelse blev angivet, herunder forsøg på kønsintegration og integration af handicappede i undervisningen.

2.2. Idrættens placering

2.2.1. Befolkningens idrætsvaner

I betænkningen om idrætten og friluftslivet fra 1974 påpegede idrætsudvalget, at der kun forelå meget ufuldstændige og summariske oplysninger til vurdering af befolkningens idrætsvaner. Af landsdækkende undersøgelser, som kunne belyse spørgsmålet, refererede udvalget især til Socialforskningsinstituttets interview-undersøgelse fra vinteren 1964, »Fritidsvaner i Danmark med særligt hensyn til radio og fjernsyn« (Kbh. 1966). Det fremgik heraf, at ca. 15% af den del af befolkningen, som var fyldt 15 år, svarede bekræftende på spørgsmålet, om de dyrkede sport. For mændenes vedkommende dyrkede 20% sport, for kvindernes vedkommende 10%.

Af en tilsvarende undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet fra 1975 fremgik det, at 29% af den voksne befolkning dyrkede sport/motion, og at aktiviteten i stor udstrækning fandt sted uden for den organiserede idræt. Andelen af idrætsaktive mænd og kvinder udgjorde henholdsvis 31 og 27%, og det var bemærkelsesværdigt, at der trods en generel stigning i idrætsdeltagelsen var en stagnation for aldersgruppen 16-19 årige, hvis deltagelse var 55%.

Undersøgelsen afslørede, at der var store forskelle i befolkningens idrætsdeltagelse, idet den mere velstillede del af befolkningen - socialgruppe I og II - var forholdsvis stærkere repræsenteret end socialgruppe V. Den afslørede endvidere, at tilvæksten i idrætsdeltagelsen var størst blandt de 30-49 årige og her især blandt kvinderne.

I januar 1982 gennemførte Danmarks Statistik endnu en fritidsundersøgelse, som også omfattede befolkningens idrætsvaner. Den

viste, at befolkningens idrætsdeltagelse (sport/motion) nu var steget til 45% af den voksne befolkning, og at mænd og kvinder i praktisk taget lige stort omfang angav at dyrke idræt. Hvor 1975-undersøgelsen afslørede en stagnation i de 16-19 åriges deltagelse, viste 1982-undersøgelsen en tilvækst. I øvrigt angav 26% af befolkningen over 15 år at dyrke idræt i foreningerne, men organisationsgraden var noget større blandt mænd end blandt kvinder (henholdsvis 30 og 22%). Udviklingen i de fem hyppigst nævnte idrætskategorier fremgår af følgende opstilling, hvor til det dog må anføres, at en betegnelse som motion/kondi i nogen grad slører billedet, fordi der ikke er tale om en bestemt aktivitet, men derimod om en virkning af eller en holdning i almindelighed til en hvilken som helst idrætskategori. Det fremgår heller ikke, med hvilken hyppighed eller intensivitet den pågældende aktivitet dyrkes.

	Pct. af befolkningen	
	1975	1982
Badminton...	5	10
Gymnastik ...	10	10
Motion/kondi	3	10
Svømning....	4	9
Fodbold.	5	6

En undersøgelse af den voksne befolknings idrætsvaner i et afgrænset geografisk område blev foretaget i Ringsted kommune i 1980 af IdrætsForsk, Gerlev Idrætshøjskole. Undersøgelsen udmærker sig ved, at den søger at beskrive karakteristiske forskelle i den måde, hvorpå befolkningen dyrker idræt. 18% af befolkningen dyrkede organiseret konkurrenceidræt, hvilket først og fremmest refererer til den form for idrætsudøvelse, der indbefatter turneringsaktivitet gennem den forening, de pågældende var medlem af. 22% dyrkede organiseret motionsidræt, hvilket især refererer til, at de pågældende ikke det seneste år har deltaget i turneringsaktivitet. 21% dyrkede udelukkende uorganiseret idræt, mens i alt 30% af befolkningen også dyrkede uorganiseret idræt foruden organiserede aktiviteter. Undersøgelsen viser, at social baggrund og køn spiller en afgørende

rolle for deltagelsen i den organiserede konkurrenceidræt (f.eks. 34% fra socialgruppe I mod 11% fra socialgruppe V), mens disse faktorer ikke synes at have nogen betydning for deltagelsen i organiseret motionsidræt. Den skæve rekruttering er imidlertid ikke udtryk for manglende lyst, idet en analyse af det »skjulte« eller ikke opfyldte idrætsbehov viser, at hvis det blev imødekommet, ville deltagelsen være nogenlunde ens i alle socialgrupper.

En landsomfattende undersøgelse af skolebørns kondition og indstilling til idræt (LUSK) gennemførtes i 1971 med det formål at belyse faget legemsøvelsers situation i skolen samt elevernes indstilling til idræt i almindelighed. Undersøgelsen omfattede skoleelever i alderen 8-21 år.

Næsten alle (90%) beskæftigede sig med idræt i fritiden, og ca. halvdelen var medlem af en idrætsforening, mens lidt under ¹/₄ havde været det tidligere. Interessen for idræt både i skolen og udenfor syntes at kulminere omkring 11-års alderen for pigernes vedkommende og omkring 12-års alderen for drengenes.

En anden undersøgelse, Unge i Midtjylland fra 1974, belyser fritidsaktiviteten for samtlige 14-15 årige i Silkeborg kommune. 74% angav at være idrætsaktive, heraf 43% som medlem af en idrætsforening.

Nævnes skal tillige en undersøgelse, Kulturens Børn, fra 1978, som blandt andet undersøgte de 9-12 åriges idrætsvaner på baggrund af deres aktivitet i et repræsentativt udsnit på fem kommuner.

Det ydte sig, at 84% dyrkede idræt i fritiden, heraf 52% i en idrætsforening. 45% af børnene angav idræt som den mest populære kammeratskabsaktivitet. Ca. 65% af drengene så al den sport i TV, de kunne få lov til. Fordelingen af børnene på forskellige idrætsaktiviteter er interessant blandt andet på baggrund af det skift, der sker i valget, når de bliver ældre, jfr. Socialforskningsinstituttets og Danmarks Statistiks undersøgelser ovenfor. Forskydningen gennem livet sker fra kollektive til mere individuelt betonedes idrætsgrene, idet fodbold og håndbold var

de mest populære idrætsgrene blandt drengene - 46% af alle drenge spillede fodbold i fritiden - mens håndbold og svømning var mest populære blandt pigerne.

I et forskningsprojekt »Forsøg med udvidelse af timetallet i faget idræt i Hillerød Kommune« undersøgtes deltagelsen i frivillig idræt for alle 4. og 6. klasser på skoler under Hillerød Kommune i 1982. Ca. 74% af alle elever på de to klassetrin dyrkede idræt uden for skoletiden. Procenten er næsten den samme for piger og drenge, og i gennemsnit dyrkedes der idræt ca. 3½ time ugentligt. Mest populære idrætsgrene var fodbold, svømning, badminton, håndbold og gymnastik. Idrætsorganisationernes egne medlemstal er også steget kraftigt de sidste 10-15 år, men som følge af den omfattende dobbeltregistrering af foreningsmedlemmerne er denne statistik mindre velegnet til at vurdere det faktiske samlede antal aktive idrætsudøvere.

	Antal medlemmer		Stigning i pct.
	1973	1982	
Dansk Idræts-Forbund	982.590	1.386.527	41
De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger	460.334	758.147	65
De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger	420.374	868.637	107
Dansk Firmaidræts-forbund	104.725	162.640	55

Sammenfattende kan det konkluderes, at næsten alle børn på et tidspunkt dyrker idræt i fritiden, og at der er sket en kraftig vækst i idrætsaktiviteten for voksne. Op mod halvdelen af den danske befolkning dyrker en eller anden form for idræt eller motion i fritiden. 26% af befolkningen over 15 år er medlemmer af en idrætsforening - d.v.s. lidt over halvdelen af den samlede idrætsaktivitet er organiseret af idrætsorganisationerne. En stor del af befolkningen dyrker altså idræt »uorganiseret« (kondiløb, svømning etc.) eller som deltagere i tilbud fra aftenskolen eller andre fritidsinstitutioner.

2.2.2 Den frivillige idræt - organiseret og uorganiseret

Udtrykket frivillig idræt bruges om den idræt, folk dyrker i deres fritid. Udtrykket kan synes paradoksalt, fordi man normalt forbinder fritidsaktiviteter med et skær af frivillighed - ingen ville tale om frivillig jagt eller solbadning - men betegnelsen frivillighed skal ses på baggrund af uddannelsesinstitutionernes (og militærets) brug af idrætten - især gymnastikken - i opdragelsens tjeneste. Historisk har der været væsentlig forskel på den form for legemsøvelser, man obligatorisk dyrkede i institutionerne, og den idræt, man dyrkede i sin fritid.

Den frivillige idræt er tæt forbundet med foreningsbegrebet. Der er opbygget en hundredårig tradition for at organisere den lokale idrætsaktivitet i foreninger - det er en særlig nordisk tradition - hvor idrætten i de fleste andre lande har været opbygget omkring uddannelsesinstitutionerne. Foreningen kan beskrives som en sammenslutning af mennesker, der på grundlag af et sæt formelle vedtægter for samarbejdets form arbejder på at nå et bestemt mål. Ofte vil det være formuleret som det at fremme udbredelsen af en bestemt idrætsgren, i visse tilfælde flere. I mange foreninger vil man finde et bredere sigte med arbejdet omfattende anden kulturel virksomhed som del af foreningsaktiviteten. En vis specialisering omkring en enkelt idrætsgren har dog karakteriseret foreningernes udvikling de seneste årtier, og i foreninger med flere idrætsgrene på programmet er selvstændige afdelinger blevet oprettet til varetagelse af de enkelte aktiviteter. Den oprindelige funktion, hvor foreningen også var samlingssted for anden kulturel virksomhed, er - især i storbyområder - overtaget af andre organisationer.

Der er sket en betydelig udvikling i antallet af foreninger inden for idrætten siden den første foreningsdannelse fandt sted lidt over midten af det forrige århundrede. Der er i dag næppe noget sted i landet, hvor der ikke findes foreninger. Det samlede antal foreninger må skønnes at udgøre 12.000.

Fælles for alle foreningerne er, at de tilhører

en eller flere af de nationale hovedorganisationer: Dansk Idræts-Forbund (DIF), De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger (DDSG&I), De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger (DDGU) eller Dansk Firmaidrætsforbund (DFIF). Forskellene mellem disse hovedorganisationer er bl.a. historisk betinget. DIF er en sammenslutning af specialforbund, d.v.s. specialorganisationer for bestemte idrætsgrene (dog med enkelte tværidrætslige forbund som Dansk Arbejder Idrætsforbund, KFUMs Idrætsforbund, Grønlands Idræts Forbund, Dansk militært Idrætsforbund og Dansk Handicap Idræts-Forbund). DDSG&I og DDGU er derimod baseret på amtsforeninger, der er tværidrætslige sammenslutninger af lokale idrætsforeninger, hvor de gamle amtsgrænser er organisationsenheder. Endelig har DFIF sit organisatoriske grundlag i firmaidrætsklubberne, der er delvist lukkede foreninger, som kun optager ansatte fra de arbejdspladser, hvortil foreningerne er knyttet, samt deres familier. Danmarks Olympiske Komité (DOK) er en selvstændig organisation med den opgave at tilrettelægge og gennemføre Danmarks deltagelse i De Olympiske Lege. DOK er baseret på de specialforbund, som omfattes af det olympiske program, men har også repræsentanter fra DIF og DDSG&I, og endelig har den Internationale Olympiske Komité's repræsentant i Danmark sæde i komitéen. Gennem Idrættens Fællesråd etableredes i 1977 et formelt samarbejde mellem de ovenstående fem organisationer.

Dansk Idræts-Forbund er paraplyorganisation for idrætsarbejde såvel med eliten som bredden, mens De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger og De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger - i daglig tale ofte kaldet de folkelige idrætsorganisationer - hovedsagelig er beskæftiget med idrætsarbejde i bredden.

Den organiserede idræt udgør en hovedhjørnen i det offentlige idrætspolitik, og i mange tilfælde vil foreningerne have en monopollignende stilling i adgangen til de kommunale idrætsanlæg. De seneste årtier har imidlertid vist en betydelig udvikling i den

uorganiserede aktivitet, d.v.s. den aktivitet der dyrkes uden for idrætsforeningerne. Ringsted-undersøgelsen viser eksempelvis som nævnt, at ikke mindre end 51% af befolkningen mellem 15 og 64 år dyrker uorganiseret idræt - enten udelukkende (21%) eller som supplement til organiseret idræt. Fritidsundersøgelserne fra 1975 og 1982 viste, at op mod halvdelen af de idrætsaktive dyrker idræt uden for foreningerne.

Mange dyrker formentlig uorganiseret idræt, fordi de er interesseret i aktiviteter, som ikke fordrer særlige faciliteter, hvortil adgang forudsætter medlemsskab af en forening. Det gælder for mange af de mennesker, der dyrker jogging, motionscykling, sejlsport eller lignende. For andre gælder det formentlig, at de ikke dyrker organiseret aktivitet, fordi knapheden på idrætsanlæg gør, at de ikke kan få plads i det lokale foreningsliv, f.eks. hvis de ønsker at spille badminton, golf eller tennis.

Man kan imidlertid ikke udelukke, at den uorganiserede idræt også dækker holdninger hos udøverne, som ikke normalt imødekommes i de eksisterende foreninger. Modvilje mod en målrettet træningsindsats og faste træningstider f.eks. Men også familiebetonede aktiviteter, blandede aktivitetsformer og eksperimenterende former for idræt kan være vanskelige at etablere i mange idrætsgrene og foreninger.

Folkeskolelovens § 3, stk. 3 åbner mulighed for idræt uden for skoletiden, men i skolens regi. Der er tale om tilbud, som ofte først etableres efter en vurdering af, om det lokale foreningsliv er i stand til at fremsætte et aktivitetstilbud på samme tidspunkt.

Nye grupper af organisatorer af idræt synes at dukke op i disse år. Inden for fritidshjem og ungdomsklubber er man begyndt at interessere sig for idræt som tilbud til børnene - efter i nogle år at have fornægtet idrætten som en aktivitet repræsenterende rimelige pædagogiske kvaliteter.

En privat, kommercielt betonet helsesektor er ekspanderet kraftigt, og den spænder vidt: Fra nøglefærdige motionscentre med squash- og badmintonbaner, restauration og sel-

skabslokaler til body-building institutter og træningscentre, hvor alt fra egentlig træning til kosmetiske præparater, kunstig sol og sund kost hører til de faste tilbud.

2.2.3. Idrætten i uddannelsessystemet

Faget idræt er obligatorisk i folkeskolen. I uddannelsesforløbet efter folkeskolen er det kun de elever, der videreuddannes i gymnasier/HF, der modtager obligatorisk idrætsundervisning.

I løbet af de sidste 10-15 år er der sket en række ændringer i skolens idrætsundervisning:

Timetallet er som nævnt fra 3-4 ugentlige timer ændret til gennemsnitligt 2 ugentlige timer på de fleste af skolens klassetrin (4. og 5. klasse 3 timer). Lektionslængden er desuden reduceret fra 50/55 min. til 45 min.

Fagets formål er alsidigt formuleret. Elevernes fysiske, psykiske og sociale udvikling skal søges fremmet; men mens der specielt i tiden 1965-75 blev lagt meget vægt på den fysiologiske del af formålsparagraffen, betones nu også dens socialpsykologiske sider meget.

Fagets indhold har de senere år ændret sig fra ret få discipliner til et betydeligt bredere udbud af fysiske aktiviteter. Betoning af fagets kundskabsmæssige, sundheds-pædagogiske sider er ligeledes tiltaget de seneste år. Der må også peges på gennemførelsen af stadig flere tværfaglige undervisningsforløb og projektarbejder, specielt i gymnasiet/HF, hvori idræt er indgået mere alsidigt end blot som færdighedsorienteret fag.

Fagets metoder er på samme måde udvidet fra de mere instruktionsprægede former til også at rumme mere frie, eksperimenterende, opgaveløsende arbejdsmåder. Undervisningsvejledningernes ønske om en kønsintegreret idrætsundervisning har medført, at den kønsopdelte undervisning ikke mere er så udbredt som tidligere.

At kvalificere skolens elever gennem idrætsundervisningen til at tage idrætsmærker og deltage i stævner og konkurrencer i de forskellige discipliner med jævnaldrende har altid været en del af skoleundervisningens

virksomhed. I de senere år har der imidlertid, især blandt gymnasiets idrætslærere, været en vis tilbageholdenhed med hensyn til disse aktiviteter til gengæld for en prioritering af idrætsdage for skolen alene, enten med de etablerede discipliner og/eller med »alternative« aktiviteter. Der er dog ikke registreret noget fald i hverken stævneaktivitet eller mærketagning, tværtimod. Mærketagningen i folkeskolen er således fordoblet de sidste 5-6 år og er nu årligt på ca. 250.000 mærker.

Skolens idrætsundervisning tilstræber at give eleverne et bredt kendskab til forskellige idrætter - individuelle såvel som holdidrætter. Der er ikke tale om, at elever i almindelighed virkelig kan specialisere sig inden for skolens idrætsundervisning. Den frivillige idræt kan derfor ikke forvente nogen rekruttering af idrætstalenter, alene udklækket på baggrund af den undervisning, de modtager i skolen.

Formålsparagrafferne for og indholdet i faget idræt i folke- og gymnasieskole danner udgangspunkt for uddannelserne ved såvel seminarierne som Danmarks Højskole for Legemsøvelser (DHL), Københavns Universitet (KU), og Institut for Idræt ved Odense Universitet (OU).

Seminarierne uddanner folkeskolelærere. Grunduddannelsen på 140 timer, som fås i løbet af de første 2 år på seminarierne, sigter mod undervisningen i de 3-4 første skoleår, mens liniefagsuddannelsen i idræt på 364 timer skal dække undervisningen i de øvrige skoleår. I begge tilfælde sigtes mod en bred indføring i aktiviteter og metoder, der kan bidrage til børns alsidige udvikling fysisk, psykisk og socialt og bl.a. dermed motivere dem for fysisk aktivitet livet igennem. Der findes ikke, således som det er tilfældet for andre folkeskolefag, en cand.pæd.-uddannelse på Danmarks Lærerhøjskole.

Ved Danmarks Højskole for Legemsøvelser og Odense Universitet uddannes gymnasie-lærere. Indtil 1982 gennemførtes ligeledes årskurser for folkeskolelærere, men af besparelseshensyn erstattedes de af 3-måneders kurser. Undervisningsministeriet har anset

Strukturen for idrætslæreruddannelserne for utidssvarende, hvorfor der i 1978 nedsattes en arbejdsgruppe med det formål at fremsætte forslag til en struktur, der svarer til det øvrige uddannelsessystem. Arbejdsgruppens rapport udsendtes ultimo 1982 med høringsfrist for uddannelsesinstitutioner, idrætsorganisationer og andre interesserede pr. 1. juni 1983.¹⁾

Ved de eksisterende institutioner findes systematisk idrætsbiologisk forskning både ved Københavns Universitet (GLAB = Gymnastikteoretisk Laboratorium A + B) og Institut for Idræt ved Odense Universitet.

Socialvidenskaberne idrætspædagogik, -sociologi og -psykologi er beskeden placeret i uddannelserne, idet der ingen etableret systematisk forskning finder sted ved Danmarks Højskole for Legemsøvelser og Odense Universitet i disse fag. Igangsatte gæsteprofessorater ved Odense Universitet og forskerstillinger ved DHL og ved IdrætsForsk, Gerlev Idræthøjskole, støttet af kulturministeriet, antyder dog en spænd begyndelse, som kan udbygges yderligere på forskellig måde. Dette overvejes i forbindelse med de strukturforslag, undervisningsministeriets arbejdsgruppe har fremlagt.

2.2.4. Idrætsanlæg og -planlægning

Idrætsanlæg

Befolkningens mulighed for at dyrke idræt afhænger først og fremmest af eksistensen af idrætsfaciliteter. Udøvelsen af de fleste idrætsgrene forudsætter særlige idrætsanlæg - enten indendørs eller udendørs. Historisk har opbygningen af den moderne idræt været nøje forbundet med standardiseringen af disse anlæg. Den internationale konkurrenceidræt baserer sin eksistens på sammenlignelighed og en central forudsætning for denne sammenlignelighed er udformningen af idrætsanlæg, der overholder ganske bestemte - af de internationale specialforbund fastsatte - mål.

1) Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende læreruddannelserne i legemsøvelser, undervisningsministeriet, juni 1982.

I de seneste år har motionsbevægelsen imidlertid i nogen grad sprængt disse rammer, idet skove, søer, veje og cykelstier er blevet idrætsanlæg for tusindvis af motionister.

En stærkt voksende bevægelse inden for friluftslivet har ligeledes medført, at en stor del af idrætten også har bevæget sig ud i naturgivne omgivelser.

Fundament for idrætten er dog stadig det bynære anlæg - idrætshallen, gymnastiksalen, svømmehallen, græsarealet og grusbanen. 70'erne har bragt en markant stigning især i antallet af indendørs anlæg. Der findes i dag mere end 1.000 idrætshaller, hvilket svarer til en hal pr. 5.000 indbyggere - et mål, man i idrætsbetænkningen fra 1974 så frem til. I 1971, som var betænkningens referenceår, var tallet 13.500 indbyggere pr. idrætshal. Også antallet af svømmehaller er steget betydeligt. Der findes i dag ca. 200 mod 76 i 1971. Ligeledes har antallet af udendørs anlæg - i særlig grad tennisbaner og trim/naturstier - vist en stor stigning.

Hvor investeringen i idrætsanlæg oprindeligt var en privat sag overladt til idrætsforeningerne og deres medlemmer, er det efterhånden hovedsagelig blevet det offentlige, der direkte eller indirekte finansierer opførelsen af de fleste former for idrætsanlæg. Ifølge fritidsloven er kommunerne forpligtet til at stille egnede lokaler til rådighed for den frivillige idræt, og selv om der i denne forpligtelse ikke ligger et pålæg om at sikre tilstedeværelsen af det tilstrækkelige antal idrætsfaciliteter, har kommunerne især i de større byområder de sidste 20 år stået for en meget stor udbygning på området.

Lov om skolers styrelse m.v. (Skole)styrelsesloven) pålægger kommunerne at nedsætte fritidsnævn med repræsentanter for brugergrupper. Det er fritidsnævnets opgave at opgøre behovet for lokaler og udendørs anlæg; og det kan stille forslag til kommunalbestyrelsen om tilvejebringelse af lokaler for børn og unge, ligesom det kan opstille prognoser for behovsudviklingen.

De seneste år har den generelle stramning af kommunernes økonomi haft en indflydelse også på investeringstakten i idrætsbyggeri,

idet der tydeligt har vist sig en afmatning, omend den måske har været mindre øjensynlig på idrætsområdet end på en række andre anlægsområder. Den samme virkning på det »private« idrætsbyggeri havde stramningen i 1976 af kreditbetingelserne i realkreditloven, hvor en nedsættelse af lånerammen fra 75 til 40% i byggeri med offentlig indflydelse blev gennemført. Denne indskrænkning i kreditmulighederne ophævedes atter i foråret 1983.

Den seneste udvikling i statens krav til kommunale besparelser i 1983 og 84 har bevirket, at en række anlægsinvesteringsområder inden for idrætten yderligere er gået i stå i forhold til udviklingen i 60'erne og 70'erne. Udgifterne ved investering i en idrætshal udgør fra 2 til 40 mill. kr. alt efter krav til bium (omklædning, mødelokaler, cafeteria o.lign.), æstetisk udformning, tilskuerfaciliteter og beroende på omfanget af frivillig indsats. Opførelsen af en offentlig idrætshal forudsætter altså alene i kraft af sin vægt på de kommunale budgetter en politisk beslutningsproces.

Planlægning

I de sidste par årtier er planlægning blevet et nøglebegreb i den offentlige forvaltning og det politiske liv. Formålet med planlægningen er generelt set at styre udnyttelsen af eksisterende ressourcer, at sikre en politisk kontrol med den voksende forvaltning gennem langsigtet koordinering samt at bibringe borgerne en indsigt som baggrund for deres deltagelse i de kommunale beslutningsprocesser.

Der kan skelnes mellem tre former for planlægning: Den økonomiske planlægning, der foregår gennem det offentliges budget- og regnskabssystem. Den fysiske planlægning, der fastlægger den fremtidige arealanvendelse enten i et centralt (landsplanlægning), regionalt (amtskommunal planlægning) eller lokalt (kommune- og lokalplaner) perspektiv. Og endelig sektorplanlægningen, der er en form for tværgående planlægning inden for den enkelte sektor (socialsektoren, skolesektoren f.eks.). Idrætsplanlægning eksiste-

rer hverken som et selvstændigt begreb i lovgivningen eller i den offentlige forvaltning. Det nærmeste man kommer en udbygningsplanlægning på området, er kommunernes 4-årige budgetoverslag, som kan afspejle overvejelser over konkrete idrætsanlæg.

Der er imidlertid en række områder i den eksisterende planlægning, der har afgørende betydning - direkte eller indirekte - for idrættens udviklingsmuligheder.

Sektorplanlægningen kan have betydelige konsekvenser for både den organiserede og uorganiserede idræt. Først og fremmest skoleplanlægningen indtager en central placering, da den organiserede idræts brug af faciliteter i høj grad baserer sig på skolernes idrætsanlæg, men også sektorplaner for naturfredning og miljøbeskyttelse samt for kollektiv trafik og vejvæsen vil være eksempler. Fælles for disse planer er, at de hverken helt eller delvist udarbejdes ud fra en idrætspolitisk synsvinkel.

Den fysiske planlægnings kommuneplaner og lokalplaner vil have afgørende betydning for idrætten, men også på regionalt niveau planlægges der med konsekvenser for idrætten. I hvert fald følgende punkter i en amtskommunal *regionplan* vil få konsekvenser for forskellige dele af idrætten:

For det første vil udpegningen af arealer af fredningsmæssig og rekreativ interesse berøre den uorganiserede idræts udfoldelsesmuligheder. Men også dele af den organiserede idræt kan have interesser at varetage i denne forbindelse - f.eks. roning, orientering, sejlsport og golf.

For det andet vil lokaliseringen af byområder have betydning for placeringen af nye idrætsanlæg. Det kan således vise sig vanskeligt at placere større anlæg i områder - f.eks. i landsbyer - der ikke er udpeget til lokalcentre.

For det tredje vil bestemmelser om støjende fritidsanlæg kunne fastlægge snævre grænser for etablering af aktiviteter som skydning, motorsport, motorbådssejls, vandski m.m.

For det fjerde vil retningslinjer for trafikinvesteringer i havne eller stianlæg have betyd-

ning for henholdsvis sejlsport, cykling og fodsport.

For det femte vil placeringen af uddannelsesinstitutioner (f.eks. gymnasier og HF) med tilhørende idrætsfaciliteter få betydning for udfoldelsesmulighederne i de pågældende lokalsamfund.

I et forsøg på at placere friluftslivet, herunder idrætten, i regionplanlægningen iværksatte Friluftsrådet i slutningen af 70'erne en større undersøgelse i de enkelte amtskommuner. Undersøgelsen kortlagde medlemsorganisationernes ønsker og behov til den amtskommunale planlægning gennem en omfattende registrering af organisationernes anlæg og interesseområder. Den del af idrætten, som i særlig grad anvender faciliteter i det åbne land, deltog i et vist omfang i undersøgelsen.

På kommunalt plan skal *kommuneplanen* fastlægge en fysisk hovedstruktur for hele kommunen og opstille retningslinjer for den videre planlægning. Kommuneplanen stiller dermed krav om tilrettelæggelse af en kommunal investeringspolitik på idrætsområdet, idet der må tages stilling til behovet for nye idrætsfaciliteter, deres art og placering. Dette må ske på grundlag af idrættens geografiske struktur i kommunen, forholdet mellem og fordelingen af forskellige idrætstilbud, forholdet mellem organiseret og uorganiseret idræt, spørgsmål om brugerstruktur og udnyttelsesgrad, spørgsmål om driftsøkonomi og om ejerform- og finansieringsforhold. Udformning af *lokalplaner* har fra en idrætslig synsvinkel interesse af flere grunde.

For det første vil det som regel være nødvendigt med udarbejdelse af en lokalplan, når der skal opføres nye idrætsanlæg. For det andet er det gennem lokalplanerne, det endeligt skal sikres, at de nærrekreative interesser varetages, når f.eks. nye boligområder planlægges.

Behovet for en række idrætsfaciliteter kan synes umætteligt, og knappe ressourcer gør behovet for en mere detaljeret planlægning åbenbart. Et forsøg på at etablere et »værktøj« til brug for den kommunale idrætsplanlægning repræsenterer den såkaldte Ring-

stedundersøgelse. Med udgangspunkt i en facilitetsanalyse og en repræsentativ spørgekemaundersøgelse af befolkningens idrætsadfærd i Ringsted kommune søger den at opstille et grundlag for den kommunale idrætsplanlægning. Undersøgelsen - som er den første af sin art herhjemme - peger på, at den meget stærke stigning i idrætsaktiviteten har skabt en ny situation for hele idrætssystemet. Traditionelt har det brede, organiserede idrætsarbejde fortrinsvis været rettet mod børn og unge. Men med det omfang, idrætsdeltagelsen har antaget i den voksne del af befolkningen, er der på en måde opstået en ny bredde. Undersøgelsen giver grundlag for en opdeling af de idrætsaktive i tre hovedgrupper med forskellige krav til idrætsplanlægningen. Der tales om organiseret konkurrenceidræt, organiseret motionsidræt samt uorganiseret idræt, og sondringen er baseret på spørgsmål om organiseringsforhold, aktivitetstype, deltagerkreds og mål for aktiviteternes afvikling. - Hvor den organiserede konkurrenceidræt baseres på formelle regler, findes der i den organiserede motionsidræt og den uorganiserede idræt færre eller ingen formelle krav. - Hvor den organiserede konkurrenceidræt normalt er rettet mod idrætslige resultater og forbedring af præstationsevnen gennem en bevidst træningsindsats er udøvelsen af de to andre idrætsformer mere rettet mod sociale, kropslige og naturmæssige sider af idrætsudfoldelsen. - Hvor den organiserede konkurrenceidræt i første række appellerer til unge, mænd, personer uden børn, de højere sociale lag m.m., har den organiserede motionsidræt et langt bredere rekrutteringsgrundlag. Den uorganiserede idrætsdeltagelse har stort set som samlet gruppe de samme sociale kendetegn som den organiserede konkurrenceidræt, men vender sig til andre idrætsformer. Betragtes derimod alene den gruppe, der udelukkende dyrker uorganiseret idræt, er de sociale kendetegn stærkt afvigende fra den organiserede idræt.

En afgørende forudsætning for at kunne etablere en form for idrætsplanlægning er derfor, at de forskellige idrætsformers ka-

rakteristiske træk fremdrages - både i den idrætspolitiske afklaring og i selve planlægningsprocessen. Både hvad angår form og indhold, deltagelsens sociale karakter, facilitetsanvendelsen m.m., er der store forskelle mellem de tre idrætsformer, hvorfor planlægningen for disse idrætsformer må have en forskellig karakter. Dertil kommer, at eliteidrætten har særlige facilitetsmæssige behov, jfr. afsnit 3.1.3.

For den organiserede konkurrenceidræt er målet for udviklingen at sikre de mest hensigtsmæssige trænings- og konkurrencebetingelser for deltagerne. Disse betingelser må opbygges i nøje overensstemmelse med gældende normer og mål. På grund af de relativt større udgifter ved etablering af anlæg og faciliteter til denne idrætsform, vil der i udviklingen være indbygget en tendens til centralisering. Idrætspolitisk må det afklares, hvorvidt en større del af befolkningen skal søges aktiveret i denne idrætsform for dermed at skabe en udjævning af den meget skæve rekruttering med hensyn til alder, køn, social status, familiesituation osv.

Den organiserede motionsidræt appellerer til et bredt udsnit af befolkningen, og derfor må planlægningen sikre sådanne fysiske og sociale udfoldelsesmuligheder for deltagerne, at flest muligt har en bekvem mulighed for at kunne deltage. Det betyder også, at denne planlægning må bygge på en decentral investeringspolitik, der placerer faciliteterne så nær bolig- og arbejdsmiljø som muligt. Principielt set stilles der ikke større formelle krav til indretning m.m., og der vil derfor også være mulighed for at lade brugerne - dvs. den lokale idrætsforening og andre interessegrupper - deltage i planlægningsprocessen på flere områder end for den organiserede konkurrenceidræts vedkommende.

Den uorganiserede idræt er ud over lokaler specielt afhængig af naturen, rekreative områder m.m., og planlægningen her må derfor tage sigte på at sikre sådanne områder i nærhed af boligmiljøet. Denne del af planlægningen griber derfor også ind i miljøplanlægning, fredningsplanlægning, boligplanlægning m.m., men må også koordineres med

den øvrige del af idrætsplanlægningen, da deltagerne i den uorganiserede idræt ofte vil repræsentere interesser, som kan være i modsætning til de mere traditionelle idrætsbehov og dermed stille andre krav til de knappe ressourcer.

Planlægningen af idrætsfaciliteter har fået et betydelig bredere sigte i disse år, hvor så stor en del af befolkningen dyrker idræt, og hvor så mange forskellige forudsætninger af fysisk, social og holdningsmæssig art skal tilgodeses. Derfor kan det i planlægningen være nødvendigt at tage hensyn til de karakteristiske forskelle i befolkningens idrætsadfærd, som Ringstedundersøgelsen har påpeget. Samtidig har den økonomiske situation i nogen grad neddæmpet forventningerne til et fortsat anlægsboom som det, der oplevedes i 60'erne og en stor del af 70'erne. Derfor må de imponerende »prestigeanlæg«, som idrætsbetænkningen kaldte mange af de anlægsinvesteringer, kommunerne foretog på daværende tidspunkt, vige til fordel for investering i skrabede, velisolerede, bolignære (trænings)faciliteter. Udviklingens økonomiske tvang vil formentlig i sig selv sikre, at dette gennemføres.

Som en forholdsvis ny forteelse har en række private investorer på baggrund af den store efterspørgsel efter motionsaktivitet bygget helseinstitutter, motionscentre, legelandskaber o.lign. Der vil ofte være tale om tilbud af en anden art end dem, idrætsforeningerne står for, idet ernæringsprodukter, fysioterapi, solarium og kosmetiske tilbud indgår som del af miljøet i større eller mindre omfang. Med denne nye branche opstår en motionssektor, hvor den offentlige styring, som normalt er en del af idrætsplanlægningen, i nogen grad træder i baggrunden.

2.2.5. Idrættens økonomi

Det er af flere grunde vanskeligt at få et præcist billede af den frivillige idræts økonomi. For det første er idrætten en del af fritidssektoren, og dermed har dens »omsætning« ikke været genstand for økonomisk-statistiske målinger i samme omfang som andre dele af samfundslivet, især produktionssektoren.

For det andet er idrætten organiseret som privat virksomhed af autonom karakter, d.v.s. den er ikke i samme grad som andre dele af det delvis offentligt finansierede kulturliv (teater, museer, film m.m.) underlagt offentlig budgetstyring. For det tredje er selv betydelige dele af de offentlige tilskud til idrætten ikke rubriceret specielt på idrætten, men på fritidsvirksomhed i det hele taget eller udgør ikke opgjorte andele af bl.a. undervisningssektorens budgetter (brug af skolens faciliteter f.eks.). Endelig for det fjerde er idrættens økonomi stærkt afhængig af en økonomisk set vanskelig målbar størrelse som den »frivillige« indsats, som er en fundamental faktor i ressourcetilgangen til idrætten.

Med disse forbehold kan idrættens økonomi - idrættens indtægtsside - søges opgjort som bestående af tre elementer: offentlige tilskud, sektorens egne indtægter og værdiansættelsen af den frivillige lederindsats.

Offentlige tilskud

Siden de første idrætsorganisationer blev dannet, er der fra det offentliges side ydet tilskud til idrætten. Støtten blev oprindelig givet i form af egentlige statsbevillinger, men har i dag dels form af støtte i henhold til love - tipsloven og fritidsloven og den pr. juni 1983 vedtagne lov om V6-spil - dels form af kommunale tilskud og dels - inden for de seneste år - form af amtskommunale tilskud. De offentlige tilskud til idrætten har vist en betydelig stigning i løbet af de sidste 10 år. Hvor tilskuddene i 1972 skønnedes at udgøre ca. 400 mio. kr., udgør de i 1982 et beløb af størrelsesordenen 1,7 mia. kr. Korrigeres udviklingen for virkningerne af inflationen, er der tale om en stigning på 50% over denne 10-års periode.

På landsplan ydes tilskuddene til idrætten dels gennem tipsloven, dels gennem lov om fritidsundervisning m.v. (fritidsloven). Endvidere vil der i henhold til lov om landsspil i forbindelse med hestevæddeløb (V6-spil) tilgå idrætten tilskud. Hovedparten af de midler, idrætsorganisationerne modtager på landsplan, hidrører fra Dansk Tipstjenestes

overskud. Det fordeles efter de regler, der er fastsat i *lov om tipning*. Af det overskud, som fremkommer efter udredelse af statsafgiften, der udgør 19% af indskudsbeløbet, og efter at gevinsterne og udgifterne til administration, afskrivning og henlæggelse er fratrukket, modtager idrætten 71%, formål af almen kulturel karakter 7%, velgørende og andre almennyttige formål 5%, ungdommens friluftsliv 3,4% og andre ungdomsformål 13,6%.

En oversigt over udviklingen i Tipstjenestens indtægter og udgifter for perioden 1969-70 til 1982-83 er vist i bilag I. Af bilag II fremgår fordelingen af Tipstjenestens overskud for samme periode.

I Tipstjenestens regnskabsår 1982-83 androg de samlede indskudsbeløb 1.104.745.869 kr. Til præmier udbetaltes efter fradrag af statsafgift 464.237.460 kr. Statsafgifterne androg 209.901.715 kr., hvortil kommer afgiften på udbetalte gevinster på 32.898.181 kr. eller i alt 242.799.896 kr. Efter at have betalt provision m.v. til tipsforhandlerne samt driftsudgifter i øvrigt var der efter henlæggelse i alt til fordeling et beløb på 245.140.668 kr., heraf 174.049.874 kr. til idrætsformål. Beløbet for deltes således:

Til idrætsformål	174.049.874
Til formål af almen kulturel karakter	17.159.847
Til velgørende og andre almennyttige formål	12.257.033
Til støtte af ungdommens friluftsliv...	8.334.783
Til støtte af andre ungdomsformål....	33.339.131
	245.140.668

Af tabel 1 fremgår, hvorledes de beløb, der anvendes til idrætsformål, fordeltes.

Tipstilskuddene er, i modsætning til de tilskud idrætsorganisationerne modtager fra undervisningsministeriet, en form for bloktilskud, som organisationerne frit kan anvende til idrætsformål.

I juni 1983 vedtog folketetinget en *lov om landsspil i forbindelse med hestevæddeløb (V6-spil)*. Baggrunden var et behov hos hestevæddeløbsbanerne for økonomisk støtte, hvis det hidtidige aktivitetsniveau skulle op-

retholdes. En sådan mulighed for støtte syntes at foreligge, såfremt der indførtes landsdækkende totalisatorspil på hestevæddeløb efter princippet om, at kuponer kunne indleveres lokalt - ligesom ved fodboldtipning. Idrættens Fællesråd var fra første færd modstander af et V6-spil, idet man frygtede, at det ville reducere tipsomsætningen. Erfaringer fra Norge og Sverige efter indførelsen af et tilsvarende spil gav grund til at antage, at en sådan risiko var nærliggende.

Tabel 1. Fordeling af tipsmidler til idrætsformål.

	Procentdel	1983 Beløb mill. kr.
Dansk Idræts-Forbund	44	76.581.944
De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger	23	40.031.471
De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger	18	31.328.977
Dansk Firmaidrætsforbund	4	6.961.995
Dansk Boldspil-Union	2	3.480.998
Danmarks Olympiske Komité	2	3.480.998
Kulturministeriet	7	12.183.491
I alt	100	174.049.874

Trods idrætsorganisationernes principielle modstand indførtes V6-spillet, men i en udformning, som tog hensyn til en del af Idrættens Fællesråds indvendinger.

V6-spillet skal forestås af et aktieselskab, hvis aktiekapital tegnes af Dansk Tipstjeneste A/S. Overskuddet fremkommer efter regler, som svarer til tipslovens, d.v.s. bestemmelser om statsafgift, gevinstandele af indskudsbeløbet etc. er de samme, mens overskuddet fordeles efter følgende regler: Af overskud indtil 40 mill. kr. anvendes 40% til formål inden for hestevæddeløbssporten, mens 60% fordeles efter reglerne i tipslovens fordelingsnøgle. Af overskud udover 40 mill. kr. anvendes 20% til formål inden for hestevæddeløbssporten, mens 80% fordeles svarende til tipsloven.

I henhold til *lov om fritidsundervisning m.v.* yder undervisningsministeriet tilskud til ansættelse af fritidskonsulenter i lands- eller

landsdelsorganisationerne, der virker inden for fritidsvirksomhed for børn og unge, herunder idrætsorganisationer, ligesom ministeriet yder støtte til uddannelse af ledere og lærere inden for fritidsvirksomhed for børn og unge.

Ud over disse tilskud til arbejdet på landsplan yder undervisningsministeriet i henhold til bestemmelserne i lov om fritidsundervisning m.v. delvis refusion af kommunernes udgifter til tilskud til foreningers egne eller lejede lokaler samt til kommunernes udgifter ved aflønning af instruktører inden for interessegrupper for børn og unge.

En samlet oversigt over undervisningsministeriets tilskud til den frivillige idræt (d.v.s. eksklusive skoleidræt og idræt på andre undervisningsinstitutioner) fremgår af tabel 2.

Tabel 2: Tilskud til den frivillige idræt i medfør af lov om fritidsundervisning m.v.¹¹

	1982 mill. kr. (skøn)
Konsulenttilskud	2,3
Tilskud til leder- og lærerkurser	1,1
Tilskud til interessegrupper for børn og unge	20,9
Tilskud til lokaler	63,0

På amtsplan er de amtskommunale tilskud endnu ret begrænsede, men der er i alle amter nu gennemført tilskudsordninger omfattende idræt og andet børne- og ungdomsarbejde. I 1982 udgjorde de amtskommunale tilskud til idrætten knap 4 mill. kr.

Ved revisionen af fritidsloven i foråret 1983 pålagdes amtskommunerne en forpligtelse til over for amtsforeninger at anvise amtskommunale lokaler og anlæg samt at yde tilskud til amtsforeningernes egne eller lejede lokaler i lighed med de bestemmelser, som er gældende for kommunerne (jfr. nedenfor).

Normalt skal amtstilskuddene anvendes til afgrænsede, af amtet fastsatte aktiviteter som f.eks. leder- og instruktøruddannelse,

1) En oversigt over perioden 1970/71-1982 fremgår af bilag III.

konsulent- og servicevirksomhed, administration eller etablering af bygninger og andre faciliteter fælles for idrætsudøvere fra flere af amtets primærkommuner.

Langt hovedparten af de offentlige midler tilflyder idrætten **på kommunalt plan**. Desværre savnes der materiale, der kontinuerligt kan vise udviklingen i de kommunale tilskud siden de undersøgelser, der blev foretaget i 1971-73 i forbindelse med idrætsbetænkningen. Udviklingen i de kommunale drifts- og anlægsudgifter til idrætsformål i perioden 1979-1982 efter fradrag af eventuelle statsrefusioner ser således ud, idet udgifterne (mill, kr.) kan opdeles i følgende kategorier.

Tabel 3. Kommunitilskud til idræt.

	1979	1980	1981	1982 (budget)
Stadion og idrætsanlæg	438	348	388	294
Idræts- og svømmehaller	525	515	581	463
Interessegrupper for børn og unge	32	35	37	43
Lokaler m.v. vedr. børn og unge	126	165	205	210
Kommunale støtteordninger uden for fritidsloven	176	194	213	234
Andre fritidsfaciliteter	157	173	198	183
I alt	1.454	1.490	1.622	1.427

For udgifterne til interessegrupper, lokaler samt kommunale støtteordninger gælder det, at såvel tilskud til idrætsformål som til den øvrige fritidsvirksomhed for børn og unge er medregnet, men den helt overvejende del af beløbene vedrører tilskud til idrætten.

Det er ikke muligt at opgøre, hvor stor en del af »andre fritidsfaciliteter«, der anvendes til egentlige idrætsformål, da dette varierer i meget stort omfang fra kommune til kommune.

De nævnte forhold medfører, at de anførte tal ligger i overkanten af de faktiske udgifter til egentlige idrætsformål.

På den anden side yder kommunerne en betydelig indirekte støtte til idrætten ved, at kommunale lokaler og udendørsanlæg i hen-

hold til lov om fritidsundervisning m.v. skal stilles vederlagsfrit til rådighed for bl.a. idrætsforeninger. Af samme grund er f.eks. gymnastiksale og boldspilhaller i forbindelse med folkeskoler ofte indrettet mere omfattende og dermed mere udgiftskrævende, end det ville være nødvendigt for blot at dække folkeskolens behov. Der findes ikke oplysninger om størrelsen af de ressourcer, der på denne måde ydes til foreningsarbejdet.

For idrætsforeninger betyder lov om fritidsundervisning m.v. først og fremmest, at kommunerne er forpligtet til at anvise kommunale lokaler og anlæg til idrætsarbejdet, hvor sådanne findes. Loven garanterer endvidere et lokaletilskud til de foreninger, der benytter egne lokaler eller lejer sig ind i private lokaler.

Hovedparten af de kommunale tilskud inden for idrætsområdet går til etablering og drift af idrætsanlæg. Hertil kommer de betragtelige beløb, kommunerne yder gennem de kommunale tilskudsordninger.

De kommunale tilskudsordninger er, som de amtskommunale, meget forskellige; dels er der stor forskel på den måde, tilskuddene udbetales på, dels er der forskel i kommunernes bestemmelser om hvilke aldersgrupper, der er omfattet. Langt de fleste kommunale tilskudsordninger bygger dog på princippet om øremærkede tilskud, idet kommunerne forud har fastsat hvilke områder inden for det samlede idrætsarbejde, de ønsker at støtte, f.eks. instruktørløn, uddannelse, transport, administration, materialer m.v. En del kommuner yder dog bloktilskud i form af medlemstilskud, fastsat til et vist beløb pr. medlem.

De offentlige tilskud til idrætten fordeles stort set efter principper, der svarer til den almindelige byrdefordeling i samfundet. Statstilskuddene, der kommer i form af tipsmidler, konsulent- og uddannelses-tilskud, går primært til landsorganisationerne. Amtstilskuddene går til idrætsarbejdet på amtsplan, mens det lokale arbejde i landets mange idrætsforeninger modtager støtte fra kommunerne.

Tilskuddene på landsplan udbetales hoved-

sagelig efter bloktilskudsprincippet, hvilket betyder, at organisationerne har fri råderet over midlerne, mens man på amts- og primærkommunalt plan normalt udbetaler tilskud i forhold til faktisk afholdte udgifter eller i henhold til et forud lagt budget.

Idrættens egne indtægter

Der findes i realiteten intet grundlag, hvorpå det er muligt at beregne omfanget af idrættens økonomiske egenindsats. Der kan foretages visse beregninger over størrelsen af de samlede kontingentindbetalinger, ligesom det er muligt at give et skøn over størrelsen af sponsorindtægter, men indtægter i forbindelse med foreningsarrangementer, som fester, andespil og lignende samt entréindtægter kan ikke opgøres.

En undersøgelse foretaget i 1982 i DIF's specialforbund viser, at gennemsnitskontingentet pr. voksen idrætsudøver udgør 470 kr. pr. år, mens junior- og børnekontingenter i gennemsnit udgør 280 kr. pr. år. Disse tal betyder omsat til landsplan, at der alene i foreninger under DIF indbetales et årlig kontingentbeløb på 495 mill. kr. For at kunne sammenligne størrelsen af de offentlige tilskud og idrættens selvfinansiering via kontingentindbetalinger, må der desuden medregnes kontingentbeløb fra de idrætsudøvere, der alene er tilsluttet de øvrige hovedorganisationer. En beregning foretaget på grundlag af ialt 1,8 mill. aktivitetsmedlemmer giver samlet en kontingentindbetaling på ca. 685 mill. kr.

Fra erhvervslivet modtager idrætten betaling for at reklamere for udvalgte produkter i forbindelse med idrætsaktiviteternes afvikling. Denne form for økonomisk ydelse kaldes oftest *sponsorstøtte*. Midlerne tages normalt fra de pågældende firmaers reklamebudgetter og ydes først og fremmest til de mere populære idrætsgrene. Det fremgår således af den specialforbundsundersøgelse, som udvalget har ladet foretage (jfr. kapitel 3), at 90% af specialforbundenes sponsorindtægter tilfalder de tre største forbund - badminton, fodbold og håndbold.

På baggrund af besvarelserne i en spørgeske-

maundersøgelse, som udvalget har foretaget blandt Dansk Idræts-Forbunds specialforbund, er det muligt at foretage et samlet skøn over sponsorstøttens kontante omfang, jfr. tabel 4.

Tabel 4. Indtægter ved reklame- og sponsorvirksomhed på forbunds- og foreningsniveau m.v. i 1981.

	<i>mill.kr.</i>
<i>Hovedorganisationerne</i>	0,7
<i>Specialforbund.</i>	3,4
<i>Foreninger/klubber. . .</i>	17,5
<i>Stadionreklame.</i>	3,5
<i>Andet.</i>	1,8
<i>Ialt</i>	26,9

Note: Der knytter sig ikke samme grad af sikkerhed til estimeringen af de forskellige beløb. Mens skønnet over specialforbundenes indtægter har en rimelig grad af sikkerhed, er indtægterne på klubniveau betydelig mere usikre (fremskaffet indirekte via specialforbundene). Skønnet over indtægter fra reklamer på stadions anses for rimeligt sikkert. Beløbet angiver udelukkende de indtægter, der tilfalder klubberne - ikke kommunerne. Under rubrikken »andet« er medtaget sponsorering af enkeltarrangementer, præmier til stævner, reklamer i program-

Det samlede beløb på 26,9 mill. kr. svarer til nærmelsesvis til en undersøgelse foretaget af Institut for Afsætningsøkonomi ved Handelshøjskolen i København på samme tidspunkt. Heri anslås den samlede sponsorstøtte at udgøre ca. 25 mill. kr.

Det må konstateres, at beløbet repræsenterer en yderst beskeden andel af idrættens finansieringskilder (mindre end 2% af den samlede offentlige støtte). Når der alligevel tales så meget om nødvendigheden af erhvervslivets økonomiske bidrag, er forklaringen vel, at beløbene ydes til en yderst begrænset, men samtidig meget omtalt del af idrætten: den absolutte elite. Sponsorstøtten indgår her hovedsagelig til finansiering af foranstaltninger til pleje af eliten.

Den frivillige lederindsats

Der er ikke på landsplan foretaget undersøgelser, der viser omfanget af den frivillige leder/instruktørindsats, men idrætssamvirker-

ne i Århus, Roskilde og Gentofte har hver for sig foretaget beregning af lederindsatsen i de tre kommuner. Undersøgelserne er foretaget ved hjælp af spørgeskemaer udsendt til samtlige foreninger. Resultatet af undersøgelsen i Århus er i kraft af beregningsmåden ikke direkte sammenlignelig med undersøgelserne i Roskilde og Gentofte.

I Århus viser undersøgelsen at ca. 4.000 frivillige ledere og instruktører årligt anvender i gennemsnit 360 timer pr. år på arbejdet i en idrætsforening. I Roskilde anvender 1777 ledere gennemsnitligt 118 timers arbejde i idrætsforeningen pr. år, mens 1196 ledere og medhjælpere i Gentofte kommune yder gennemsnitligt 214 timers indsats pr. år.

Sættes dette timeforbrug i relation til antal aktive idrætsudøvere bliver resultatet et ledertimeforbrug på 20,57 pr. aktivt medlem i Århus, på 15,18 time pr. aktivt medlem i Roskilde og på 13,97 timer pr. aktivt medlem i Gentofte.

Antallet af idrætsudøvere kan for 1982 anslås til omkring 1,8 mill. aktivitetsmedlemmer, heri medtælles de idrætsudøvere, der dyrker flere forskellige aktiviteter. Ved beregningen er der taget højde for det forhold, at mange foreninger har dobbelt medlemskab i 2 eller flere hovedorganisationer. Foretages en beregning af den samlede frivillige leder- og instruktørindsats på basis af undersøgelsen i Roskilde, som er foretaget i 1982, giver den til resultat, at der årligt anvendes 27.320.000 frivillige leder- og instruktørtimer. Hvis det samme timeforbrug forudsættes afviklet i offentligt regi med en aflønning svarende til den, der er gældende for instruktører i interessegrupper for børn og unge, vil det betyde en årlig udgift for samfundet på 1380 mill. kr.

2.3. Idrættens funktioner

2.3.1. Idræt som middel

Idrætten er næsten altid indgået i en eller anden veldefineret samfundsmæssig funktion. Ganske vist har idrætten sin egen værdi, først og fremmest fordi den repræsenterer en så fundamental social aktivitet som legen, og

fordi den repræsenterer den fysiske udfordring i beherskelsen af kroppen. Men idrætten har samtidig - i forskellige historiske epoker - været betragtet som et redskab eller middel til opnåelse af forskellige mål. Netop det har formet idrætten. Målene har været sundhed, social værdi, militærtekniske færdigheder, opdragelse, samfundsmæssig kontrol, nationale manifestationer, religiøse tilkendegivelser, underholdning eller andet.

2.3.2. Sundhedsmæssige funktioner

Med den ling'ske gymnastiks gennembrud i Danmark i 1880'erne blev menneskets hele udvikling for alvor sat i centrum for idrættens mål. Den ling'ske gymnastik, der først og fremmest var udtænkt på grundlag af anatomiske studier, havde til formål at gøre kroppen hos bønderne, der gennem fysisk belastende arbejde i landbruget blev udsat for kropslig nedslidning. Gymnastikken skulle modvirke dette og fremme en alsidig udvikling fysisk som psykisk. Hvor idrætten tidligere først og fremmest havde været tillagt en pædagogisk og militærpolitisk funktion, blev den nu også tillagt en kropslig-biologisk funktion, som befordrer af folkesundheden. Denne funktion har siden været fremhasvet som idrættens væsentligste.

Spørgsmålet om idrættens bidrag til folkesundheden er imidlertid ikke helt enkelt. På den ene side kan der ikke herske tvivl om, at det højt industrialiserede samfund har befordret en historisk set ekstrem grad af fysisk inaktivitet gennem automatisering af arbejdsprocesserne. I det omfang arbejdet stadig er fysisk betonet, er det som regel med en yderst ensidig og nedslidende belastning af muskler og led som følge. Transport til og fra arbejde kræver normalt ikke større fysisk indsats. Arbejdet i hjemmet er ligeledes blevet fysisk mindre krævende, og beskæftigelse i fritiden kræver ikke nødvendigvis kropslig udfoldelse, da man takket været radio, TV og andre massekommunikationsmidler kan lade sig underholde uden fysisk anstrængelse. På denne baggrund kan der ikke herske tvivl om, at idræt opfylder en central funktion som tilbud om kropslig udfoldelse. Alsidig

fysisk træning er konditionsforbedrende, og en række undersøgelser synes at vise, at den nedsætter risikoen for - og følgerne af - de lidelser i hjerte og blodkar, der er blevet den hyppigste dødsårsag i de moderne velfærds-samfund. Men mange andre faktorer end fysisk inaktivitet - f.eks. ernæring, miljø, stress og arvelige faktorer - spiller ind for disse lidelsers opståen.

Intet tyder på, at den, der engang har trænet hårdt og derefter holder helt op, er gunstige-re stillet end den, der aldrig har dyrket idræt. På den anden side hører det også med i bille-det, at langt fra alle idrætsgrene sikrer en al-sidig fysisk udfoldelse, og at mange tvært-imod kan være yderst belastende for bestem-te led og muskler med deraf følgende idræts-skader og/eller slidskader på længere sigt.

I et videre perspektiv bidrager kroppen til identitetsopfattelse på det følelsesmæssige og intellektuelle plan. Sundhed er også et spørgsmål om psykisk og social velfærd. En personlig oplevelse af kroppen som en hand-lende organisme, der udforsker sine udtryks-muligheder og grænser, tillægger idrætten øget betydning for det enkelte menneskes er-kendelse.

Ethvert samfund har et fremherskende kropsideal, hvortil en vis social prestige er knyttet. Hvor det sociale kropsideal tidligere f.eks. har fordret blegthed og svulmende for-mer, er Jet fremherskende kropsideal idag snarere solbrændt hud og en slank, veltrænet krop. Baggrunden for sådanne skiftende kropsidealer er givetvis den afsmittende virk-ning på kroppen af de velstillede sociale lags levemåde. En bleg fyldig krop var i 1700-tallet udtryk for, at man ikke behøvede at arbejde, at man kunne opholde sig inden-dørs, og at man kunne spise, hvad man ville. Omvendt vil en solbrændt, veltrænet krop idag være udtryk for, at den pågældende kan tilbringe sin fritid med psykisk og økono-misk overskud til kroppens pleje.

2.3.3. Sociale funktioner

At idrætten har en opdragende funktion ved at indarbejde samfundets moral- og trosfore-stillinger i individet og medvirke til udviklin-

gen af de personlige karakteregenskaber, har altid været fremhævet som en af idrættens væsentligste funktioner. Uden at nævne an-dre mulige hensigter, kan det siges, at det var en central drivkraft for både Thomas Ar-nold, der står som fader for sporten på de engelske public schools, og Pierre de Cou-bertin, der var grundlæggeren af den olympi-ske bevægelse, at man gennem sporten kun-ne opdrage ungdommen - og specielt de unge mænd fra borgerskabet - gennem en indar-bejdning af nogle moralske og etiske værdi-er, der skulle gøre dem i stand til bedre at møde det virkelige liv under den gryende in-dustrialisme.

Opfattelsen af at idrætten er i stand til at præge de unges personlige karakteregenska-ber gennem indlevelsen i de idrætslige prin-cipper, har siden holdt sig som en af de sam-fundsmæssigt væsentlige funktioner, den of-test tillægges. Idrætten opdrager til egenska-ber som selvdisciplin, loyalitet, udholden-hed, ansvarlighed og respekt for institutioner og mennesker, angives det. Den placeres i en idealverden med forestillinger om »fair play«, »sportsmanship«, »tab og vind med samme sind« etc.

På den anden side hævdes det, at disse sider af idrætten ofte fremstår som fjerne idealer snarere end som realiteter. I visse dele af eli-teidrætten trives et mønster, hvor ønsket om at vinde mildt sagt kan reducere idealer om respekt for andre, respekt for skrevne og uskrevne regler, fair play m.m. Det ligger nært for at antage, at sådanne tendenser i visse dele af eliteidrætten kan have en afsmit-tende virkning som mønster for de manges idrætsdeltagelse.

Det må understreges, at der ikke eksisterer nogen eksakt viden om idrættens holdnings-dannende og opdragende effekt, idet egentli-ge undersøgelser aldrig har været foretaget. Idrætten siges ofte at besidde en social-integrerende funktion ved at bringe forskelli-ge grupper sammen - på tværs af køn, alder, social baggrund, race, nationalitet etc. Der skabes herigennem mulighed for opbygning af en bevidsthed om fællesskab med ud-gangspunkt i den idrætslige aktivitet.

En af industrialismens bivirkninger var, at arbejdssted og hjem blev adskilt, og at mennesker blev samlet i store byer, hvor der ikke etableredes nye fællesskaber til afløsning af de gamle. I dette tomrum har »fritidsaktiviteten« etableret sig som et mellemlid mellem den upersonlige arbejdsplads og det private hjem. For fritidsaktiviteten er på en gang selvvalgt og frivillig (ligesom familien) og saglig (ligesom arbejdet). Inden for idrætten kan man genvinde et fællesskab omkring en aktivitet, hvis etablering, organisering, indhold og mål fornemmes som et resultat af ens egen og fællesskabets indsats.

Spørgsmålet er, hvilken karakter det opnåede fællesskab har, og hvilke egenskaber, det besidder. Det må nok erkendes, at det på og omkring idrætsbanerne opståede fællesskab ikke altid rækker videre end til den fælles oplevelse, man får her. Specielt i storbyen vil det ofte være sådan. Modsat kan der ikke herske tvivl om, at i mindre lokalsamfund - og måske i størst udstrækning på landet - kan idrætsfællesskabet bidrage væsentligt til den lokale samhørighed.

Videre rejser der sig et spørgsmål om, i hvor høj grad den etablerede fællesskabsfølelse bidrager til en større forståelse og tolerance over for andres baggrund og problemer. - Eller om idrætten snarere er med til at tilsløre nogle sociale modsætninger, der snarere burde finde en løsning inden for en samfundsmæssig helhed.

Idræt som social situation er afhængig af graden og arten af engagementet. Fællesskabsfølelsen har rimeligvis forskelligt indhold, afhængig af tilhørsforholdet. Den aktive og tilskueren, motionisten og eliteidrætsmanden oplever således ofte den social-integrerende funktion forskelligt.

2.3.4. Kulturelle funktioner

Et eksempel på hvordan idrætten som del af kulturen kan være et væsentligt bidrag til en politisk og social selvstændiggørelse var bøndernes kamp for frigørelse i Danmark i forrige århundrede - en kamp der resulterede i indførelsen af parlamentarismen i 1901. Bondebevægelsen opbyggede i denne kamp

et omfattende økonomisk, uddannelsesmæssigt og kulturelt system, hvor idrætten spillede en betydelig rolle. Andelsbevægelse, brugsforeninger, fri- og valgmenigheder, fri- og højskoler samt den svenske gymnastik var elementer i den politiske og kulturelle kamp bønderne førte mod godsejere og embedsmandsstanden. Den svenske ling'ske gymnastik kom for bønderne til at fremstå som et alternativ - både ideologisk og fysiologisk - til den traditionelle tyske gymnastik, der af godsejere og militær søgtes bevaret i den danske idrætsbevægelse.

Tilsvarende har arbejderbevægelsen i 20'erne og 30'erne - men uden samme overbevisende resultat - forsøgt at rejse en selvstændig arbejderkultur, hvor idrætten havde sin plads i opposition til den »borgerlige idræt«.

Dansk kulturpolitik har gennem de sidste 20-30 år bygget på en demokratisk tilbudsfilosofi. Hovedopgaven har været at sikre den enkelte et rimeligt kulturtilbud, og derfor har lovgiverne interesseret sig mest for kulturspredningen og hyldet den betragtning, at det må være op til folk selv, hvad de vil acceptere som kultur.

Visse almene principper har vundet en vis hævde, når det gælder det offentlige vurdering af forskellige kulturaktiviteter. Det gælder principperne om ytringsfrihed, kvalitet, demokrati og decentralisering (jvf. den kultur politiske redegørelse fra 1977).

Ytringsfrihed er retten til frit at give udtryk for sine meninger uden censur. Inden for idrætten er det vanskeligt, at finde eksempler på, at ytringsfriheden knægtes. Ethvert system som sådan kan dog rumme en ufrihed eller træghed, som gør, at meninger aldrig når frem. Det kan være ting, som ikke ønskes diskuteret - i særlig grad i grænseområdet omkring idrættens politiske funktion. Og det kan være en skævhed i mulighederne for at ytre sig over for en større offentlighed, som skyldes markedsmekanismer eller tradition. Selvom idrætten rummer et meget bredt spektrum af ideer og udtryk, er det kun en yderst begrænset del, der præsenteres i massemedierne. Der ligger heri en fare for, dels at idrætsbevægelsen alene identificeres med

det, der foregår på eliteplan, dels at det bredere arbejde ikke modtager den inspiration, det kunne få ved at lægge tingene frem i en større offentlighed, og endelig at arbejdet i bredden hæmmes, fordi forventningerne til hvad der er rigtigt og forkert, er præget af en ganske bestemt model. En sådan standardisering og ensretning af idrætten vil være i modstrid med en kulturbevægelses forudsætning om at gro frem af deltagernes fantasi, medskaben, fysiske og psykiske forudsætninger.

Kulturpolitikken bør fremme *kvaliteten* på alle kulturlivets områder. På et område som idrætten vil der være stærkt delte meninger om kvalitetskriteriet, fordi det griber dybt ned i en diskussion om idrættens idéindhold. Idrætten bidrager til løsningen af en lang række opgaver af sundhedsmæssig, social og kulturel art, men for at fastholde betegnelsen kulturbevægelse er det vigtigt at se på sammenhængen mellem idrættens forskellige funktioner. Det faktum, at idrætten har en betydelig tiltrækningskraft siger i sig selv ikke tilstrækkeligt om kvaliteten af idrættens miljø. De idealer, idrætten officielt vedkender sig, garanterer næppe heller alene en tilsvarende efterlevn i praksis. Idrættens kvalitet i kulturpolitisk forstand beror på dens engagement i det, der sker i samfundet og imellem mennesker. Dens engagement i forsoget på at gøre mennesker aktive og ansvarlige. Dens engagement i udviklende og opdragende opgaver over for mennesker.

Kulturpolitikken må yderligere sikre den demokratiske proces. Der bør til stadighed arbejdes på en ligelig adgang for alle til at deltage i det kulturelle liv uanset bopæl og uanset alder og sociale forhold. Det kan konstateres, at der i rekrutteringen til aktiv idrætsdeltagelse eksisterer en række aldersmæssige og sociale skævheder, som det må være rimeligt at tage stilling til, når det fra samfundets side anses for værdifuldt, at flest muligt får lejlighed til at dyrke idræt. *Kulturelt demokrati* opstår imidlertid ikke ved en demokratisering af tilbuddene i den forstand, at alle får mulighed for at modtage det samme tilbud. Kulturelt demokrati forudsætter accep-

ten af, at der er grupper i samfundet - lokalt, socialt eller aldersmæssigt - der har behov for at udvikle deres egne udfoldelsesmuligheder på et andet grundlag end det gængse. Det er derfor vigtigt - og en forudsætning for kulturelt demokrati - at man giver den enkelte og grupper en reel mulighed for at tilrettelægge udformningen af deres egen idrætssituation, så den imødekommer deres behov. Demokratiets særkende er en hensyntagen til mindretallets ønsker og behov.

Endelig bør nævnes ønsket om *decentralisering* forstået dels som en geografisk spredning af virksomheden, dels som en henlæggelse af planlægning, ansvar og beslutninger til samme niveau som det, selve aktiviteten foregår på. En udvikling som den, man kan konstatere i mange kommuner, hvor idrætsanlæggene koncentrerer et bestemt sted - ofte i udkanten af byen - vil forhindre, at idrætten bliver en del af hverdagen for de mindre mobile grupper (f.eks. børn, mange ældre og husmødre uden adgang til bil). Også kostbare prestigeinvesteringer, som medfører, at der kun er kommunale ressourcer til nogle få imponerede anlæg, vil modarbejde decentraliseringstanken.

Idrætssystemet må være så fleksibelt, at deltagerne på et hvilket som helst niveau har muligheder for - i overensstemmelse med kulturpolitikens principper - selv at udforme betingelserne.

2.3.5. Politiske funktioner

Det fremhæves ofte, at organisationen af idrætten politisk set er neutral og at - i særdeleshed - selve den fysiske aktivitet er det. Det beror på flere ting: For det første, at den politiske neutralitet både i og uden for idrætten fremhæves som idealet. Det er dens erklærede mål. For det andet, at idrætten stort set siden 2. verdenskrig har været uden partipolitiske nuanceringer. For det tredje, at det kan være vanskeligt at aflæse, hvad det aktuelle politiske budskab i en idrætsaktivitet kan være, hvis ikke der henvises til egentlige programerklæringer. For det fjerde, at sporten som den dominerende form for kropsudfoldelse er udtryk for et valg af en bestemt

holdning til aktiviteterne afvikling. Det er til eksempel ikke mere end et halvt århundrede siden, at man lidenskabeligt drøftede, om meningen med et højdespring var at nå højest op eller at springe smukkeste.

Idrætten befinder sig lige så lidt som andre former for menneskelig aktivitet i en samfundsmæssig isolation. Den finder sted i et kompliceret samspil med de samfundsmæssige omgivelser og tillægges tilmed en klar funktion i en sundhedsmæssig, social og kulturel sammenhæng. Herom hersker der som oftest enighed. Det, der derimod fornægtes i diskussioner om idræt og politik er, at alene den måde idrætten organiseres på er udtryk for et politisk valg og dermed for holdningsmæssige påvirkninger af udøverne.

Idrætten i Danmark har fra begyndelsen hvilet på foreningslivets autonome struktur og har altid som noget principielt vigtigt beskyttet denne autonomi.

Denne uafhængighed vil altid have en relativ karakter. I det omfang samfundets udvikling og dermed fordelingen af ressourcerne har en betydning for idrætten, vil idrætten også have en interesse i at opnå en vis påvirkningsmulighed.

Det mest direkte samspil mellem idrætten og den politiske beslutningsproces foregår i forbindelse med spørgsmålet om det offentlige tilskud til idrætten. I spørgsmål om udbygning af faciliteter, medlemstilskud, tipsloven, fritidsloven etc. formulerer idrætten direkte nogle krav til det politiske system - krav, der i et lidt større perspektiv også vedrører prioriteringen mellem forskellige sektorer i samfundet og den økonomiske og fysiske planlægning.

Selv i dette lys vil der imidlertid ofte være en tendens til at opfatte idrætspolitik som noget isoleret og selvstændigt. På lidt længere sigt vil en sådan sektoropfattelse dog givetvis ikke være holdbar, idet en principiel idrætspolitik stillingtagen også griber ind i andre samfundspolitiske spørgsmål. Således har idrætten formuleret holdninger til uddannelsespolitiske, sundhedspolitiske og mediepolitiske spørgsmål, og på længere sigt vil spørgsmål, der traditionelt set vedrører ar-

bejdsmarkedspolitik, socialpolitik m.m. uundgåeligt blive inddraget.

På denne baggrund kan det ikke overraske, at de fleste politiske partier efterhånden har formuleret en idrætspolitik. Mange partier udtrykker ganske vist en vis uvilje mod at skulle blande sig i et område, der tidligere har været overladt til idrættens egen forvaltning. Disse partier har imidlertid fundet det nødvendigt at formulere en politik på området, dels fordi idrættens organisationer har presset på, dels fordi »samfundsudviklingen« har gjort det nødvendigt. For partierne har idrætten nu en så betydelig samfundsmæssig placering og modtager så store tilskud fra det offentlige, at en stillingtagen er nødvendig. Der hersker blandt alle partier enighed om, at idrættens primære funktion ligger i arbejdet med bredden, og at det først og fremmest er i dette, det offentlige har en interesse i en fortsat udvikling. Med hensyn til idrættens elite har der kunnet spores en betydelig usikkerhed om dens funktion og placering. Dog synes der at være overvejende enighed om, at professionel idræt ikke bør støttes af det offentlige.

I den internationale politik er idrætten ofte - hvad enten den vil eller ej, og hvad enten den billiger det eller ej - blevet draget ind som en brik i et større spil. Internationale relationer vil altid i en verden med modsætninger være konfliktfyldte, og det er ikke lykkedes idrætten - trods ønsker om det - at gøre sig uafhængig af disse konflikter og fungere som en fredfyldt enklave. Det må derfor erkendes, at idrætten er blevet brugt i den internationale politik på godt og ondt.

Mens idrætten ideelt set ikke skulle skele til nationale og politiske forskelle i det internationale idrætssamvær, har enhver regering tilsvarende en udenrigspolitik, der afspejler nogle politiske og ideologiske holdninger i de internationale relationer. Denne modsætning har ofte givet anledning til konflikter. For Danmarks vedkommende dog kun sjældent. I forholdet til Sydafrika har der dog vist sig problemer, da den danske regering har tilsluttet sig FN's sanktionspolitik mod Sydafrika, og konsekvenserne heraf strider mod

dele af idrættens krav om dels at betragte den sydafrikanske idrætsbevægelse isoleret fra samfundsforholdene i øvrigt, dels at betragte idrætten som et redskab til forandring af forholdene.

Mange nationer lægger vægt på den form for prestige, som de finder, idrætslige resultater på internationalt plan er forbundet med. Medaljefordelingen ved de olympiske lege f.eks.

Specielt de østeuropæiske lande tolker internationale resultater som udtryk for egenskaber ved det politiske system. Men også blandt de vesteuropæiske lande spiller dette synspunkt en vis rolle. Således opfattedes det som en national katastrofe for Frankrig, da man ved OL i 1972 opnåede langt færre medaljer end normalt og forventet, med det resultat at staten etablerede et massivt økonomisk program til genrejsning af den franske idrætselite. Ofte kædes argumentationen for eliteresultater sammen med formodninger om deres værdi i handelssamkvem med andre lande.

Til opbygning af en større national selvbevidsthed har en række lande, som først de sidste 20 år har opnået selvstændighed, forsøgt at anvende idrætten som et middel.

Internationale idrætsbegivenheder har ofte større mediemæssig bevågenhed end f.eks. topmøder mellem regeringschefer. På grund af offentlighedens store opmærksomhed, har sådanne begivenheder derfor også vist sig som effektive mål for en formidling af politiske budskaber, der ellers ikke kan opnå nogen gennemslagskraft i de internationale medier.

2.4. Målformuleringer for idrætten

Betegnelserne eliteidræt og breddeidræt er af nyere dato og sontringen er først de seneste år blevet et centralt emne i den idrætspolitiske debat. Det skyldes to sider af den historiske udvikling:

For det første har udviklingen af eliteidrætten fået en sådan karakter, at forudsætningerne for dens udøvelse i dag fundamentalt adskiller den fra breddeidrætten. Eliteidræt forudsætter f.eks. en høj grad af organise-

ring, målrettet træningsindsats, langsigtet planlægning og stort ressourceforbrug, mens breddeidræt ofte bygger på selvorganisering, sporadisk træningsindsats og forhåndenværende udfoldelsesmuligheder af varierende beskaffenhed. For det andet har udviklingen i breddeidrætten haft en næsten eksplosiv karakter, hvilket ikke alene har medført stort pres på de samme faciliteter, som eliten benytter, men også nye nuancer i holdningerne til aktiviteterne beroende på alder og fysiske forudsætninger, social baggrund og kulturelle hensigter. Udviklingen er karakteriseret af, at den organiserede idræt ikke længere først og fremmest er en børne- og ungdomsbevægelse med udviklingsmuligheder på det præstationsmæssige plan, men en kompleks bevægelse båret også af voksne menneskers sundhedsmæssige, sociale og kulturelle motiver.

Sammenhængen i idrætsbevægelsen er altså en anden i dag end for blot 10-15 år siden, og det afspejles ikke alene i, at en så stor del af befolkningen dyrker idræt uden for idrættens organisationer, men også i, at ressourcefordelingen mellem eliteudøvere og motionister (1. holdet og motionisterne) er diskussionsstof i en stor del af foreningerne i disse år.

Når det er vigtigt at belyse denne ændring i idrættens indre sammenhæng, skyldes det behovet for at få en vurdering af eliteidrættens udviklingsmuligheder baseret på denne sektors kvaliteter og behov, ikke på formodninger og drømme om en lokomotiveffekt på breddeidrætten. En sådan effekt er ikke påviselig og næppe heller sandsynlig med den sammensætning idrætten har i dag. Såvel eliteidrættens som breddeidrættens behov skal vurderes på de to sektors egne præmisser. Meget generelt kan det siges at den eksisterende eliteidræt i Danmark ikke er vokset frem som følge af en bevidst målsætning - hvad enten det gælder eliteidrættens indhold, omfang, vilkår, m.m. - den er snarere et resultat af en international udvikling, hvor eliteidrætten i Danmark har forsøgt at følge med.

Det kan således påpeges, at der hverken fra

idrættens hovedorganisationers side eller (parti)politisk side ligger nogen bevidst formuleret målsætning for eliteidræt (som det f.eks. kendes fra DDR og Frankrig).

Det er sparsomt med politiske formuleringer vedr. eliteidræt/breddeidræt, hvilket må tilskrives den klareste formulerede politiske målsætning for idrætten - »det overlader vi til organisationerne«.

Ingen af de 5 hovedorganisationer i dansk idræt anvender begreberne »eliteidræt«/»bredde-idræt« i deres overordnede målsætning.

Organisationerne ønsker - ifølge formålsformuleringerne at arbejde for:

- »fremme af dansk amatør-idræt« (DIF)
- »fremme den enkeltes og fællesskabets sundhed og trivsel« (DDSG&I)
- »fremme den folkelige oplysning« (DDGU)
- »fremme den olympiske idé« (DOK)
- »stimulere interessen for idræt og motion« (DFIF)

På den anden side er der ingen tvivl om, hvilke grupper de respektive hovedorganisationer henvender sig til. DOK arbejder udtrykkeligt for elite-idrætten (og kun elite-idrætten), DIF arbejder for såvel elite- som bredde-idræt, DDSG&I og DDGU for bredde-idrætten (og kun bredde-idrætten) og DFIF for den bredde-idræt, der har udgangspunkt i arbejdspladsen.

Det er dog ikke ensbetydende med, at organisationerne af den grund befinder sig i en interesse modsætning. Tværtimod gives der ofte udtryk for, at der foreligger en frugtbar arbejdsdeling.

På baggrund af besvarelsenerne i en spørgeskemaundersøgelse, som udvalget har foretaget blandt Dansk Idræts-Forbunds specialforbund¹⁾ er det muligt i mere detaljeret form at opridse en »typisk« udformning af den generelle målsætning for arbejdet i DIF's specialforbund:

- 1) Stort set alle forbundsmålsætninger indeholder indledningsvis en passus om »at fremme den pågældende idrætsgren«, »organisere og videreudvikle den« eller lignende.
- 2) Endvidere er det formålet at få »så mange som muligt til at dyrke den pågældende idrætsgren på det ønskede plan. Det skal være et tilbud til alle«. I denne forbindelse er det vigtigt at »agitere for« eller »udbrede kendskabet« til idrætsgrenen.
- 3) Nogle forbund nævner herudover mere generelt, at det er formålet »at forvalte pengemidler, der måtte blive stillet til specialforbundets rådighed«.
- 4) Desuden er det formålet at »repræsentere idrætsgrenen og de tilsluttede foreninger i alle relevante nationale og internationale idrætssammenslutninger«.
- 5) Det hører også til målsætningen at udarbejde regelsæt m.m.
- 6) Nogle forbund nævner endvidere blandt de elementer, der indgår i målsætningen »dannelse af hensigtsmæssige administrative enheder«, »virke for oprettelse af det nødvendige antal distriktsforbund og fremme samarbejdet med og mellem disse«.
- 7) Endelig hører uddannelse af trænere (og dommere) ofte med til forbundets målsætning.

Hovedparten af de enkelte specialforbunds målsætninger for elitearbejdet adskiller sig kun i form, ikke i indhold fra hinanden. Nogle anvender en meget bred formulering om bedst mulige resultater som f.eks. DBU: »opnåelse af de bedst mulige præstationer nationalt og internationalt« og håndboldforbundet anvender en lidt mere udførlig, men ikke meget mindre bred version: »at kvalificere sig til deltagelse i internationale turneringer på så højt plan som muligt for såvel damer og herrer samt senior- og ungdomshold, og at forberede os på en sådan måde, at vore muligheder for det bedst mulige resultat er til stede«.

Den hyppigst forekommende version af den fælles målsætning om bedst mulige resultater

1) Se spørgeskema i bilag IV.

er den generelle, målrettede version: »Dansk sejlsport skal fortsat være blandt de førende i verden«, »prøve at blive de bedste i Europa« (rugby), »at være i stand til fortsat at kunne producere verdensmestre og olympiske mestre« (skydning) m.fl. Målet er afpasset efter idrætsgrenens internationale niveau. Næsten lige så hyppigt forekommer den operationelle, målrettede version af den fælles målsætning. I atletik, roning og svømning er elitearbejdets målsætning således udformet som egentlige handlingsprogrammer med metoder til fortløbende realisering af en række delmål.

Alle ovennævnte eksempler er forskellige versioner af den fælles målsætning om bedre resultater, slet og ret. Andre forbund lægger i deres målsætning for elitearbejdet imidlertid vægt på, at »bedre resultater ikke kun er et mål i sig selv, men også et middel til realisering af andre mål«, idet der lægges vægt på sammenhængen mellem elite og bredden.

2.5. Idrættens rekruttering

Det turde være en selvfølge, at eksistensen af bestemte typer af idrætsfaciliteter er forudsætningen for, at bestemte typer af idrætsgrene kan få en tilgang af udøvere. Er der kødannelse ved de eksisterende badmintonfaciliteter, og bygges der ikke nye, så kræver det en del fantasi at forestille sig, at en forøgelse i antallet af badmintonspillere kan finde sted. Men eksisterer der idrætsanlæg med uudnyttet kapacitet, eller ønskes indholdet af aktiviteterne ændret til andre idrætsgrene, så kan det være rimeligt at vurdere, hvad der motiverer mennesker til at begynde at dyrke idræt.

Gennem forskellige undersøgelser kan man efterhånden danne sig et nogenlunde præcist billede af befolkningens deltagelse i forskellige former for idræt.

De helt centrale igangsættere for en aktiv idrætsdeltagelse er familie, venner og skole. Det er herigennem, at den afgørende påvirkning for en evt. aktiv idrætsdeltagelse finder sted. Særlig vennekredsen synes at være af afgørende betydning. En sammenlignende

europæisk undersøgelse¹¹ viser, at ikke alene er vennekredsen den vigtigste igangsætter i Danmark, men også at denne instans har relativ større betydning i Danmark og Sverige end i andre vesteuropæiske lande. Den sociale omgangskreds har derfor en meget stor indflydelse på den enkeltes idrætsvaner, og der er en meget snæver sammenhæng mellem antallet af venner, der dyrker idræt, og deltagelse i en hvilken som helst form for idræt. Forudsætter man, at den idrætspolitiske målsætning for idræt i almindelighed er »idræt for alle«, er det principielt mindre væsentligt, hvilken idræt folk dyrker, og på hvilken måde - blot de dyrker idræt. Men en målsætning for eliteidrætten kan nødvendigvis ikke standse her. Går målsætningen ud på at skabe de bedst mulige eliteresultater på internationalt topplan, er det ikke tilstrækkeligt at sikre den til enhver tid eksisterende elitebestand de bedst mulige vilkår. I høj grad må indsatsen koncentreres om en systematisk talentrekruttering.

Et af de oftest fremførte argumenter til fordel for eliteidrætten er, at toppræstationer er nødvendige som rekrutteringsmiddel: top skaber bredde.

Derfor skal sammenhængen mellem eliteidrætspræstationer og tilgang til idrætten tages op til nærmere undersøgelse. Sammenhængen søges belyst ved at sammenholde de årlige opgørelser af antal aktive medlemmer i DIF's specialforbund med forskellige indikatorer for eliteidrætspræstationers rekrutteringsværdi i perioden 1955-1982. Dette sker ud fra antagelsen, at toppræstationer må give sig udslag i øget tilgang til den pågældende idrætsgren, hvis antagelsen om eliteidrætspræstationers rekrutterende effekt er korrekt.

Der er i vurderingerne inddraget følgende indikatorer for eliteidrætspræstationers rekameværdi: Internationale resultater af danske idrætsfolk (resultater ved OL, VM og

1) K. Bollen, U. Claeys & J. Hertogen: Sport in European Society: A transnational survey into participation and motivation. Committee for the Development of Sport, Council of Europe, Strasbourg 1982.

EM og i visse idrætsgrene landskampresultater), særlig medieinteresse for bestemte idrætsgrene (VM i fodbold, OL i idrætsgrene, hvor de danske udøvere ikke har international klasse, og som normalt ikke har mediernes interesse) og fremkomsten af særligt fremragende og medieombruste stjerner i bestemte idrætsgrene (f.eks. Björn Borg). Når det har interesse at inddrage andre indikatorer end blot danske internationale resultater,

skyldes det ikke mindst den stærkt stigende tendens til, at medierne beskæftiger sig med international fremfor dansk idræt.

For fem idrætsgrene, der i denne forbindelse er særligt interessante, er udarbejdet diagrammer over udviklingen i antal aktive (jvf. figurene). Det drejer sig om Dansk Badminton Forbund, Dansk Boldspil Union, Dansk Håndbold Forbund, Dansk Tennis Forbund og Dansk Forening for Rosport.

Fig. 1. Antal medlemmer i Dansk Badminton Forbund 1955-1982.

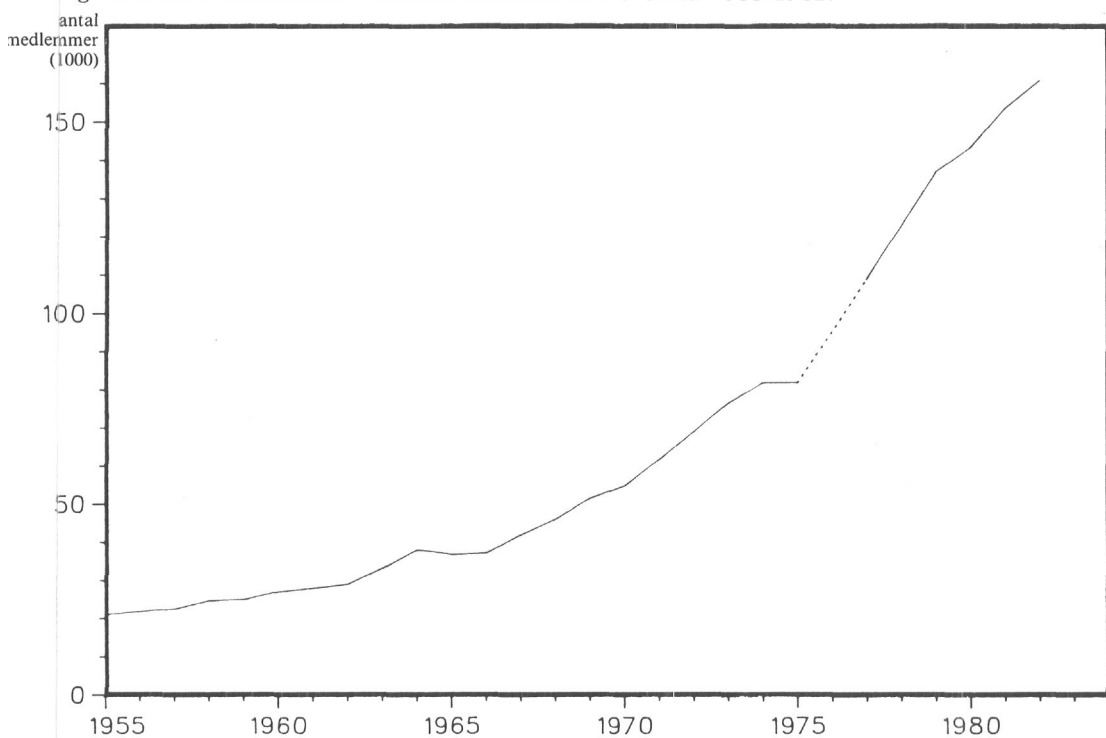

Fig. 2. Antal medlemmer i Dansk Boldspil Union 1955-1982.

Fig. 3. Antal medlemmer i Dansk Håndbold Forbund 1955-1982.

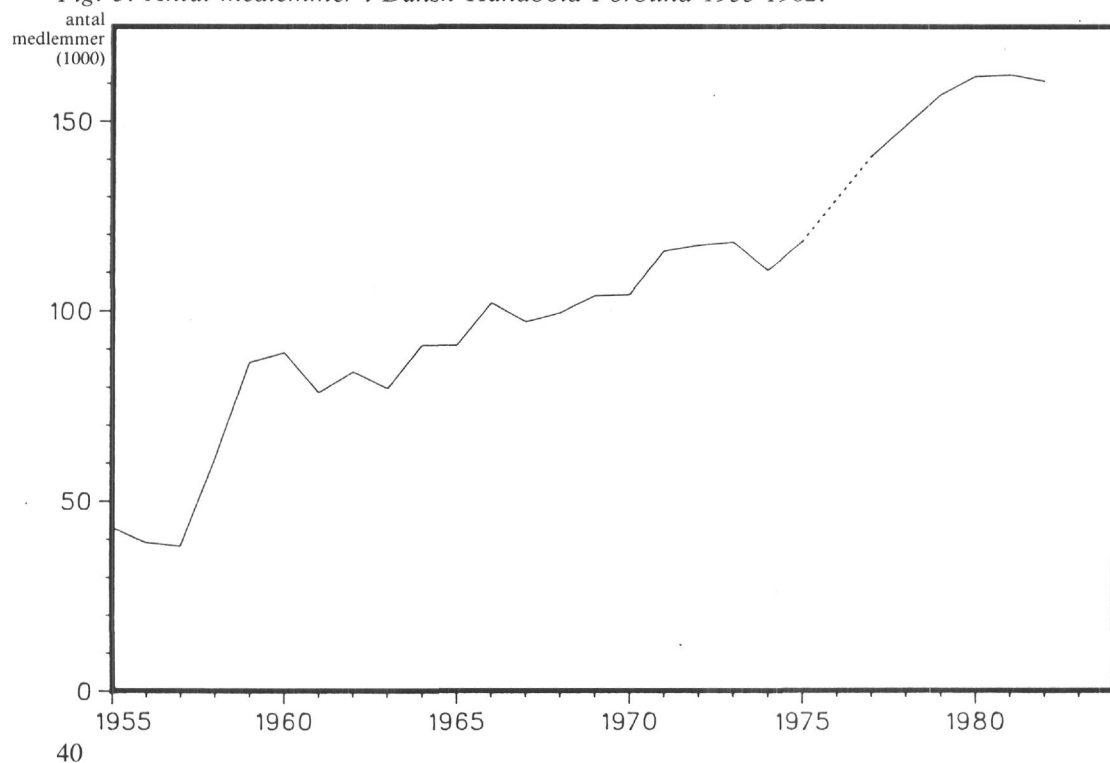

Fig. 4. Antal medlemmer i Dansk Tennis Forbund 1950-1982.

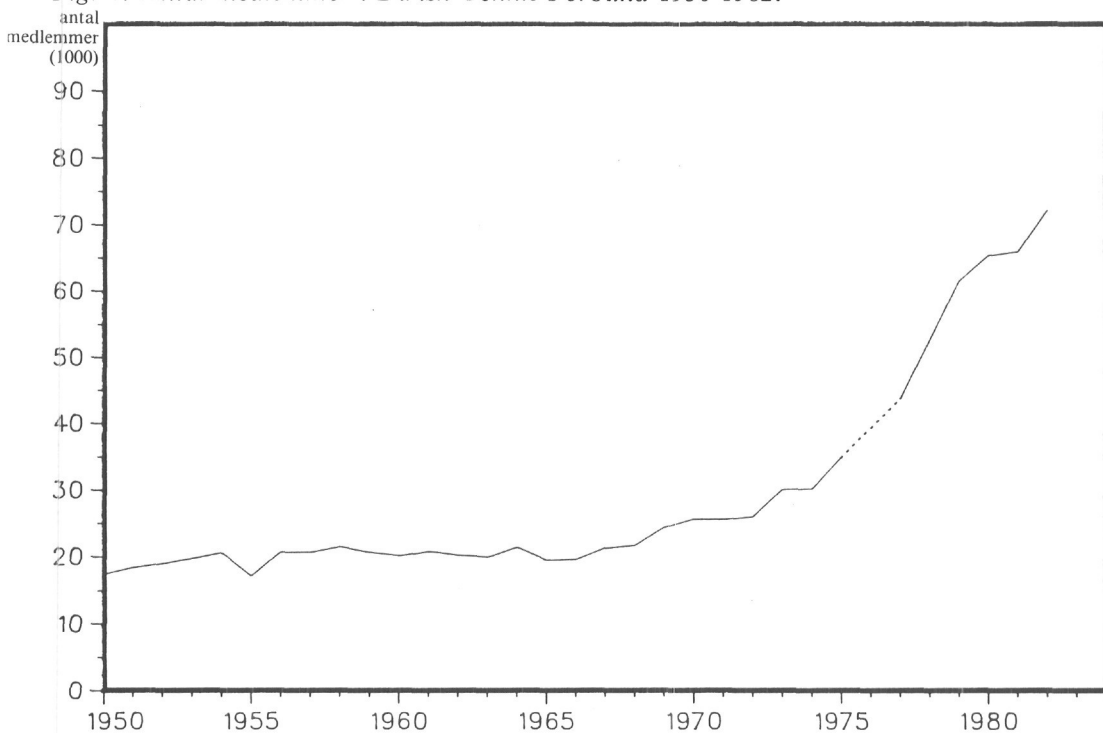

Fig. 5. Antal medlemmer i Dansk Forening for Rosport 1955-1982.

Kommentarer til figurerne:

Badminton

De danske resultater (f.eks. i All England-mesterskaberne) er gennem hele perioden af høj standard, men fire perioder kan udskilles: Årne indtil 1959, årene 1960-67, hvor de danske resultater er særligt fremragende, årene 1968-72, hvor niveauet ikke er ret meget ringere, og perioden siden da, hvor de danske resultater har været klart ringere bortset fra succesåret 1977. Der lader sig ikke identificere nogen sammenhæng mellem præstationsniveau og tilgang i overensstemmelse med denne karakteristisk af udviklingen i dansk badmintons internationale standard. Svag vækst i perioden indtil 1967. I perioden 1965-67, hvor Danmark vinder i alt 7½ All England-mesterskaber er tilgangen ovenikøbet exceptionel lav. Tilgangen begynder først, da de danske resultater bliver relativt ringere, og den får først rigtig fart efter 1975, hvor der ganske vist efter 1977 (VM) er vindere i All England-mesterskaberne, men kurveforløbet fortsætter med tendende fald.

Forklaringen på denne »modsatte« sammenhæng mellem præstationer og tilgang er formentlig, at det er adgangen til faciliteter, der er afgørende for tilgangen.

Fodbold

Det er vanskeligt at udskille år, hvor reklamerværdien er højere end andre år. Dog kan nævnes 1960 (sølv i OL), 1966, 1970, 1974, 1978 og 1982 (VM) og muligvis 1971 (professionelle får adgang til landsholdet) og 1978 (indførelse af betalt fodbold herhjemme). Blandt disse år er der ingen generel tendens at spore de år, hvor der har været VM. De mest markante udviklingstendenser er årene 1965 og 1969 (stigning) og 1970 (fald). Bortset fra en landskampsejr over Sverige er der intet, der adskiller 1965 og 1969 fra et gennemsnitsår, og i 1970 falder kurven i et år med VM, hvor tilgangen måtte forventes at øges, hvis der var sammenhæng imellem eliteidrætspræstation og tilgang. I 1960, hvor Danmark vinder sølv ved de Olympiske

Lege, aflæses tværtimod en svag nedgang året efter.

Det er bemærkelsesværdigt, at fodboldspillet er stagnerende i disse år, hvor særlig massemediet TV præsenterer så righoldigt et udbud. Den voldsomme forøgelse i 1974 skyldes optagelse af damespillere og miniputter i DBU.

Håndbold

Tilgangen i 1958 og 1959 efter VM, hvor Danmark blev nr. 4, synes at bekræfte tesen om sammenhæng mellem præstation og tilgang, men de samme år præges samtidig af stærk udbygning af halkapaciteten, og det er formentlig afgørende. Tesen modsiges af året 1967 (VM-sølv), hvor forbundet har 6.000 færre aktive end året før. Der kan ikke konstateres større tilgang end normalt i årene 1978 og 1982, hvor Danmark blev nr. 4 ved VM. I 1982 forøgedes medlemstallene kun med knap 2%.

Tennis

De største individuelle danske resultater falder i årene 1953 og 1955, hvor Kurt Nielsen er finalist i Wimbledon. 1955 er samtidig det eneste år med markant nedgang i antallet af aktive.

Den meget kraftige vækst i tilgangen sker fra først i 1970'erne, hvor dansk elite-tennis efter Jan Leschly og Jørgen Ulrichs tid rangerer på et betydeligt ringere internationalt stade end nogensinde før. Baggrunden kunne være Björn Borg, og der kan da også konstateres en vis forøgelse af vækstgraden i sidste halvdel af 70'erne, men den er snarere et resultat af den forøgede idrætsaktivitet blandt den del af befolkningen, der er over 25 år, og denne aktivitetsstigning kan næppe tilskrives Björn Borg.

I øvrigt har formodningen om Björn Borgs lokomotiveffekt den interessante side, at den indicerer, at det ikke er nationale eliteresultater, der er afgørende for tilgangen. Andre nationers resultater kan også bruges. Via TV kan de hentes til Danmark. En hjemlig elite synes altså ikke engang at være en nødvendig forudsætning for tilgang til bredden, hvis

man hylder tanken om en sammenhæng mellem top og bredde.

Roning

Antallet af medlemmer er bemærkelsesværdigt konstant gennem perioden. Ingen af årene 1964 (guldfireren) og 1970 (VM-guld i dobbeltskuller) er karakteriseret ved tilgang. I 1971 med VM i København er der periodens største fald i antallet af medlemmer. Efter 1972 er de danske roeres internationale resultater blevet klart ringere. Skift i statistisk opgørelsesmåde gør det vanskeligt at konkludere, om der i denne periode har været svækket tilgang, men i perioden 1975-79 synes den stabilitet i medlemstallet, der kendetegnede hele efterkrigstiden, indtil da at være brudt. Der er en vækst på 3.000 medlemmer på fire år, hvor antal aktive i 1945-72 svingede mellem 13.400 og 15.400. Kommentarer til medlemsudviklingen i en række andre idrætsgrene:

Svømning

Stærk vækst i antallet af medlemmer de sidste ti år. Årene 1977-79, hvor Susanne Nielson opnåede gode internationale resultater, er kendetegnet af en let svækket vækst i tilgangen. Udviklingen i tilgangen må dog uden tvivl helt tilskrives udviklingen i halkapaciteten.

Sejlsport

Ikke tegn på øget tilgang i de succesrige OL-år. Tilgangen sker siden begyndelsen af 70'erne og af svækkes efter 1977 og hænger tilsyneladende sammen med indkomstudviklingen i samfundet.

Ridesport

Lis Hartels OL-medaljer faldt i 1952 og 1956. I disse år var medlemstallet svigtende i forhold til årene forud. Tilgangen sker i 70'erne, hvor Dansk Ride Forbund er det specialforbund, der har størst vækst. Ingen internationale resultater eller andre indikatorer på eliteidrættens reklameværdi synes at kunne bidrage til forklaringen på denne tilgang.

Konklusion

Som konklusion på disse opgørelser over specialforbundenes medlemsudvikling må det siges, at det er vanskeligt at tegne et entydigt, samlet billede, idet de få steder, hvor der synes at være en positiv sammenhæng mellem eliteidrætspræstation og tilgang, opvejes af en række tilfælde, hvor den omvendte sammenhæng umiddelbart synes at være til stede. Som samlet billede fremstår manglen på sammenhæng snarere som konklusionen.

En interessant detalje i denne sammenhæng er, at ikke engang eliteidrætsudøverne angiver eliteidrættens idoler som motivatorer for deres oprindelige eliteorienterede engagement (jfr. afsnit 4.7.1).

At tilgangen til en række idrætsgrene er afhængig af opførelsen af nye idrætsanlæg synes at være en nærliggende antagelse, som allerede idrætsbetænkningen bemærkede i 1974. Kalkuleres der fortsat med eliteresultater som propagandaeffekt, må en fundamental forudsætning derfor være, at forventningen om eliteresultater sammenkædes med planlægningen af idrætsanlæg og især instruktørtilgang.

Som forklaring på tilgangen til idræt udover nye idrætsanlæg må peges på den parallelle udvikling af en lang række faktorer. Den almindelige økonomiske udvikling i samfundet har gjort det økonomisk overkommeligt for de fleste at deltage i idrætsaktiviteter - samtidig med, at fritidsforøgelsen har været mærkbar. Idrætten er blevet en del af tidens »livsstil«, som af vanskeligt påviselige årsager fremhæver slanke, veltrænede mennesker - i hvert fald hvis man skal tro modeindustriens signaler. Og dette billede understøttes stærkt af en løbende agitation for idrættens sundhedsmæssige værdi, særlig når det gælder kiredsløbstræning. Men også idrættens kvalitative udvikling - udviklingen af nye aktiviteter, samværsformer og undervisnings-tilbud på idrætsområdet - har formentlig haft betydning, ikke mindst fordi familien i fritidssamfundet har behov for aktiviteter og oplevelser, den kan være fælles om.

Kapitel 3. Eliteidrættens situation

3.1. Udviklingen i eliteidrætten

3.1.1. Historisk udvikling

Den moderne eliteidræt har sin oprindelse i den engelske amatørsport, der voksede frem omkring det engelske borgerskab i midten af forrige århundrede. Baggrunden for denne nye form for legemskultur var det brud, der fandt sted i samfundsudviklingen som følge af industrialiseringen. Mens der blandt historikere er enighed om, at industrisamfundets teknologisk/økonomiske udvikling har indflydelse på sportens udformning, er der uenighed om, hvilken betydning selve den politiske organisering af produktionen indtager. Det vil sige, om sportens grundlæggende karaktertræk i form af konkurrence, præstation og formel chancelighed er en afspejling af industrialiseringen under et kapitalistisk samfundssystem eller et led i udviklingen af industrikulturen som sådan. I denne sammenhæng skal det blot konstateres, at sporten besidder træk, som også er industrisamfundets generelle træk - uanset hvor i den industrialiserede verden, den dyrkes. Det gælder tendensen til standardisering, specialisering, substituering af fysisk arbejdskraft/teknologisering, centralisering og maksimering.

Den moderne sports grundlæggende princip - som det også kommer til udtryk i det olympiske motto: hurtigere, højere, stærkere - er princippet om rekorderne og deres stadige forbedring. Dette princip kommer til at udgøre en indbygget drivkraft i sportens udvikling - en drivkraft, der logisk bærer sporten fremad i stadige bestræbelser på forbedringer af resultaterne. Overholdelsen og administrationen af dette princip bliver derfor også en af de afgørende faktorer for organiseringen af den moderne sport - både på nationalt og internationalt plan. Heri adskiller sporten sig betydeligt fra førindustrielle former for kropskultur. I det feudale bondesamfund var kropskulturen adspredende leg, hos den feudale adel var den stil- og formbevidste aktiviteter. I den grundtvigianske bondekultur var den fysiske aktivitet - gymnastikken - præget af kravet til et sundhedsmæssigt og holdningsdannende sigte, og i andre kulturer kan rituelle sider af kropskulturen være afgørende.

En anden afgørende faktor i sporten bliver amatørspørgsmålet. Behovet for en afgrænsning af amatørerne fra andre opstod i og med den engelske gentlemans indtog på områder, der tidligere var forbeholdt folkelige forlystelser eller i første række udførtes som erhverv. Som eksempel kan fremdrages roningen, hvor der efterhånden opstod nogle af de mest restriktive amatørbestemmelser. Baggrunden var dels, at roning i almindelighed udførtes som profession og dels, at man ønskede at distancere sig fra de folkelige rokampe, der var præget af ret voldsomme skikke. Kampen for at få indført amatørregler blev derfor ført for at få udryddet de folkelige skikke og for at forhindre en sammenblanding af gentlemen og arbejdere.

I sidste halvdel af forrige århundrede organiseredes en række sportsdiscipliner på nationalt plan i England bl.a. på grundlag af standardisering af faciliteter og registrering af rekorder samt fastlæggelse af amatørbestemmelser.

Den engelske sport fik derefter sit gennembrud i en række europæiske lande fra omkring 1880'erne og blev i løbet af det 20. århundrede en global bevægelse. Overalt hvor den engelske sport trængte frem erstattede

den lokale, regionale og nationale lege og spil og skabte fælles discipliner og regler på tværs af landegrænserne. Fra at være et nationalt fænomen blev den engelske sport et internationalt fænomen.

På nationalt plan skete der en organisering af de engelske sportsdiscipliner (f.eks. fodbold, svømning, roning, cykling, skøjtesport, atletik, tennis m.m.) i klubber, specialforbund og centralforbund. På internationalt plan begyndte en tilsvarende organisering i 1890'erne, men den slog først for alvor igennem i begyndelsen af det 20. århundrede. Af afgørende betydning for opbygningen af specialforbund blev etableringen af et centralt organ for de forskellige sportsdiscipliner. I Danmark skete det i 1896 med oprettelsen af Dansk Idræts-Forbund (DIF), og internationalt skete det i første række med oprettelsen af den Internationale Olympiske Komité (IOC) i 1894.

Selv om kun et enkelt specialforbund (Dansk Boldspil-Union) var med i etableringen af DIF, omfattede organisationen fra starten 12 sportsgrene, idet en række københavnske sportsklubber også indgik i dannelsen. Formålet var ifølge formanden Eugen Schmidt at skabe orden, hvor der før var kaos, hvormed han sigtede til amatørreglerne og de tekniske regler. Grundpillerne i DIF blev derfor Ordens- og Amatørudvalget og Rekordudvalget. Ordens- og Amatørudvalget skulle etablere et fælles grundlag for sportsudøvelsen på det sociale plan. Det sikredes gennem amatørregler, der definerede amatørsporten som en fritidsbeskæftigelse. Rekordudvalget skulle definere et fælles grundlag på det tekniske plan gennem regler, der definerede disciplinernes tekniske struktur. Hensigten med sådanne regler var at skabe den for sportsudøvelsen helt afgørende lighed i udgangspunktet. Det ville være uacceptabelt om nogle gennem deres erhverv kunne træne 8 timer om dagen, ligesom kuglen i kuglestød nødvendigvis måtte veje det samme uanset hvor på jorden, kuglestødet blev foretaget.

Siden DIFs organisering har den engelske amatørsport ekspanderet på alle områder: præstationsniveau, sportsdiscipliner, med-

lemmer, rekrutteringsgrundlag etc. I 1940 var allerede 19 specialforbund organiseret i DIF og medlemstallet var vokset til 185.000 aktive. Denne periode var præget af, at de forskellige sportsgrene blev lagt i faste rammer, både hvad angår regler og love, og hvad angår konkurrencestrukturen, ikke kun nationalt, men også internationalt, hvor Danmarks deltagelse var stærkt voksende. Desuden var den præget af, at den engelske amatørsport etablerede sig som den dominerende form for legemskultur. Allerede i begyndelsen af 30'erne var der flere aktive medlemmer i DIF end i de folkelige gymnastikorganisationer, og disse organisationer begyndte efterhånden at optage nogle af disciplinerne fra den engelske sport på deres program.

Fra 1940 til 1970 voksede medlemstallet med en endnu kraftigere tilvækst, og samtidig slog sporten for alvor igennem i folkeskolens undervisning. Specielt dette sidste forhold har været af afgørende betydning for den voldsomme udbygning af idrætsfaciliteter, de fleste kommuner har foretaget. Det drejede sig i første omgang om boldbaner ved alle skoler, hvilket også er kommet idrætsforeningerne til gode, og fra midten af 60'erne er det i særlig grad idrætshaller og tildels også svømmehaller, der er blevet etableret af næsten alle kommuner.

Med den stadige forbedring af det idrætslige præstationsniveau blev der selvsagt stillet stadig større krav til træningsindsats, forbedelse, deltagelse i internationale konkurrencer m.m. Herved opstod ikke alene en konflikt med amatørbegrebet, men der opstod også et stort behov for direkte finansiel støtte til eliteidrætsudøverne. De økonomiske ressourcer til opretholdelsen af en vis elite har måttet suppleres med (sponsor)indtægter fra det private erhvervsliv. Resultatet har været en tiltagende professionalisering og kommerialisering af eliteidrætten.

Aktuelt står idrætten i en brydningstid. På den ene side er medlemstilvæksten yderligere forøget fra 1970, men det synes ikke længere kun at være den traditionelle idrætsform med oprindelse i den engelske sport, der virker tiltrækkende. Tilvæksten er først og

fremmest sket blandt befolkningsgrupper, hvor motionsidræt og nye idrætsaktiviteter har den største tiltrækning. Samtidig er behovet for eliteidræt som tilskuerunderholdning stadigt voksende, og dermed rejser spørgsmålet om denne elites vilkår og status. Økonomisk kompensation er nøgleordet for den indsats, som forlanges, men brydningerne går aktuelt på, om finansieringskilderne skal søges i det private erhvervsliv, hos det offentlige eller begge steder.

3.1.2. Karakteristiske træk ved idrætsudfoldelsen

Den moderne idræts stræben mod en stadig forbedring af præstationerne har i forening med dens internationalisering og centrale placering som underholdning i massemedierne resulteret i nogle markante udviklings-træk. Der er tale om en tiltagende teknologisering, inddragelse af videnskabelige metoder og resultater, tilpasning af regler, specialisering, ændringer i udøvelsen, professionalisering og kommercialisering. Og der er tale om udviklingstendenser, der først og fremmest er slået igennem på internationalt niveau, men som også har haft en tydelig gennemslagskraft på lavere niveauer.

Ved idrættens *teknologisering* forstås præstationernes voksende afhængighed af rekvisitternes, påklædningens og faciliteternes egenskaber. Der er på dette område sket en så eksplosiv udvikling de sidste 20-30 år, at anskaffelse af de nyeste rekvisitter m.m. efterhånden er en betingelse for at gøre sig gældende. Eksemplerne er utallige (svømmedragter, tennis- og badmintonketchere, fodboldstøvler og fodbeklædning i det hele taget, ski, etc), og oftere og oftere ses det, hvorledes en sejr eller en rekord tilskrives ny teknologi. Det fremføres endda, at mange af de senere års resultatforbedringer mere skyldes denne udvikling end egentlige forbedringer i den fysiske præstationsevne.

Siden 40'erne er den internationale topidræt til stadighed blevet udviklet gennem *inddragelse af medicinske og fysiologiske forskningsresultater og -metoder*. I dag foregår træning af internationale idrætsudøvere på

et niveau, hvor man er i stand til at registrere og analysere udøvernes fysiske tilstand efter videnskabelige metoder (muskelfiberanalyser, blodprøver m.m.), således at træningen kan tilrettelægges efter nøje fastlagte programmer og kulminere på rette tidspunkt. Særlige idrætsmedicinske specialer er udviklet, og instruktører uddannes på et højt videnskabeligt plan. Videooptagelser som teknisk analyseapparat er en nødvendig bestanddel i forberedelsesarbejdet, ligesom idrætspsykologer i stigende grad inddrages i trænings- og konkurrenceforberedelser.

Tilpasning af aktiviteterens udformning eller deres regler er ændringer i selve iscenesættelsen af idrætsbegivenheden, der kan have til formål at forstærke underholdningsmomentet - en tendens næsten alle idrætsgrene i større eller mindre grad har været udsat for. Tilpasningen kan finde sted enten som forandringer af reglerne i forbindelse med selve udførelsen, eller som ændringer i turneringssystemer el. lign.

Når bortses fra helbredsmæssigt betingede korrektioner, som ofte kan være i konflikt med kravet om underholdning eller præstation, har ishockey- og håndboldspillet f.eks. gennem de sidste 20 år gennemført en lang række regelændringer, der har gjort spillet hurtigere og mere dramatisk. De fleste regelændringer har haft til hensigt at skabe flere angrebs- og scoringsmuligheder og et mere flydende spil. I tennis er det tydeligste eksempel indførelsen af tie-break og tilladelsen til at hoppe i serveren, men også inden for en række andre idrætsgrene kan eksempler fremhæves. Eksempler på ændringer af turneringssystemer er konstruktioner som kvalifikationsturneringer og slutspil, hvor målet er at opnå flere turneringsmæssige højdepunkter.

Specialisering er blevet en forudsætning for som idrætsudøver at kunne gøre sig gældende på topplan. Med de stadig større krav, der stilles til udøvernes præstationsniveau, bliver det stadigt vanskeligere at kunne yde en optimal indsats i mere end én disciplin for ikke at tale om flere sportsgrene på én gang. Træningsmæssig specialisering er derfor en ho-

vedforudsætning, og specialister optræder i dag som dominerende figurer i idrætsgrene med mange forskellige discipliner. Også i holdspil kan der iagttages en tiltagende arbejdsdeling med tilhørende specialtræning i bestemte opgaver.

Man kan i de fleste idrætsgrene iagttage, hvorledes *ændringer i udførelsen* som følge af nye teknikker, systemer og stilarter til stadighed bliver indført. Fænomenet er velkendt i såvel de tekniske discipliner som de kraftbetonede discipliner. Som eksempel kan nævnes højdespring, hvor selve springets udførelse til stadighed har gennemgået store forandringer. Så sent som i 30'erne var sakspringet stadig det dominerende, men det blev kort efter krigen afløst af væltespringet, der i dag har opnået en høj grad af teknisk forfinelse. Fra begyndelsen af 70'erne blev væltespringet imidlertid i meget vid udstrækning igen afløst af det såkaldte flop-spring, der i dag benyttes af de fleste højdespringere. *Professionalisering og kommercialisering* er sider af idrætten som betegner henholdsvis den voksende brug af betaling af idrætsudøvernes indsats og reklameindustriens udnyttelse af idrætten. Der er her på den ene side tale om en tendens til at prissætte topidrætsudøverne som vare på et marked, på den anden side tale om en brug af idrættens egenskaber som produktionsfaktor i en massekulturindustri for oplevelser og livsstil.

3.1.3. Karakteristiske træk ved idrætsanlæggene

I Danmark benyttes et givet anlæg som regel af idrætsudøvere på alle niveauer. Alligevel kan der opregnes nogle principielle forskelle i de krav, forskellige grupper af idrætsudøvere stiller til anlæggenes form og indretning, ligesom brug og udnyttelse er forskellig.

Den udvikling, der har fundet sted på området, er karakteristisk nok betinget af de krav, eliteidrætten har måttet stille til form og indretning. En afgørende faktor i den moderne konkurrenceidræts internationale organisering omkring århundredskiftet var som omtalt fastlæggelsen af fælles mål og standarder

på alle anlæg. Kun herigennem kunne der skabes mulighed for den globale sammenlignelighed af idrætsresultaterne. Men netop hensynet til sammenlignelighed har bevirket, at mål og standarder sjældent er genstand for forandringer, når de én gang er fastlagt. Det er som regel uoverskueligt at skulle ændre alle anlæg af en bestemt type verden over, ligesom det ville forhindre, at man kunne sammenligne resultater opnået under »nye« standarder med resultater opnået under »gamle«. Selve rekordprincippet, som bygger på sammenlignelighed af resultater, ville dermed blive sat ud af kraft for en periode.

Men hvor på den ene side hensynet til sammenlignelighed af resultaterne gør det nødvendigt med en vis konstans i anlæggenes mål og standarder, forholder det sig på den anden side anderledes med deres udførelse og indretning. Her er anlæggene til stadighed under forandring. Udviklingen bæres frem både af den teknologiske udvikling, af de stadigt voksende krav til eliteidrættens præstationsniveau og af en voksende hensyntagen til tilskuere og massemedier.

Man kan på sin vis tale om en tiltagende distancering fra naturen og dens luner (vejrtilgængeligheden på aktivitet og baner, forskelle på naturgivne lokaliteter etc.) samt en styrkelse af idrættens spektakulære element. Det er kendetegnende for udviklingen, at der foregår en stigende anvendelse af kunstige materialer, samt at der installeres stadig mere raffinerede faciliteter for tilskuere og massemedier. I nogle idrætsgrene (f.eks. håndbold og svømning) har det betydet en ændring fra overvejende udendørs aktivitet til overvejende indendørs. I andre idrætsgrene (f.eks. atletik og tennis) forsøges naturens luner neutraliseret ved at tage kunstige belægninger på banerne i brug. Og i alle idrætsgrene anvendes der stadig mere avanceret elektronik - lystavler, kæmpe TV-skærme, computere til resultatformidling etc. - for at forstærke oplevelsen, gøre den mere total. Specielt udviklingen inden for den elektroniske teknik og kunststofbelægninger har været eksplosiv siden slutningen af 60'erne.

Eksempelvis var det først i 1964, at elektronisk tidtagning blev taget i brug inden for atletik og først i 1968, at kunststofbelægning anvendtes for første gang. I dag skal næsten ethvert eliteidrætsstævne afholdes ved hjælp af sådanne faciliteter.

Der stilles derfor stadigt større krav til investeringssiden i anlæggelsen af faciliteter, hvis den er bundet til eliteidrættens normer og standarder, og en sådan udvikling vil nødvendigvis få konsekvenser for ressourceplaceringen inden for idrætssystemet.

3.1.4. Rekruttering til eliten

Afgørende for præstationsniveauet hos de kommende års eliteidrætsudøvere er de udviklingsmuligheder, idrætssystemet tilbyder de børn og unge, der begynder at dyrke idræt. Det har næppe nogen mening at diskutere dansk eliteidræts fremtidige konkurrenceevne i international forstand uden samtidig at blotlægge de mekanismer, som er forudsætningen for, at denne »evne« til at konkurrere overhovedet vil være til stede. Derfor skal der i dette afsnit gives en skildring af grundlaget for talentrekruttering, sådan som udviklingen har formet sig de senere år.

Talentrekrutteringens afgørende betydning erkendtes først i de østeuropæiske lande - især i DDR og Sovjetunionen - men også flere vesteuropæiske lande har de senere år påbegyndt opbygningen af en struktur, der sikrer den mest effektive og systematiske talentrekruttering (for eksempel Vesttyskland). Når en systematisk talentrekruttering i dag er blevet så vigtig for eliteidrættens udvikling, skyldes det to forhold. For det første er det internationale præstationsniveau i dag betinget af en meget langsigtet og systematisk træningsindsats; det vil sige en træningsindsats, der starter i en meget tidlig alder. For det andet er en systematisk talentrekruttering den eneste måde, hvorpå man sikrer, at talenter kanaliseres ind i de idrætsgrene, hvor de kan yde de bedste præstationer.

Talentrekrutteringen omhandler to særskilte problemområder: talentsøgning og talentudvikling. Talentsøgningen er den del, der in-

debærer en identifikation og udvælgelse af kommende talenter, mens talentudviklingen er den proces, hvor de mulige talenter underkastes et langsigtet træningsprogram med henblik på opnåelse af et maksimalt præstationsniveau.

Til såvel talentsøgning som talentudvikling knytter sig en række problemer af både videnskabelig, organisatorisk og moralsk karakter.

Den egentlige *talentsøgning* tager udgangspunkt i en vurdering af den pågældende idrætsudøvers personlige anlæg for idrætsudfoldelse på topniveau. I realiteten indebærer en sådan vurdering en form for langsigtet prognose for et enkelt individs udvikling såvel fysisk, psykisk som socialt, og en sådan er selvsagt vanskelig at opstille med en tilstrækkelig grad af præcision.

Et talent må bestemmes ud fra fire forhold:

- 1) konstitutionelle kendetegn, f.eks. kropsstørrelse, kropsvægt, ekstremiteternes kraftmoment o.s.v.
- 2) fysiske kendetegn, d.v.s. motoriske egenskaber som kraft, hurtighed, udholdenhed, bevægelighed, koordinationsformåen o.s.v.
- 3) psykiske kendetegn, f.eks. graden af præstationsmotivation, -beredskab, koncentrationsevne, indlæringsevne, psykisk stabilitet o.s.v.
- 4) sociale kendetegn, d.v.s. det sociale klima og den sportslige interesse hos familien, i skolen, blandt kammerater o.s.v.

En bestemmelse af disse egenskaber kan i sig selv være vanskelig (og bekostelig), og en vurdering af udviklingsmulighederne er med den nuværende viden karakteriseret af stor usikkerhed selvom forskningen i flere lande er stærkt optaget af dette problemområde. Visse hovedtræk lader sig dog bestemme. For eksempel er det om et barn i 8-11 års alderen muligt med ret stor sikkerhed at sige, hvorledes kropsdimensionerne vil være i voksenalderen. Til gengæld er det vanskeligt at gøre i pubertetsalderen. Ligeledes kan forskellige kredsløbsparametre (iltoptagelse, pulsfrekvens etc.) prognosticeres tilfredsstill-

lende i 11-12 års alderen, og forskellige motoriske tests kan give visse antydninger af de potentielle muligheder.

Med den usikkerhed, der ligger i den teoretiske del af talentsøgningen (dvs. den videnskabelige identifikation af de mulige talenter), er det så meget desto vigtigere at iværksætte en intensiv påvirkning af de fysiske, psykiske og sociale kendetegn (de konstitutionelle lader sig ikke påvirke) gennem en systematisk *talentudvikling*. På dette felt er grundlaget til gengæld også noget mere sikkert i dag. Træningsprogrammer er udviklet og tilpasset forskellige idrætsgrene, således at der fra en meget tidlig alder kan påbegyndes en systematisk udvikling tilpasset de forskellige alderstrin og foretages en indplacing i den mest hensigtsmæssige idrætsgren. I den første fase - forberedelsesfasen - grundlægges de konditionelle færdigheder og den første indlæring af de teknomotoriske færdigheder finder sted. Denne fase skal i visse idrætsgrene finde sted i 5-8 års alderen (f.eks. svømning og gymnastik), mens det i andre idrætsgrene (f.eks. roning og cykelsport) er tidligt nok at begynde i 12-15 års alderen. I den anden fase - opbygningsfasen - optimeres konditionen, og der sker en fordybelse i den tekniske udvikling. Denne fase foregår tidligst i 9-14 års alderen og senest i 16-18 års alderen, afhængig af idrætsgren. Den tredje fase - specialiseringsfasen - omfatter en systematisk og specialiseret træning periodiseret i forhold til konkurrenceterminen. I denne fase skal alle færdigheder stabiliseres og fuldkommengøres og træningsindsatsen først og fremmest tage sigte på en planlægning af formkurven. På dette tidspunkt skulle præstationsniveauet derfor gerne begynde at kunne måle sig med elitens. Kan de teoretiske problemer, der er knyttet til talentrekrutteringen, løses med den intensive forskningsindsats, der er iværksat i en række lande, melder der sig i næste række problemer om den **organisatoriske struktur** for området. Det er her forskellen mellem en tilfældig og en systematisk talentrekruttering melder sig.

En systematisk talentsøgning kan næppe si-

ges at finde sted i Danmark i dag. Tværtimod er identificeringen af talenter afhængig af, om et muligt emne for det første begynder at dyrke idræt i en idrætsforening og for det andet, om den pågældende vælger netop den idrætsgren, der er mest hensigtsmæssig i forhold til de personlige anlæg. Dertil kommer, at der i de forskellige specialforbund og ikke mindst i de forskellige idrætsforeninger hersker forskellige idrætspolitiske opfattelser og også forskellige fysiske og økonomiske muligheder for en systematisk talentudvikling.

Skal der etableres en systematisk og effektiv talentsøgning og talentudvikling, må det nødvendigvis ske i samarbejde med skolesystemet. Kun i skolen er man i stand til via den obligatoriske undervisning at foretage en vurdering af alle børn og unge i forhold til deres udviklingsmuligheder. Selve den systematiske talentudvikling må foregå i et samarbejde mellem skole og idrætsorganisation. Kun herigennem vil man opnå en fuld udnyttelse af kvalificeret træningsbistand og faciliteter.

En struktur på området forudsætter derfor i givet fald for det første, at de pædagogiske principper for undervisningen i skolen revideres. For det andet må uddannelsen af skolens idrætslærere indrettes, så disse bliver i stand til at vurdere og bistå i udviklingen af eventuelle talenter. For det tredje må der etableres en samarbejdsstruktur mellem skole og idrætsforening med henblik på selve talentudviklingen. Og for det fjerde må der opbygges et system - regionalt og nationalt - med medicinsk, fysiologisk og psykologisk ekspertbistand til talentudviklingen. Hvorvidt en talentrekruttering skal integreres direkte i det eksisterende skolesystem, eller opbygges i en særlig parallel uddannelsesstruktur for idrætstalenter (sportsskoler, sports-gymnasier etc), må bero på en diskussion af almindelige pædagogiske principper over for specielle idrætslige krav og behov.

Fra visse sider er der rejst spørgsmål om det **moralske ansvarlige** i en systematisk talentsøgning og talentudvikling - specielt som den praktiseres i dele af Østeuropa. Man finder

det umenneskeligt at udsætte børn og unge for en så systematisk og langsigtet træningsindsats og hævder, at det er et indgreb i børns naturlige udvikling, der kun skal tjene som redskab for et systems eller enkeltpersoners ambitioner. Man sammenligner ofte idrætsudøvere, der har gennemgået en sådan proces, med robotter eller tremmekalve for at understrege det udefra styrede og det ensidige i deres udvikling.

Fra modsat hold hævdes til gengæld, at ingen kan gennemføre sådanne træningsprogrammer, medmindre der ligger personlig lyst og ambition bag. Man kan næppe tvinge nogen - ikke engang børn og unge - på lang sigt, uden at der er etableret en personlig motivation. Talentudviklingen er blot den mest hensigtsmæssige måde at imødekomme idrætsudøvernes egne krav på. Dertil kommer, at en gennemudviklet struktur er den eneste måde, hvorpå man kan sikre, at de idrætslige talenter samtidig får en uddannelse, der rækker ud over idrætten og sikrer dem en tilværelse efter endt karriere.

Udviklingen på området tidlig talentrekruttering synes at vise⁰, at der kan være uheldige fysiologiske og psykologiske virkninger af intensiv træning - dvs. stærkt specialiseret træning i gentagne, specifikke mønstre. Der er derfor bl.a. i Norge og Sverige overvejelser om at henstille, at børn først deltager i nationale og internationale konkurrencer efter 12-årsalderen, ligesom konkurrenceformerne er genstand for overvejelser.

3.2. Dansk eliteidræts internationale status

3.2.1. Udviklingen i dansk eliteidræt

Det er en udbredt antagelse, at dansk idræt har sværere og sværere ved at klare sig i internationale konkurrencer, og at dansk eliteidræts internationale status er blevet forringet de senere år. Det er hensigten i dette afsnit at undersøge, i hvilket omfang dette har været tilfældet i perioden siden 2. verdenskrig.

i) Europarådets konference (i samarbejde med Norges Idrætsforbund) om sport for børn, den 27/9-1/10 1982 i Tønsberg i Norge.

Danske OL-resultater 1948-1980

Tabel 5 viser udviklingen i de danske OL-resultater siden de olympiske lege i 1948. Det fremgår heraf, at dansk idræt stod stærkest internationalt i årene umiddelbart efter krigen, men hurtigt mistede terræn i takt med, at en række af de store krigsførende lande genvandt deres positioner i den internationale idrætsverden. Resultaterne fra 1956 er præget af, at der var meget få danske deltagere ved OL i Melbourne, som blev afholdt på et for danske idrætsfolk uvant tidspunkt (december). I 60'erne lå dansk idræt herefter på et stabilt niveau med 6-8 medaljer og 41-46 points ved OL. I 70'erne forringedes de danske resultater drastisk. Ved OL i 1972 og 1976 vandt de danske OL-deltagere mindre end halvt så mange medaljer og points som i 60'ernes olympiske lege. I 1980 skete der endelig en lige så drastisk forbedring af de danske resultater, således at medaljehøsten og pointsummen nu igen er på samme niveau som i 60'erne.

Tabel 5:

Danske resultater ved OL¹⁾ 1948-1980.

	Guld-medalje	Sølv-medalje	Bronze-medalje	4. plads	5. plads	6. plads ²⁾	Ialt	Point ³⁾
1948	5	7	8	4	2	4	30	122
1952	2	1	3	4	6	5	21	59
1956	1	2	1	0	0	3	7	24
1960	2	3	1	2	2	3	13	46
1964	2	1	3	1	2	3	12	41
1968	1	4	3	2	0	1	11	46
1972	1	0	0	2	1	1	5	16
1976	1	0	2	0	0	3	6	18
1980	2	1	2	1	3	2	11	38

1) Kun sommer-OL.

2) Inkl. 14-finalepladser i boksning og banecykling.

3) Placeringer fra nr. 1 til nr. 6 giver henholdsvis 7, 5, 4, 3, 2 og 1 points.

Man kunne indvende, at resultaterne ved OL 1980 ikke kan sammenlignes med resultaterne ved de foregående OL, eftersom bl.a. USA, Vesttyskland og Canada ikke deltog i 1980, og at de gode danske resultater derfor ikke er ensbetydende med en forbedring af dansk idræts internationale status eller i bed-

ste fald overvurderer forbedringen. Dette er dog næppe en rimelig vurdering. Hvis det antages, at idrætsfolk fra de ikke-deltagende nationer ved OL 1980 ville have opnået de samme placeringer, som de opnåede ved OL 1976, og at de danske placeringer i 1980 således ville have været tilsvarende ringere, ville dansk idræt have fået 9 placeringer blandt de 6 første og opnået i alt 29 points. Såfremt der medregnes resultater fra ridesportens alternative »OL« i Fontainebleu og Goodwood i 1980, ville de danske resultater imidlertid være 11 placeringer blandt de 6 førstplacerede og 39 points. Der er således næppe tvivl om, at der i 1980 er sket en kraftig forbedring af dansk eliteidræts internationale status, målt ved OL-resultater.

Danske resultater ved OL giver imidlertid kun en antydning af udviklingen af dansk eliteidræts internationale status. For det første er der en hel del idrætsgrene, der ikke er på det olympiske program. For det andet er der kun OL hvert fjerde år, og for det tredje er antallet af discipliner (medaljesæt) ved OL ikke konstant i løbet af perioden. Det er i det følgende forsøgt at tage højde for disse faktorer.

Danske placeringer ved internationale mesterskaber 1942-82

Figur 6 bygger på samtlige danske placeringer blandt de 6 første ved internationale mesterskaber i årene 1946-1982 i følgende 29 idrætsgrene: atletik, badminton, basketball, boksning, bordtennis, bowling, brydning, bueskydning, curling, cykling, fodbold, fægtning, golf, gymnastik, hockey, håndbold, kano og kajak, ishockey, moderne femkamp, orientering, ridning, roning, sejlsport, skydning, skøjteløb, svømning, tennis, volley-ball og vægtløftning.

Det er resultaterne ved OL, VM eller EM, der medregnes. I de fleste idrætsgrene afholdes enten OL, VM eller EM i det enkelte år. I nogle idrætsgrene afholdes imidlertid også VM i år med olympiske lege og/eller både VM og EM i de øvrige år. I disse tilfælde medregnes kun resultaterne fra det ene af disse stævner (OL eller VM i år, hvor der ik-

ke afholdes OL). For enkelte idrætsgrene er afgrænsningen af, hvilke internationale konkurrencer der skal medregnes ikke helt entydig ud fra ovennævnte kriterier. Her medregnes:

- Badminton: All-England-mesterskaberne (undtagen 1977 og 1980, hvor der var VM).
- Tennis: Wimbledon-turneringen.
- Bowling: VM, World Cup eller EM (kun individuelt for mænd og kvinder).
- Roning: Letvægtsroning er ikke inkluderet.
- Sejlsport: Kun OL-bådtype og kun resultater fra OL hvert fjerde år.
- Skydning: Kun OL-disciplinerne, idet der ses bort fra alle de øvrige våbentyper, der konkurreres i ved VM og EM.

Idet placeringerne 1-6 tillægges følgende points: 7, 5, 4, 3, 2, 1, kan de danske placeringsscore udregnes. Der er taget højde for, at der ikke i alle idrætsgrene er internationale mesterskaber hvert år. I de år, hvor der ikke afholdes internationale mesterskaber, er resultaterne fra de senest afholdte mesterskaber medregnet.

I løbet af perioden siden 1946 er der imidlertid sket en stadig forøgelse af antallet af discipliner ved internationale mesterskaber. Nu boksers der eksempelvis i 12 vægtklasser mod tidligere 8. I brydning og vægtløftning er antallet af vægtklasser øget fra henholdsvis 8 og 7 til 10. I cykling konkurreres der nu i 8 discipliner ved VM (for amatører), hvor der frem til 1962 kun afholdtes VM i landevejsløb, sprint og forfølgelsesløb o.s.v. Der er derfor i figur 6 korigeret for udviklingen i antal discipliner ved OL, VM, EM eller lignende i årene 1946-1982. I beregningsgrundlaget indgår idrætsgrenene fra og med det tidspunkt, hvor der jævnligt er tale om dansk deltagelse.

Der kan af figuren aflæses følgende udvikling i dansk eliteidræts internationale status: / de første 8-10 år efter 2. verdenskrig ligger de danske resultater på et langt højere niveau

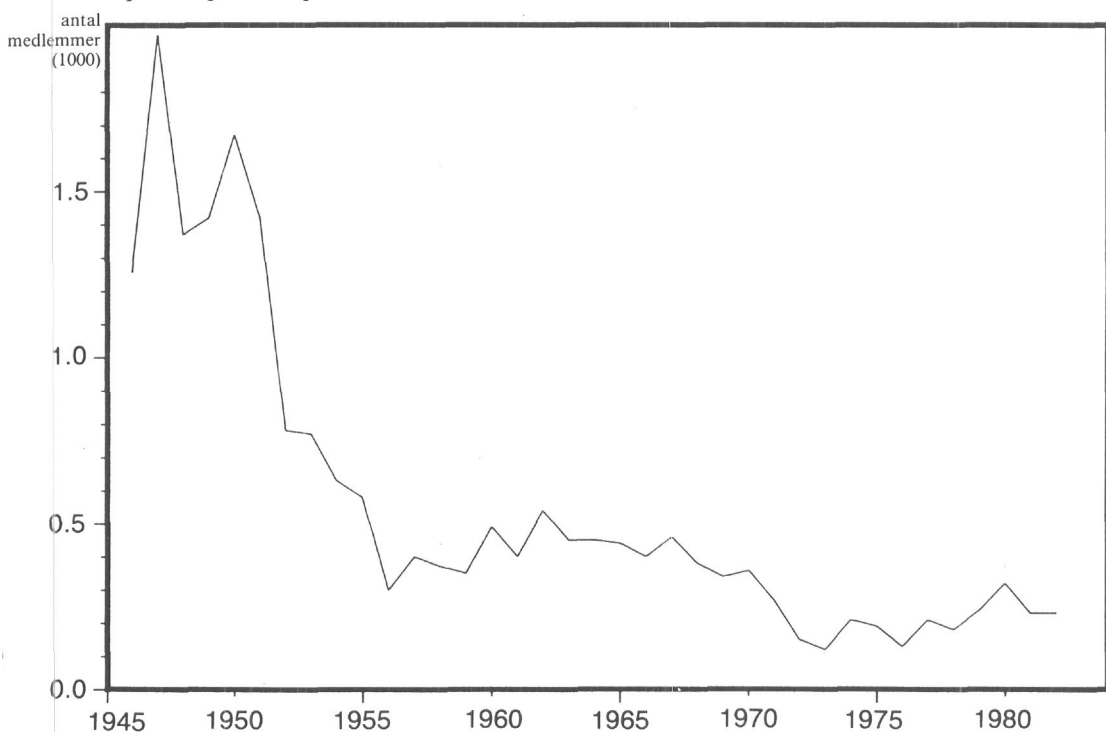
end senere. Danske idrætsfolk opnår placeringer ved internationale mesterskaber i praktisk taget alle de idrætsgrene, de deltager i. Resultaterne skal naturligvis vurderes på baggrund af, at en lang række lande betydeligt langsommere end Danmark overvandt følgerne af 2. verdenskrig.

I perioden 1955-1970 er dansk eliteidræts status herefter nogenlunde stabil på et noget lavere niveau (ca. 80 (placeringer) points eller 0,40 points pr. disciplin). Der er dog tale om en svagt faldende tendens mod slutningen af

60'erne. I denne periode er der kun 6 idrætsgrene, hvor dansk idræt konstant opnår placeringer ved internationale mesterskaber: badminton, cykling, håndbold, kano og kajak, roning og sejlsport. I forhold til årene umiddelbart efter 2. verdenskrig er dansk idræts internationale niveau kraftigt forringet i svømning, atletik, fægtning, bueskydning og boksning, hvor der nu ikke længere opnås placeringer, og i badminton, hvor All-England-turneringen får større international deltagelse.

Figur 6:

Antal points pr. disciplin 1946-1982.

Herefter forringes dansk eliteidræts internationale status kraftigt, og i 70'erne er niveauet nogenlunde stabilt (ca. 40 (placeringer) points eller 0,20 points pr. disciplin). Der opnås kun halvt så mange placeringer og points som i perioden 1955-70. Der sker i denne periode generelt in relativ forringelse af resultaterne i alle de 6 idrætsgrene, som dansk

idræt i den foregående periode internationalt stod stærkest i.

Endelig kan der i slutningen af 70'erne og i begyndelsen af 80'erne ses en svag forbedring af niveauet. Resultaterne i de idrætsgrene, hvor dansk idræt i 60'erne stod stærkest, er fortsat på nogenlunde samme lavere niveau. Imidlertid er danske ryttere og skytter nu

igen begyndt at kunne klare sig internationalt, og danske idrætsfolk opnår nu placeringer i betydeligt flere idrætsgrene, end det har været tilfældet siden 1955.

3.2.2. Udviklingen i styrkeforholdet i international idræt

Der er naturligvis sket kraftige forskudninger i styrkeforholdene mellem de enkelte lande i perioden siden 2. verdenskrig. Et mål for udviklingen i styrkeforholdene kan fås ved at sammenholde resultaterne fra de olympiske lege, der er afholdt i løbet af perioden. I tabel 6 er dette sket for legene i årene 1952, 1960, 1968 og 1976, idet disse lege er nogenlunde sammenlignelige, da alle de væsentlige lande deltog i disse OL.

Tabel 6:
Andele af medaljer ved OL¹⁾ 1952-60-68-76.

	1952	1960	1968	1976
	%	%	%	%
USSR	15.7	22.1	17.3	20.6
USA	16.3	15.6	20.1	15.0
DDR	} 5.8 }	} 9.1 }	4.7	14.8
Vesttyskland			4.7	6.4
Skandinavien	15.9	3.9	3.4	2.6
Øvrige vesteuropæiske lande	17.4	17.1	12.1	7.9
Øvrige østeuropæiske lande	12.9	14.8	18.6	18.8
Øvrige amerikanske lande	5.2	2.0	4.6	5.6
Asien	5.4	8.2	7.8	6.3
Afrika	2.4	1.7	3.0	- ²⁾
Australien/New Zealand	3.0	5.4	3.6	1.5

1) Kun sommer OL.

2) Der deltog kun enkelte afrikanske lande.

Af tabellen kan aflæses følgende udviklingstendenser:

USSR og USA har hver nogenlunde konstant opnået 15-20% af alle medaljer. Tilsammen har de to lande i hele perioden taget lidt over 1/3 af alle medaljer.

DDR tager en kraftigt stigende andel af medaljerne og er nu på niveau med USSR og USA.

Også de øvrige østeuropæiske lande lægger beslag på en stigende andel af medaljer. Tilsammen tog de østeuropæiske lande ca. 30% af medaljerne i 1952, ca. 40% i 1960 og 1968 og mere end halvdelen (54%) i 1976.

De vesteuropæiske lande under ét har omvendt opnået en faldende andel af medaljerne (1952: ca. 37%, 1960: ca. 26%, 1968: 20%, 1976: 17%).

Der er tale om en modsatrettet udviklingstendens med hensyn til *Vesttyskland*, hvis andel af medaljerne er stigende. Forringelsen af de øvrige vesteuropæiske landes status er således endnu kraftigere end for Vesteuropa under ét. Disse lande tog 1/3 af medaljerne i 1952, 1/5 i 1960 og kun 1/10 i 1976.

De skandinaviske lande stod stærkt i international idræt lige efter 2. verdenskrig og opnåede særlig mange medaljer i 1952, hvor OL blev afholdt i Finland. Bortset der fra dette specielle udgangspunkt, kan det konstateres, at de skandinaviske lande har opnået en faldende andel af medaljerne, men faldet er mindre end det, der gør sig gældende for de øvrige vesteuropæiske lande.

Landene uden for Europa og USA har nogenlunde konstant taget sig af 15-20% af medaljerne (lidt lavere i 1976, da de afrikanske lande ikke deltog).

Udviklingslandene (d.v.s. landene uden for Europa og USA med undtagelse af Canada, Japan, Australien, New Zealand og Sydafrika) opnåede henholdsvis 38, 34, 52 og 34 medaljer ved legene i 52, 60, 68 og 76 (svarende til henholdsvis 9, 7, 10 og 6%). Hvis de (fraværende) afrikanske lande i 1976 havde opnået lige så gode placeringer i atletik og boksning som i 1968, ville u-landene i 1976 have opnået 8% af medaljerne. Det kan med andre ord konstateres, at u-landenes andel af medaljerne ikke er blevet forøget. Den er fortsat lidt under 10%.

I betragtning af de særlige betingelser, der gør sig gældende for eliteidrættens organisering i de østeuropæiske lande, kan det være rimeligt at sammenholde de danske resultater med de resultater, der opnås af landene uden for Østeuropa. Danmarks andel af samtlige medaljer, der ved OL i årene 52, 60,

68 og 76 tilfaldt lande uden for Østeuropa, var således henholdsvis 1,9%, 2,2%, 2,5% og 1,1%.

Danmarks andel af samtlige medaljer, der tilfaldt vesteuropæiske lande, var henholdsvis 3,5%, 5,0%, 7,5% og 2,9%.

Medaljeandelen kan sammenlignes med Danmarks andele af henholdsvis samlet befolkning eller samtlige registrerede idrætsudøvere. Eftersom idrætsaktiviteternes udbredelse og idrætsudøvernes betingelser afhænger af landenes udviklingstrin og indkomstniveau, er det formentlig mere relevant at sammenligne med et udtryk for levestandarden, nemlig bruttonationalproduktet. Sammenholdes Danmarks andel af samtlige medaljer, der tilfaldt vesteuropæiske lande med Danmarks andel af bruttonationalproduktet

i Vesteuropa som helhed (1980: 2,3%) fremgår det, at dansk idræt har vundet flere af de vesteuropæiske medaljer ved OL end svarende til Danmarks andel af det samlede bruttonationalprodukt. Kun i 1976 har Danmarks andel af medaljerne tilnærmelsesvis været den samme som andelen af bruttonationalproduktet (og kun i 1972 var medaljeandelen lavere).

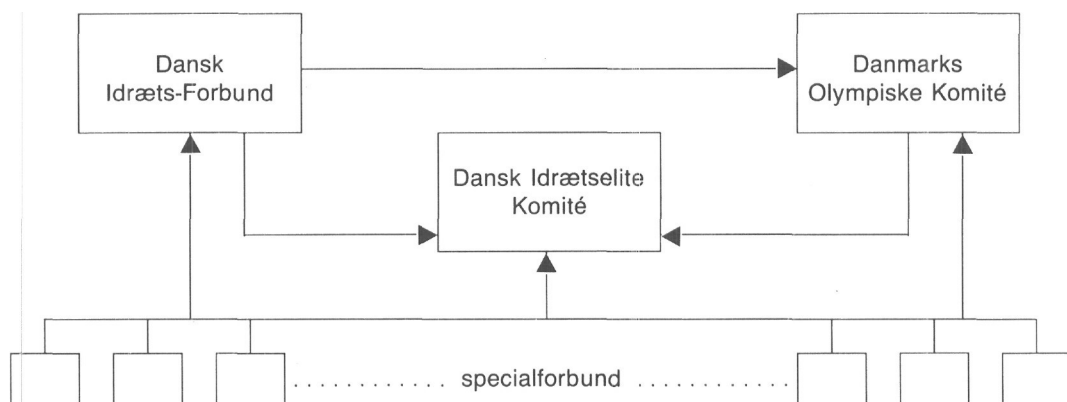
3.3. Eliteidrættens organisering

3.3.1. Nationale organisationer

På nationalt plan varetages eliteidrætsarbejdet af de nationale specialforbund, Dansk Idræts-Forbund (DIF), Danmarks Olympiske Komité (DOK) og Dansk Idrætselite Komité (DIK).

Figur 7.

Forenklet fremstilling af den organisatoriske struktur i dansk eliteidræt.

Specialforbundene udgør tyngdepunktet i arbejdet med eliten, idet de har ansvaret for og kontrollen med elitens rekruttering og vilkår i den pågældende idrætsgren. På forskellig vis varetager specialforbundene elitens deltagelse i konkurrencer på nationalt og internationalt plan, idet de udtager deltagere til landshold og andre repræsentative hold og i vid udstrækning også finansierer deltagelsen. Ligeledes er det specialforbundene, der arrangerer de nationale, landsdækkende turne-

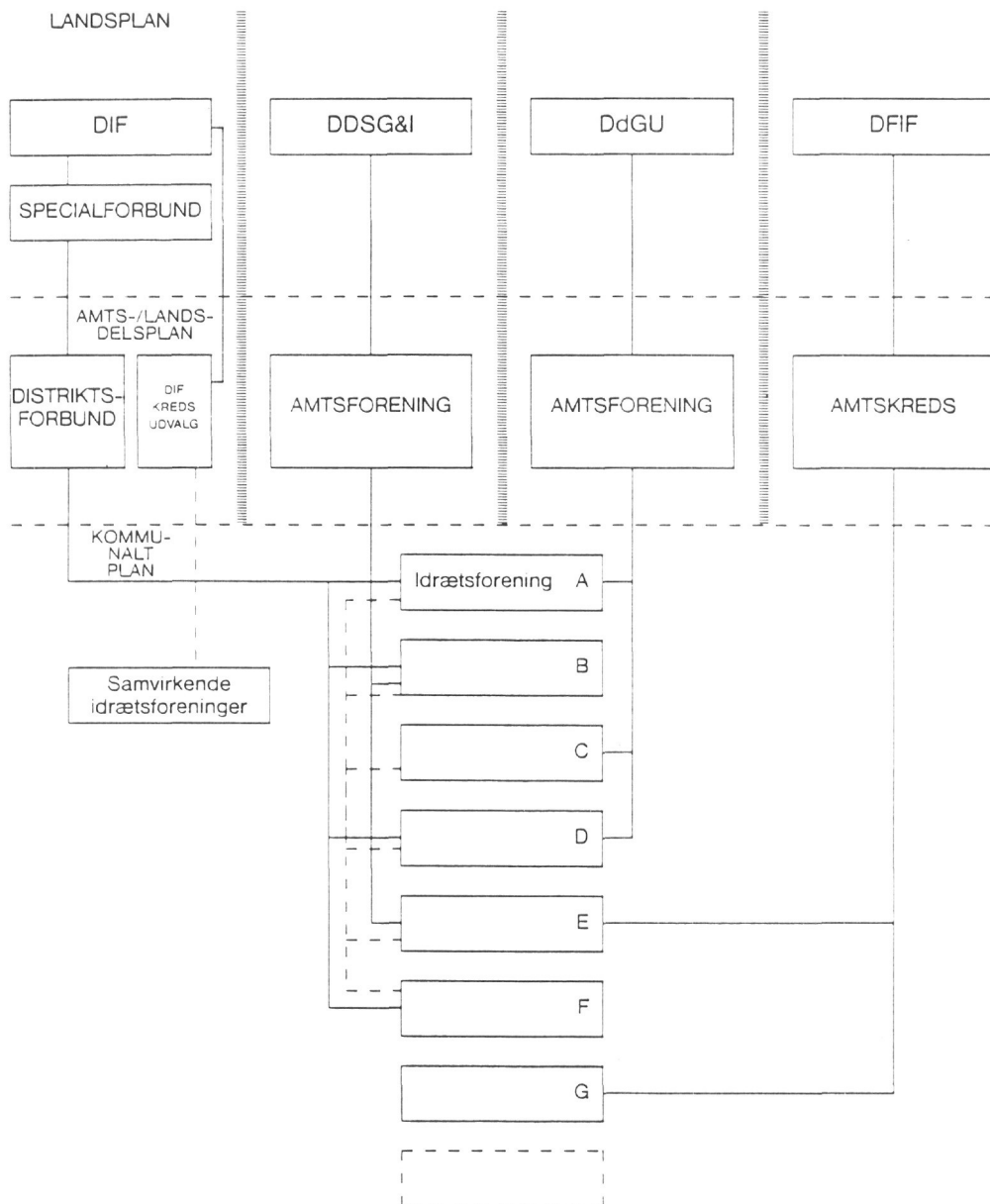
ringer, mesterskaber og lignende. Endelig er det også specialforbundene, der indstiller til DOK, hvem der i den pågældende idrætsgren bør deltage i de olympiske lege, og til DIK, hvem der i den pågældende situation bør modtage midler fra DIK. Ved siden af disse opgaver er det specialforbundenes opgave at anerkende rekorder (i det omfang sådanne registreres) samt at administrere amatørbestemmelserne, som de er fastlagt af det pågældende internationale specialforbund. En-

delig kan det nævnes, at specialforbundene i forskelligt omfang arrangerer og tilrettelægger træning og træningssamlinger for eliten evt. gennem ansættelse af en landstræner.

Dansk Idræts-Forbund (DIF) er de 53 specialforbunds fælles hovedorganisation. Den øverste myndighed i DIF er repræsentantskabet, der består af forretningsudvalgets med-

Figur 8:

Organisationsdiagram for dansk idræts 4 hovedorganisationer.

De 4 hovedorganisationer samt Danmarks Olympiske Komité samarbejder i Idrættens Fællesråd om spørgsmål i forholdet til det offentlige.

lemmer, 3 repræsentanter fra hvert specialforbund samt 2 repræsentanter fra hver af DIFs 15 kredse (geografisk inddeling). Bestyrelsen, der består af forretningsudvalget, formændene for specialforbundene samt formændene for kredsudvalgene, har til opgave at tilrettelægge hovedlinierne for forbundets arbejde samt behandle og vedtage budgetter og endelig tage stilling til ansøgninger om optagelse i DIF. Den daglige ledelse forestås af forretningsudvalget, der er valgt af repræsentantskabet. Som specialforbundenes fællesorgan modtager og fordeler DIF støtten fra tipsmidlerne og varetager iøvrigt en række fælles funktioner for de tilknyttede specialforbund, herunder anerkendelse af officielle danmarksmesterskaber, dopingkontrol, kursusvirksomhed, idrætslægeordning og lignende generelle opgaver. Alle specialforbund er underlagt DIF's love og bestemmelser, men lovene er formuleret således, at specialforbundene i praksis har en udpræget selvstændig stilling, og selve udøvelsen af den aktive idræt er alene underlagt specialforbundene. Dog er DIF's Amatør og Ordensudvalg øverste appelinstans, og dets opgave er at afgøre alle sager om anvendelsen af amatør-, ordens- og udelukkelsesbestemmelser samt som voldgiftsret at afgøre stridigheder mellem organisationer eller personer.

Danmarks Olympiske Komité (DOK) har til opgave dels at tilrettelægge og gennemføre Danmarks deltagelse i de olympiske lege, dels at tilvejebringe midler hertil og dels at danne bindeled til den internationale Olympiske Komité og herunder at drage omsorg for overholdelsen af komitéens love og bestemmelser. DOK består af 2 repræsentanter fra hvert af de specialforbund, der omfattes af De Olympiske Leges program, af den Internationale Olympiske Komités repræsentant i Danmark, og af 2 repræsentanter fra DIF og De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger (DDSG&I). De økonomiske midler til DOKs virke og de danske idrætsudøveres deltagelse i de olympiske lege skaffes tilveje dels gennem reklamer og

sponsorstøtte, dels gennem tilskud fra tipsmidlerne.

Dansk Idrætselite Komité (DIK) blev oprettet i februar 1981 med det formål at opbygge en dansk idrætselite, der kan konkurrere på internationalt plan. Komiteens bestyrelse består af 2 medlemmer udpeget af DOKs bestyrelse, 2 medlemmer udpeget af DIFs forretningsudvalg samt 2 medlemmer valgt af specialforbundene på årsmødet. Det primære formål for komiteen er at tilvejebringe økonomiske midler til den danske idrætselite. Der er nedsat 2 udvalg, dels finansudvalget, hvis opgave er at skaffe sponsoraftaler og anden støtte, dels idrætsudvalget, hvis opgave er at indstille kandidater og fremsætte forslag om tilskud. Begge udvalg består af medlemmer udpeget af DIF, DOK og DIKs bestyrelse.

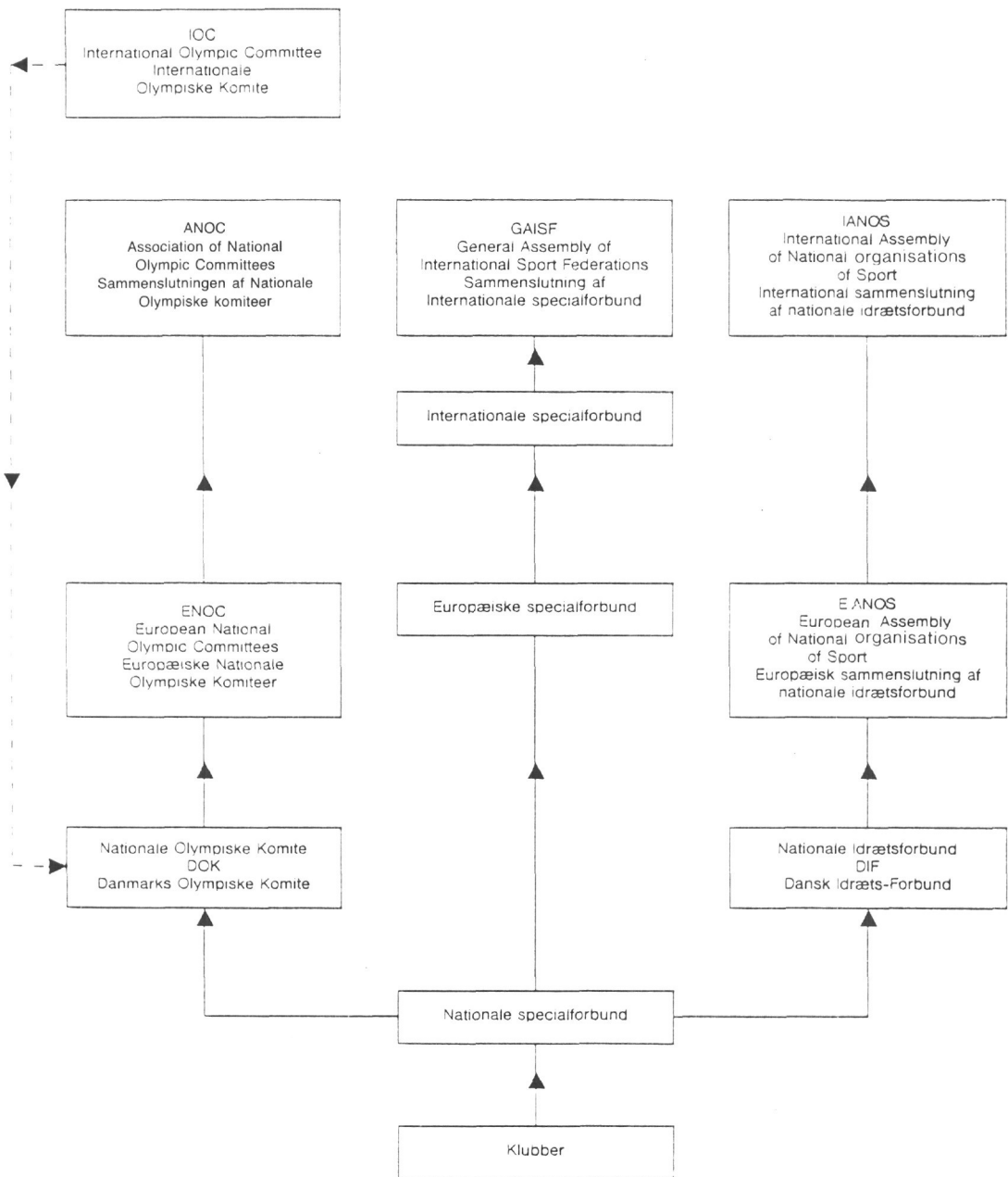
3.3.2. Internationale organisationer

På internationalt plan er der efterhånden opbygget et vidt forgrenet net af forskellige organisationer og sammenslutninger (jfr. figur 9). I første række er der de internationale specialforbund, som står for arrangementet af de internationale mesterskaber (stævner og turneringer). De fastlægger endvidere amatørbestemmelser for hver enkelt idrætsgren og ligeledes de tekniske konkurrencebetingelser for den pågældende idrætsgren.

For gennemførelsen af den største internationale idrætsbegivenhed - de olympiske lege - står den Internationale Olympiske Komité (IOC), der også historisk har været en afgørende faktor i gennemførelsen af den internationale konkurrencesport. Olympismen er imidlertid mere og andet end blot afholdelsen af en idrætskonkurrence. Den opfatter sig som en bevægelse med et ideologisk indhold, der i hovedtrækkene blev fastlagt af Pierre de Coubertin. Dette fremgår også tydeligt af IOCs formålsparagraf:

»Den Olympiske Bevægelses mål er at udbrede udviklingen af de fornemme fysiske og moralske kvaliteter, der danner grundlaget for amatorsporten, samt at samle idrætsudøvere fra hele

Figur 9:
Oversigt over internationale organisationer.

verden til en stor sports festival hvert 4. år for derigennem at skabe international respekt og velvilje og således bidrage i skabelsen af en bedre og mere fredelig verden.«

Medlemmerne af IOC kommer fra de lande, hvor der eksisterer nationale olympiske komiteer, og udpeges af IOC selv. Medlemmerne repræsenterer således ikke en nation, men tværtimod IOC i det pågældende land. Komiteens opgaver er at fastlægge retningslinier for de nationale olympiske komiteer, at godkende hvilke idrætsgrene, der kan optages på det olympiske program, at fastlægge amatørbestemmelser, at udpege værtsbyen for de olympiske lege og endelig at stå for arrangementet. Derudover forsøger IOC på forskellig vis at udbrede kendskabet til olympismens idé og indhold.

Herudover findes en række andre organisationer på internationalt plan. Den nyeste er en sammenslutning af nationale idrætsforbund (IANOS), som dog (endnu) kun har begrænset udbredelse, mens der allerede gennem nogen tid har eksisteret en sammenslutning af nationale olympiske komiteer (ANOC) og en sammenslutning af internationale specialforbund (GAISF). Endvidere er der oprettet en kommission for den olympiske bevægelse bestående af IOC, ANOC, GAISFs olympiske specialforbund og IANOS. Endelig har man i Europa den Europæiske Sports-Konference (ESC), der omfatter både Øst- og Vesteuropa.

Disse organisationer har indtil videre kun haft sekundær betydning på eliteidrættens vilkår på internationalt plan.

Ved siden af disse rent »idrætslige« forbund eksisterer der en række internationale organisationer med regeringsdeltagelse. Således har UNESCO nedsat en komité vedrørende sport, ligesom Europarådet har en sportskomité (CDDS) til udviklingen af en idrætspolitik (idræt for alle - baseret på et særligt charter).

3.3.3. Regler og bestemmelser - amatørbegrebet

Med den moderne sport blev der indført en struktur i legemskulturen, som forudsatte, at der blev udskilt en vinder. Mange af de gamle lege fra bondekulturen havde en struktur, som udskilte en taber. For den folkelige gymnastik var disse formål irrelevante.

For at finde en vinder var det nødvendigt at være enige om et fælles grundlag for konkurrencen. Lighed i udgangspunktet blev det grundlæggende princip for den engelske sport. Overtrædelsen af dette princip er et brud på sportens etiske principper (sportsmanship, fair play etc.). Det var centralt for det engelske borgerskab og adstanden at opbygge et sæt af regler, der beskyttede de sociale normer hos disse grupper, og som afgrænsede sporten fra arbejdere, håndværkere og bønder. Oprindeligt var det altså ikke professionalismen, der var trængt ind i sporten, men amatørbegrebet, der med den engelske sport trængte ind i legemskulturen. Lighed i udgangspunktet måtte sikres både teknisk og socialt. Teknisk skete det gennem en standardisering af sportsudøvelsen. Overalt måtte det sikres, at faciliteter og redskaber havde samme mål og vægt, således at ingen fik utilskrevne fordele og således, at resultater kunne sammenlignes overalt.

De tekniske regler har ikke givet anledning til voldsomme modsætninger inden for idrættens organisationer, men er løbende justeret i forhold til forbedringer af faciliteter, redskaber og bevægelsesmønstre. Modsat har amatørbestemmelserne, der skulle sikre den sociale lighed i udgangspunktet, altid været genstand for mange modstridende interesser og derfor også undergået en række radikale forandringer.

Dette illustreres måske bedst ved at citere amatørbestemmelserne, som de så ud i 1884 i Amateur Rowing Association i England.

»Ingen kan betegnes som amatørroer, -sculler eller -styrmand

1. som nogensinde har deltaget i offentlig konkurrence om indsats, pengepræmier eller for entrébetalning.
2. som nogensinde med sit vidende har konkurreret om en pris, hvor en professionel har deltaget.

3. som nogensinde har lært, udøvet eller medvirket ved idræt i den hensigt at berige sig.
4. som nogensinde for penge eller løn har været anvendt i eller ved fartøjer som roer eller håndværker.
5. som profession eller lønnet ansættelse er eller har været håndværker, kunsthåndværker, arbejder eller leverestående bestillingsmand eller
6. som er medlem af en både- eller roklub, der blandt sine medlemmer tæller nogen, der kunne anses for ukvalificerede efter ovenstående bestemmelser.«

Selv om der aldrig i Danmark har eksisteret så restriktive amatørregler, viser citatet de idealer, amatørreglerne blev opbygget efter. Fra dette ideal og frem til i dag er der sket en gradvis udvanding af reglerne. Det første princip, der bortfaldt, var udelukkelsen af arbejdere og håndværkere. Specielt inden for holdsporten viste det sig hurtigt at være et problem overhovedet at kunne stille et tilstrækkeligt slagkraftigt hold uden deltagelse af »lønmodtagere«. Princippet var derfor i klar modstrid med ønsket om at få flere og flere til at dyrke sport og blev derfor relativt hurtigt tilsidesat.

Men allerede ved den Internationale Olympiske Komité's stiftelse i 1894 opstod et nyt problem. Skulle roernes restriktive amatørregler tages bogstaveligt også i andre sportsgrene, ville det skabe store problemer. Således var flere sportsgrene - f.eks. ridning og skydning - domineret af officerer fra hæren, og disse ville ikke kunne deltage, hvis reglerne skulle tages bogstaveligt. Tilsvarende problemer opstod med lærere, der underviste i legemsøvelser, og derfor blev der allerede i 1894 foretaget en række undtagelser fra amatørreglerne, således at idrætsudøverne i visse idrætsgrene kunne modtage penge og stadig blive regnet som amatører.

Det næste problem, der opstod, var spørgsmålet om tabt arbejdsfortjeneste. På den ene side definerede amatørreglerne sporten som en fritidsbeskæftigelse, og accepteredes derfor udbetaling af tabt arbejdsfortjeneste, accepteredes det samtidig, at sporten trængte ind i arbejdssfæren. På den anden side var der hensynet til det internationale konkurrenceniveau, der i større eller mindre omfang indebar, at deltagelse i konkurrencesport gik ud over arbejdslivet, og allerede i begyndel-

sen af 20'erne måtte det erkendes, at amatørreglerne blev omgået på forskellig måde. I 1925 afviste IOC, at det var foreneligt med amatørsport at udbetale tabt arbejdsfortjeneste, men samme år godkendte DIF sådanne regler og overlod det iøvrigt til specialforbundene at fastsætte og administrere sådanne regler. Først i 1975 anerkendte IOC regler om tabt arbejdsfortjeneste.

I de sidste 20-30 år har den internationale konkurrencesport været udsat for et større og større kommercielt pres, og samtidig har det internationale præstationsniveau udviklet sig i en sådan grad, at der i dag kræves mange timers daglig træningsindsats for at kunne gøre sig gældende i internationale konkurrencer. Selv om en sådan udvikling for såvidt kun er et resultat af kræfter indbygget i selve sportens princip - jfr. det olympiske motto: hurtigere, højere, stærkere - står den ikke desto mindre i klar modsætning til amatøridealene. Man har derfor også til stadighed måttet tilpasse amatørbestemmelserne til den faktiske udvikling. Men hver gang amatørreglerne er blevet foreslået revideret og liberaliseret, har man stået i et klart dilemma. Tilhængere af en liberalisering har henvist til den internationale konkurrence inden for sporten. Og modstanderne har hver gang skulle tage stilling til det samme spørgsmål: Ville man acceptere, at præstationsniveauet ikke udviklede sig? Ville man acceptere, at niveauet i den nationale elite dalede i forhold til udlandet, hvilket ville blive konsekvensen af en bevarelse af den »rene« linie?

DIF har i dag ingen amatørbestemmelser, men har - som tidligere nævnt - overladt fastlæggelsen og administrationen af spørgsmålet til de nationale specialforbund, der igen må følge de internationale specialforbund. Ikke desto mindre har man til stadighed haft en vis indflydelse gennem fastlæggelse af kriterierne for optagelse i DIF. Disse bestemmelser lægger imidlertid ingen grænser i forhold til amatørbegrebet længere. Allerede i 1969 accepterede man, at der kunne bæres reklamer på sportstøjet - et problem, der var opstået i begyndelsen af 60'erne. Og

i 1978 blev det gjort muligt for specialforbund under DIF at have professionelle afdelinger.

Selv om ansvaret for amatørbestemmelserne først og fremmest ligger hos specialforbundene, har IOC stadig opretholdt nogle særlige bestemmelser. Disse har dog ikke meget med de oprindelige amatøridealiser at gøre. Den olympiske deltager må modtage økonomiske midler til at dække omkostninger og til at dække tabt arbejdsfortjeneste, så længe dette blot finder sted i overensstemmelse med de internationale specialforbund eller de nationale olympiske komiteer. Størrelsen af disse beløb er da også ofte temmelig flydende. Derudover må deltageren også modtage pengepræmier inden for grænser fastsat af de pågældende internationale specialforbund samt legater af faglig art. De eneste restriktioner af reel karakter synes at være bestemmelserne om, at deltageren ikke må have været professionel udøver eller træner inden for nogen idrætsgren på noget tidspunkt samt forbudet mod at bære reklamer under De Olympiske Lege, bortset fra beklædningens varemærker. Deltageren må dog godt bruges i reklameøjemed i det omfang kontrakt og betaling varetages af det nationale specialforbund eller den nationale olympiske komité.

Kun i meget få tilfælde har det - trods mange forlydender - kunnet påvises, at overtrædelse af disse bestemmelser har fundet sted i nyere tid. Men om det skyldes, at reglerne er rummelige, eller at der allerede sker en vis frasortering af tvivlsomme tilfælde på nationalt plan, eller at efterforskningen ikke er særlig dybtgående, er vanskeligt at sige.

3.4. Eliteidrættens økonomi

3.4.1. Organisatorisk baggrund for økonomien.

I dette afsnit vil der blive foretaget en gennemgang af idrætsorganisationernes økonomi med særlig henblik på en vurdering af resourceanvendelsen over for eliteidrætten. Hovedparten af afsnittet vil ligesom de efterfølgende afsnit om uddannelsesvirksomhed,

administration og ledelse m.m. bygge på en analyse af specialforbundenes foranstaltninger på området, fordi det er i specialforbundene, den egentlige indsats for eliteidrætten finder sted. Til brug for denne analyse har udvalget ladet foretage en spørgeskemaundersøgelse blandt specialforbundene. Endvidere vil afsnittet indeholde en kortfattet økonomisk gennemgang af organisationer, som direkte og indirekte yder en indsats over for eliteidrætten. Det drejer sig om Dansk Idræts-Forbund, der som paraplyorganisation for specialforbundene dels løser visse fællesopgaver, dels administrerer et serviceapparat og dels overfører kontante midler til elitearbejdet (via DIK). Det drejer sig om Danmarks Olympiske Komité, der dels varetager opgaver i forbindelse med dansk idræts deltagelse i de olympiske lege, dels udbetaler tilskud til eliten efter forskellige kriterier. Endelig drejer det sig om Dansk Idrætselite Komité, der står som indsamler og fordeler af økonomiske midler til eliteidrætten. Klubbernes økonomiske indsats på området er kun vurderet for så vidt angår omfanget af sponsoreringer.

3.4.2. Dansk Idræts-Forbund

Som omtalt i afsnit 2.2.5. modtager DIF 44% af den del af overskuddet fra Dansk Tipstjeneste, som tilfalder idrætten. I 1981/82 udgjorde beløbet mere end 60 mill. kr. og repræsenterede over 90% af forbundets samlede indtægter. I 1950 udgjorde tilskudsbeløbet 1,2 mill. kr., i 1960 2,5 mill. kr. og i 1970 20,5 mill. kr. Tabel 7 viser DIF's økonomi fra 1975/76.

Størstedelen af DIF's indtægter formidles videre til specialforbundene. Dette tilskud udgjorde i 1981/82 65% af de samlede udgifter, og andelen har været stigende. Tilskuddene til specialforbundene har siden 1975 været fordelt efter dels en nøgletalsudregning, baseret på antal klubber og medlemmer i de enkelte specialforbund, dels et indextal, der tager hensyn til de enkelte forbunds afledte omkostninger ved den pågældende idrætsgren. Princippet for fordelingen er, at enhver administration på forhånd koster penge, uanset

Tabel 7:
Dansk-Idræts-Forbunds årsregnskaber 1975/76-1981/82.

	1.000 kr.							%
	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1981/82
<i>Indtægter</i>								
Indgået fra A/S Dansk								
Tipstjeneste	22.454	31.168	36.583	44.429	47.751	53.988	60.232	93
Renter og udbytte	812	2.209	3.194	3.169	4.849	4.490	4.225	7
Andre indtægter	2	1	38	3	1	1	1	
Overført fra forrige år	55	19	8	759				
Ialt	23.323	34.397	39.823	48.360	52.601	58.479	64.458	100
<i>Udgifter</i>								
Tilskud til specialforbundene	13.851	20.045	24.783	27.600	31.305	36.326	41.014	65
Tilskud til kongresser m.v.	187	193	176	205	257	329	451	1
Kollektiv forsikring						603	548	1
Dansk Idrætselite Komité							2.000	3
Øvrige tilskud	99	115	123	162	205	160	168	-
DIF's udvalg ialt	542	474	624	937	1.131	1.411	1.729	3
Information og PR	609	600	704	758	1.001	1.117	1.316	2
Idrætslæger/idrætsklinikker	856	916	978	1.028	1.152	1.234	1.480	2
Møder, repræsentation og rejser	253	314	381	427	652	667	823	1
Sekretariat og fællesomkostninger	1.481	1.668	1.839	2.166	2.569	2.845	3.408	5
Konsulenttjeneste	446	441	636	838	843	1.046	1.364	2
Idrættens Hus	4.447	4.439	4.576	4.731	5.048	5.644	5.718	9
Underskud, kursuscenter i Vejle	347	336	296	283	481	411	575	1
Hensættelse/overførsel								
til følgende år	119	4.683	4.633	9.125	9.622	6.486	2.605	4
Andre udgifter	86	173	74	300	135	200	259	1
Ialt	23.323	34.397	39.823	48.360	54.401	58.479	64.458	100

det pågældende specialforbunds størrelse, ligesom de forskellige idrætsgrene vil have forskelligt omkostningsbillede afhængig af den idrætslige aktivitet.

Det fremgår af tabel 8, at tilskuddene til specialforbundene er steget mere end det almindelige prisniveau. De seneste år har stigningstakten dog knap nok kunnet holde takt med inflationen.

Udover tilskuddene til specialforbundene kommer tilskuddet til DIK, som optræder for første gang på regnskabet i 1981/82 og udgør 3% af udgifterne.

Det er således kun omkring $\frac{1}{3}$ af indtægterne, der ikke videreformidles, men anvendes af DIF selv. Udgiften til Idrættens Hus er den største af DIF's »egne« udgiftsposter, og den udgør i dag lidt under 10% af de samlede udgifter.

Det er kun en begrænset del af DIF's »egne« udgifter, der anvendes til elitarbejdet. Den serviceordning som idrætslægerne og idrætsklinikken på Rigshospitalet udgør er naturligvis af betydning for elitarbejdet, ligesom de knap 200.000 kr., dopingkontroludvalget koster, er eliterettede udgifter. Desuden er

Tabel 8:
Årlig stigning i DIF's tilskud til specialforbundene (tipsmidler) sammenholdt med prisudviklingen.

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82
Tilskud til specialforbundene	43%	14%	21%	7%	13%	12%
Forbrugerpristal	9%	11%	10%	10%	12%	12%

150.000 kr. hensat til EM/VM arrangementer i Danmark. Derudover går en del af udgifterne til uddannelsesudvalget til særlige eliterettede aktiviteter, ligesom der er en del af administrationsomkostningerne, der såvel direkte - f.eks. forhandlinger med DR, DM-udvalg - som indirekte går til eliten. Blandt de indirekte udgifter udgør udgifterne til Idrættens Hus en stor post, idet huset rummer faciliteter til træningsleje og konkurrencer (overnatninger m.m.), samt specialforbundenes administration. DIF har fastsat en såkaldt favorabel leje med det formål, at få så mange som muligt samlet i Idrættens Hus.

Dansk Idræts-Forbund har kun i meget begrænset omfang mulighed for at modtage egentlig sponsorstøtte, idet det kun har ringe mulighed for nogen modydelse i form af reklame eller lignende.

Dansk Idræts-Forbund har i sine love fastsat regler for sponsoraftaler, hvorefter specialforbundene er forpligtet til, såfremt de ønsker at tillade reklamer, at udarbejde bestemmelser for reklamebrug i forbindelse med idrætskonkurrencer.

Reglerne skal indeholde følgende:

Specialforbundene er forpligtet til, såfremt disse ønsker at tillade reklamer, at udarbejde bestemmelser for reklamebrug i forbindelse med idrætskonkurrencer. Disse regler, der ikke omfatter anvendelse af varemærke og logos på markedsført sportsbeklædning og idrætsmateriel, skal indeholde følgende og må ikke stride imod eget internationale specialforbunds amatør- og reklamebestemmelser.

- Reklameaftaler skal udfærdiges på de af vedkommende specialforbund udarbejdede kontrakter, der skal påtegnes i specialforbundet.
- Idrætsudøvere må i forbindelse med idrætskonkurrencer kun bære reklamer på deres idrætsstøj og materiel, såfremt dette sker i henhold til kontrakt affattet i overensstemmelse med det pågældende specialforbunds bestemmelser.
- Reklamen må ikke omfatte varegrupper eller illustrationer, som kan virke stødende, og teksten må ikke indeholde opfordringsord.
- Den enkelte idrætsudøver skal være frit stillet med hensyn til at bære den enkelte reklame på sit idræts-tøj.
- Provenuet ved reklamen må ikke udbetales direkte til den enkelte idrætsudøver og skal indgå i foreningens regnskab.

3.4.3. Danmarks Olympiske Komité

DOK baserer ligesom DIF næsten udelukkende sine aktiviteter på tipsmidlerne. Dertil kommer royalties (olympiske ringe og mønter) og renteindtægter. Derudover får DOK sponsorpenge, men af regnskaberne fremgår det jfr. tabel 9, at der stort set ikke har været indtægter fra sponsorer siden 1976.

Indtil regnskabsåret 1981 opgjorde DOK et regnskab, hvor formuen ved årets begyndelse indgik på indtægtssiden, og udgiftssiden indbetattede formue ved årets slutning inkl. årets overskud. Det ses af regnskaberne, at DOK's formue vokser i årene mellem OL, og at der trækkes på den i OL-årene. Formuen har dog været stigende gennem årene.

Hvis der bortses fra »henlæggelser/overførsler til næste regnskabsår«, fremgår det, at udgifterne i årene 1974-81 gennemsnitligt har fordelt sig således på de enkelte poster:

- OL-deltagelse	19%
- Tilskud til olympiske specialforbund & DIK	60%
- Administration (inkl. rejser)	13%
- OL-træning (træningscenter, træningsudvalg, olympisk samling	5%
- Andet	3%

Udgifterne til OL-deltagelse var både absolut og især relativt lavere i 1980 end i 1976. Af de samlede nettoudgifter i årene 1978-1980 udgjorde udgifterne til OL-deltagelsen kun 16%, mens andelen var 41% for den tilsvarende 3-årsperiode op til forrige OL (1974-1976). Såfremt der fremover anvendes samme udtagelseskriterier som ved OL i 1980, og såfremt der fremover ydes »aktivitetsstøtte« i samme omfang som hidtil, vil udgifterne til DOK's primære aktiviteter (deltagelse i OL) altså udgøre en stærkt faldende andel af de samlede udgifter.

Udgifterne til tilskud til specialforbundene (og siden 1981 til DIK) er tilsvarende steget relativt. I 4-årsperioden 1977-80 udgjorde denne aktivitetsstøtte 61% af de samlede udgifter.

Udgifterne til administration udgør en konstant andel af udgifterne (12% i 1974-76, 11% i 1978-80), når der tages højde for, at

Tabel 9:
Danmarks Olympiske Komité's årsregnskaber 1974-1981.

	(beløb i 1.000 kr.)							
	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
<i>Indtægter</i>								
Andel i overskud fra Dansk Tipstjeneste A/S . . .	2.172			1.663	2.019	2.171	2.454	2.738
Sponsorer		116	562	9				5
Royalties, møntsalg, jubilæumshæfter o.lign.	8	22	38	8	0	451		2
Renteindtægter	226	201	126	55	42	121	384	267
Andet	20		10		26	50	445	32
Overført fra forrige regnskab	358	2.272	1.992	518	1.681	2.590	3.285	2.533
Indtægter ialt	2.784	2.611	2.728	2.253	3.768	5.383	6.568	5.576
<i>Udgifter</i>								
Generalforsamling og andre møder	7	7	11	8	10	31	53	48
Rejser og repræsentation	19	25	53	50	46	101	123	70
Sekretariat	54	83	112	74	82	197	273	228
Tilskud til Olympiske Specialforbund	405	490	702	277	965	1.551	2.143	382
Dansk Idrætselite Komité								1.000
OL-deltagelse	27		1.254	2	1	6	1.201	17
Deltagelse i OL-Academy/Olympic Solidarity . . .	5	8	4	4	11	12	1	6
Tilskud til Idrættens Forskningsråd	5	5	5	10	8	8	8	8
Henlæggelser/overført til næste årsregnskab . . .	2.272	1.992	518	1.681	2.590	3.285	2.533	3.700
Kursus			30					
Tilskud til træningscenter, DIF			40					
Tilskud til Idrættens Fællesråd				6	2		1	1
Tilskud DIF/DOK-træningsudvalg				122	54	100	100	100
Olympisk samling/seminar						80	24	
Jubilæum							302	
Andet	7			17		12		17
Udgifter ialt	2.801	2.610	2.729	2.245	3.769	5.386	6.762	5.577

udgifterne til OL-deltagelse falder ujævnt gennem tiden.

Siden 1976 er DOK også begyndt at yde støtte til træningsaktiviteter.

Tilskud til specialforbundene sker enten til selve forbundene, der herefter anvender dem, eller direkte til de eliteidrætsudøvere, der er indstillet af specialforbundene.

Der ydes udover støtte til aktive idrætsudøvere også støtte til trænere, evt. besøg af udenlandske trænere og støtte til arrangementer udover forbundenes »normale« arrangementer.

Der foreligger en tilskudsprocedure og en udtagelsesprocedure. Kriteriet for OL-deltagelse er tilpasset den enkelte idrætsgren, men de generelle retningslinier er, at der kan forventes følgende placering:

(a) olympisk finale

(b) blandt de 8 bedste i individuel øvelse, - gradueret ned til 6 eller op til 12 alt efter deltagerantal.

(c) Hold: blandt de 6 bedste - gradueret ned til 4 eller op til 8 efter deltagerantal.

(d) Hold kvalificeret efter særlige regler kan forvente udtagelse.

Udtagelsesproceduren op til 1984 er tilrettelagt i 4 trin, hvor 1. trin indeholdt udpegning af OL-kandidater og OL-aspiranter inden udgangen af 1981, og 4. trin er den endelige udtagelse. Tilskud til enkelte udøvere forudsætter i princippet, at den pågældende er udpeget som OL-kandidat eller OL-aspirant.

3.4.4. Dansk Idrætselite Komite

I den hensigt at sikre en mere ligelig fordeling af sponsormidlerne til den samlede danske elite, og i et forsøg på at opdyrke et mar-

ked af nye sponsorer, etableredes i foråret 1981 Dansk Idrætselite Komite som resultat af et samarbejde mellem DIF og DOK. DIK's formål er at skaffe sponsormidler fra erhvervslivet til gengæld for retten til at anvende logoet Team Danmark, og midlerne skal tilgodese eliteidrætsudøveres forberedelse til og deltagelse i internationale arrangementer. Forbillede for komiteen er den vesttyske Sportshilfe-ordning, som har dannet model for en række vesteuropæiske fondsdannelser til støtte for eliteidrætten, jfr. kapitel 8.

Ved etableringen i 1981 indskød DIF 2 mio. kr. og DOK 1 mio. kr. og i perioden siden da er følgende kontrakter indgået med erhvervslivet:

- Handelsbanken: 800.000 kr. over en 4-årig periode (1981-84).

- I Interdan: 250.000 kr. (1981) + 600.000 over en 3-årig periode (1982-84).

- i- Sportsgoods: 800.000 kr. over en 4-årig periode (1981-84).

- Danske Slagtermestres Landsforening: 250.000 kr. (1982).

- Dansk Sports Kaffe ApS: 100.000 + 50 øre pr. solgt pakke (1982).

- Tuborg Sport: 800.000 kr. over en 4-årig periode (1983-86).

- i- Tjæreborg Timesharing SA, La Santa Sport: 200.000 kr. over 2 år + 70 træningsophold å 8 dage (1983-84).

- f Kosan Gas; 600.000 kr. over en 3-årig periode (1983-85).

- † Frida Kort: 450.000 kr. over en 2-årig periode (1983-84).

Desuden har kulturministeriet i 1983 ydet et tilskud af idrætstipsmidlerne til salgsfremmende foranstaltninger på 75.000 kr.

DIK yder støtte til individuelle idrætsudøvere samt til hold med beløb gradueret efter de pågældendes internationale status. Der sondres mellem tre grupper: A - udøvere på verdensplan, B - udøvere på europæisk topplan, C - talentfuld ungdom.

3.4.5. Specialforbundene

3.4.5.1. Finansiering og anvendelse af forbundenes økonomiske midler

Som tidligere omtalt gennemførte udvalget i 1981-82 en spørgeskemaundersøgelse blandt Dansk Idræts-Forbunds specialforbund. En nærmere redegørelse for undersøgelsens tilrettelæggelse og gennemførelse, herunder kopi af spørgeskemaet, findes i bilag IV. En oversigt over de specialforbund, der indgår i undersøgelsen findes i bilag V. På baggrund af specialforbundenes oplysninger om hovedposterne i deres regnskaber for det på svartidspunktet senest afsluttede regnskabsår kan der opstilles en samlet oversigt over finansierings- og anvendelssiden for samtlige specialforbund under ét, jfr. tabel 10.

Det fremgår heraf, at specialforbundenes samlede økonomiske balance omkring 1979 var omtrent 50 mill. kr. Offentlige tilskud via tipsloven udgjorde lidt over halvdelen, nemlig 28,5 mill. kr. eller 58% af indtægterne.

Udover den del af tipsmidlerne, der via DIF kanaliseres ud i de enkelte specialforbund, og som i tabellen hedder »tilskud fra DIF«, modtager DBU som omtalt i afsnit 2.2.5. en særlig andel af tipsoverskuddet, der i tabellen figurerer under kategorien »andet« på finansieringssiden. Kontingenter fra foreninger og/eller lokalunioner udgjorde 10% af specialforbundenes indtægter, mens de udgifter, der udtrykker, hvor »salgbar« idrætsgrenen er, d.v.s. entréindtægter, sponsorindtægter og transmissionsindtægter fra Danmarks Radio, udgjorde tilsammen 20%.

Specialforbundene anvendte i alt 44% af midlerne på de rent idrætslige aktiviteter, d.v.s. stævner, landskampe, træning og instruktion - heraf hovedparten på landskampe og international repræsentation i øvrigt. Udgifterne til de typiske administrative funktioner - administration, mødevirksomhed og PR - udgjorde 33%. De resterende 23% af udgifterne gik til kursusvirksomhed, konsulentvirksomhed, tilskud til lokalunioner og »andet«.

Tabel 10:

Indtægter og udgifter for samtlige specialforbund under ét i senest afsluttede regnskabsår.¹⁾

<i>Indtægter</i>	<i>(beløb i 1.000 kr.)</i>	<i>procent</i>
Tilskud fra DIF	26.375	54
Kontingenter	5.002	10
Entréindtægter	4.561	10
Sponsorindtægter	3.130	6
Danmarks Radio (transmissionsindtægter)	1.904	4
Konsulenttilskud	642	1
Andet	7.292	15
INDTÆGTER ialt	48.907	100

<i>Udgifter</i>	<i>(beløb i 1.000 kr.)</i>	<i>procent</i>
Landskampe og international repræsentation i øvrigt	11.849	25
Landsholdstræning (fællestræning m.v.)	3.237	7
Træning og instruktion i øvrigt	1.570	3
Stævner og turneringer	4.229	9
Kursusvirksomhed	1.903	4
Administration	10.332	22
Mødevirksomhed (også internationalt)	3.452	7
PR-virksomhed	1.857	4
Konsulentvirksomhed	1.739	4
Tilskud til lokalunioner	3.370	7
Andet	3.551	
UDGIFTER ialt	47.119²⁾	100

1) Eftersom besvarelserne skete i begyndelsen af 1981, er der her for de fleste forbund tale om 1979, idet regnskabsåret dog omfatter vidt forskellige perioder for de forskellige forbund. Se iøvrigt afsnit 3.4.5.8., der rummer ajourførte oplysninger.

2) Når samlede udgifter ikke svarer til samlede indtægter, skyldes det henlæggelser. Endvidere er der et enkelt forbund, der har oplyst om finansieringssiden, men ikke om anvendelse af midlerne.

Ovennævnte fordeling af indtægter og udgifter på de enkelte kategorier for det »genemsnitlige« forbund dækker naturligvis over vidt forskellige betingelser for de enkelte forbund. Dette ses blandt andet af tabel 11, hvoraf fremgår hovedposter på finansierings- og anvendessiden for henholdsvis de tre største forbund (fodbold, håndbold og badminton), de to iøvrigt »salgbare« idrætsgrene (boksning og ishockey) samt de øvrige forbund under ét.

I de tre største forbund samt DABU (boksning) og DIU (ishockey) udgjorde entré-, sponsor- og transmissionsindtægter næsten halvdelen af alle indtægter. I de øvrige specialforbund, der omfatter de mindre salgbare idrætsgrene, udgjorde disse indtægter kun 4%. Her betyder tilskuddet fra DIF langt

mere, og også kontingenter udgjorde en langt større andel.

De forbund, hvor entré-, sponsor- og transmissionsindtægter udgjorde større andele af indtægterne, brugte samtidig de største andele af udgifterne til stævner, landskampe, træning og instruktion, d.v.s. de rent idrætslige aktiviteter. Dette var især tilfældet for DABU og DIU. De typiske administrative funktioner sluger til gengæld en langt større andel af midlerne i de øvrige forbund. DABU og DIU adskiller sig fra de tre andre forbund med store entré-, sponsor- og transmissionsindtægter ved, at udgifterne til kursusvirksomhed og øvrige aktiviteter udgjorde ret lave andele.

Der er naturligvis også forskelle inden for de omtalte tre undergrupper af forbund, som

Tabel 11:

Hovedposter på finansierings- og anvendelssiden for undergrupper af specialforbund for det senest afsluttede regnskabsår.

	De tre største forbund (DBU, DHF og DBF)	DABU og DIU	Øvrige forbund	Samtlige forbund
<i>Finansiering:</i>	%	%	%	%
Tilskud fra DIF	32	40	68	54
Kontingenter	4	2	13	10
Entré, sponsor, transmissionsindtægter	45	47	4	20
Øvrige indtægter	19	11	14	16
<i>Anvendelse:</i>				
Stævner, landskampe, træning og instruktion	51	66	39	44
Administration, møder og PR	27	23	39	33
Øvrige udgifter	22	11	24	23

det fremgår af bilagstabellerne VI og VII. Nogle af disse forskelle skal kort omtales for hver af posterne på finansierings- og anvendelssiden.

Finansiering

For en lang række forbund er *DIF-tilskuddet* den eneste indtægtskilde af betydning. For 18 af forbundene udgør tilskuddet mere end 80% af indtægterne. Der er her især tale om nogle af de små forbund, men det gælder også for svømme- og gymnastikforbundet. To forbund (skydning og sportsdans) har overhovedet ikke andre indtægtskilder. Omvendt gælder det for golf, at tilskuddet har relativt mindre vægt på indtægtssiden, ligesom det er tilfældet for de tre største forbund samt DABU og DIU.

For samtlige specialforbund med undtagelse af svømning, skydning og sportsdans gælder det, at *kontingenter* fra lokalunioner, sektioner eller klubber udgjorde en del af indtægtsgrundlaget. Fire store forbund (golf, tennis, sejlsport og ridning) er meget afhængige af kontingenter.

Kun 11 forbund havde *entréindtægter*, og kun for tre forbund udgjorde disse en væsentlig andel af indtægterne: boksning, fodbold og ishockey.

19 af 39 forbund har *sponsorindtægter*. For følgende forbund udgør sponsorindtægten væsentlige andele af forbundets samlede indtægter: cykling (23%), arbejderidræt (19%), badminton (17%), håndbold (16%), ridning (12%) og fodbold (10%).

Der er her udelukkende tale om kontant sponsorstøtte. Hovedparten af de pågældende forbund modtager også gratis udstyr og/eller beklædning fra sponsorer. Der er endvidere 5 af forbundene, der ikke modtager kontant sponsorstøtte, men udelukkende udstyr eller anden lejlighedsvis støtte i form af naturalier.

Af de samlede *transmissionsindtægter* fra Danmarks Radio oppebærer DBU 85%. Det er kun for DBU, at disse indtægter udgør en betydningsfuld andel af indtægterne (15%). Kun 8 andre forbund havde i det pågældende regnskabsår sådanne indtægter.

Kategorien »andet« dækker over en række stærkt forskelligartede indtægter. Udover

DBU's overskudsandel fra tipstjenesten (der alene udgjorde 5% af specialforbundenes samlede indtægter), er der blandt andet tale om turneringsgebyrer, tilskud fra Danmarks Olympiske Komité, private gaver og tilskud fra fonds. I handicapidræt, atletik, bordtennis og basketball udgør disse indtægtstyper relativt store andele af de samlede indtægter.

Anvendelse

I de tre største forbund og især i ishockey, cykling og tennis anvendes ret store andele af midlerne til *landskampe og international repræsentation i øvrigt*. Omvendt udgjorde udgifterne hertil relativt små andele af de samlede udgifter i følgende af de større forbund: gymnastik, golf og ridning.

Der er to forbund, der anvendte særlig store andele af deres udgifter til *landsholdstræning* (fællestræning m.v.): handicapidræt (22%) og boksning (17%). Også de to største forbund (DBU og DHF) brugte ret store andele af udgifterne hertil, mens der i de øvrige forbund var tale om relativt beskedne beløb. Udgifterne til *træning og instruktion i øvrigt* repræsenterer først og fremmest trænerlønninger og udgifter til træningsophold i udlandet. Dette udgjorde tungtvejende andele af budgettet i cykling, vandski og skøjteløb. Mens de største forbund ikke har udgifter til *stævner og turneringer* (herunder mesterskabsstævner og -turneringer) af synderlig vægt i forhold til de samlede udgifter, anvendte en række mellemstore forbund ret store andele af udgifterne hertil: ridning, boksning, bordtennis, basketball og arbejderidræt.

Udgifterne til *administration* er relativt størst i Dansk Sejlunion, hvor de udgjorde over halvdelen af udgifterne. Også i absolutte tal er administrationsudgifterne her store. Næst efter DBU (1,8 mill. kr.) har Dansk Sejlunion (1,1 mill. kr.) de højeste administrative udgifter og er i den henseende næsten dobbelt så store som forbundet med de trediehøjeste udgifter hertil, badminton (0,65 mill. kr.). Også i volleyballforbundet er udgifterne til administration langt den stør-

ste post på udgiftssiden, idet den udgjorde halvdelen af de samlede udgifter. I de to største forbund (DBU og DHF) udgjorde de administrative udgifter derimod ret beskedne andele. Det samme var tilfældet for bordtennis, gymnastik og ishockey.

Selv om tallene ikke må overfortolkes, idet specialforbundets arbejdsopgaver blandt andet i forhold til lokalunioner og lignende afviger fra forbund til forbund, synes tallene i hovedtræk at vise, at det især er en række mellemstore forbund uden større entré- og sponsorindtægter, der udgiftsmæssigt belastes af administrative funktioner. I de mindre forbund er der sjældent tale om professionel administration, og udgifterne til administration er her som oftest beskedne. I de helt store forbund og i forbund, der har relativt store indtægter, er der en ret stor ansat administrativ stab, uden at det har de store relative udgiftsmæssige konsekvenser. I en række af de øvrige forbund har arbejdsopgaverne nødvendiggjort professionalisering af en række administrative funktioner, hvilket belaster udgiftssiden voldsomt. Som det fremgår af afsnit 3.6 har de forskellige forbund vidt forskellige måder at løse de hermed forbundne problemer på.

Udgifterne til *mødevirksomhed* (inkl. international) udgør ret ensartede andele af udgifterne i de forskellige forbund, idet der dog også her er en tendens til, at de er relativt små i de helt store og i de mindre forbund, mens de er over gennemsnittet i de fleste mellemstore forbund.

Udgifterne til *PR-virksomhed* dækker oftest over bladudgivelse, som er en relativt bekostelig affære for de fleste små forbund. Også nogle mellemstore forbund har meget store udgifter til bladvirksomhed: golf, atletik, bordtennis, volleyball og skydning. Ingen af de største forbund har udgifter hertil af betydning.

Det er stort set kun de større og visse mellemstore forbund, der yder *konsulenttilskud*. Tungest vejer udgifterne hertil i atletik, handicapidræt og tennis.

Tilskud til lokalunioner forekommer ej heller i hovedparten af de mindre forbund.

Størst andele udgør de i gymnastik, fægtning, handicapidræt og brydning. Også DBU anvender en relativt høj andel af udgifterne hertil (13%).

Særlige forhold ved det seneste regnskabsår
Ved vurdering af oplysningerne om specialforbundenes økonomiske forhold må der tages højde for, at de bygger på et enkelt regnskabsår (det senest afsluttede).

17 af de 39 forbund oplyser, at der er »særlige faktorer, der har præget netop nettede regnskabsår i forhold til »normale« regnskabsår«.

Seks af disse forbund havde større indtægter (eller lavere udgifter) end normalt. Det drejer sig først og fremmest om ekstraordinær indtægter i form af sponsorstøtte, tilskud fra DOK eller transmissionsindtægter. 11 forbund havde haft større udgifter (eller mindre indtægter) end normalt. Der er fortrinsvis tale om udgifter i forbindelse med OL-forberedelserne. Der var desuden tale om ekstraordinære udgifter til deltagelse i internationale mesterskaber, til kongresser og jubilæer og i form af henlæggelse til senere arrangementer. Badmintonforbundet havde endvidere mindre indtjening end normalt ved internationale arrangementer på grund af indførelse af licensspillerordningen.

Tilsammen kendetegnes »det seneste regnskabsår« af nettoudgifter set i forhold til et »normalt« regnskabsår, men af ret beskeden størrelsesorden (300.-400.000 kr.). Med hensyn til fordelingen af udgifterne på de enkelte poster synes det pågældende regnskabsårs »ekstraordinære« præg heller ikke at være af synderlig betydning med undtagelse af sponsorindtægternes ekstraordinære forøgelse. Dette indebærer, at sponsorindtægterne som helhed for alle specialforbund under ét i et »normalt regnskabsår« i stedet ville have udgjort 2,6 mio. kr., svarende til 5% af de samlede indtægter (mod nu 3,3 mio. og 6%).

3.4.5.2. Specialforbundene og elitearbejdet
Oe enkelte specialforbund har anslået det beløb, de anvender til elitearbejdet fordelt på

international elite, national elite samt talenter og lovende ungdom. Specialforbundene har derudover afgrænset disse kategorier og angivet, hvor stort et antal aktive der hører til hver gruppe. De har endvidere angivet, hvilke poster på regnskabet der efter deres opfattelse særlig vedrører elitearbejdet. Dette giver dels mulighed for at bygge på specialforbundenes egne angivelser af, hvad der anvendes til elitearbejdet, dels mulighed for at vurdere spændvidden i de forskellige opfattelser af, hvad elitearbejdet omfatter, og hvem eliten er.

Afgrænsning af elitekategorierne

Der er en betydelig ensartethed i den måde, hvorpå de forskellige specialforbund afgrænser de to kategorier »international elite« og »national elite« - størst for sidstnævnte gruppe. Derimod er det særdeles uensartet, hvor bredtfaavnende de enkelte forbund opfatter kategorien »talenter og lovende ungdom«.

I hovedparten af forbundene afgrænses *international elite* som de idrætsudøvere, der repræsenterer forbundet i internationale mesterskaber (f.eks. i atletik, gymnastik, ridning og bordtennis). I enkelte forbund anvendes en snævrere afgrænsning. F.eks. i svømning og roning, hvor man tilhører den internationale elite, hvis man »er i stand til at kvalificere sig til finalen« i henholdsvis EM og VM. I andre forbund afgrænses kategorierne efter direkte målelige kriterier i form af officielle pointsystemer eller ranglisteplaceringer (skydning, golf og tennis). I holdidrætterne anvendes lidt forskellige kriterier. I volleyball afgrænses »international elite« som »standard, der giver berettigelse til EM- og VM-deltagelse«, og forbundet har derfor efter egen opfattelse ingen international elite. I basketball anvendes kriteriet landsholdsdeltagelse, hvilket giver en gruppe bestående af 60 personer: Endnu bredere regnes kategorien i håndbold, idet den internationale elite her på 400 personer omfattende »spillere, der er mulige landsholdsspillere (på ynglinge-, ungdoms eller seniorniveau) eller

deltagere på klubhold, der kan kvalificere sig til Europa Cup'en».

Der er større homogenitet med hensyn til afgrænsning af kategorien *national elite*. Langt størstedelen af forbundene definerer denne gruppe som deltagere ved danske mesterskaber (f.eks. sejlsport og atletik). En mindre del af forbundene anvender en lidt snævrere afgrænsning (f.eks. basketball: »deltagere i DM-slutspil«, boksning: »landsholdsbokse-re« og brydning: »landsholdskandidater«). Modsat anvender håndbold en meget bred definition af national elite omfattende »turneringsspillere i turneringer om officielle mesterskaber udskrevet i 1. holdskategorier« (i alt 59.000 aktive).

Mens en vis ensartethed således præger afgrænsningen af de nævnte elitekategorier blandt seniorerne, afgrænses kategorien »*talenter og lovende ungdom*« ret forskelligt i de forskellige forbund. Afgrænsningen er ofte uigennemsigtig og tilfældig, f.eks. håndbold: »alle bortset fra international og national elite«. Hovedparten af besvarelserne kan opdeles i to stærkt forskellige afgrænsningsmåder. Enten fås et meget stort antal aktive i gruppen, idet den defineres som deltagere i konkurrencer for unge (f.eks. svømning: »deltagere ved ungdomsstævner og turneringer« (i alt ca. 4.000) eller også anvendes en langt snævrere afgrænsning (f.eks. boksning: »deltagere ved juniorlandskampe og junior NM« (i alt 15) og atletik: »kvalifikation til junior EM« (i alt 10-12).

Idet der ses bort fra DBU og fire mindre forbund, som ikke har besvaret spørgsmålet, samt DHF og DBF, der afgrænser elitekategorierne stærkt forskelligt fra de øvrige forbund¹¹, fås tilsammen følgende antal personer i henholdsvis international og national elite:

international elite	773
national elite	8.664

1) DHF anvender som anført en meget bred afgrænsning af elitekategorierne. DBF har ikke set sig i stand til at skelne mellem international og national elite.

Udgifter til elitearbejdet

Tilsammen anslår specialforbundene, at de brugte ialt 18,8 mill. kr. til elitearbejdet. Dette udgør 41 % af specialforbundenes samlede udgifter. De er fordelt på de enkelte elitekategorier på følgende måde¹¹:

international elite	58%
national elite	23%
<u>talenter og lovende ungdom</u>	<u>19%</u>
<u>ialt</u>	<u>100%</u>

Specialforbundenes egne skøn over udgifter til elitearbejdet og fordelingen heraf på elitekategorier fremgår af bilagstabel VIII.

De tre største forbund (DBU, DHF og DBF) anvender alle større andele af udgifterne til elitearbejdet end specialforbundene i gennemsnit. Det modsatte er tilfældet for de to øvrige store forbund (svømning og gymnastik). Det er i vandski, squash og cykling at udgifter til eliten udgør de største andele af de samlede udgifter, mens det omvendte gælder for golf, judo og tennis.

Der er store variationer med hensyn til, hvordan de enkelte forbund fordeler udgifterne til elitearbejdet på de tre elitekategorier. De to største forbund (DBU og DHF) anvender de højeste andele af udgifterne på international elite. Dette hænger sammen med arbejdsfordelingen mellem specialforbund og lokalunioner med hensyn til ansvar for elitearbejdet på internationalt og nationalt plan i disse to forbund. Endvidere anvendes i tennisforbundene næsten alle de midler, der gives ud til elitearbejdet på de 8-10 spillere, der her udgør den internationale elite. I atletik, svømning og ridning får national elite i lighed med det, der gør sig gældende for de tværidrætslige specialforbund, størstedelen

1) Enkelte forbund har opgivet udgifterne til international og national elite under ét. Der er her foretaget en skønsmæssig opdeling af udgifter på de to elitekategorier. Det skal endvidere bemærkes, at to forbund (DBU og DBTF) angiver, at de overhovedet ikke har udgifter til den nationale elite, kun den internationale. Omvendt angiver DVBF, at de slet ikke har nogen international elite og således kun har udgifter til arbejde med den nationale elite.

af de midler, der bruges på elitearbejdet. I flere små forbund, (f.eks. fægtning, skisport og squash) satses tilsyneladende udelukkende på talenter og lovende ungdom.

Idet ser ses bort fra fodbold, håndbold og badminton jfr. ovenfor, kan det opgøres, hvor store udgifter specialforbundene har til henholdsvis international og national elite pr. udøver i de pågældende grupperinger:

International elite, udgifter pr. eliteidrætsudøver.. ..	5.750 kr.
National elite, udgifter pr. eliteidrætsudøver.	460 kr.

Der bruges altså 10-15 gange så store beløb pr. udøver på international elite som på national elite.

Som det ses af bilagstabel VIII, er der store variationer mellem de enkelte forbund med hensyn til gennemsnitlige udgifter pr. idrætsudøver. Derudover er udgifterne pr. udøver relativt høje for international elite i tennis, skøjteløb og atletik, for national elite i ishockey og for talenter og lovende ungdom i squash og bordtennis.

De ovennævnte tal bygger på forbundenes egne skøn over, hvad de anvender til elitearbejdet. De må vurderes i lyset af, at de enkelte forbund anvender stærkt forskelligartede principper for hvilke poster på regnskabet, der anses for særlig at vedrøre elitearbejdet. Nogle forbund henregner kun udgifter til landsholdet til elitearbejdet, mens omvendt andre anser alle udgifter til det, der ovenfor benævnes »de rent idrætslige aktiviteter« samt udgifter til kursusvirksomhed, dele af udgifterne til administration og diverse andre udgifter for »særlig at vedrøre elitearbejdet«.

Det er vanskeligt at aflæse et mønster i de meget forskellige besvarelser på dette spørgsmål¹. Det typiske synes imidlertid at være, at i hvert fald udgifter til »landskampe

og international repræsentation i øvrigt« og til »landsholdstræning« henregnes til elitearbejdet. Hovedparten af forbundene regner endvidere udgifterne til mesterskabsstævner og -turneringer og udgifter til landstrænere m.v. for at høre til elitearbejdet. Hvad angår udgifterne til de øvrige idrætslige aktiviteter er det derimod ikke muligt at aflæse et fælles mønster. Eksempelvis henregner nogle af forbundene udtrykkeligt udgifter til ungdomsarbejdet (som helhed eller størstedelen heraf) til elitearbejdet. Andre medregner derimod kun helt specielle udgifter (deltagelse i internationale juniormesterskaber o.lign.).

Et stort mindretal af forbundene henregner endvidere helt eller delvis kursusvirksomheden til elitearbejdet. Det nævnes bl.a. uspecificeret, at »poster i kursusbudgetter« hører til elitearbejdet. Enkelte forbund henregner også dele af udgifterne til administration og mødevirksomhed således »indirekte administration« blandt udgifterne til elitearbejdet. Derudover anføres en række andre udgifter i form af materialer, stipendier, diverse rejsetilskud m.v. at henhøre under elitearbejdet alt efter de særlige forhold i det enkelte forbund.

Der er således en betydelig variation med hensyn til, hvilke udgifter de forskellige forbund anser for »særlig at vedrøre elitearbejdet«. Dette kan principielt i nogen grad hænge sammen med, at forholdene er forskellige i de enkelte idrætsgrene.

Mens udgifter til f.eks. kursusvirksomhed og »andre stævner og turneringer« i nogle forbund helt eller delvis må henregnes til elitearbejdet, vil dette ikke være tilfældet i andre forbund. Variationen mellem de forskellige forbunds måde at afgrænse de eliteorienterede udgifter på er imidlertid langt større, end forskellen mellem de enkelte forbunds betingelser i sig selv begrunder. Det forekommer endvidere at være mere eller mindre tilfældigt, hvordan afgrænsningen foretages, idet nogle forbund tilsyneladende kun medregner udgiftsposter, der udelukkende går til eliten, mens andre også helt eller delvis medtager udgifter, der ikke udelukkende er rettet mod

1) Bl.a. fordi forbundenes angivelser af hvilke poster, der særlig vedrører elitearbejdet, i flere tilfælde anvender kategorier, der ikke svarer til de kategorier, der er anvendt ovenfor i analysen af anvendelsessiden af forbundenes økonomi.

eliteidrætten. Der er således behov for korrektion af ovennævnte opgørelse af eliteidrættens andel af specialforbundenes samlede udgifter under anvendelse af ensartede kriterier for afgrænsning af den del af udgifterne, der går til eliten.

Dette er sket i tabel 12, hvoraf det fremgår, at specialforbundenes direkte udgifter til elitearbejdet kan »beregnes« til 24,2 mill. kr. svarende til omtrent halvdelen af forbundenes samlede udgifter.

Tabel 12:

Specialforbundenes »beregned« udgifter til elitearbejdet og disses andel af forbundenes samlede udgifter.

	Samlede udgifter til elitearbejdet	Udgifter til eliten som andel af samlede udgifter
	1.000 kr.	%
Direkte udgifter ¹⁾	24.200	49
Indirekte udgifter ²⁾	11.300	23
Udgifter ialt	35.500	72

1) Udgifterne til elitearbejdet er beregnet på baggrund af skøn over, hvor store andele af de enkelte regnskabsposter, der går til elitearbejdet.

2) Udgifter til »landskampe og international repræsentation i øvrigt«, til »landsholdstræning« og til »mesterskabsstævner og -turneringer«, henregnes som helhed til elitearbejdet. Det samme gælder ³A af udgifterne til »andre stævner og turneringer og til »træning og instruktion i øvrigt«. Endvidere henregnes Vi af udgifterne til »kursusvirksomheden« og halvdelen af udgifterne til »konsulentvirksomhed« og »andre udgifter« til elitearbejdet.

Endvidere antages det, at 1/4 af specialforbundenes tilskud til lokalunionerne indirekte går til elitearbejdet. Endelig antages det, at elitens andel af udgifterne til administration, mødevirksomhed og PR svarer til elitens andel af de øvrige udgifter.

Udover disse udgifter, der direkte hidrører fra eliteidrætsudøvernes konkurrence-, og træningsaktiviteter, er der andre udgifter, der indirekte er en del af elitearbejdet. Dels bruges en del af forbundenes tilskud til lokalunionerne af disse på aktiviteter rettet mod eliten. Dels er der en del af administrationen, møde- og PR-virksomheden, der understøtter elitearbejdet. Tillægges disse indirekte beløb, fås et samlet beløb på 35,5 mill. kr. Omtrent ³A af specialforbundenes udgifter

går altså direkte eller indirekte til eliten. Den resterende ¹A går til bredden.

3.4.5.3. Lokalunionerne og elitearbejdet

Når så stor en andel af specialforbundenes midler går til elitearbejdet skal det bl.a. ses på baggrund af arbejdsdelingen mellem specialforbund og lokalunioner, hvor elitearbejdet i høj grad foregår og finansieres på specialforbunds niveau, mens lokalunionerne i højere grad organiserer forbundets brede aktiviteter. Der er imidlertid også en del af lokalunionernes midler, der går til eliten. Specialforbundene har anslået hvor store beløb, der i lokalunionerne anvendes i elitearbejdet. Tilsammen andrager dette ca. 14 af det beløb, der i specialforbundsregi går til elitearbejdet¹⁾.

Det er først og fremmest i DHF og DBF, at lokalunionerne bruger penge på elitearbejdet. Her anvendes henholdsvis 1,2 mill. kr. og 0,8 mill. kr., svarende til henholdsvis 54% (håndbold) og 62% (badminton) af, hvad der i de pågældende forbund anvendes i elitearbejdet på specialforbundsplan. DGF er det eneste forbund, hvor der bruges flere penge på elitearbejdet i lokalunionerne end på specialforbundsplan.

Det fremgår af tabel 13, at det især er den del af elitearbejdet, der er rettet mod »talenter og lovende ungdom«, som lokalunionerne tager sig af. Over halvdelen af deres udgifter til elitearbejdet går til denne kategori. Derimod går kun en beskedent andel af midlerne til den internationale elite. Hovedparten af midlerne (74%) går til træning og instruktion eller særlige foranstaltninger for talenter og lovende unge.

1) 21 forbund oplyser, at lokalunionerne har udgifter til elitearbejdet, og anslår det anvendte beløb. 5 forbund oplyser, at lokalunionerne ikke har udgifter til elitearbejdet. 6 forbund oplyser, at der ikke findes lokalunioner. For disse 32 forbund under ét udgør lokalunionernes udgifter til elitearbejdet i alt 23,2% af det beløb, der på specialforbunds niveau går til eliten. 4 forbund svarer, at de »ikke har indblik« i, hvad specialforbundene bruger på elitearbejdet, eller at spørgsmålet er umuligt at besvare. 3 forbund har ikke besvaret dette spørgsmål.

Tabel 13:

Lokalunionernes udgifter til elitearbejdet fordelt på elitekategorier og formål.

international elite	15%
national elite	32%
talenter og lovende ungdom	52%
alt	100%
træning og instruktion	43%
internationalt samarbejde	24%
særlige foranstaltninger for talenter og lovende ungdom	52%
ialt	100%

Tilsammen fordeler specialforbundene og lokalunionernes udgifter til elitearbejde sig på følgende måde på de tre elitekategorier:

international elite	50%
national elite	25%
talenter og lovende ungdom	25%

3.4.5.4. Mandlig og kvindelig elite

Specialforbundene har anslået, hvor store beløb, der ialt anvendes til henholdsvis mandlig og kvindelig elite. Idet der anlægges en række skøn og korrigeres for forskelligheder i opgørelsesmetoden¹⁾ fås følgende fordeling af de samlede eliteudgifter på køn:

	beløb 1.000 kr.	andel %
mandlig elite	17.200	14
kvindelig elite	6.000	26
ialt	23.200	100

Der anvendes altså godt 14 af de udgifter, der særlig vedrører elitearbejdet, til kvindelig elite, og $\frac{3}{4}$ til mandlig elite. Dette kan sammenholdes med, at 35,6% af de aktive med-

lemmer af DIF's specialforbund er kvinder. Der anvendes med andre ord en lidt mindre andel af »elite« udgifterne til den kvindelige elite end svarende til de kvindelige idrætsudøveres andel af det samlede antal idrætsudøvere. Forskellen er imidlertid ikke særlig stor. Når man endvidere tager højde for, at en væsentlig større del af de kvindelige end de mandlige idrætsudøvere er under 18 år, og at denne aldersgruppe modtager en relativt beskeden andel af de samlede udgifter til elitearbejdet, synes forskellen snarere at være påfaldende ringe.

Der synes således ikke med baggrund i disse tal overhovedet at være baggrund for at antage, at den kvindelige (senior) elite er ringere stillet med hensyn til udgifter pr. person end den mandlige (snior) elite. Baggrunden er formodentlig, at der i flere forbund opereres med et kvindelandshold af (næsten) samme omfang og aktivitetsniveau som de mandlige landshold, mens der er væsentligt færre kvinder end mænd blandt de aktive idrætsudøvere over 18 år.

De tre største forbund med hensyn til antal kvindelige aktive er DHF, DGF og DSLF. Kvinderne udgør her flertallet af de aktive (håndbold 55%, gymnastik 83% og svømning 61%). I disse forbund går henholdsvis 42%, 75% og 61% af eliteudgifterne til den kvindelige elite. Udover DGF og DSLF er DSkøLJ det eneste specialforbund hvor kvindernes andel af eliteudgifterne er højere end 50%.

3.4.5.5. Særlige foranstaltninger til støtte af den enkelte eliteidrætsudøver

Hovedparten af specialforbundenes udgifter i forbindelse med elitearbejdet går til betaling af rejser og ophold ved landskampe og træningssamlinger, til finansiering af stævner og turneringer og til trænerlønninger. En del af udgifterne til elitearbejdet har imidlertid karakter af kontant støtte til den enkelte eliteidrætsudøver.

Der er tale om mange forskellige former for kontant støtte: erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, kosttilskud, kørselstilskud, tilskud til rekvisitter/redskaber m.m.

1) Kun 16 forbund har besvaret spørgsmålet efter hensigten, (dvs. omfattende forbundenes og lokalunionernes samlede eliteudgifter for alle tre elitekategorier under ét). 13 forbund har kun angivet fordelingen på køn for dele af disse udgifter. Disse forbunds opgørelser er korrigeret under antagelse af, at fordelingen af udgifterne på køn er den samme for de samlede eliteudgifter som i den delgruppe, disse forbunds besvarelser omfatter. 11 forbund har ikke besvaret spørgsmålet. I disse tilfælde er der skønnet over udgifternes fordeling på køn.

Der findes en eller flere af disse støtteordninger i 26 af de 39 forbund, som det ses af bilagstabel IX. Det er fortrinsvis en række af de helt små forbund, der ikke har sådanne støtteforanstaltninger. Det er bemærkelsesværdigt, at dette heller ikke er tilfældet i cykling, golf, gymnastik, ridning og roning. Det er bemærkelsesværdigt, at kun 8 af DIF's specialforbund (idet næppe nogen af de 12 specialforbund, der ikke har besvaret spørgsmålet har en sådan ordning) erstatter *tabt arbejdsfortjeneste* i betragtning af de langvarige rejser og ophold i udlandet, der ofte er forbundet med eliteidrætsaktiviteten i flere idrætsgrene. Tilsammen anvendes i specialforbundene kun 500-550.000 kr. til dette formål svarende til ca. 3% af alle udgifter, der jfr. forbundenes egne opgørelser særlig vedrører elitearbejdet. Kun i håndboldforbundet har disse udgifter en vis vægt (10%) i eliteregnskabet.

Der anvendes forskellig praksis ved udbetaling af støtten. I de fleste tilfælde ydes dokumenterede beløb, idet der dog kan være fastsat et maximumsbeløb pr. dag (badminton: 400 kr.). I boksning og ishockey ydes der imod standardbeløb (henholdsvis 300 kr. og 200 kr. pr. dag).

I 3 af de 8 forbund ydes også erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med træning. Det gælder fodbold, tennis og atletik.

Det skal tilføjes, at en del eliteidrætsudøvere modtager erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ud over det, der fremgår af bilagstabellene og specialforbundenes regnskaber via DOK's (og siden 1981 også Team Danmarks) midler. Eksempelvis nævner atletunionen, at en bryder modtog erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i form af et stipendie, men at dette finansieredes af DOK og et pengeinstitut.

Kosttilskud har kun ringe udbredelse, og der er tale om yderst beskedne beløb. (ialt 40-60.000 kr.).

Kørselstilskud forekommer i 15 forbund. Størst betydning har de tilsyneladende i sejlsport i forbindelse med transport af båd med trailer eller lastbil. Der er stor variation med

hensyn til hvilke takster der anvendes i de enkelte forbund. De fleste forbund udbetaler 0.80-1,00 kr. pr. km eller oplyser, at de anvender statens takster. Satserne varierer fra 1,50 kr. pr. km til 0,50 kr. pr. km. DOF udbetaler max. 5.000 kr. om året pr. udøver. En mere begrænset ordning har karateforbundet, der yder 100 kr. til rejser over Storebælt. DHF dækker transportudgifter med offentligt transportmiddel. I mangel heraf betales 1,25 kr. pr. km.

Der ydes *tilskud til rekvisitter/redskaber* i 7 forbund. Tilsammen anvendes et beløb på 150.000-200.000 kr. af specialforbundenes midler hertil. Dette er et særdeles beskedent beløb set i relation til de store materialeudgifter i mange idrætsgrene. Forklaringen er formentlig, at en væsentlig del af den materialestøtte, der ydes under forskellige former ikke indebærer udbetalinger fra forbundet. Svømmeforbundet oplyser da eksempelvis også, at der udleveres udstyr i form af trænings- og svømmedragter til ca. 60 personer pr. år (sponsorstøtte i naturalieform). Tennisforbundet anfører, at udstyr leveres direkte fra leverandøren til spilleren uden at gå via forbundet. Det samme anføres af bordtennisforbundet og gælder også i en række andre idrætsgrene.

Det er især i ishockey, der ydes tilskud til rekvisitter/redskaber. Der er her tale om et tilskud (lån) i form af stokke, spilletøj og bukser, der forbliver forbundets ejendom. Derudover forekommer en række *andre tilskud* af forskellig art. Der er her tale om mere betydelige beløb end ved de øvrige tilskudsformer samtidig med, at der er et mere begrænset antal personer, der får del i tilskuddene. De tungestvejende af disse tilskudsformer er:

håndbold: OL-stipendier

(ialt 115.000 kr., 8 personer)

skøjteløb: betaling af træningsophold i udlandet

(ialt 76.000 kr., 2 personer)

vandski: individuelle trænings- og opholdstilskud med henblik på træningsleje i udlandet

(ialt 63.000 kr., 10 personer)

Alt i alt kan det anslås, at der anvendtes ca. 2,5 mill. kr. til særlige foranstaltninger over for den enkelte eliteidrætsudøver i form af tilskud af forskellig art. De samlede udgifter hertil andrager således 10-15% af de samlede udgifter, der direkte går til elitearbejdet. I følgende forbund har disse forskellige tilskudsformer en relativ betydningsfuld vægt i den samlede økonomiske støtte til elitearbejdet: håndbold, sejlsport, boksning, ishockey, skøjteløb og vandski.

3.4.5.6. Sponsorstøtte

5 af de 39 forbund finansierer en del af deres aktiviteter ved støtte fra erhvervslivet. Det er især mindre forbund¹¹, der ikke har adgang til sponsorstøtte. For alle større forbund (med undtagelse af gymnastikforbundet) gælder det, at de modtager støtte fra sponsor(er). Svømme forbundet har dog ikke nogen aftale om kontant støtte, men »en Sponsorkontrakt, som omfatter udlevering af udstyr til 60 personer pr. år«. Andre forbund modtager ligeledes udelukkende støtte i form af gratis levering af rekvisitter, udstyr eller beklædning.

Anvendelse af sponsormidlerne

por 13 af de 25 forbund gælder det, at samtlige sponsormidler er »øremærkede« til specielle formål, grupper, personer eller lignende. Kun for 5 forbund (arbejderidræt, ridning, golf, volleyball og basketball) har støtten karakter af generelle tilskud til forbundets virksomhed, mens de sidste 7 forbund modtager tilskud af såvel generel som speciel karakter.

Det kan anslås, at ca. 80% af sponsorpengene går til specielle formål m.m., mens resten er generelle tilskud.

Tabel 14 viser, at de hyppigst forekommende formål for støtten fra erhvervslivet er afhol-

delse af landskampe (samt forberedelse her- til) og deltagelse i OL, VM og EM samt enkelte arrangementer. Lidt under halvdelen af alle anførte »specielle formål« har denne karakter. Beløbsmæssigt er denne kategori af endnu større betydning. Det kan anslås, at ca. ²A af den samlede »øremærkede« støtte anvendes på denne måde, idet sponsorstøtten til de største forbund har denne karakter (fodbold, håndbold og badminton).

Tabel 14:

Den »øremærkede« sponsorstøttes fordeling på specielle formål, grupper, personer el. lign.

Landskampe, landsholdsforberedelse og deltagelse i OL, VM og EM.	25%
Støtte til enkelte arrangementer.	23%
DM, divisionsklubber, klubber.	8%
Rekvisitter, udstyr og beklædning.	14%
Anden individuel støtte til eliteidrætsudøvere	8%
Ungdomsarbejde.	8%
Uddannelsesvirksomhed.	6%
Andet	8%
I alt	100%

Det er først og fremmest de større forbund, der anfører, at »landskampe og deltagelse i internationale mesterskaber« udgør de »specielle formål«, mens det oftest er mellemstore og mindre forbund, der modtager støtte til gennemførelse af enkelte arrangementer såsom kapsejladser (sejlsport), VM i cross (atletik) og regattaer (roning).

Bortset fra de tre nederste kategorier i tabel 14 er det åbenbart, at støtten fra erhvervslivet til »specielle formål« næsten udelukkende går til elitearbejde i de pågældende forbund. Også hovedparten af den støtte, der går til ungdomsarbejde eller til uddannelsesvirksomhed går til eliten (således som forbundene selv afgrænser dette begreb). Næppe mere end 5% af den støtte, der ydes til specielle formål, går til andre formål end elitearbejdet. Samlet kan det anslås, at lidt over 90% af sponsorstøtten går til foranstaltninger til støtte for eliten.

Sponsoraftalernes form og indhold

Forbundene er blevet bedt om kort at redegøre for indholdet (eventuelle betingelser) af

1) Følgende af de forbund, der indgik i undersøgelsen, svarede benægtende på spørgsmålet om, hvorvidt en del af deres aktiviteter finansieres ved støtte fra erhvervslivet: gymnastik, KFUM's IF, skydning, orientering, tennis, karate, skøjteløb, brydning, kegler, faldskærmsudspring, squash, rugby og hockey.

de kontrakter, forbundet har indgået med sponsorer. 9 af de 20 forbund, der har besvaret spørgsmålet, oplyser, at der ikke findes kontrakter, idet der her formentlig er tænkt på egentlige, skriftligt udformede kontrakter. Forholdet til sponsorerne er således i vidt omfang ikke formaliseret i form af gængse kontrakter, der specificerer parternes gensidige forpligtelser og ydelser, men består formentlig ofte blot i en bekræftet, mundtlig aftale. Det er især i de mindre forbund, hvor sponsormidlerne er af begrænset størrelse, at der ikke findes kontrakter. Det skyldes formentlig, at der er tale om små beløb, som ofte ydes ved særlige arrangementer eller blot omfatter levering af rekvisitter eller beklædning, hvor forbundets modydelse automatisk præsteres ved at udstyret anvendes.

De helt store modtagere af sponsorstøtte har alle formaliseret deres relationer til sponsorerne i kontrakter. Eftersom næsten 90% af samtlige (kontante) sponsorindtægter i DIF's specialforbund tilfalder de tre største forbund, er der særlig grund til at hæfte sig ved disses besvarelser. Både DBU og håndboldforbundet gør rede for, hvilken ydelse sponsoren binder sig til. Håndboldforbundet præciserer derudover, hvad forbundet forpligter sig til som modydelse. Badmintonforbundets svar giver en mere udførlig beskrivelse af reklamens karakter og betingelser.

»En sponsor giver tøj/udstyr. En sponsor giver årligt 2 mill. kr., der anvendes generelt (uddannelse) og til højnelse af standarden.« (fodbold).

»Et firma leverer sportsbeklædning til alle landshold, forbundet forpligter sig til at benytte produkter fra pågældende firma.

Et (andet) firma yder økonomisk støtte til landsholdenes aktiviteter, forbundet forpligter sig til reklame for firmaet.« (håndbold).

»(1) Kontrakter indgås på årsbasis, bl.a. fordi Danmarks Radio ikke tolererer lejlighedsreklame.

(2) Vi arbejder primært med reklameplads på bander. Endnu ikke lykkedes at få forbundssponsor.

(3) Firmaerne kræver branchebeskyttelse, dvs. eneret.

(4) Kontrakterne omfatter reklameplads på bander, der opstilles ved større elitearrangementer.« (badminton).

For alle specialforbund, der har oplyst om indholdet af kontrakter mellem forbundet og eventuelle sponsorer, gælder det, at forbun-

dets modydelse består i at reklamere for det pågældende firma ved reklamer på beklædning eller rekvisitter. Som oftest er der tale om en aftale om, at landsholdet bærer reklamer på idrætsbeklædningen. I andre tilfælde sker reklameringen i tilknytning til idrætsstedet. Det er dog som regel kommunerne, der oppebærer indtægterne fra (faste) skiltere-reklamer på kommunale idrætsanlæg. Derfor er der typisk tale om reklamer på (flytteligt) tilbehør, f.eks. bander og net (badminton), hjørne- og sidepuder ved ringen (boksning). Endelig er der ofte tale om, at reklameringen sker ved at rekvisitter eller beklædning af bestemte (genkendelige) mærker benyttes under idrætsudøvelsen. Dette er naturligvis den typiske reklameform, når sponsoren er fra sportsudstyrsindustrien.

I flere tilfælde oplyser forbundene, at de i kontrakten forpligter sig til kun at anvende det pågældende mærke under idrætsudøvelsen i forbundsregi (håndbold, badminton og bordtennis). Dette er formentlig tilfældet ved samtlige indgåede kontrakter. Der hersker dog vidt forskellig praksis med hensyn til, hvordan de enkelte forbund og sponsorer administrerer disse bestemmelser, og det er lige så forskelligt, hvor vidtrækkende forbundets/spillernes modydelse er. Der eksisterer således et vidt spektrum af mellemformer mellem to yderpunkter, hvor aftalen i det ene yderpunkt blot omfatter anvendelse af beklædning eller udstyr under landskampe m.v., i det omfang idrætsudøveren ikke har noget imod at være reklamebærer, mens aftalen i det andet yderpunkt udelukker individuelle afvigelser og tillige omfatter brug af fritidstøj m.m. på vej til og fra idrætsstedet. For de fleste forbund omfatter sponsoratet konkrete begivenheder eller levering af udstyr m.v. i begrænset omfang. Kun få forbund har en egentlig »forbundssponsor«, der inden for en nærmere angivet periode yder et bestemt beløb. Dette er tilfældet i fodbold, håndbold og cykling, og i mindre omfang i basketball og boksning.

Kontrakterne indgås som regel på årsbasis. Der er i svarene kun tre eksempler på kontrakter indgået på flerårig basis.

Nogle få forbund oplyser, at de indgåede kontrakter indeholder bestemmelser om anvendelse af kontante midler. Det gælder eksempelvis for DBU, hvis aftale med et bryggeri detaljeret specificerer, hvilke formål midlerne skal anvendes til (halvdelen anvendes eksempelvis til hjemkaldelse af udenlandske Spillere, til landstræner, til junior-, ynglinge- og u-landshold og til leder- og instruktøruddannelse i ungdomsarbejdet; den anden halvdel gives enten til klubberne som præmie for placeringer i Danmarksturneringen og præstationer i landspokalturneringen m.v. øller (i mindre omfang) til enkelte spillere). På lignende måde anfører håndboldforbundet, at kontrakterne indeholder retningslinier for økonomisk støtte til de forskellige håndboldlandsholds aktiviteter. Det gælder formodentlig også for en stor del af de øvrige forbund, at kontrakterne indeholder retningslinier for anvendelse af midlerne til de ovenfor nævnte specifikke formål, grupper og personer etc., eftersom sponsorerne har indlysende interesser i at sikre den størst mulige reklameeffekt af investeringen.

Sponsorernes branchefordeling

Specialforbundenes sponsorer er spredt over mange forskellige brancher, men tre brancher tegner sig tilsammen for størstedelen (70%) af alle sponsoraterne. Det drejer sig om nærings- og nydelsesmiddelbranchen (inkl. bryggerier), pengeinstitutter og sportsvarebranchen. Langt hovedparten af resten er producenter af almindelige forbrugsvarer. Derimod er store supermarkeds kæder eller forsikringsselskaber ikke repræsenteret, og kun et enkelt benzinfirma ydede sponsorstøtte til specialforbund, og det i ret begrænset omfang. Specialforbundsundersøgelsen viser, at 44 forskellige firmaer indgik ialt 60 sponsoraftaler.

Både med hensyn til antal sponsorater og beløbsstørrelse (jvf. nedenfor) er bryggerierne den dominerende branche. Bortset fra støtte i meget begrænset omfang fra mindre bryggerier er det udelukkende de to største bryggerier, der optræder som sponsorer af specialforbundenes virksomhed. I det omfang de

øvrige bryggerier reklamerer gennem idrætten, sker det på foreningsplan. De 7 pengeinstitutter, der optræder som sponsorer, hører alle til blandt landets 10 største banker og sparekasser. De 10 sponsorer fra sportsvarebranchen omfatter derimod ikke kun de store producenter, men også mindre specialfirmaer, der kun producerer bolde, bats, net, badetøj eller andet udstyr beregnet til bestemte idrætsgrene.

For de større forbund (med undtagelse af badminton) gælder det, at det langt overvejende er bryggerier og sportsfirmaer, der er sponsorer. Bryggerierne optræder også som sponsorer for en række mindre forbund. Der er ingen pengeinstitutter blandt de største forbunds sponsorer. De er typisk sponsorer for mellemstore og mindre forbund. Derudover gælder det generelt, at jo mindre forbund, der er tale om, jo mindre er de firmaer, der yder støtte til forbundet, idet der her ses bort fra sportsvarebranchen, hvor selv små virksomheder optræder som sponsorer for store forbund.

Specialforbundenes oplysninger giver mulighed for et skøn over branchefordelingen af den kontante sponsorstøtte:

Tabel 15:

Den kontante sponsorstøtte fordelt på brancher.

Bryggerier	68%
Pengeinstitutter	7%
Sportsudstyr og -beklædning	5%
Nærings- og nydelsesmidler i øvrigt	6%
Radio/TV/grammofon	3%
Andet	11%
I alt	100%

Bryggerierne tegner sig for 2,1 mill. kr. eller næsten 70% af samtlige sponsorindtægter på specialforbundsplan. Det skal hertil bemærkes, at der af Carlsberg-pengene til DBU her kun er medregnet halvdelen, idet resten videreføres til klubberne og enkelte spillere. Disse procenttal for den kontante sponsorstøtte undervurderer naturligvis voldsomt betydningen af den sponsorstøtte, der ydes af sportswareindustrien (idet hovedparten af denne ydes i form af gratis levering af beklædning og udstyr).

Sponsorstøtte på foreningsniveau

En del af specialforbundene har anslået omfanget af den sponsorstøtte, der blev ydet foreningerne i 1979, samt antallet af foreninger, der fik sponsorstøtte. Den samlede værdi af denne sponsorstøtte udgjorde ca. 13 mill. kr.

Af bilagstabel X fremgår det, hvor mange foreninger, der har sponsorindtægter og de samlede anslåede sponsormidler fordelt på forbund.

I ishockey og boksning modtager alle foreninger sponsorstøtte. Inden for roforbundet får 80% af alle foreninger sponsorstøtte. Det må endvidere antages, at praktisk taget alle DBU-klubber får støtte fra erhvervslivet. Det gælder derudover for følgende idrætsgrene, at 50-60% af forbundets foreninger antages at modtage sponsorstøtte: basketball, faldskærm, arbejderidræt, curling og hockey. 44% af alle håndboldklubber har sponsoraftaler. I en række andre forbund er det til gengæld en relativ beskeden andel af klubberne, der modtager sponsormidler, bl.a.: badminton (29%), svømning (29%), bordtennis (20%), atletik (16%) og volleyball (14%).

Divisionsklubberne inden for DBU modtog gennemsnitligt over 100.000 kr. i sponsorstøtte. Kun 6 specialforbund har større sponsorindtægter. Ellers er det i basketball, at den gennemsnitlige sponsorstøtte pr. klub er størst: 33.000 kr. Ishockeyklubberne modtager i gennemsnit 20.000 kr., bokseklubberne og svømmeklubberne hver 10.000 kr. Også i sportsdans og faldskærmsudspring er støtten pr. tyub relativ stor: 7-8.000 kr.

Der kan med baggrund i forbundenes besvarelser skønnes over de samlede sponsorindtægter på foreningsplan i DIF's specialforbund, idet det samlede beløb på 13 mill. kr. dels fratrækkes et skøn over værdien af den støtte i naturalieform, som nogle forbund har inkluderet i deres svar, dels tillægges et skøn over værdien af sponsorstøtten til DBU-klubber uden for Danmarksturneringen og endelig tillægges et skøn over værdien af den kontante sponsorstøtte i de forbund, der ikke i deres besvarelser har anslået værdi-

en. På dette grundlag kan det anslås, at den kontant sponsorstøtte på foreningsplan androg 15-20 mill. kr. (i 1979).

I forlængelse af specialforbundsundersøgelsen er foretaget en supplerende undersøgelse af, hvordan reklamepengene i øvrigt fordeles sig på firmaer bl.a. med henblik på at undersøge, om bryggerierne tegner sig for en andel af de samlede sponsormidler i idrætten, der blot tilnærmelsesvis er så høj som deres andel af specialforbundenes samlede sponsorindtægter. Som det fremgår af tabel 16, er dette ikke tilfældet. Bryggerierne investerer tydeligvis i langt højere grad reklamepenge på forbundsplan, end det er tilfældet for andre brancher.

Tabel 16:

Reklamepenge på organisations-, forbunds- og klubniveau m.v. og bryggeriernes andel heraf¹.

	Reklameind- indtægter i alt (mill. kr.)	Heraf bryggerier (mill. kr.)
Hovedorganisationer (D.O.K./D.I.K.)....	0,7	0,0
Specialforbund	3,4	2,3
Foreninger/klubber .	17,5	3,0
Stadionreklame	3,5	0,8
Andet	1,8	0,4
Ialt	26,9	6,5

Det kan anslås, at ca. 3,4 mill. kr. eller lidt over halvdelen af de samlede reklamepenge fra bryggerier m.v. til idrætten tilfalder DBU-klubber med professionelle afdelinger (regnskabsmæssigt selvstændige enheder) og landsholdsarbejde med professionelle spillere.

Af de reklamepenge til idrætten, der ikke tilfalder specialforbundene, men i stedet de enkelte foreninger m.v., tegner lokale pengeinstitutter og supermarkeder, forsikringselskaber og benzinfirmaet sig for betydelige andele i modsætning til, hvad der gør sig gældende på specialforbundsplan.

1) Der er tale om tal fra efteråret 1981. Derfor er specialforbundsundersøgelsens tal her søgt omregnet til 1981-tal ved en simpel pristalsregulering. For kommentarer til vurdering af beløbsstørrelserne se tabel 4, afsnit 2.2.5.

3.4.5.7. Specialforbundenes økonomiske udvikling i 1970'erne

Den ovenstående redegørelse for specialforbundenes økonomi er baseret på forbundenes besvarelser af spørgsmål vedrørende det på svartidspunktet senest afsluttede regnskabsår. Det fremgår ikke heraf, hvordan forbundenes økonomiske situation har udviklet sig gennem tiden. Forbundene har dog tillige givet »en kort vurdering af de mest karakteristiske træk ved specialforbundets økonomiske udvikling de seneste år«, hvilket må antages at omfatte anden halvdel af 1970'erne for de fleste forbund.

En stor del af forbundene lægger her vægt på, at indtægterne ikke er steget i takt med udgifterne. Det gælder tilsyneladende især forbund, der langt overvejende finansierer deres aktiviteter ved hjælp af tilskud fra DIF (tipsmidler). Forbundene har som følge heraf haft stigende vanskeligheder ved at finansiere de løbende aktiviteter.

»Trods uændret aktivitetsniveau stadig større ubalance mellem indtægter og udgifter (indtægterne kan ikke følge med prisudviklingen). Trods store sparebestræbelser stigende underskud« (fægtning).

»Eneste indtægtskilde er tilskud fra DIF, der knapt dækker inflationsstigningen. Aktivitetsudvikling kan således kun foregå ved omprioritering af budgettet eller ved at brugerne selv betaler« (basketball).

Ifølge Skytteunionen har det været en af effekterne af de senere års forringede økonomiske situation for forbundene, at eliteskytternes egne udgifter er forøget:

»Vi har gennem de senere år kunnet spore større og større problemer omkring den økonomiske belastning, vi har været tvunget til at påligne eliteskytterne, og kun den omstændighed, at DOK har hjulpet os virkelig godt, har medført, at modet endnu ikke er taget fra de bedste«.

Det er tilsyneladende især udgifter til deltagelse i internationale arrangementer, der er steget kraftigt. Udgifterne til landsholdsarbejdet sluger en større andel af budgettet end tidligere. Håndboldforbundet oplyser eksempelvis, at »udgifterne til landshold i løbet af de sidste tre regnskabsår er steget fra 691.000 kr. til 1.778.000 kr. svarende til en stigning fra 35% til 48% af udgifterne«.

Udover den stærke stigning i rejseudgifter og andre udgifter, der særlig er forbundet med den internationale elite, som påpeges af en lang række forbund, nævner enkelte forbund også, at der er betydelige udgiftsstigninger forbundet med kursusvirksomheden, ungdomsarbejdet o.lign. F.eks. peges der på en »kraftig udbygning af uddannelsessektoren« (sejlsport), »øgede udgifter til ungdomsarbejde« (hockey) og »stærkt øgede udgifter til kursusaktiviteten« (cricket). Et enkelt forbund anfører, at en »bredde«aktivitet (»sikkerhed til søs«) sluger en forøget andel af midlerne.

Endelig påpeges det, at andre poster på udgiftsregnskabet viser konstant udvikling. Især er lønninger, renter og energiudgifter steget.

Hovedparten af forbundene vurderer udgifternes vækst i forhold til stigningen i tilskudet fra DIF. Andre forbund betoner udviklingen i andre poster på indtægtssiden. Der er således flere forbund, der fremhæver, at det er blevet »vanskeligere at skaffe sponsorer de seneste år« (f.eks. roning). Badmintonforbundet har som følge heraf set sig nødsaget til at professionalisere denne opgave:

»Det er de senere år blevet sværere og sværere at opnå sponsoraftaler, hvorfor forbundet har fået et firma til at formidle dette«.

Hovedparten af forbundene tegner således et ret mørkt billede af udviklingen i forbundets økonomi de senere år.

Der er omvendt flere forbund, der er fælles om at betone en konstant aktivitetsstigning som det mest karakteristiske træk ved forbundets udvikling de senere år. F.eks. fremhæver svømmeforbundet:

»Grundet åbning af en del svømmehaller er medlemstallet steget kraftigt. Denne stigning tillige med stigende tildeling af tipsmidlerne har bevirket en aktivitetsstigning«.

Tennisforbundet fremhæver tilsvarende sammenhængen mellem »medlemstilgang og kraftigt stigende indtægter«. Også en række mindre forbund såsom judo, rugby, squash og hockey anfører dette som det mest karakteristiske træk ved udviklingen i forbundets økonomi de senere år.

teristiske træk ved udviklingen de senere år. Nogle forbund fremhæver elitearbejdets forøgede betydning. F.eks. nævner golfunionen, at »udgifterne til eliteuddannelse er steget i takt med indtægtsstigningen«, og vandskiforbundet anfører:

»Der anvendes forholdsvis større beløb til eliten end tidligere«.

DBU fokuserer også på eliteidrættens ændrede betingelser, idet det fremhæves:

»indførelsen af betalt fodbold har på alle områder medført en stigende kommerialisering«.

Andre forbund lægger derimod vægt på udviklingen af de administrative funktioner som det mest karakteristiske ved forbundets økonomiske udvikling de senere år. Volleyball-forbundet fremhæver således, at der organisatorisk arbejdes mere målbevidst og langsigtet end tidligere.

Andre betoner arbejdet med konkrete administrative sager, bl.a. sejlunionen, der anfører, at »kampen mod yderligere bådskat har været en stor belastning«, og cykelunionen nævner som det mest karakteristiske træk ved forbundets økonomiske udvikling, at bestræbelserne på at formindske administrationsudgifterne er lykkedes, idet de »på nuværende tidspunkt er 40% af det samlede budget, mod tidligere 60%«.

3.4.5.8. Specialforbundenes aktuelle økonomiske situation

Økonomitallene i udvalgets specialforbundsundersøgelse bygger på regnskabsåret 1979-80. For at belyse udviklingen siden da har udvalget foretaget en opfølgende undersøgelse i foråret 1983 af specialforbundenes aktuelle økonomiske situation og forholdet til sponsorer. Alle de 39 specialforbund, der besvarede det oprindelige spørgeskema, fik tilsendt et uddrag af dette skema.

Der foreligger besvarelser fra 22 forbund¹⁾.

1) badminton, basketball, cricket, curling, drageflyvning, faldskærmsudspring, fodbold, golf, gymnastik, hockey, håndbold, ishockey, karate, kegler, orientering, ridning, rugby, skydning, sportsdans, svæveflyvning, tennis og volleyball.

Kun DSLF (svømning) har ikke svaret blandt de største forbund. De 22 forbund, der svarede, stod for ²A af samtlige specialforbundenes indtægter/udgifter i den oprindelige undersøgelse. Svarprocenten må således anses for tilfredsstillende. Det skulle på baggrund af de foreliggende besvarelser være muligt at give et rimelig pålideligt billede af specialforbundenes aktuelle økonomiske situation, hvilket for de fleste specialforbunds vedkommende vil sige regnskabsåret 1981-82. Svarprocenten er særlig høj blandt de forbund, der har store andele af indtægterne i form af entréindtægter, sponsorindtægter eller transmissionsindtægter for Danmarks Radio. De 22 forbund, der har svaret, stod i 1979-80 for henholdsvis 87%, 74% og 97% af samtlige indtægter af denne art. De foreliggende besvarelser kan således i sammenligning med den oprindelige undersøgelse give et næsten fuldkomment dækkende billede af udviklingen de seneste to år for de indtægtsposter, der udtrykker, hvor »salgbar« idrætsgrenen er.

Det fremgår af tabel 17, hvordan indtægter og udgifter har udviklet sig fra 1979-80 til 1981-82 for de 17 forbund, der indgår både i indebærende undersøgelse og i specialforbundsundersøgelsen.

De pågældende specialforbunds samlede økonomiske balance er steget 30-35%, idet stigningen på indtægtssiden har været lidt større end på udgiftssiden (det samlede »overskud« er steget fra 4% til 9%).

Udviklingen har været noget uens for de forskellige indtægts- og udgiftsposter. På *indtægtssiden* er det således kontingenter, entréindtægter og sponsorindtægter, der er vokset kraftigt. Derimod er transmissionshonorarer fra Danmarks Radio steget mindre end gennemsnittet. Den overgennemsnitlige stigning i de indtægter, der afhænger af den enkelte idrætsgrens »salgbarhed«, er udtryk for, at de »salgbare« idrætsgrene er blevet relativt gunstigere økonomisk stillet end de øvrige forbund. DIF-tilskuddet er steget 34%, hvilket overstiger den generelle prisudvikling (forbrugerprisindekset steg i samme periode med 23%).

Tabel 17:

Indtægter og udgifter i indeværende undersøgelse og i specialforbundsundersøgelsen.

Indtægter	1979-80 (1.000 kr.)	1981-82 (1.000 kr.)	Procentvis stigning (%)
Tilskud fra DIF	15.910	21.354	34
Kontingenter	3.557	5.306	49
Entréindtægter	4.112	5.913	44
Sponsorindtægter	2.537	3.493	38
Danmarks Radio	1.856	2.403	29
Konsulenttilskud	399	480	23
Andet	4.493	5.346	18
Indtægter i alt	32.864	44.295	34
Udgifter	1979-80 (1.000 kr.)	1981-82 (1.000 kr.)	Procentvis stigning (%)
Landskampe og forberedelse	8.711	9.269	6
Landsholdstræning	2.277	2.565	13
Træning og instruktion i øvrigt	779	920	18
Stævner og turneringer	2.733	4.714	72
Kursusvirksomhed	1.121	1.313	17
Administration	6.240	8.685	39
Mødevirksomhed (også internationalt)	2.118	3.377	59
PR-virksomhed	1.070	1.278	19
Konsulentvirksomhed	1.406	1.828	30
Tilskud til lokalunioner	2.573	3.675	43
Andet	2.430	2.897	19
Udgifter i alt	31.458	40.521	29

På *udgiftssiden* er administration og især mødevirksomhed vokset mere end den gennemsnitlige stigning. Også tilskuddene til lokalunioner er steget kraftigt. Derimod er de udgifter, der går til de rent idrætslige aktiviteter (d.v.s. landskampe, træning og instruktion, stævner og turneringer) steget mindre end gennemsnittet. Årsagen kan være, at der i 1979-80 for flere af de berørte forbund var tale om mere intensiv konkurrence- og træningsaktivitet på højeste eliteniveau som følge af de forestående olympiske lege. Udgifterne til kursusvirksomhed er næsten ikke steget. En stigende del af udgifterne hertil er blevet overført til deltagerne i form af kursusgebyr.

Selvom de enkelte poster på indtægts- og udgiftssiden således har udviklet sig uens i perioden, er fordelingen af samlede indtægter og udgifter omtrent den samme i 1981-82

som i 1979-80, således som det fremgår af nedenstående oversigt. De væsentligste ændringer på indtægtssiden er, at entréindtægter og sponsorindtægter nu udgør 22%, hvor de i 1979-80 udgjorde 21%, mens kontingenternes andel er steget fra 11% til 12%. Administration og mødevirksomhed udgør nu 29,7% mod tidligere 26,5% af udgifterne, mens andelen af udgifterne til de rent idrætslige aktiviteter er faldet med 3%. Disse ændringer er imidlertid af så begrænset størrelse, at resultaterne fra specialforbundsundersøgelsen (regnskabsår 1979-80) som helhed må siges at give et rimeligt dækkende billede af specialforbundenes aktuelle økonomiske situation.

Den andel af udgifterne, der går til elitearbejde, er tilsyneladende faldet en anelse fra 1979-80 til 1981-82. Idet andelen »beregnes« på samme måde som i specialforbundsunder-

Tabel 18:

Procentvis fordeling af samlede indtægter og udgifter på de enkelte poster i henholdsvis 1979-80 og 1981-82.

<i>Indtægter</i>	1979-80 (%)	1981-82 (%)	Vækst i andel af indtægter (%)
Tilskud fra DIF	48,4	48,2	÷ 0,2
Kontingenter	10,8	12,0	+ 1,2
Entréindtægter	12,5	13,3	+ 0,8
Sponsorindtægter	7,7	7,9	+ 0,2
Danmarks Radio	5,4	5,4	÷ 0,3
Konsulenttilskud	1,2	1,1	÷ 0,1
Andet	13,7	12,1	÷ 1,6
Indtægter i alt	100,0	100,0	
<i>Udgifter</i>	1979-80 (%)	1981-82 (%)	Vækst i andel (%)
Landskampe og forberedelse	27,7	22,9	÷ 4,8
Landsholdstræning og instruktion	7,2	6,3	÷ 0,9
Træning og instruktion i øvrigt	2,5	2,3	÷ 0,2
Stævner og instruktion	8,7	11,6	+ 2,9
Kursusvirksomhed	3,6	3,2	÷ 0,4
Administration	19,8	21,4	+ 1,6
Mødevirksomhed (også internationalt)	6,7	8,3	+ 1,6
PR	3,4	3,2	÷ 0,2
Konsulentvirksomhed	4,5	4,5	-
Tilskud til lokalunioner	8,2	9,1	+ 0,9
Andet	7,7	7,2	÷ 0,5
Udgifter i alt	100,0	100,0	

søgelsen fås en andel på 68,7% mod en andel på 69,5% for de samme forbund i 1979-80. Der er altså næppe større forskel på, hvor store andele af udgifterne, der går til eliten i år med intensive forberedelser til de olympiske lege i forhold til andre år.

Specialforbundene har endvidere besvaret de spørgsmål om *særlige foranstaltninger til støtte af den enkelte eliteidrætsudøver*, der også indgik i den oprindelige specialforbundsundersøgelse. Det fremgår af besvarelsenerne, at der tilsyneladende ikke er sket nogen vækst i hverken udbredelsen af de forskellige tilskudsformer, udbetalte beløb eller antal støttemodtagere. Kompensation for tabt arbejdsfortjeneste forekommer ikke i flere forbund end i 1979/80, og de udbetalte beløb hertil er tilsyneladende heller ikke steget synderligt. De ved afregningen anvendte maksimums- eller standardbeløb er i de fleste

forbund reguleret en smule op. De udgør nu: 500 kr. pr. dag (fodbold) og 400 kr. pr. dag (badminton og tennis). I ishockeyunionen udbetales derimod et lavere standardbeløb end i 1979/80 (140 kr. pr. dag mod 200 kr. pr. dag tidligere). Udbetaling af kørselstilskud er tilsyneladende en smule mere udbredt nu end i 1979/80.

Det skal tilføjes, at stagnationen på dette område formodentlig skal ses i forbindelse med oprettelsen af Dansk Idrætselite Komité (Team Danmark), der yder individuel økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere og således aflaster de enkelte specialforbund for udgifter af denne art.

12 af de 22 forbund, der indgår i indeværende undersøgelse finansierer en del af deres aktiviteter med støtte fra erhvervslivet. Som anført er den samlede kontante *sponsorstøtte* til disse forbund steget med 38% fra

1979/80 til 1981/82. Sponsorstøtten er steget kraftigst i ishockey (49.000-179.000), tennis (36.000-118.000) og basketball (35.000-140.000), hvor den nu er 3-4 gange større end for to år siden. Også badmintonforbundets sponsorindtægter er vokset betydeligt (74%), mens stigningen har været mere beskeden (22%) for DBU's vedkommende. Håndboldforbundets sponsorindtægter faldt til gengæld 26% fra 1979/80 til 1981/82 (fra 608.000 kr. til 453.000 kr.). Nedgangen hang sammen med mindre transmissionstid i TV. Hovedparten af sponsorpengene er »øremærket« til specielle formål, grupper, personer eller lignende, mens det er mindre hyppigt, at støtten har karakter af generelle tilskud til forbundets virksomhed. Der er ikke sket ændringer med hensyn til sponsorstøttens fordeling på generelle og specielle formål siden 1979-80.

Forbundene anfører stort set de samme »specielle formål, grupper, personer eller lignende« som i 1979-80.

Forbundene har endvidere anslået den samlede værdi af den sponsorstøtte, der i 1982 blev ydet foreningerne. Besvarelsene fremgår af nedenstående oversigt, der endvidere til sammenligning viser den anslåede værdi af støtten i 1979:

	1979	1982
Fodbold - amatør..		15.000.000
- betalt . . .	5.000.000	10.000.000
Basketball.	2.000.000	3.000.000
Badminton.	1.000.000	1.200.000
Golf.		1.000.000
Ishockey.	400.000	564.990
Ridning.		223.000
Volleyball.	180.000	100.000
Sportsdans.	100.000	100.000
Faldskærmsudspring	100.000	10.000
Rugby.		10.000
Curling.	30.000	0
Cricket	25.000	
Skydning		0

I den oprindelige undersøgelse anslog DBU værdien af sponsorstøtten for de 48 divisionsklubber, mens de nu særskilt har anslået værdi for henholdsvis afdelingen for amatør-

fodbold og for betalt fodbold, dvs. samtlige foreninger inden for DBU.

Ud over de 13 forbund, der figurerer i oversigten, har også tennis- og gymnastikforbundet kommenteret spørgsmålet:

»Kun få af vore ca. 300 klubber havde egne sponsorer. Langt overvejende bruges pengene til klubbens elitespilere« (Tennis).

»Kendes ikke, men i givet fald kun i form af evt. beklædning og evt. mindre betaling for reklame på denne« (Gymnastik).

Håndboldforbundet har undladt at anslå den samlede værdi af foreningernes sponsorstøtte i 1982, idet der henvises til forbundets opgørelser i 1980. I de øvrige 6 forbund (dragflyvning, hockey, karate, kegler, orientering og svæveflyvning) må sponsorstøtten på foreningsplan antages at være af forsvindende omfang.

Det fremgår af besvarelsene, at også sponsorstøtten til foreningerne er forøget kraftigt, siden specialforbundsundersøgelsen blev foretaget. Især fodboldklubberne har tilsyneladende fået flere sponsormidler, og i basketballforbundet var værdien af sponsorstøtten i 1982 50% større end tre år tidligere. I badmintonforbundet har forøgelsen været mere beskeden, og støtten er tilsyneladende enten helt forsvundet eller blevet formindsket meget kraftigt i to mindre forbund (curlingunionen og faldskærmsunionen). Volleyballforbundet anslår, at sponsorindtægterne er næsten halveret fra 1979 til 1982. Det skal naturligvis anføres, at værdien af støtten på foreningsplan for de fleste forbund (dog ikke ishockeyunionen) er vanskelig at anslå, og at ændringer i de anslåede beløb derfor næppe bør fortolkes alt for håndfast.

Oplysningerne fra DBU er imidlertid bemærkelsesværdige, idet den anslåede værdi er betydeligt større end antaget i specialforbundsundersøgelsen. DBU skønnede dengang, at divisionsklubberne modtog 5 mill. kr. i sponsorstøtte, og værdien af den støtte, der tilfaldt klubberne uden for divisionerne blev anslået til 2,5-3 mill. kr. Det samlede beløb var altså ifølge DBU i 1982 mere end tre gange så stort.

3.5. Uddannelsesvirksomhed

Idrætsorganisationernes interne uddannelsesvirksomhed er udvidet kraftigt i løbet af 1970'erne. Det gælder især træner- og instruktøruddannelser. Der er sket en kraftig udvidelse af hovedorganisationernes uddannelsesaktiviteter og en lang række specialforbund har oprettet interne uddannelser. Hovedorganisationerne og flere specialforbund har ansat konsulenter med henblik på uddannelsesopgaver. En stor del af udgifterne ved kursusaktiviteterne betales af deltagerne i form af kursusgebyrer. Resten finansierer idrætsorganisationerne inden for deres bud-
getter.

32 af de 39 forbund, der indgår i specialforbundsundersøgelsen, har organiseret uddannelsesvirksomhed i eget regi. Følgende forbund oplyser, at de (endnu) ikke har et selvstændigt uddannelsessystem: golf, handicap-

idræt, hockey, karate, kegler, skiløb og vandski.

Det gælder i øvrigt for hovedparten af specialforbundene, at de benytter DIF's uddannelsessystem. Ofte som en integreret del af deres egne uddannelser. Samspillet mellem de enkelte specialforbunds uddannelsesvirksomhed og DIF's strukturerede uddannelses-
tilbud fremgår af bilag XI.

DIF's kursus- og uddannelses-tilbud

DIF's kursus- og uddannelses-tilbud dækker de emner, der er fælles for alle idrætsgrene. De kan derfor indgå i den uddannelse, de enkelte specialforbund opbygger. Basisuddannelsen består af et grundkursus inden for væsentlige områder af leder- og instruktør/trænerarbejde. Herefter følger kurser, der er målrettet mod enten en lederfunktion eller en instruktør/trænerfunktion.

Figur 10:

DIF's strukturerede uddannelses-tilbud.

Grundkursus (Basis)

Alm. instruktør	Alm, under- visningslære	jTrænings-og konkur- rencepsykologi	Alm. leder
Anatomi Fysiologi	Trænings- lære	Testning	Møde- ledelse
Idræts- skader			

varighed: 20 timer pr. kursus
almen undervisningslære og
træningslære dog 40 timer

DIF's strukturerede kurser for ledere består udover grundkurset i et alment lederkursus og et kursus i mødeledelse. Der tilbydes endvidere enkeltstående kurser af kortere varighed omfattende f.eks. bladkursus, økonomi-
kursus, budgetkursus. Endelig har DIF fra

og med 1979 påbegyndt afholdelse af såkaldte topledseminarer for ledelsen af specialforbundene.

Den øvrige del af DIF's kursustilbud (med undtagelse af kurset i trænings- og konkurrencepsykologi) er kurser alene for trænere

Tabel 19:

Antal kurser og kursister ved DIF's strukturerede kursusvirksomhed 1975-81.

	Antal kurser	Antal kursister
1975	122	2.455
1976,	153	2.718
1977	248	4.373
1978,	278	5.035
1979	319	5.750
1980	333	6.033
1981	364	6.156
1982	343	5.727
1982		
- Grundkursus	139	2.293
- Alment instruktørkursus	79	1.517
- Anatomi/fysiologi	24	363
- Idrætsskader	25	210
- Træningslære	9	166
- Testning	4	53
- Trænings- og konkurrencepsykologi.	13	223
- Alment lederkursus	42	779
- Bladkursus	8	123

og instruktører. Udover de strukturerede kurser, der fremgår af diagrammet oven for tilbydes også enkeltstående emnekurser in-
 cjen for træningslærekursets hovedelemen-
 ter.

Det fremgår af tabel 19, at DIF's kursusak-
 tiviteter indtil 1981 var stærkt stigende. I perio-
 den 1975-81 steg antallet af kursister med
 150%. 43% af kursisterne er kvinder (1982).
 Det er træner- og instruktøruddannelsen, der
 er af langt størst betydning. Den del af ud-
 dannelsessystemet, der udelukkende er rettet
 mod uddannelse af ledere omfatter kun 10%
 af det samlede antal kursister.

DIF råder over en fast lærergruppe, der på
 landsbasis dækker alle kurser. 70% af DIF's
 samlede kursusvirksomhed varetages af læ-
 ilere, der er uddannet via årskurser på Dan-
 marks Højskole for Legemsøvelser og Oden-
 se Universitet, Institut for idræt.

DIF yder faglig, administrativ, konsultativ
 bistand ved opbygning af de enkelte special-
 forbunds egne tilbud.

Specialforbundenes uddannelsesvirksomhed
 Langt den overvejende del af specialforbun-
 denes uddannelsesvirksomhed er i lighed

med DIF's kursustilbud rettet mod uddan-
 nelse af trænere og instruktører. Stort set alle
 forbund med egne uddannelsesaktiviteter
 har organiseret uddannelsen i flere trin; ty-
 pisk begyndende med grundlæggende under-
 visning rettet mod børne- og ungdomsidræt
 og/eller breddeidræt og afsluttende med ud-
 dannelse af eliteidrætsinstruktører.

I bilag XII findes en oversigt over en række
 specialforbunds uddannelsesvirksomhed.
 Det er især de store forbund, der har omfat-
 tende uddannelsesaktiviteter og udbyggede
 uddannelsessystemer bestående af flere trin.
 I gennemsnit består de enkelte specialfor-
 bunds uddannelsesforløb af 3-4 trin.

Ud over den beskudne del af DIF's kursus-
 virksomhed, der er rettet mod uddannelse af
 ledere, findes der kun ganske få eksempler
 på uddannelse af ledere på specialforbunds-
 niveau, og her kun i samarbejde med DIF.
 Uddannelse af dommere indgår som en del
 af de fleste forbunds uddannelsessystemer.
 Uddannelsen er ofte trindelt i lighed med in-
 struktøruddannelsernes opbygning, således
 at de særligt krævende dommeropgaver (ty-
 pisk eliteidræt) kræver særlig lang uddannel-
 se.

Blandt de 32 forbund, der angiver at have et selvstændigt uddannelsessystem, er der 23, der oplyser, at særlige uddannelser (evt. dele af uddannelsesforløb) er rettet mod eliteidræt. For 20 forbund gør dette sig gældende med hensyn til børneidræt, mens 15 forbund svarer, at særlige dele af uddannelsessystemet er rettet mod motionsidræt.

For langt størstedelen af de forbund, hvis instruktøruddannelse er trindelt, er det den øverste del, der er rettet mod eliteidræt. Det gælder f.eks. DHF's »håndboldskole« og (dele af) ro forbundets »træneruddannelse«. For nogle forbund er der flere trin, der særligt er rettet mod eliteidræt. Det gælder bl.a. DBU og DVBF (jfr. bilag XII). I flere forbund sendes elitens instruktører på kurser i udlandet (atletik, bordtennis, brydning, skydning og svømning).

I 4 af forbundene (tennis, golf, ridning og fægtning) findes ifølge forbundenes oplysninger uddannelser, der er beregnet på egentlig professionel trænervirksomhed rettet mod eliteidræt. Det samme gælder DBU's »diplomtrænerkursus« og DHF's håndboldskole, og en stor del af de øvrige eliterettede uddannelser fører også til (deltids) professionel trænervirksomhed.

For størstedelen af de forbund, der angiver, at dele af uddannelsessystemet (for instruktører) er rettet mod børneidræt, gælder det, at det eller de første trin er rettet mod denne målgruppe. Det er som regel nødvendigt at gennemgå dette (disse) uddannelsestrin for at komme videre i uddannelsessystemet. Andre forbund har særlige uddannelsesaktiviteter rettet mod børneidræt uden direkte sammenhæng med resten af uddannelsessystemet: f.eks. tennis (et »miniteniskursus«), volleyball (»minitrænerkursus«) og atletik (»forældrekursus«).

Uddannelsernes længde varierer betydeligt fra forbund til forbund. Med nogen usikkerhed kan det anslås, at det gennemsnitligt tager 165 undervisningstimer at uddanne sig til højeste trin i de enkelte specialforbunds uddannelsessystemer, såfremt alle trin skal gennemløbes. Ved denne udregning er der dog set bort fra tennis (professionel trænerud-

dannelse), sportsdans, fægtning, svæveflyvning, faldskærmsudspring og drageflyvning, idet timeantallet ikke foreligger for disse særligt langvarige uddannelser. Andre forbund med relativt langvarige uddannelser er roning (ca. 330 timer), arbejderidræt (245 timer) og fodbold (243 timer).

Det er de uddannelsestrin, der er rettet mod eliteidræt, der udpræget er de mest langvarige. Disse trin varer gennemsnitligt 95 timer. Eftersom der ikke ved udregning af dette timental er taget hensyn til de særligt langvarige uddannelser i tennis, sportsdans o.s.v., er der naturligvis her tale om en undervurdering af den særligt eliterettede uddannelses faktiske gennemsnitlige længde.

Det kan anslås, at der årligt (tallene er fra 1980) er i alt 11.-12.000 kursister på specialforbundenes kurser for instruktører. Der er med andre ord tale om næsten dobbelt så mange som på DIF's kurser. Dertil kommer 4.-5.000 personer, der årligt gennemløber andre dele af uddannelsessystemet (dommerkurser m.v.). Eftersom hver kursist gennemsnitligt gennemløber mere end ét trin om året, er det faktiske antal personer under uddannelse mindre. Der er endvidere en del personer, der inden for samme år deltager i både DIF's og specialforbundenes uddannelser. Tilsammen er antallet af personer under uddannelse i DIF's og/eller specialforbundenes regi formodentlig 10.-15.000.

På de uddannelsestrin, der særligt er rettet mod eliteidrætten uddannes årligt 400-500 personer.

Omkostningerne ved at uddanne en instruktør (incl. instruktørens evt. egenbetaling) til højeste trin i uddannelsessystemet varierer stærkt fra forbund til forbund. På grundlag af specialforbundenes skøn kan de gennemsnitlige omkostninger beregnes til 8.700 kr. Ser vi bort fra ridning, fægtning og faldskærmsudspring, hvor uddannelsen af »tekniske« årsager er særlig bekostelig, udgør gennemsnitsomkostningerne (for resten) 5.400 kr. Det er de seneste (eliterettede) trin af uddannelsessystemet, der omkostningsmæssigt vejer tungest.

Tabel 20:

Omkostninger pr. person ved uddannelse til højeste trin inden for udvalgte¹⁾ forbund.

	kr.
Ridning	50.000
Fægtning	40-50.000
Faldskærmsudspring	25.000
Rugby	14-18.000
Brydning ²⁾	15.000
Basketball	12-15.000
Tennis ³⁾	12.000
Boksning	10.000
Fodbold	9.000
Bordtennis.	2.000
Judo	2.000
Kegler	2.000
Gymnastik ³⁾	1.500-2.000
Volleyball .	1.500
Squash	1.000

1) Der er udvalgt de forbund, hvor omkostninger er henholdsvis højest og lavest.

2) Når omkostningerne er så høje i brydning, hænger det sammen med, at der her som sidste trin i uddannelsessystemet indgår et internationalt kursus (FILA-kursus). At det er en bekostelig affære at lade en del af uddannelsen ske i internationalt regi, fremgår også af cricketforbundets besvarelse. Det koster i cricket 2.500 kr. at uddanne en instruktør til højeste hjemlige trin, og forbundet tilføjer: »Hvis udenlandsk efteruddannelse, i alt 6.000 kr.«.

3) Tabellen skal vurderes på baggrund af, at den professionelle træneruddannelse (tennis) og de to højeste trin af uddannelsessystemet (gymnastik) ikke på daværende tidspunkt var etableret.

3.6. Administration og ledelse

3.6.1. Ansat personale

Der er ialt ansat 96 personer i de 39 specialforbund, der har deltaget i specialforbundsundersøgelsen. I de resterende specialforbund er der næppe ansat mere end 10 personer. Der er således ialt ansat lidt over 100 personer i DIF's specialforbund.

Der er 47 heltidsansatte, mens 49 er ansat på deltid. Den typiske deltidsansatte i forbundene er ansat i 20 timer ugentligt. Omregnet til heltidsansatte kan det anslås, at der i samtlige specialforbund (inkl. de, der ikke indgik i undersøgelsen) er ialt 75 ansatte.

Kun 9 af de 39 specialforbund har ikke ansat

personale. Som det fremgår af bilagstabel XIII, drejer det sig her (bortset fra ishockey) om en række af de helt små forbund. I disse forbund udføres det administrative arbejde af frivillige ledere. For 5 andre forbund gælder det, at det lønnede, administrative personale er af meget begrænset omfang - mindre end 20 timer ugentligt. Blandt de store og mellemstore forbund har følgende en relativ lille professionel, administrativ stab: gymnastik, skydning og svømning.

Næsten ¹/₄ af alt ansat personale er ansat i DBU, DHF eller sejlunionen. Især Dansk Sejl Union har en relativ stor lønnet stab bestående af 6 heltidsansatte. Derudover gælder der for følgende forbund, at den professionelle administration er stor i forhold til forbundets antal aktive medlemmer: fægtning, golf, handikapidræt, svæveflyvning og volleyball.

Kun håndbold og skydning har udelukkende heltidsansat personale. Alle øvrige forbund har i større eller mindre grad deltidsansatte. 13 forbund har udelukkende deltidsansat personale.

Kun DBU og fægteforbundet har medregnet træner (ialt 3) i den administrative stab. Derudover er der i specialforbundene ansat 10-15 trænere - de fleste på deltid.

Håndboldforbundet oplyser, at der ud over de 5 heltidsansatte på specialforbundsplan er ansat 13 personer på heltid i lokalunionernes administration. Der er ikke andre forbund, der har oplyst, hvor mange ansatte der i lokalunionerne, men dette er formentlig udelukkende noget, der gør sig gældende for de helt store forbund, og det samlede antal ansatte på dette plan overstiger næppe 40 personer.

Når dertil føjes, at der i DIF (inkl. Idrættens Hus) er ansat 39 personer og i DOK og DIK hver 2, ses det, at der i DIF, DOK og DIK, specialforbundene og lokalunionerne tilsammen er ansat ca. 200 personer, eller 130-150 personer omregnet til heltidsansatte.

3.6.2. Det ansatte personales arbejdsopgaver

Det kan på grundlag af specialforbundenes besvarelser opridses, hvilke arbejdsopgaver

det ansatte personale i forbundene typisk varetager. Det drejer sig om:

- 1) almindeligt kontorarbejde, der typisk består i medlemsregistrering, korrespondance, arkivering, maskinskrivning og besvarelse af henvendelser m.m.
- 2) arrangement af stævner og turneringer, der både omfatter praktisk arrangement af landskampe, mesterskabsstævner eller turneringer, som forbundet står for, og i flere tilfælde også assistance ved arrangementer, der afholdes i forenings- eller lokalunionsregi.
- 3) kursusvirksomhed, der omfatter tilrettelæggelse af kurser, praktisk arrangement af kursusafholdelsen herunder kursustilmeldelse og i enkelte tilfælde også undervisning på kurser.
- 4) oplysnings- og PR-aktivitet, omfattende bl.a. bladvirksomhed, udgivelse af instruktions- og andet materiale samt tryknings- og distributionsopgaver i denne forbindelse.
- 5) konsulentvirksomhed; 10 af forbundene angiver udtrykkeligt, at konsulentvirksomhed hører til personalets arbejdsopgaver. Flere forbund har ansat personale, der udelukkende eller fortrinsvis fungerer som konsulenter ved forbundets uddannelsesaktivitet.
- 6) bogføring og regnskab; dette er normalt en del af det, der ovenfor benævnes almindeligt kontorarbejde, men er af flere forbund udskilt som særskilte administrative funktioner.

Der er ud over de ovennævnte opgaver særlige administrative funktioner i enkelte specialforbund som følge af disses idrætslige eller organisatoriske særpræg.

Det gælder ikke i alle forbund med lønnet administrativt personale, at alle ovennævnte funktioner varetages af den professionelle administration. Det er fortrinsvis tilfældet i de større forbund. Jo mindre forbund, der er tale om, jo mindre er den lønnede stab, og des hyppigere forekommer det, at frivillige ledere varetager store dele af ovennævnte funktioner. I de forbund, der har relativ be-

skeden administrativ bemanning, er det fortrinsvis almindeligt kontorarbejde og undertiden arrangement af stævner og turneringer, der varetages af det lønnede personale, mens resten af de administrative opgaver forestås af frivillige ledere.

Af de besvarelser, hvoraf det fremgår, hvordan arbejdsopgaverne fordeles sig på de enkelte ansatte, kan der aflæses en typisk *organisatorisk struktur* i et specialforbund med tre eller flere ansatte. Der er normalt tre funktioner:

- 1) leder (med varierende benævnelser: »generalsekretær«, »forbunds- eller unionssekretær«, »forretningsfører« eller »kontorleder«); varetager typisk følgende opgaver: sekretær for bestyrelse m.v., international virksomhed og daglig ledelse af kontorarbejdet.
- 2) kontorassistent, (benævnes: »skrivedamer«, »administrativ stab«, »kontorarbejde«, »trykning og distribution« m.v.); i større forbund er denne del af staben langt den største; i de mindre forbund fungerer den eneste ansatte som regel enten kun som kontorassistent med almindeligt forefaldende kontorarbejdsopgaver, eller også dækkende i varierende grad alle tre funktioner (leder, kontorassistent og konsulent) på én gang.
- 3) konsulent (jvf. ovenfor)

I forbund, hvor der kun er to ansatte, er der typisk ansat en »forretningsfører« og en »kontomedarbejder«.

3.6.3. *Det ansatte personales uddannelse/kvalifikationer*

Næsten halvdelen af personalet har kontoruddannelse og halvdelen heraf er deltidsansatte, som det fremgår af tabel 21. Næsten alle forbund med ansat administrativt personale har mindst én person med kontoruddannelse.

Der er to andre uddannelser, der er hyppige blandt personalet: korrespondent- og læreruddannelse. For begge kategorier gælder det, at de typisk er deltidsansatte. Næsten ²A af personalet har enten kontoruddannelse, korrespondent- eller læreruddannelse.

Tabel 21:

Specialforbundenes ansatte personale fordelt på uddannelse/kvalifikationer.

Uddannelse/kvalifikationer	Antal personer	Heraf heltids-ansatte
Kontoruddannelse ¹⁾	46	20
Korrespondent	9	2
Læreruddannelse	8	3
Højere uddannelse ²¹	7	6
Erhvervsøkonomisk mellemuddannelse	3	2
Faglærte arbejdere ³¹	4	2
Erfaringer fra erhvervslivet ⁴¹	4	4
Idrætsfaglig uddannelse ⁵¹	5	4
Anden uddannelse ⁶¹		4
Ingen uddannelse		0
Ialt	96	47

) Inkl. en civilværnepligtig med kontoruddannelse.

) Jurist, cand.mag., ingeniør, major i hæren.

3) Håndværksuddannelse, maskintekniker, flyvemekanikeruddannelse.

4) Tidligere egen virksomhed, tidligere ledende stilling i erhvervslivet, sælger, leder af bistandsprojekt.

5) Gymnastiklærer, polsk fægtemesteruddannelse, svæveflyvningsinstruktør.

6) Politibetjent, postbud, studentereksamen, husholdningslærer m.m.

Under 1/10 af personalet har en højere uddannelse, og en tilsvarende andel har erfaringer fra privat erhvervsvirksomhed (eller er uddannet til sådanne erhvervsfunktioner).

3.6.4. De frivillige ledere

Specialforbundene blev i spørgeskemaet anmodet om at anslå det ugentlige tidsforbrug pr. frivillig leder. På denne baggrund kan det gennemsnitlige ugentlige timeforbrug for specialforbundenes formænd og for medlemmerne af diverse udvalg beregnes.

Medlemmer af de enkelte udvalg (bortset fra forretningsudvalget) har i gennemsnit et tidsforbrug på lidt over 5 timer om ugen som idrætsleder¹⁾. Specialforbundets formand og dets forretningsudvalgs øvrige medlemmer har gennemsnitligt et tidsforbrug, der er henholdsvis 3 og 2 gange større.

Idet det antages, at udvalgene i gennemsnit har 5 medlemmer, kan den frivillige lederindsats om ugen i det gennemsnitlige specialforbund beregnes til ca. 150 timer, svarende til næsten 4 heltidsansatte medarbejders arbejdstid.

Tabel 22:

Gennemsnitligt ugentligt timeforbrug pr. frivillig leder (specialforbund).

	Timer pr. uge
Formanden	15,5
Forretningsudvalgsmedlemmer (ud over formanden)	10,2
Udtagelseskomité	5,2
Turneringsudvalg	6,9
Kursusudvalg	5,7
PR-udvalg	4,7
Ungdomsudvalg	6,1
Dommerudvalg	4,8
Andre udvalg	5,5
Ialt	6,5"

1) Ved udregningen af gennemsnitligt timeforbrug pr. frivillig leder er forudsat, at der *ikke* er personsammenfald mellem de enkelte udvalg. Dette er der givetvis i virkeligheden, idet en eller flere personer ofte er medlem af to eller flere udvalg. Derfor må det beregnede ugentlige timeforbrug pr. frivillig leder på 6,5 timer antages at være for lavt.

Den samlede frivillige lederindsats på forbundsplan andrager (jvf. forbundenes egne opgivelser) ialt ca. 6.000 timer, svarende til 150 heltidsansatte. Den lønnede administrative stab er - omregnet til heltidsansatte - på 71 personer. Rent kvantitativt er den frivillige lederindsats således mere end dobbelt så

1) Der er ialt 197 udvalg under de 39 forbund, der indgår i undersøgelsen. Der er altså gennemsnitligt 4 faste udvalg ud over forretningsudvalget.

stor som end den arbejdsmængde, der ydes af den professionelle administrative stab. Som det fremgår af bilagstabel XIV, er der stor spredning med hensyn **til**, hvor meget tid lederne i de enkelte forbund bruger på idrættens.

I følgende forbund er tidsforbruget særligt højt: badminton, cricket, roning, skydning, svømning og volleyball. Det er bemærkelsesværdigt, at de to største forbund (DBU og DHF) ikke afviger synderligt fra gennemsnittet med hensyn til frivillig lederindsats. Formændene for disse forbund bruger mere tid end »den gennemsnitlige specialforbundsformand«, og posterne i henholdsvis udtagelseskomité (DBU) og turneringsudvalget (DHF) er også relativt tidskrævende. Herudover er der imidlertid i disse forbund kun få og ikke særligt tidskrævende udvalgsposter. Forklaringen er formodentlig, at en del af det arbejde, der i mellemstore og små forbund foregår i udvalgene, sker i lokalunionsregi i de store forbund. Endvidere overflødiggør den relativt store professionelle administrative stab her vel i nogen grad tidskrævende udvalgsarbejde.

Det er tidskrævende at være forbundsformand. For 11 ud af 39 formænd gælder det, at tidsforbruget svarer til Vi arbejdsuge eller mere. Kun for 11 formænd er arbejdsbyrden mindre end 10 timer om ugen.

3.7. Specialforbundenes behov og planer for en fremtidig eliteidrætsstruktur

3.7.1. Konkrete planer

25 af de 39 specialforbund i spørgeskemaundersøgelsen blandt specialforbundene angav at have udarbejdet konkrete planer for det fremtidige elitearbejde.

Planerne kan inddeles i seks kategorier:

- a. Forbedring af elitens træningsbetingelser, fællestræning m.m.
- b. Uddannelse af instruktører og trænere.
- c. Landstrænervirksomhed, kurser for og samarbejde mellem klubtrænere.

d. Deltagelse i konkurrencer.

e. Bruttoholdssystemer, udvælgelseskriterier m.m.

f. Aktiviteter for »den unge elite«.

Over halvdelen af de foreliggende planer omhandler foranstaltninger til bedring af elitens træningsbetingelser eller af instruktionsvirksomheden (kategorierne: a, b og c). Derudover findes der også forholdsvis hyppigt planer for elitens deltagelse i konkurrencer.

Ad a. Adskillige forbund har planer for fællestræning i form af periodiske træningssamlinger for eliten el. lign. I nogle tilfælde omhandler planerne træningsophold i udlandet, og det er ikke ualmindeligt, at der foreligger planer for træningsaktiviteten for en længere periode, typisk indtil næste OL. Planerne afspejler naturligvis vidt forskellige udviklingstrin inden for de enkelte forbund. I nogle tilfælde er der således blot planer om at »påbegynde« en eliteorienteret træning, mens der i andre forbund er detaljerede, flerårige planer om træningsaktiviteter på flere niveauer. Der er endvidere i nogle forbund planer om etablering af træningscentre.

Ad b. Nogle forbund har planer om at påbegynde uddannelse af elitetrænere. Andre forbund har allerede som en del af deres uddannelsessystem trin, der er rettet mod elite-træning. Flere af disse forbund har planer om videreudvikling/specialisering af de eksisterende uddannelsesstilbud.

Ad c. Der er her tale om foranstaltninger, der har til formål at anvende den eksisterende bestand af instruktører bedre samt at forbedre deres kvalifikationer, f.eks. gennem besøg af landstræner i klubber, samarbejde mellem klubtrænere eller gennem kursusaktiviteter for trænere. Adskillige forbund ønsker en ordning med en (heltidsansat) lands-træner med opgaver overfor landshold og i en vis udstrækning klubber samt opgaver i forbindelse med uddannelse af instruktører.

Ad d. Adskillige forbund har konkrete planer for, hvilke konkurrencer eliten skal deltage i og hvilke resultater, der skal tilstræbes

på internationalt plan. For flere forbund er en stævneplan for sæsonen den eneste form for konkret planlægning, der foreligger.

Ad e. Flere forbund opererer med bruttohold. For de pågældende bruttohold iværksættes løbende en række aktiviteter (træning, instruktion og konkurrencedeltagelse), og på denne baggrund sker udvælgelse af deltagere til internationale mesterskaber.

Ad f. Blandt de anførte aktiviteter for »den unge elite« nævnes ofte månedlige fællestræninger. For enkelte forbund er sådanne planer den eneste form for planer, der overhovedet foreligger for det fremtidige elitearbejde.

3.7.2. Ideelle initiativer

Udover at beskrive eventuelle konkrete planer for det fremtidige elitearbejde blev specialforbundene i spørgeskemaet anmodet om at redegøre for hvilke initiativer, de ideelt set finder ønskelige. Det var hensigten, at forbundet - uanset aktuelle ressourceproblemer og uanset mangel på konkrete planer - skulle redegøre for deres mere ideale fordringer for det fremtidige elitearbejde med hensyn til:

- organisationsstruktur
- finansiering
- | instruktion
- I faciliteter
- I idrætsmedicin m.m.
- I eliterekruttering
- + foranstaltninger omkring den enkelte eliteidrætsudøvers situation.

3.7.2.1. Organisationsstruktur

De større forbund har tilsyneladende færre problemer med hensyn til organisationsstrukturen end de mindre forbund. Kun 5 af de 10 største forbund har formuleret »ideelt set ønskelige initiativer« med henblik på det fremtidige elitearbejde på dette område. Derimod har mange små forbund ønsker om lønnet sekretariatsbistand og/eller konsulent(er) med (primært) idrætsfaglige funktioner.

Flere store og mellemstore forbund giver udtryk for et dilemma i forholdet mellem de frivillige ledere og den lønnede administrations arbejdsopgaver, idet udvalgenes arbejde er blevet for overvældende. Der udtrykkes behov for, at mere arbejde lægges på sekretariatet, men pengene hertil ville i givet fald skulle tages fra igangværende aktiviteter.

Flere større forbund finder det trods alt ønskeligt med en udvidelse af den administrative stab.

Adskillige forbund ønsker ansat en konsulent. Her tænkes oftest på idrætsfaglige opgaver, men undertiden også på administrative.

Størstedelen af alle de »ønskelige initiativer« på dette område omhandler lønnet administrativ bistand eller lønnet konsulenttjeneste. Andre ønsker er ikke udgiftskrævende, såsom ændring af funktionsopdelinger, ændring af forholdet forbund/forening, ændring af regelsæt el. lign.

Nogle forbund peger på, at samarbejdet mellem klub, union og forbund bør forbedres, og andre finder strukturuomlægninger ønskelige.

Endelig efterlyser flere forbund særlige organisatoriske initiativer med henblik på styrkelse af elitearbejdet. Udover initiativer i forbundets eget regi anfører flere forbund her behovet for »en overordnet elitefunktion« over forbundsniveau, eksempelvis i et samarbejde mellem DIF, DOK og specialforbund.

3.7.2.2. Finansiering

En del af besvarelserne behandler spørgsmålet om mulige indtægtskilder.

Nogle forbund sætter her deres lid til sponsorindtægter, hvilket formodentlig skyldes, at de anser dette for en »realistisk« kilde til finansiering af øgede udgifter, og at den hermed forbundne forøgelse af indtægterne naturligt vil kunne anvendes specielt til elitearbejdet. Andre forbund ønsker mindre afhængighed af sponsorstøtte, hvis anden finansiering var mulig.

Flere forbund finder, at finansieringsbehovet burde dækkes gennem statslige tilskud,

og nogle forbund anfører hvilke udgifter, de forestiller sig dækket via sådanne tilskud - eksempelvis løn til trænere og konsulenter. Andre forbund nævner, at elitearbejdet (delvis) burde finansieres via en særlig elitefond, idet det dog ikke fremgår tydeligt, om der her tænkes på en model som Dansk Idræts-elite Komité og de herigennem fremskaffede midler eller på en eventuel statsfinansieret fond.

Enkelte forbund finder, at elitearbejdet bør opprioriteres ved tilførsel af nye midler. Der er imidlertid flere forbund, der anfører, at elitens nuværende andel af forbundets ressourcer ikke bør forøges.

Der er også oplysninger om, hvilke områder, der især har finansieringsbehov.

Behovet for tilskud til deltagelse i internationale konkurrencer fremhæves særlig hyppigt. Tre andre områder anføres også af flere forbund. For det første finansiering af tabt arbejdsfortjeneste (også til ledere, trænere og dommere). For det andet særlige foranstaltninger over for den unge elite og endelig instruktion og uddannelse.

3.7.2.3. Instruktion

Næsten halvdelen af de anførte »ønskelige initiativer« på dette område omhandler internationalt samarbejde, dvs. deltagelse i trænerkurser o.lign. i udlandet eller invitation af udenlandske trænerkapaciteter som instruktører i Danmark. Der er ønske om (udvidet) samarbejde med førende nationer indenfor de enkelte idrætsgrene, og det er først og fremmest de omkostninger, der er forbundet hermed, der forhindrer en realisering.

Der er også mange forbund, der ytrer ønske om ansættelse af trænere. Flere forbund betoner behovet for ansættelse af en eller flere landstrænere. Andre forbund lægger vægt på, at der gives bedre aflønningsmuligheder for trænere i klubberne eller ansættes uddannelseskonsulenter, som kunne effektivisere træningen i klubberne.

I nogle af svarene giver situationen på det instruktionsmæssige område anledning til almene konklusioner, idet man finder, at

manglen på attraktive stillinger som trænere forhindrer rekrutteringen af trænere af professionel kvalitet - ikke mindst blandt tidligere aktive eliteidrætsudøvere.

Der er endvidere en del forbund, der ønsker et (bedre) internt uddannelsessystem. For en del små forbund drejer det sig om etablering af egne uddannelses tilbud eller om større rekruttering til disse. Andre forbund finder, at de eksisterende uddannelses tilbud i forbundsregi må udbygges, heraf flere, som finder det ønskeligt med en særlig eliteorienteret overbygning på de eksisterende instruktøruddannelser. Man har brug for specialister, ikke generalister.

Endelig er der nogle - fortrinsvis store - forbund, der ønsker større samarbejde med det almene, offentlige uddannelsessystem. Eksempelvis peges der på samarbejde med Danmarks Højskole for Legemsøvelser. Endvidere på muligheden af specialdiscipliner som liniefag på idrætshøjskoler. Endelig peges på det ønskelige i en ordning, der letter mulighederne for at kombinere eliteidræt med et gymnasieuddannelsesforløb.

3.7.2.4. Faciliteter

På dette område er der naturligvis tale om meget forskelligartede ønsker afhængig af den enkelte idrætsgrens særlige krav til anlæg, udstyr og rekvisitter.

Kun et enkelt forbund (håndbold) finder ikke de eksisterende anlægs kapacitet tilstrækkelig, men ville gerne centralt kunne disponere over flere store idrætshaller med kapacitet til 5-10.000 tilskuere. Der formuleres til gengæld adskillige ønsker om flere anlæg og om anlæg, der er indrettet på den pågældende idrætsgrens særlige krav. Mange forbund fremhæver de fordele, der vil være forbundet med faciliteter, som i særlig grad imødekommer de tekniske forudsætninger for idrætsgrenens afvikling. Det drejer sig i visse tilfælde om anlæg af meget bekostelig art.

Der er endvidere enkelte forbund, der betoner behovet for at blive inddraget i den kommunale planlægning bl.a. i forbindelse med opførelse af nye haller/skoler og ved investeringer i generelle anlæg, som også åbner for

udfoldelsesmuligheder for idræt, eksempelvis havne.

Adskillige forbund nævner initiativer vedrørende udstyr/rekvisitter/tekniske hjælpemidler, der i takt med den teknologiske udvikling undergår stadig forandring. En række forbund peger på anskaffelse af specialudstyr til træning og konkurrence i de pågældende idrætsgrene, men også behovet for videoudstyr fremhæves.

Nogle af forbundene berører i deres besvarelser spørgsmålet om central/decentral placering af anlæg. I de fleste tilfælde er der behov for decentrale anlæg. Flere forbund svarer udtrykkeligt, at de foretrækker decentral placering.

Endvidere giver nogle forbund udtryk for et ønske om at kunne disponere over egne anlæg, helt eller delvis ejet af de pågældende forbund.

Andre forbund fremhæver kapacitetsproblemer, fordi de er nødt til at dele anlæg med andre idrætsgrene og almindelig offentlig adgang til de pågældende anlæg.

§.7.2.5. Idrætsmedicin m.m.

Det er først og fremmest i idrætsgrene med fysisk skadesrisiko og fysisk belastende idrætsgrene, at behovet for idrætsmedicinsk bistand nævnes. I andre idrætsgrene anses initiativer på dette område for unødvendige, eller de prioriteres lavt.

Flere forbund tilkendegiver blot generelt, at de finder initiativer inden for dette område af vital betydning. Der gives udtryk for, at det er et område, der er overset i dansk idræt, men også samtidig, at der er økonomiske barrierer, som hindrer, at der gøres noget ved det. Udover generelle tilkendegivelser præciseres i visse tilfælde også, hvilken form for bistand, der især er behov for.

Flere forbund nævner således udtrykkeligt behovet for lægelig bistand i forbindelse med såvel træning som konkurrencer. Der ønskes eksempelvis fast læge ved stævner og til dels elitetræning, og mulighed ikke alene for rådgivning, men også behandling (nu fås kun rådgivning) i tilfælde af skader.

Der er endvidere flere forbund, der ytrer ønske

om bistand fra fysioterapeuter/massører. Enkelte forbund anfører et særligt behov for psykologisk assistance. Der er dog ikke enighed om værdien heraf.

Enkelte forbund anfører særlige behov med hensyn til forskningen på det idrætsmedicinske område. Der ønskes muligheder for at få kendskab til resultatet af forsøg, som er foretaget indenfor det enkelte specialforbunds område og mulighed for at kunne få diverse medicinske såvel som fysiske forhold undersøgt. Og der ønskes samarbejde med relevante fagfolk. Endelig peger et forbund på behovet for regelmæssig adgang til testlaboratorier over hele landet og rådgivning om rigtig ernæring.

3.7.2.6. Eliterekruttering

Eliterekruttering er tydeligvis ikke et område, hvor forbedringer anses for særlig presserende. Flere forbund bemærker, at der ikke på dette område er større problemer. Størstedelen af forbundene nævner dog en række initiativer, der vil kunne forbedre metoderne til talent-rekruttering og elite-udklækning. Der nævnes ansættelse af trænere eller uddannelseskonsulenter eller på anden måde forbedring af instruktionsvirksomheden. Der er altså tale om stort set de samme initiativer som anses for ønskelige på det instruktionsmæssige område generelt. Det er som oftest ansatte trænere, som efter forbundenes opfattelse bedst vil kunne forestå elite-rekrutteringen.

Der anføres dog også særlige initiativer rettet mod elite-rekrutterings funktionen. Nogle forbund ønsker således flere turneringer med henblik på udvikling og iagttagelse af talenter. Andre peger på samarbejde med skolen. Et enkelt forbund fremhæver, at oprettelse af et træningscenter vil kunne støtte og intensivere arbejdet med elite-rekruttering. Andre forbund finder imidlertid, at udviklingen af talenterne bedst sker på lokalt plan. Talenterne udvikler sig normalt bedst hjemme i klubberne et godt stykke tid af karrieren, som det anføres i en af besvarelserne.

Eliterekruttering ses i nogle idrætsgrene i sammenhæng med spørgsmålet om generel

tilgang af udøvere til idrætsgrenen, men i andre forbund anses »elitefrafaldet« og ikke eliterekruttingen som problemet.

Det er formentlig bl.a. en forbedring af mulighederne for at støtte eliten økonomisk, der anses for midler til at modvirke dette »elitefrafald«. I lighed hermed peges også særligt på behovet for bedre økonomiske forhold for eliten af hensyn til eliterekruttingen. Endelig nævner et forbund, at det ville være ønskeligt at udvide forbundets nuværende foranstaltninger med hensyn til eliterekrutting til at omfatte endnu yngre aldersgrupper.

3.7.2.7. Foranstaltninger omkring den enkelte eliteidrætsudøvers situation

Den enkelte eliteidrætsudøvers situation rummer mange aspekter: indkomstmæssige, uddannelsesmæssige, trænings- og konkurrencemæssige samt familiemæssige.

Forbedringer af eliteidrætsudøverens økonomiske og uddannelsesmæssige situation anses for de centrale midler, der automatisk vil bedre trænings- og konkurrencebetingelserne og kompensere for de uundgåelige familiemæssige belastninger.

Ønsker om økonomisk støtte dominerer besvarelserne på dette punkt. I en del af disse fremhæves blot generelt ønsket om økonomiske støtteforanstaltninger.

Fælles for de fleste forbund er synspunktet, at det bør tilstræbes, at hver enkelt eliteidrætsudøver får mulighed for at træne og konkurrere, uden at det berører den pågældendes økonomiske, uddannelsesmæssige eller familiemæssige situation.

I en stor del af besvarelserne anføres ønsker om økonomisk støtte til bestemte formål. Oftest fremhæves behovet for godtgørelse af tabt arbejdsfortjeneste. Der er her fortrinsvis tale om mindre forbund, der ikke for tiden har mulighed for at yde nogen form for compensation, men også forbund der for øjeblikket yder en form for godtgørelse, fremhæver behovet for forbedringer på dette område. I enkelte af besvarelserne fremhæves det, at tabt arbejdsfortjeneste også burde ydes i forbindelse med træning.

Af andre støtteformål, der anføres i besvarelserne, kan nævnes: støtte til træningsophold i udlandet, rejsetilskud/kørselsgodtgørelse ved nationale konkurrencer eller i tilfælde af lang afstand til træningssted samt personlige tilskud til den enkelte eliteidrætsudøver under en eller anden form, så denne f.eks. får mulighed for nedsat arbejdstid.

Halvdelen af de foranstaltninger til forbedring af den enkelte eliteidrætsudøvers situation, der nævnes i besvarelserne, er af økonomisk art. Derudover, er der også mange forbund, der nævner specifikke foranstaltninger, der direkte vil kunne forbedre elitens trænings- og konkurrencebetingelser. Der anføres her bl.a. flere baner/lokaler, forbedret instruktion, flere konkurrencer og bedre konkurrencebetingelser. I denne forbindelse fremsættes også ønske om frihed til træning og konkurrence.

Der er endvidere en del forbund, der finder initiativer på det uddannelsesmæssige område for ønskelige. Der ønskes særlig tilrettelæggelse af uddannelsesforløb, så de kan forenes med udøvelse af eliteidræt.

Et ønske er, at uddannelsessystemets terminsmæssige krav kan tilpasses idrætselitens behov ved at gøre studiekravene - særligt de eksamensmæssige - mere fleksible. Det findes ønskeligt af både menneskelige og sociale grunde, at eliteudøveren gennemfører en fuld »civil« uddannelse sideløbende med idrætsskærrieren, men forudsætningen er, at den pågældende så ikke skal ofre yderligere tid på at tjene penge ved erhvervsarbejde. Der fremføres ønsker om forskellige former for uddannelse, der kan kombineres med idrætsudøvelsen/træningen. Der nævnes også her forsøgsvis indførelse af idrætsgymnasier.

Endelig skal det nævnes, at nogle få forbund finder, at de pågældende forbunds amatørbestemmelser er en hæmsko for udviklingen på området (økonomisk compensation etc.).

3.8. De mest presserende problemer for elitearbejdet i specialforbundene

De foregående afsnit har belyst de problemer, specialforbundene har, og de initiati-

ver, som de finder »ideelt set ønskelige« inden for en række forskellige områder. Det er ikke heraf muligt at se, hvordan forbundene afviser problemer og ønskede initiativer mod hinanden, idet det dog synes at fremgå, at finansieringsbehovet er stort, og at især initiativer til forbedring af instruktionsvirksomheden og til støtte af den enkelte eliteidrætsudøver efterlyses af særlig mange forbund.

For at få et klarere billede af forbundenes prioritering blev de i spørgeskemaet bedt om at vurdere, hvad de anser for at være elitearbejdets mest presserende problem¹.

De fleste problemer er forbundet med økonomien. Kun 4 af besvarelserne har overhovedet intet med økonomi at gøre. Dette skal naturligvis ses i sammenhæng med specialforbundenes økonomiske udvikling de seneste år. Som det fremgår af afsnit 3.4.5.7., angiver størstedelen af forbundene, at DIF-tilskuddet (tipsmidlerne) ikke er steget i takt med udviklingen i udgifterne, og at det endvidere er blevet vanskeligere at opnå andre indtægter såsom sponsorstøtte.

Ud over generelt at anføre »mangel på penge« som det mest presserende problem har hovedparten af forbundene påpeget, hvilke særlige opgaver der kræver tilførsel af økonomiske ressourcer, og hvilke andre konkrete problemer, der skal løses. Besvarelserne kan opdeles i følgende kategorier:

- a) mangel på instruktører
- b) utilstrækkelige støtteforanstaltninger over for den enkelte eliteidrætsudøver
- c) mangel på faciliteter m.v.
- d) eliteidrætspolitik/organisatoriske initiativer med henblik på elitearbejdet
- e) for få turneringer, internationale konkurrencer m.v.
- f) ledelsesproblemer m.v.
- g) rekrutteringsproblemer m.v.
- h) andet

1)31 specialforbund har besvaret spørgsmålet. De fleste af de forbund, der ikke har svaret, er små og ikke særligt eliteorienterede. Undtagelserne er DBU og ishockeyunionen.

Omtrent halvdelen af besvarelserne omhandler *instruktører* eller *individuelle støtteforanstaltninger*.

Der er »mangel på kvalificerede danske trænere, hedder det. Mulighederne for at »trække på udenlandske trænerkræfter er for ringe, og der mangler »penge til professionelle trænere«. Der er behov for »mere avanceret elitearbejde, specielt med hensyn til instruktion«.

Det er især eliteidrætsudøvernes problemer med at få tid til den nødvendige trænings- og konkurrenceaktivitet samtidig med en normal uddannelse/arbejde, der skaber behov for individuelle støtteforanstaltninger. Flere forbund betoner behovet for at »købe eliten fri«. Manglen på (tilstrækkelig) kompensations for tabt arbejdsfortjeneste er således det mest presserende problem for flere forbund. Det er generelt hermed formålet:

»at gøre deltagelse så tiltrækkende, at de bedst egnede kan fastholdes lige så længe, som de er »de bedst egnede« (håndbold) og »muligheden for at blive sikret økonomisk/uddannelsesmæssigt vil give ny næring til eliteidrætten« (atletik).

»Mangel på instruktører« og »utilstrækkelig støtte til den enkelte eliteidrætsudøver« er altså de problemer, der hyppigst fremhæves som de mest afgørende. De øvrige besvarelser fordeler sig nogenlunde ligeligt på de ovenfor anførte kategorier (c)-(h):

Tennisforbundet mangler »indendørs baner«. Det er især idrætsgrene, der stiller særlige krav til anlæg og udstyr, der vurderer problemerne med *faciliteter m.v.* for særlig presserende.

Der peges også på manglen på en egentlig *eliteidrætspolitik*. Orienteringsforbundet finder således, at det mest presserende problem i elitearbejdet er »hvordan man skal forholde sig til det med de vilkår, vi har at arbejde med«, og handikapidrætsforbundet påpeger, at:

»Der mangler klarhed over, hvad man vil med en elite?, hvordan man vil støtte en elite?, hvem der regnes for eliten?, hvilke krav der kan og skal stilles til eliten? samt klarhed over de langsigtede planer for alle disse ting«.

Nødvendigheden af særlige organisatoriske initiativer til at fremme eliteidrætsarbejde

fremhæves også. Der efterlyses initiativer på tværs af og over specialforbunds niveau. Atletikforbundet ser nødvendigheden af et sådant initiativ i forlængelse af specialforbundenes manglende muligheder og vilje til at satse på eliten:

»Specialforbundenes manglende evne politisk/økonomisk til at satse på en snæver elitegruppe er det mest presserende problem. Kravene går udpræget på tilgode-seelse af bredde og ungdomsidræt med motion/veteran- idrætten som en kommende stor gruppe, som vil stille krav.

Også på den baggrund må vi konkludere, at vi har et stort behov for et specielt overordnet eliteudvalg, som kan iværksætte de nødvendige planer for aktivitet og finansiering, og virke som autoritet for dansk eliteidræt over for myndigheder, offentligheden og erhvervslivet m.v. Det haster - for galt står det til«.

»Deltagelse i *internationale konkurrencer*« er det mest presserende problem i nogle forbund, hvor transportomkostningerne er særlig høje (bl.a. ridning og drageflyvning). Andre nævner »flere turneringer« eller »mulighed for at sende eliten på træningsophold i udlandet«, (tennis, boksning og cricket).

»Mangel på ledere« er det mest presserende problem i nogle forbund. Ofte føles de *administrative byrder* i forbindelse med lederfunktionerne meget belastende og enkelte forbund finder, at egentlig »aflønning af ledere« er nødvendig.

Badmintonforbundet fremhæver, at der er særlige behov for statslig støtte til administration af specialforbundene ved siden af den støtte, der i dag ydes via tipsmidlerne:

»Fortsætter den udvikling, der i løbet af de sidste 10 år har gjort Dansk Badminton Forbund til et af de største specialforbund med 145.000 medlemmer, vil det medføre, at en større og større andel af forbundets økonomi, skal anvendes til administration, hvorfor det efter vor opfattelse er bydende nødvendigt, at de landsdækkende organisationer i den frivillige idræt tilgodeses økonomisk i langt højere grad end det nu er tilfældet. Vi forestiller os således, at den linie, der har givet klubberne økonomisk støtte fra primærkommunerne, unionerne støtte fra amtskommunerne følges op, således at staten - i langt højere grad end det nu er tilfældet - yder støtte til administration af specialforbundene - alt i relation til specialforbundets størrelse, omfang og virke. Vel at mærke, uden nedskæring af tipsmidlerne, der primært bør anvendes til instruktion/uddannelse og selve idrættens udførelse«.

Rekruttering til eliten fremhæves som et af de mest presserende problemer i skydning og brydning. Skytteunionen efterlyser:

»elitetalenter, der både vil og kan gå ind for en måske til tider ubønhørlig og tidskrævende træning, der også vil berøre/influere på familielivet og for skytternes vedkommende de respektive eliteudøveres personlige økonomi og hele tilværelse«.

Håndboldforbundet peger på problemerne med at fastholde de bedste gennem længere tid på det absolutte eliteplan, mens det i hockey er rekruttering af aktive til idrætsgrenen, der er det mest presserende problem. Brydning anser rekrutteringsproblemer for at være forårsaget af en »for lille top«.

Bordtennisunionen finder, at amatørbestemmelserne er et problem i sig selv, idet de »umuliggør«, at spillere har mulighed for at kvalificere sig til absolut verdensklasse.

Endelig skal det nævnes, at udviklingstendenserne med hensyn til elitens alder særlig påpeges som et problem i gymnastik:

»Den internationale elite bliver stadig yngre specielt i idrætsgymnastik (mænd 18-20 år - kvinder 12-16 år; som følge deraf må forberedelser ske i en meget ung alder - ca. 6-8 år, før de når eliteniveau). Dette kræver løsning af de problemer, som et intenst træningsarbejde betyder mellem skole og forening/forbund og mellem familie og forening/forbund.«

3.9. Specialforbundenes vurderinger af tre alternative udviklingsmuligheder for det fremtidige elitearbejde

3.9.1. Betænkning 709's vurdering af eliteidrættens placering

Betænkning nr. 709 om »Idrætten og friluftslivet« indeholder et afsnit om »Eliteidrættens placering i samfundet«, hvor der er formuleret tre principielt forskellige udviklingsmuligheder for dansk idræts elitearbejde:

»Den første består i, at den idrætspolitik, som i dag danner grundlag for elitearbejdet, videreføres efter de hidtil gældende retningslinier.

Den anden består i, at vilkårene for systematisk at producere elites resultater på internationalt topplan fuldt ud accepteres, og at en støttepolitik med dette formål iværksættes.

Øen tredje består i, at der foretages en nyvurdering af målsætningen med det idrætslige arbejde, hvorved elitearbejdet træder helt i baggrunden«.

Betænkningen indeholder en række overvejelser over de mulige konsekvenser af disse tre forskellige udviklingstendenser, og på denne baggrund konkluderede det daværende udvalg, at elitearbejdet i dansk idræt fremover burde foregå efter retningslinier, der svarede til dem, der dengang lå til grund for elitearbejdet. Udvalget var enig om, at »hovedvægten må lægges på idrætsarbejdet i bredden«, at »der ikke udover (de daværende former for tilskud) bør stilles særlige midler til rådighed for eliteidrætten«, og at »egentlig professionel idræt fortsat bør være selvfinansierende«. Det skal fremhæves, at ildvalget fandt det væsentligt, at elitearbejdet fortsat sker i specialforbundenes regi med de kontrolmuligheder, dette indebærer i relation til de sociale og helbredsmaessige risici, som en stærk professionaliseret udvikling indebærer.

Det må på denne baggrund vurderes som væsentligt at få frem, hvorledes specialforbundene i dag vurderer de tre alternative udviklingsmuligheder for det fremtidige elitearbejde. Forbundene er derfor blevet bedt om at redegøre for, hvilke problemer der efter forbundenes vurdering vil opstå, 1) hvis elitearbejdet fortsætter som hidtil, 2) hvis der satses i højere grad på eliteidræt, bedre elite-resultater og 3) hvis idrætspolitikken omlægges til »en mindre satsning« på eliten¹¹

3.9.2. Specialforbundenes syn på en fortsættelse af elitearbejdet som hidtil

En meget stor del af forbundene (24 af 31) giver udtryk for den opfattelse, at konsekvensen vil blive ringere danske resultater i internationale konkurrencer. Dansk eliteidræt vil miste position i forhold til flere og flere lan-

de, og eliten vil blive reduceret. Eksempelvis svarer håndboldforbundet: »Vi sakker bagud i forhold til større lande, der satser hårdere end vi«. Svømmeforbundet udtrykker det samme på en anden måde:

»der vil ikke være midler i forbundet til at støtte hverken eliten eller elitens instruktører med de nødvendige økonomiske ressourcer.«

Tennisforbundet præciserer, hvilke lande de vurderer den danske elites deroute i internationale konkurrencer i forhold til:

»Vi vil fortsat sakke agterud i forhold til flere og flere lande (Sverige, Tyskland, Holland, Østrig, Schweiz og diverse østlande)«.

Sportsdanserforbundet præciserer, at »vi vil sakke agterud« på grund af »ulige konkurrencevilkår, (idet) par i bl.a. Norge og Tyskland modtager statsstøtte«.

Bokseunionen finder ikke, at elitearbejdet kan forbedres fremover, hvis det fortsætter efter de hidtidige retningslinier: »Vi kan ikke komme meget videre uden bedre økonomi og bedre tid til uddannelse«.

Flere forbund betoner, at eliten i første omgang vil blive mindre eller smallere, hvis elitearbejdet fortsætter som hidtil. Eksempelvis fremgår det af sejlunionens svar, at:

»Af økonomiske årsager vil eliten blive så smal, at vi i løbet af få år vil miste vor nuværende stilling som en af verdens førende nationer.«

Cricketforbundet lægger vægt på, at de forhold, der kendetegner OL-idrætsgrenene, smitter af på de øvrige i form af et forventningspres.

»Utilfredshed hos eliten medfører ringere landshold bl.a. fordi den store støtte, der ydes f.eks. til olympiske idrætter«) elitearbejde naturligt giver forventninger om tilsvarende hos DCF.«

Bordtennisunionen fremhæver eliteidrættens egne tilpasningsmekanismer i tilfælde af, at de hidtidige vilkår ikke ændres. Ifølge bordtennisforbundet vil konsekvensen blive »eksport« af spillere til udlandet.

DBU og cykelunionen lægger vægt på, at en fortsættelse af elitearbejdet som hidtil »forudsætter fortsat sponsorstøtte«.

11) 31 forbund har svaret på spørgsmålet. De forbund, der ikke har svaret, er enten forbund, der ikke er eliteorienterede i deres arbejde (KFUM's IF og militær-idræt), eller forbund, der er af mindre betydning hvad angår antal aktive medlemmer (judo, basketball, ishockey, karate, squash og hockey).

Endelig skal det nævnes, at det efter atletunionens opfattelse vil få store konsekvenser for brydeklubbernes arbejde, hvis elitearbejdet fortsættes som hidtil:

»DAU vil om få år være en fritids/drengeklub, kun drengebrydningen vil overleve.«

3.9.3. Specialforbundenes syn på en opprioritering af elitearbejdet

På dette spørgsmål var der stort set tre typer af svar. 1) Nogle forbund betoner de »gode cirkler«, der igangsættes i og med, at øget elitesatsning giver bedre danske resultater, som medfører øget tilgang og dermed større bredde. 2) Andre forbund lægger blot vægt på, at eliteresultaterne vil blive bedre. 3) Endelig anser andre forbund af forskellige grunde en øget elitesatsning for at være umulig.

ad 1): Eksempelvis svarer sejlunionen, at en øget satsning på eliteresultater vil medføre, at »så vil vi kunne fastholde - måske styrke - vor position og frem for alt: give vore juniorer god vind i sejlene«. Sportsdanserforbundets svar indeholder en uddybning af, hvordan en øget elitesatsning vil igangsætte »gode cirkler«, idet man er af den opfattelse, at en højere grad af satsning på eliteidræt »helt klart« vil medføre:

»Opnåelse af bedre internationale resultater samt en animering af parrene til at blive blandt de, der bliver udtaget til fællesinstruktion, tilskud o.s.v. Parrene vil ofre sig lidt mere både tids- og uddannelsesmæssigt.

Mulighed for større publikumsinteresse samt tilgang af par i bredden. Også større PR-effekt.«

Ifølge tennisforbundet betyder »bedre elite-resultater øget interesse for tennissporten«, men den forventede afledte vækst er dog ikke uproblematisk for forbundet; »Dette betyder øget tilgang, som dog mange steder er et problem på grund af banemangel ude og inde«.

ad 2): Håndboldforbundet mener, at en øget satsning på eliten vil indebære, »at vi kan fastholde vort niveau«. Der er adskillige andre forbund, der ligeledes vurderer en øget satsning på eliteresultater som nødvendig, hvis den danske idrætselite ikke i internatio-

nal sammenhæng skal »sakke agterud«. Atletunionen præciserer, hvilket internationalt niveau, det er muligt at opnå: »DAU vil kunne placere sig blandt de bedste »vestlige« brydenationer«.

ad 3): Svømmeforbundet angiver i sin besvarelse, hvorfor en øget elitesatsning vil være umulig:

»Økonomiske ressourcer tages fra bredden, hvilket ikke vil være muligt dels af hensyn til forbundets målsætning dels af hensyn til forbundets ledelse«.

Gymnastikforbundet peger på, at det umulige i en øget elitesatsning bl.a. skal ses på baggrund af, at der for øjeblikket er et pres i den modsatte retning inden for forbundet:

»Nu ofres i forhold for mange af forbundets midler på eliten, derfor et stort ønske om større økonomiske midler til den brede idræt, og en ændret fordeling af vore midler«.

Cricketforbundet er i lighed med en række andre forbund af den opfattelse, at øget satsning på eliten kan have positiv effekt, men vurderer, at en sådan satsning ikke vil kunne realiseres:

»Måske bedre resultater og større tilgang, men det vil ikke kunne skaffe flertal hos repræsentantskabet. Det ville være klubberne, der skulle betale i den sidste ende«.

3.9.4. Specialforbundenes syn på en mindre satsning på eliten

21 af de 30 forbund, der har svaret på spørgsmålet, er af den opfattelse, at effekten vil være generel tilbagegang for idrætten - også for arbejdet i bredden. Blandt de øvrige 9 svar er der 3, der betoner, at »en mindre satsning« vil have negative effekter, mens resten enten finder, at idrætten så vil kunne opfylde »sine sociale og pædagogiske forpligtelser« eller, at der ikke vil ske noget videre - for nogle forbunds vedkommende med den begrundelse, at satsningen for øjeblikket er såre behersket. To af de forbund, der peger på negative effekter af en mindre satsning er cykelunionen, der skønner, at det »vil stoppe internationalt samarbejde« og gymnastikforbundet, der betoner, at den elite, der alligevel vil forekomme, da vil lide »urimelige afsavn«.

Typisk for besvarelsene fra de 21 forbund, der vurderer, at effekten vil være generel tilbagegang, fremhæver håndboldforbundet, at eliteidrætten »ikke isoleret kan »nedsatse«, det bliver i givet fald idrætten.« Svømmeforbundet finder, at »bredden vil blive mindre og idrættens præventive virkning dermed væsentligt dårligere.«

Flere forbund finder, at virkningerne af en mindre satsning på eliten vil være meget drastiske. Sejlunionen finder således, at:

»det vil være katastrofalt for sejlsporten. Kapsejladsen er FLAGSKIBET, - skydes det i sænk, bliver vi et maritimt kolonihaveforbund, til ubodelig skade for juniorarbejdet.«

Fægteforbundet svarer endvidere, at der vil opstå følgende problemer, hvis idrætspolitikken omlægges til mindre elitesatsning:

»Faldende interesse for idrætten i almindelighed. Frygt for at fægtesporten ophører som idrætsgren«.

Også skiforbundet, sportsdanserforbundet og atletunionen forventer, at de pågældende idrætsgrene i så tilfælde vil »dø«. Atletunionen har beskrevet denne dødsproces i tre faser:

- »Fase 1.: Senioraktivitet indskrænker/forsvinder.
- Fase 2.: Dreng- ungdomsaktiviteten indskrænker.
- Fase 3.: Brydesporten ophører i Danmark.«

Roforbundet har givet en relativ udførlig redegørelse for, hvilke afvandings- og konfliktmekanismer, der vil igangsættes:

»Manglende motivation vil få dygtige trænere og ledere til at finde andre steder at bruge deres arbejdskraft. Aktive vil frustreres over ikke at kunne nå resultater. »Ungdomsoprør« mod siddende ledelse.«

Cricketforbundet har tilsyneladende besvaret spørgsmålet ud fra en antagelse om, at det kun var i cricketsporten, at omlægningen til en mindre satsning på eliten ville sætte sig igennem, idet forbundet peger på, at »de største talenter vil finde andre idrætsgrene, da det ofte er de samme, der er talentfulde i de enkelte idrætsgrene«. Dette er formentlig udtryk for en generel opfattelse hos de forskellige forbund af, hvad effekten af en isoleret »nedsatsning« af elitearbejdet inden for den pågældende idrætsgren ville være.

Endelig skal det fremhæves, at der af drageflyverunionens svar fremgår en formodentlig almindelig forekommende opfattelse af, at en mindre satsning på eliten vil være helt i modstrid med grundlæggende karakteristika ved D.I.F.s specialforbund:

»Kan ikke lade sig gøre hos os. Vi kan ikke satse mindre, hvis vi stadig vil blive betragtet som organiseret sportsgren under D.I.F.«

Kapitel 4. Eliteidrætsudøvernes situation

4.1. Spørgeskemaundersøgelse af eliteidrætsudøverne

Som grundlag for en vurdering af eliteidrætsudøvernes situation lod udvalget foretage en spørgeskemaundersøgelse¹⁾ i 1981 af 888 eliteidrætsudøvere fra 11 forskellige idrætsgrene. Formålet var at undersøge danske eliteidrætsudøvers sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske vilkår samt deres trænings- og konkurrencebetingelser. Besvarelsesprocenten var 88, hvilket må vurderes som meget tilfredsstillende.

Forud for denne undersøgelse var foretaget en mindre undersøgelse i 1980 omfattende 105 idrætsudøvere, som af deres specialforbund var indstillet til deltagelse i de olympiske lege i Moskva. En del af resultaterne fra denne undersøgelse er indarbejdet i 1981-undersøgelsen.

1981-undersøgelsen opererer med en inddeling af eliteudøverne i tre kategorier: *International elite*, som omfatter de idrætsudøvere, der konkurrerer internationalt i landskampe eller ved lignende repræsentative opgaver på seniorniveau. *National elite*, som er de idrætsudøvere, der konkurrerer på højeste nationale seniorniveau, d.v.s. deltager i danske mesterskaber i individuelle idrætsgrene eller Danmarksturneringens bedste række i holdidrætter (fraregnet de idrætsudøvere, der indgår i den internationale elite). *Talentfuld ungdom*, som omfatter deltagere på ynglinge- eller juniorlandshold eller repræ-

sentanter for den pågældende idrætsgren ved internationale juniormesterskaber, d.v.s. idrætsudøvere, der udgør den absolutte elite i deres aldersgruppe, men som alene på grund af alderen endnu ikke konkurrerer med eller kan klare sig blandt den voksne elite.

Den foretagne afgrænsning af elitekategorierne svarer nøje til den, der er anvendt i lignende undersøgelser i de øvrige nordiske lande og til de definitioner, der anvendes i det »typiske« specialforbund under Dansk Idræts-Forbund.

Eliteidrætsudøverne i undersøgelsen repræsenterer følgende 11 idrætsgrene: atletik, badminton, bowling, cykling, fodbold, gymnastik, håndbold, roning, sejlsport, svømning og tennis. Der er ved udvælgelsen af disse idrætsgrene taget flere hensyn: Dels er der medtaget idrætsgrene med et forholdsvis stort antal OL-kandidater. Dels er der udvalgt idrætsgrene, hvor sponsoring, tilskuer- og medieinteresser spiller en særlig rolle. Dels er der tilstræbt en vis spredning i de pågældende idrætsgrenes internationale niveau og i deres krav til træningsindsats. Endelig er der taget hensyn til en rimelig repræsentation af kollektive og individuelle idrætsgrene.

Besvarelsernes fordeling på elitekategori og idrætsgren fremgår af tabel 23.

Baggrunden for det store udvalg af håndboldspillere er, at det herved bliver muligt at sammenligne mandlige og kvindelige eliteidrætsudøvers vilkår på beslægtede områder.

For undersøgelsen som helhed er lidt over en trediedel kvinder.

1) Jfr. udvalgets rapport «Eliteidrætsudøvernes vilkår» Kbh. juni 1983. For mere detaljerede oplysninger om undersøgelsens tilrettelæggelse, gennemførelse og resultater henvises til rapporten.

Tabel 23:

Antal besvarelser fordelt på elitekategori, idrætsgren og køn.

	Internatio- nal elite	National elite	Talentfuld ungdom	I alt	Heraf kvinder
Atletik	11	46	14	71	30
Badminton	10	40	19	69	34
Bowling	12	35	11	58	29
Cykling	13	38	11	62	-
Fodbold	13	43	12	68	-
Gymnastik	18	30	17	65	41
Håndbold	24	91	25	140	66
Roning	16	46	14	76	22
Sejlsport	10	21	13	44	3
Svømning	8	50	13	72	36
Tennis	8	32	18	58	21
I alt	143	472	167	783	282

4.2. Eliteidrætsudøvernes alder og sociale baggrund

I international elite er gennemsnitsalderen 26 år, i national elite 24 år og blandt talentfuld ungdom 17 år. Det tager med andre ord gennemsnitligt to år mere at nå det internationale eliteniveau end det nationale.

De kvindelige eliteidrætsudøvere er en del yngre end de mandlige. Gennemsnitsalderen er 3 år lavere, og næsten halvdelen af kvinderne er under 20 år (!4 af mændene).

Gymnasterne og svømmerne er gennemgående yngre end eliteidrætsudøverne i de øvrige

idrætsgrene. Bowlingspillerne er gennemsnitligt noget ældre. For alle de øvrige idrætsgrene er gennemsnitsalderen mellem 22 og 25 år. Som det fremgår af tabel 24 afviger eliteidrætsudøverne med hensyn til bopæl i 15-års alderen kraftigt fra befolkningen som helhed. Det er tilsyneladende næsten en betingelse for at blive eliteidrætsudøver, at man er vokset op i et foreningsmiljø i et byområde med mange tilbud og muligheder for påbegyndelse af en målrettet og systematisk træningsindsats i en tidlig alder.

Tabel 24:

Eliteidrætsudøvernes bopæl i 15-års alderen fordelt på bymæssighedsgrupper sammenholdt med de 15-åriges bopæl i 1970 i befolkningen som helhed.

	eliteidræts- udøverne %	»normal- befolkningen« %
Hovedstaden	20	11
Hovedstadens forstæder	23	12
Større byer (mere end 10.000 indbyggere)	41	33
Mindre byer (2-10.000 indbyggere)	9	12
Bymæssig bebyggelse (200-2.000 indbyggere)	5	13
Landdistrikter	0	20
Udlandet	1	
Uoplyst	1	
I alt	100	101

Kun 14% af eliteidrætsudøverne er vokset op på landet eller i byer med op til 10.000 indbyggere, hvilket gælder for næsten halvdelen

af »normalbefolkningen« på samme alders-
trin.

Også med hensyn til social baggrund afviger

eliteidrætsudøverne som gruppe kraftigt fra »normalbefolkningen«. De kommer fra hjem, hvor forældrenes sociale status gennemsnitligt er klart højere end i befolkningen som helhed. Dette fremgår af en sammenligning af skoleuddannelsen for eliteidrætsudøvernes forældre med skoleuddannelse for et aldersmæssigt udsnit af befolkningen som helhed, idet det forudsættes, at der er en snæver sammenhæng mellem skoleuddannelse på den ene side og på den anden side indkomst og andre kriterier for social status. Forskellen består primært i, at langt flere af eliteidrætsudøvernes forældre gik i mellem- og/eller realskole, og at tilsvarende færre kun fik 7 års skoleuddannelse. Dertil kommer, at der var næsten dobbelt så mange af eliteidrætsudøvernes forældre, der tog studentereksamen.

Der er visse forskelle mellem de enkelte elitekategorier, idet fædre til den internationale elite har længere skoleuddannelse (højere social status) end fædre til den nationale elite.

Der er endvidere tydelige forskelle mellem de enkelte idrætsgrene. Cykling og håndbold for kvinder udskiller sig ved, at forældrene har væsentligt lavere social status end i de øvrige idrætsgrene. I den modsatte ende af spektret befinder sejlsport og tennis sig. 41% af tennissportens elite har eksempelvis fædre med studentereksamen, hvilket kun gælder for 5% af »normalbefolkningen«.

4.3. Eliteidrætsudøvernes uddannelsesmæssige baggrund

4.3.1. Skoleuddannelse

Lidt over 14 af eliteidrætsudøverne går endnu i skole. Det er en betydelig større andel end i de samme aldersgrupper i befolkningen som helhed. Andelen af skoleelever er større blandt de kvindelige end de mandlige eliteidrætsudøvere. Fordelingen på skoleuddannelser fremgår af tabel 25.

Tabel 25:

Eliteidrætsudøvernes igangværende eller afsluttede skoleuddannelse fordelt på elitekategori og køn.

	Alle eliteidrætsudøvere	International elite	National elite	Talentfuld ungdom	Mænd	Kvinder
	%	%	%	%	%	%
Er i gang med en skoleuddannelse	28	11	19	66	20	41
- går i 7. klasse eller mindre	1	-	0	5	0	3
- går i 8.-10. klasse	10	3	5	31	6	18
- går på HF, gymnasium eller studenterkursus	16	7	13	31	14	20
- uoplyst	0	1	-	-	0	-
Har færdiggjort en skoleuddannelse	72	89	81	34	80	59
- 7. klasse eller mindre	3	6	2	-	3	1
- 8. klasse, realklasserne, mellemskole eller realkursus uden eksamen	2	3	2	1	2	2
- 9. eller 10. klasse, statskontrolleret prøve	14	8	13	22	16	11
- mellemskole- eller realeksamen	16	21	19	2	16	15
- studenter-/HF-eksamen	32	43	38	6	36	26
- andet	5	7	5	2	6	1
- uoplyst	1	1	2	1	1	2
Ialt	100	100	100	100	100	100

Der er naturligvis flere skoleelever i idrætsgrene, hvor eliteidrætsudøverne er relativt unge. Blandt svømmerne hører det til undtagelserne, at eliteidrætsudøverne ikke går i skole. Det samme gør sig lidt mindre udtalt gældende blandt gymnasterne. Ud over disse to idrætsgrene er yderligere tre idrætsgrene kendetegnet af, at en meget stor andel (over 85%) af de 16-19-årige eliteidrætsudøvere går i skole. Det gælder tennis, atletik og badminton. I cykling og håndbold for kvinder er det derimod under halvdelen af de 16-19-årige, der er i gang med en skoleuddannelse.

Også de eliteidrætsudøvere, der har afsluttet deres skoleuddannelse, har højere skoleuddannelse end befolkningen som helhed. 44% har studenter- eller HF-eksamen, næsten VA har mellemskole- eller realeksamen, mens kun 4% har 7 års skoleuddannelse. Med hensyn til færdiggjort skoleuddannelse har eliteidrætsudøverne som gruppe samme karakteristika som de unge, hvis forældre tilhører socialgruppe I og II.

Der er ikke blandt eliteidrætsudøvere større kønsforskelle med hensyn til færdiggjort skoleuddannelse. Der er derimod store forskelle mellem de enkelte idrætsgrene. Det er især tennis, badminton og atletik, der kendetegnes af højt skoleuddannelsesniveau. Mere end 60% af dem, der har afsluttet skoleuddannelsen, har studentereksamen. Også de mandlige håndboldspillere har gennemgående høj skoleuddannelse. Der er i denne henseende stor forskel på de mandlige og kvindelige håndboldspillere. Mens 34% af kvinderne har studenter-/HF-eksamen, gjaldt dette for en næsten dobbelt så stor del af den mandlige håndboldelite.

Cykling og især bowling adskiller sig markant fra de øvrige idrætsgrene. Cykelrytterne minder i henseende til skoleuddannelse om »normalbefolkningen«. Bowling er den eneste af de 11 idrætsgrene, hvor eliteidrætsudøverne har lavere skoleuddannelse end den gennemsnitlige befolkning.

Der er kun 11% af eliteidrætsudøverne, der er helt ude af uddannelsessystemet uden at have fået en erhvervsuddannelse. Andelen er

kun halvt så stor som i et aldersmæssigt tilsvarende udsnit af »normalbefolkningen«.

4.3.2. Erhvervsuddannelse

28% af eliteidrætsudøverne er i gang med en erhvervsuddannelse, mens 37% har færdiggjort en sådan. I international elite er 1/3 i gang med en erhvervsuddannelse, selvom en stor del af dem har en i forvejen. Undersøgelsens resultater iøvrigt viser, at det er nemmere at kombinere idrætsaktiviteten på elite-niveau med en uddannelsessituation end med et job. Jo mere intensiv træningsindsatsen er, desto vanskeligere vil det være at kombinere idræt og arbejde. Dette er formodentlig en del af forklaringen på, at international elite i langt højere grad end eliten iøvrigt tager flere erhvervsuddannelser.

Uddannelsesniveaue er relativt højt, idet der blandt eliteidrætsudøverne er en næsten dobbelt så stor andel, der er i gang med eller har en højere eller videregående uddannelse som i »normalbefolkningen«.

Blandt de 20-29-årige eliteidrætsudøvere er 16% i gang med en højere uddannelse (universitetsuddannelse), mens 17% er i gang med en videregående uddannelse (seminarer, handelshøjskoler, sociale højskoler, akademi- og teknikumingeniører m.v.) og 10% med en kortere teoretisk uddannelse (børne- og fritidspædagoger, sygeplejersker m.v.).

Den største gruppe blandt eliteidrætsudøverne (37%) er ligesom i befolkningen som helhed de, der er i gang med eller har afsluttet en lærlingeuddannelse. I øvrigt har denne gruppe samme størrelse blandt eliteidrætsudøverne som i »normalbefolkningen«.

Uddannelsesniveaue er en smule højere i international elite end i national elite.

Tennis og badminton udskiller sig klart som de idrætsgrene, hvor uddannelsesniveaue ligger højt, mens bowling og håndbold (for kvinder) er de eneste idrætsgrene, der er kendetegnet ved, at uddannelsesniveaue (målt ved andelen af studerende ved højere eller videregående uddannelser) er lavere end i befolkningen som helhed. Fodbold er bemærkelsesværdig ved, at så få har eller er i gang

med en højere uddannelse, mens en meget stor andel er i gang med en seminarieuddannelse eller en lignende videregående uddannelse.

Eliteidrætsudøverne er en gruppe, der kendetegnes af opadgående social mobilitet. Deres skole- og erhvervsuddannelse er gennemgående højere end deres forældres uddannelse. En større del af eliteidrætsudøverne har højere skoleuddannelse i forhold til deres forældre end en tilsvarende aldersgruppe i »normalbefolkningen«, og omvendt har en mindre andel lavere skoleuddannelse end forældrene.

4.3.3. Kombinationen uddannelse/erhvervsarbejde

Lidt over 1/4 af de eliteidrætsudøvere, der er igang med en uddannelse, har samtidig erhvervsarbejde. For studerende, der er i gang med en højere eller videregående uddannelse, gælder det for 2/3. Alligevel er der i forhold til studerende som helhed færre eliteidrætsudøvere, der har erhvervsarbejde.

Med hensyn til omfanget af erhvervsarbejde er der kun knap 1/5 af eliteidrætsudøverne, der er i gang med en højere eller videregående uddannelse, der arbejder i 20 timer eller mere om ugen. For studerende ved Københavns Universitet som helhed gælder det for over halvdelen.

National elite må tage erhvervsarbejde under studierne i større omfang end de øvrige elitekategorier. Dette hænger utvivlsomt sammen med, at international elite har langt bedre muligheder for at få betalt omkostningerne ved idrætsaktiviteten og langt oftere råder over sponserpenge, pengepræmier og lignende (jvf. afsnit 4.6.).

To af de idrætsgrene, hvor tidsforbruget til træning og forberedelse er meget stort samtidig med, at dansk idræt rangerer højt internationalt, ligger i hver sin ende af skalaen med hensyn til omfanget af erhvervsarbejde. Sejlsport er den idrætsgren, hvor langt flest har erhvervsarbejde under studiet. Cykling er til gengæld en af de idrætsgrene, hvor andelen af uddannelsessøgende med erhvervsarbejde ligger lavest. Forklaringen er formo-

dentlig, at sejlsportsfolk ofte opnår beskæftigelse i tilknytning til deres idræt. Dette er sjældent muligt for cykelrytterne.

Kun få af fodboldspillerne har erhvervsarbejde sideløbende med studiet. Efter indførelse af kontraktspillerordningen kan mange fodboldspillere - i hvert fald de, der tilhører international eller national elite - formodentlig tjene tilstrækkeligt som fodboldspillere til at finansiere studierne uden at tage erhvervsarbejde.

4.4. Eliteidrætsudøvernes beskæftigelsesforhold

Over halvdelen af eliteidrætsudøverne er under uddannelse og langt hovedparten af resten er lønmodtagere.

Eliteidrætsudøvernes beskæftigelsesforhold adskiller sig markant fra »normalbefolkningen«. Andelen af lønmodtagere er kun halvt så stor som i et aldersmæssigt tilsvarende udsnit af befolkningen, og andelen af uddannelsessøgende er dobbelt så stor. Blandt lønmodtagerne er funktionærandelen større end i »normalbefolkningen« og der er en større andel af faglærte blandt arbejderne. Der er især meget færre arbejdere blandt eliteidrætsudøverne end i befolkningen som helhed på samme alderstrin.

At der er store forskelle i beskæftigelse inden for de forskellige grupper af eliteidrætsudøvere fremgår af tabel 26.

International elite er således kendetegnet ved relativt mange underordnede funktionærer, mange faglærte blandt arbejderne og flere selvstændige end i de øvrige grupper, mens der i national elite er mange overordnede funktionærer.

Der er store forskelle mellem de forskellige idrætsgrene med hensyn til erhvervsmæssig beskæftigelse. Næsten halvdelen af de eliteidrætsudøvere, der er arbejdere, er således enten cykelryttere eller bowlingspillere.

Næsten halvdelen af alle selvstændige erhvervsdrivende eliteidrætsfolk findes blandt sejlsportsfolkene. Deres erhverv har ofte sammenhæng med deres idrætsaktivitet, men tallet må også ses i sammenhæng med, at

Tabel 26:
Eliteidrætsudøvernes stilling/beskæftigelse.

	Arbejder		Funktionær		Selvstændig	Arbejdsløs	Under uddannelse	Andet
	Faglært	Ufaglært	Overordnet	Underordnet				
	‰	‰	‰	‰	‰	‰	‰	‰
Alle	4	6	5	22	2	4	54	4
elitekategori								
international elite	8	4	4	34	5	1	41	2
national elite	5	6	7	24	3	5	45	5
telentfuld ungdom	1	5	–	2	–	2	89	–
idrætsgren								
atletik	–	3	4	27	1	7	55	3
badminton	3	3	9	25	1	4	57	1
bowling	5	17	9	38	2	3	19	7
cykling	18	10	–	15	2	15	40	2
fodbold	6	4	10	32	1	3	43	–
gymnastik	5	9	–	3	3	2	77	2
håndbold, kvinder	–	6	3	47	2	2	39	2
håndbold, mænd	8	5	8	31	–	3	41	4
roning	7	7	5	13	–	3	57	2
sejlsport	7	–	5	14	18	2	52	1
svømning	–	1	–	–	–	1	96	–
tennis	–	3	12	16	5	–	64	–
køn								
mænd	7	6	7	19	3	5	50	3
kvinder	0	6	3	27	1	2	60	2

forholdsvis mange er over 30 år. Også aldersfaktoren i tennis er formodentlig en del af forklaringen på, at andelen af overordnede funktionærer er så høj i denne idrætsgren. Derudover skal det bemærkes, at en meget stor del af de kvindelige håndboldspillere er underordnede funktionærer, og at der er mange cykelryttere blandt de arbejdsløse. Det sidstnævnte forhold skal formodentlig først og fremmest ses som en konsekvens af den meget tidskrævende træningsindsats og omfattende rejseaktivitet i forbindelse med konkurrencer, der karakteriserer eliten i denne idrætsgren. Således tilhører 60% af cykelrytterne den fjerdedel af eliteidrætsudøverne, der bruger mest tid på idræt.

Lidt over 1/10 af lønmodtagerne blandt eliteidrætsudøverne arbejder på deltid. 20% af de kvindelige eliteidrætsudøvere, der er lønmodtagere, har deltidsarbejde, mens kun 7% af de mandlige har det. Det forekommer langt hyppigere i befolkningen som helhed, at kvinder på de pågældende alderstrin er på

deltid, mens andelen af mandlige eliteidrætsudøvere nogenlunde svarer til »normalbefolkningen«.

Deltidsarbejde forekommer dobbelt så hyppigt i international elite som i national elite – formodentlig som følge af forskelle i tidsforbrug til træning og konkurrence og forskelle med hensyn til muligheder for penge-mæssig kompensation.

Cykling og tennis er de idrætsgrene, hvor der er relativt flest lønmodtagere, der er på deltid. Det er bemærkelsesværdigt, at der slet ikke er nogle fodboldspillere, der har deltidsarbejde, når det betænkes, at flere som fodboldspillere tjener beløb, der i princippet måtte kunne erstatte en del af arbejdsindkomsten.

Ca. 1/10 af lønmodtagerne blandt eliteidrætsudøverne er arbejdsløse. Arbejdsløsheden er af beskedent omfang set i forhold til aldersgruppen 20-29 år i befolkningen som helhed.

Det er næsten udelukkende blandt de idræts-

udøvere, der indgår i den nationale elite, at arbejdsløshed forekommer.

4.5. Civilstand og børn

Eliteidrætsudøverne er mindre hyppigt gift eller samlevende end gennemsnitsbefolkningen på samme alderstrin, og det er langt sjældnere end i gennemsnitsbefolkningen, at eliteidrætsudøverne har børn. Det er især de kvindelige eliteidrætsudøvere, der afviger fra befolkningen som helhed i henseende til civilstand og børn. Kun 20% af de kvindelige eliteidrætsudøvere har børn, hvilket er tilfældet for næsten ²A af alle 20-29 årige kvinder. Eliteidræt for kvinder er altså stort set forbeholdt kvinder uden børn. Det er især (både før kvinder og mænd) vanskeligt at dyrke eliteidræt på internationalt plan, hvis man har børn. Eliteidrætsudøverne med børn træner

især betydeligt mindre end andre eliteidrætsudøvere.

4.6. Eliteidrætsudøvernes økonomi

4.6.1. Indtægtsforhold

Den gennemsnitlige eliteidrætsudøver havde i 1980 egne indtægter på tilsammen 40.200 kr., således som det fremgår af tabel 27. Betragtes udelukkende *arbejdsindkomsten*, andrager gennemsnitsbeløbet 34.400 kr. (efter skat). Dertil kommer dagpenge, bi-standshjælp eller anden offentlig støtte og forskellige former for »idrætsindkomst«, hvilket omfatter tilskud fra specialforbund m.m., pengepræmier eller lignende sponsorpenge. Rubrikken »andet« omfatter statens uddannelsesstøtte (S.U.), renteindtægter, udbytte m.v.

Tabel 27:

Den gennemsnitlige eliteidrætsudøvers indtægter i 1980.

	arbejdsindkomst (efter skat)	»idrætsindkomst«			anden indkomst		egne indtægter i alt
		tilskud fra specialfor- bund m.m.	pengepræmier eller lignende	sponsorpenge	dagp., bi- standshjælp el. anden of- fentl. støtte	andet	
		1.000 kr.					
Alle	34,4	0,8	2,0	0,5	1,7	0,8	40,2
elitekategori							
international elite	45,1	7,4	5,5	3,3	2,0	1,5	63,4
national elite	42,8	0,1	1,6	0,2	2,3	1,0	48,2
talentfuld ungdom	8,8	0,1	0,4	0,2	0,4	0,2	10,1
idrætsgren							
atletik	43,4	2,1	0,0	0,1	1,8	0,4	46,8
badminton	28,5	-	1,4	1,6	3,1	0,6	35,3
bowling	55,0	0,0	0,6	0,0	0,6	0,1	56,3
cykling	43,0	0,8	3,5	0,4	5,5	1,8	54,8
fodbold	56,5	0,1	19,7	1,2	1,1	1,8	79,4
gymnastik	14,1	0,0	0,0	-	1,4	0,4	15,9
håndbold, kvinder	40,0	0,0	0,2	-	1,4	0,3	42,0
håndbold, mænd	55,7	1,7	0,0	0,4	0,3	2,1	60,2
roning	32,5	0,6	0,1	0,3	0,3	2,3	35,6
sejlsport	50,6	15,2	0,3	4,3	1,2	0,7	72,8
svømning	4,9	1,2	0,2	0,2	0,7	0,2	7,5
tennis	30,9	0,4	1,8	2,5	1,6	2,2	39,5
køn							
mænd	41,7	1,1	3,0	0,8	2,1	0,9	49,6
kvinder	22,6	0,4	0,2	0,1	1,1	0,6	25,0

Bemærkelsesværdigt er det, at de gennemsnitlige indtægter er væsentligt lavere for national elite end for international elite. De gennemsnitlige samlede indtægter i international elite er 42% højere end i den nationale elite. Arbejdsindkomsten er omtrent den samme, men »idrætsindkomsten« er langt størst i international elite. Den internationale eliteidrætsudøver tjener i gennemsnit 26% af sine indtægter ved idrætslig aktivitet mod 4% i national elite.

Efter indførelse af kontraktspillerordningen i dansk fodbold er fodboldspillere så afgjort de gennemsnitligt mest velbeslåede eliteidrætsudøvere i Danmark. En fodboldspiller i 1. division (international og national elite under ét) har i gennemsnit dobbelt så store indtægter som den gennemsnitlige eliteidrætsudøver på seniorplan i de øvrige idrætsgrene.

Dette skal naturligvis ses på baggrund af, at kontraktspillere ligesom licensspillere i badminton ikke er medlemmer af DIF og derfor er afskåret fra de støttemuligheder, som idrætsudøvere tilknyttet DIF kan trække på herunder idrætslægeordningen, og at de heller ikke kan opnå støtte fra Danmarks Olympiske Komité m.m.

Det skal endvidere bemærkes, at den internationale elite i de idrætsgrene, der hævder sig bedst internationalt (cykling, badminton, sejlsport og håndbold (mænd)) har noget større samlede egne indtægter end international elite som helhed, og at det samme kendetegner talentfuld ungdom inden for de pågældende idrætsgrene. I begge tilfælde gælder det, at arbejdsindkomsten er væsentlig højere end gennemsnittet, hvilket beror på, at der er relativt færre under uddannelse i de pågældende idrætsgrene. Hertil kommer, at den internationale elite i disse idrætsgrene også får betydeligt højere tilskud fra specialforbund m.m. end international elite i øvrigt.

Forskellen mellem de mandlige og kvindelige eliteidrætsudøvers indtægtsforhold hænger delvis sammen med aldersforskellen og det forhold, at en større andel af kvinderne er under uddannelse. Dette kommer til udtryk i

arbejdsindkomsten, der er næsten dobbelt så stor for mænd. En del af forskellen beror imidlertid på »idrætsindkomsten«s ulige fordeling på mandlige og kvindelige eliteidrætsudøvere. Kvinderne har således under 1/10 af den totale idrætsindkomst.

Bruttoindkomsten efter skat - beregnet til 37.200 kr. - er næsten den samme for eliteidrætsudøverne som i et tilsvarende aldersmæssigt udsnit af befolkningen som helhed. Den disponible indkomst er med andre ord omtrent den samme for eliteidrætsudøverne som i »normalbefolkningen«. Dette skal imidlertid ses i sammenhæng med, at så stor en del af eliteidrætsudøverne er under uddannelse. Eliteidrætsudøvernes økonomiske situation er med andre ord reelt bedre end »normalbefolkningens«, idet en korrektion for denne uensartethed vil indebære en forhøjelse af eliteidrætsudøvernes niveau med 40%.

Pengepræmier, sponserpenge og diverse tilskud til eliteidrætsudøveren er meget skævt fordelt på elitekategorier. International elite modtager næsten ³A af denne samlede »idrætsindkomst« og heraf modtager udøvere i de idrætsgrene, der klarer sig bedst internationalt som nævnt en meget stor del. Det, der ikke tilfalder international elite, er i hovedsagen kontraktpenge til fodboldspillere i national elite (1. divisionsspillere, der ikke er på landsholdet). Derudover er det pengepræmier, der indkøres af den nationale elite i cykelløb. Andre former for idrætsindkomst findes stort set ikke uden for den internationale elite.

Den internationale elite modtager en række *tilskud* fra idrætsorganisationer og lignende. Der er fortrinsvis her tale om tilskud fra specialforbund og i mindre omfang fra Danmarks Olympiske Komité. Fra 1981 har danske eliteidrætsudøvere også kunnet opnå tilskud fra Dansk Idrætselite Komité (Team Danmark). Endvidere modtager flere af eliteidrætsudøverne nogle mere specielle tilskud. Enkelte kommuner yder OL-støtte, og der er eksempler på, at den pågældendes klub yder et generelt tilskud; desuden at arbejdspladsen yder tilskud, og at eliteidræts-

udøveren oppebærer diverse legater fra private virksomheder.

Kun 5% af eliteidrætsudøverne får *sponsorpenge*. Det gælder for 13% af »den internationale elite«. Der er stor spredning i beløbsstørrelsen. Næsten halvdelen af dem, der har sådanne indtægter, modtager under 5.000 kr., mens en enkelt idrætsudøver alene fik 120.000 kr. Det er især blandt tennisspillerne, at denne indtægtstype forekommer.

Det er som anført især fodboldspillerne, der angiver beløb i *pengepræmier*, gavechecks, kontraktpenge og lignende. Derudover har denne indtægtspost også betydning for cykelrytterne. Endelig oplyser nogle tennisspillere og enkelte badmintonspillere, at de har denne type indtægter.

Der er grund til forsigtighed ved tolkning af de opgivne tal vedrørende pengepræmier og lignende. Der er tale om relativt »følsomme« oplysninger, hvilket bl.a. fremgår af kommentarer fra flere af idrætsudøverne på spørgeskemabesvarelsene.

Ladt over Vs af eliteidrætsudøverne har idrætsindkomst. Langt de fleste af disse (83%) har kun én af de tre nævnte typer - tilskud, pengepræmier eller sponsorpenge. Kun 1% af eliteidrætsudøverne har alle tre. 40% af eliteidrætsudøverne har ud over selvskabte indtægter også andre økonomiske midler til disposition. Det drejer sig først og fremmest om tilskud fra forældre og studielån. Sammenlagt udgør disse indtægter 9% af de samlede indtægter. For talentfuld ungdom er de dog af stor relativ betydning. Der er stor forskel på forældrenes tilskud alt efter deres sociale status. Dette lader til at være en af de væsentligste årsager til, at talentfuld ungdom i højere grad end eliteidrætsudøverne som helhed stammer fra socialt bedrestillede hjem. 85% af de eliteidrætsudøvere, der er under 20 år, bliver på denne måde direkte økonomisk understøttet af forældrene.

Forældrenes tilskud er størst i sejslsport, men også blandt svømmerne er de store. De har for den gennemsnitlige elitesvømmer et omfang svarende til 60% af arbejdsindkomsten. Lijet er sjældnere, at eliteidrætsudøvere, der er igang med en erhvervsuddannelse, tager

studielån, og lånene er af mindre størrelse end det er tilfældet for de studerende i almindelighed. De studerende blandt eliteidrætsudøverne synes således at have ret gunstige økonomiske vilkår i forhold til deres medstuderende.

4.6.2. Eliteidrætsudøvernes udgifter til idræt

Eliteidrætsudøverne bidrager selv i et vist omfang til finansiering af deres idrætsaktiviteter. I 1980 havde eliteidrætsudøverne i gennemsnit udgifter på 4.200 kr. Der er tale om stor spredning i udgiftsniveauet. 4% af eliteidrætsudøverne havde slet ingen udgifter, som de måtte betale af egen lomme. 22% havde udgifter på 5.000 kr. og derover, og 4% havde udgifter på mere end 20.000 kr. Beløbsmæssigt er det udgifterne til rejser og til materiel og rekvisitter, der vejer tungest. Lidt over halvdelen af eliteidrætsudøverne må selv betale (en del af) de udgifter, der er forbundet med rejser. Det er noget færre, der har udgifter til materiel og rekvisitter. De forskellige udgiftstyper fremgår af tabel 28. Der er 3% af eliteidrætsudøverne, der har anført, at de har udgifter til *tabt arbejdsfortjeneste*. Der er oftest tale om, at arbejdsfortjenesten går tabt i sin helhed, da de fleste forbund overhovedet ikke yder kompensation for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med landskampe eller andre repræsentative opgaver. Nogle forbund yder delvis kompensation. Det er derfor indlysende, at de opgivne beløb i tabt arbejdsfortjeneste er alt for lille. Kun en lille del af de lønmodtagere og selvstændige, der er gået glip af arbejdsfortjeneste som følge af idrætsaktiviteten, har anført dette. Endvidere er der også uddannelsessøgende, der reelt er gået glip af arbejdsfortjeneste, idet flere af disse har problemer med at få erhvervsarbejde i konkurrencesæsonen, hvor de ofte må være fraværende i forbindelse med konkurrencer.

Der er naturligvis store forskelle mellem de enkelte idrætsgrene med hensyn til, hvilke poster der vejer tungest blandt eliteidrætsudøvernes udgifter. Udgifter til *materiel og rekvisitter* er af ringe vægt i alle idrætsgrene med undtagelse af sejslsport og cykling, hvor

Tabel 28:

Eliteidrætsudøvernes gennemsnitlige udgifter til idrætsaktivitet.

	internatio- nal elite	national elite	talentfuld ungdom	alle
	1.000 kr.			
egne udgifter				
særlig kost	2,9	1,2	1,5	1,4
massage, salver, præparater	0,9	0,3	0,3	0,4
rejser	5,2	2,5	2,1	2,6
kontingenter	0,7	0,5	0,4	0,5
materiel og rekvisitter	8,8	3,2	3,2	3,5
beklædning m.v.	1,3	0,7	0,9	0,8
andre udgifter	7,9	2,1	2,4	2,9
samlede egne udgifter i forbindelse med idrætsaktiviteten	10,7	3,9	4,3	4,5
udgifter, der dækkes				
dækning af tabt arbejdsfortjeneste	4,9	2,2	0,3	2,9
andre diæter, kørselsgodtgørelse o.l.	5,2	1,5	1,0	1,7
andre udbetalte beløb	5,6	1,5	1,6	2,5
dækning af faktiske udgifter ialt	7,2	1,8	1,1	2,3

de til gengæld er meget høje. Sejlere og cykelryttere bruger i gennemsnit 11.700 kr. og 7.100 kr. om året til materiel og rekvisitter. For de fleste øvrige idrætsgrene er det *rejseudgifterne*, der vejer tungest. Undtagelserne er håndbold, hvor kontingentudgifter og udgifter til særlig kost (hos mændene) betyder mest, og bowling, der betaler relativt store beløb i turneringsindskud og baneleje. Udgifter til særlig kost og til massage, salve og præparater har kun betydning i cykling, og med hensyn til beklædning m.v. er det igen cykling og sejlsport, der står for de største udgifter.

Den internationale elite må i gennemsnit betale udgifter, der er næsten tre gange så store som den nationale elite og den talentfulde ungdom. Det er især udgifter til materiel og rekvisitter, særlig kost, massage, salve og præparater og andet, der markant adskiller den internationale elite fra de to øvrige kategorier, hvor rejser indebærer de største udgifter. Talentfuld ungdom har i gennemsnit større udgifter end den nationale elite.

4.6.3. Eliteidrætsudøvernes nettoudgift/nettoindkomst

En del af de beløb, der i forrige afsnit fremtræder som udgifter af egen lomme, bliver i

praksis finansieret gennem »idrætsindkomsten« fra specialforbund m.m. og de sponserpenge, som eliteidrætsudøverne modtager med henblik på udgiftsdækning. Den øvrige »idrætsindkomst« - pengepræmier, gavechecks og kontraktpenge m.v.¹⁾ - kan naturligvis også anvendes til at dække (dele af) de udgifter, som eliteidrætsudøverne må betale af egen lomme.

Udgifterne til idræt overstiger for den gennemsnitlige eliteidrætsudøver »idrætsindkomsten« med 900 kr. i 1980, således som det fremgår af tabel 29. Næsten 3/5 af eliteidrætsudøverne havde nettoudgift på 1.000 kr. eller mere. 16% havde nettoindkomst af samme størrelsesorden, mens resten havde omtrentlig balance mellem udgifter og indtægter. Nettoudgiften var væsentligt større for talentfuld ungdom, idet gennemsnittet var 3.200 kr. svarende til Vi af den disponible indkomst for denne gruppe. International elite havde til gengæld »nettoindkomst« på 6.600 kr. pr. udøver. Udelades imidlertid fodboldspillerne, andrager nettoindkomsten i stedet 2.900 kr. i gennemsnit.

1) Denne indkomst er ikke direkte øremærket til bestemt anvendelse, men for amatører gælder det, at midlerne kun må anvendes til bestemte formål.

Tabel 29:

Eliteidrætsudøvernes gennemsnitlige idrætsindtægter og -udgifter fordelt på elitekategorier og køn.

	Idrætsindkomst	Udgift af egen lomme	Nettoudgift/-indtægt
	1.000 kr.		
Alle	3,3	4,2	+ 0,9
elitekategori international elite	16,2	9,6	6,6
national elite	1,9	3,7	+ 1,8
talentfuld ungdom	0,7	3,9	+ 3,2
køn			
mænd	4,9	5,4	+ 0,5
kvinder	0,7	2,4	+ 1,7

»Den bedste internationale elite« (cykling, badminton, sejlsport og håndbold (for mænd)) ligger meget højt med hensyn til egne udgifter, nemlig 21.200 kr. i gennemsnit mod 9.600 kr. for international elite som helhed. »Idrætsindkomsten« var imidlertid også meget stor for denne gruppe, og »nettoindkomsten« udgjorde således 5.900 kr. pr. eliteidrætsudøver.

De kvindelige eliteidrætsudøvere havde i gennemsnit mindre end halvt så store udgifter som mændene. Alligevel havde de betydeligt større nettoudgift pr. person end de mandlige eliteidrætsudøvere som følge af, at »idrætsindkomsten« i så høj grad tilfaldt mændene.

Det fremgår af figur 11, at kun i tre idrætsgrene overstiger »idrætsindkomsten« udgifterne til idræt, og kun i fodbold er beløbet større end 1.000 kr. pr. eliteidrætsudøver i gennemsnit.

Fodboldspillerne havde ca. 17.000 kr. i »nettoindkomst« pr. person, mens cykelrytterne havde ca. 9.000 kr. i nettoudgift. Eliteidrætsudøverne fra de øvrige idrætsgrene havde i gennemsnit en difference mellem indtægter og udgifter på under 5.000 kr. De mest omkostningstunge idrætsgrene kræver tydeligvis en solidere, individuel økonomisk ballast end de øvrige idrætsgrene på trods af, at en stor del af tilskuddene og sponsorpengene netop tilfalder disse.

Med fodbold som en væsentlig undtagelse lader det til generelt at være idrætsgrene med høje udgifter, der har de højeste »idrætsindkomster«. Men »idrætsindkomsten« er ikke stor nok til at hindre, at de alligevel får de største nettoudgifter.

Der lader således til at være klar sammenhæng mellem eliteidrætsudøvernes »idrætsindkomst« og de udgifter, der må betales af egen lomme, hvilket ikke er mærkværdigt, da dele af »idrætsindkomsten« netop skal muliggøre større udgifter til finansiering af eksempelvis træningsophold i udlandet eller køb af nyt materiel.

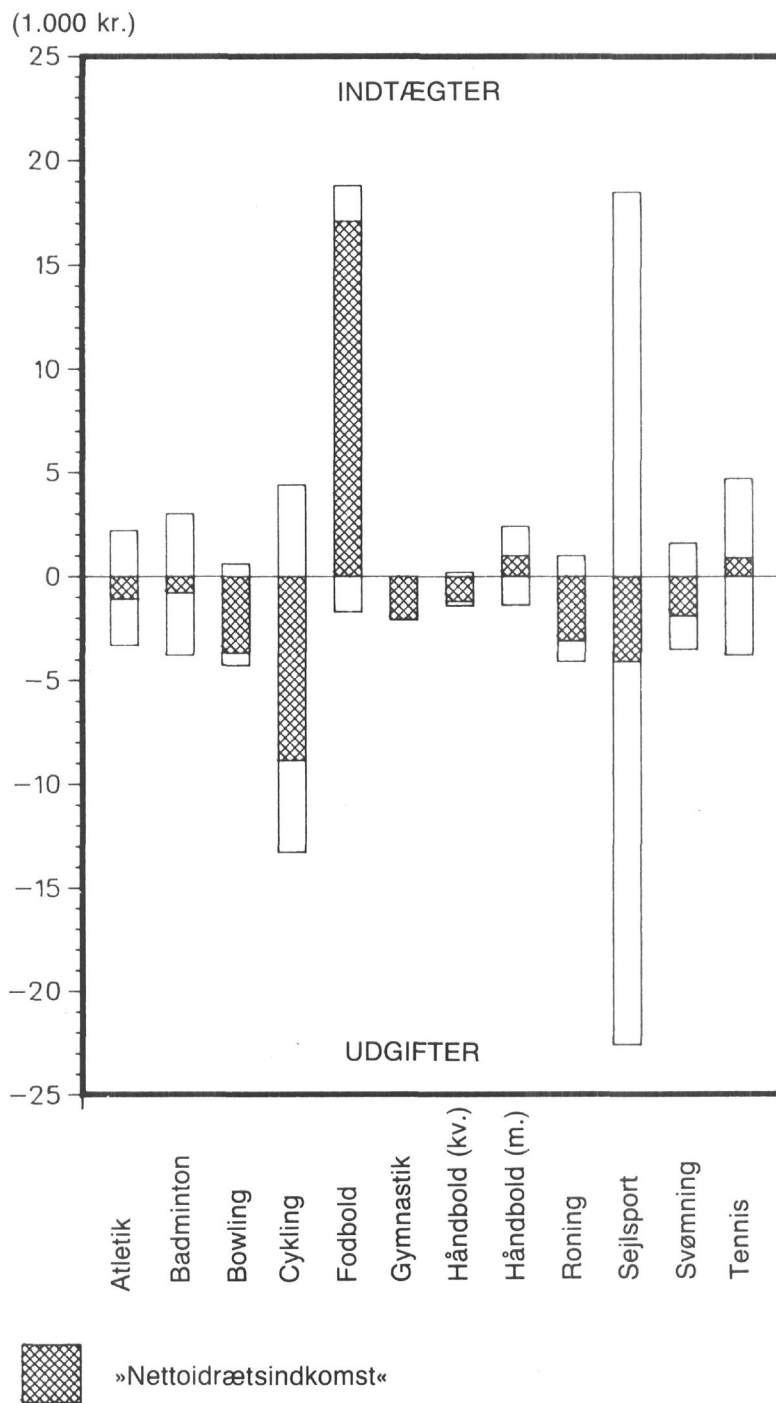
Udover de tilskud m.m., der ydes til generelle udgiftsdækkende formål, modtog lidt over 1/3 af eliteidrætsudøverne tillige fra idrætsorganisationer og foreninger beløb til dækning af specificerede udgifter. Der var tale om tabt arbejdsfortjeneste, kørselsgodtgørelse og andre diæter m.m. Den gennemsnitlige eliteidrætsudøver modtog 800 kr. hertil. De ydede beløb er mange gange større for de idrætsudøvere, der tilhører international elite end for de øvrige.

Mens det kun er 8% af samtlige eliteidrætsudøvere, der modtog erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, gælder det for 22% af idrætsudøverne i international elite. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste findes stort set kun i fodbold og håndbold. Det er bemærkelsesværdigt, at der ikke forekommer erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i hverken cykling, sejlsport eller tennis, der alle er kendetegnet af et meget højt antal dage tilbragt i udlandet i forbindelse med internationale konkurrencer.

En langt større andel af eliteidrætsudøverne (28%) modtager andre slags diæter, kørselsgodtgørelse og lignende.

Det skal bemærkes, at eliteidrætsudøverne naturligvis modtager en lang række ydelser, uden at de skal betale for dem (rådgivning over anlæg og udstyr, udlandsrejser etc.). Derudover er der en del materialer og rekvisitter, der stilles gratis til rådighed af sponsorer.

Figur 11:
Eliteidrætsudøvernes gennemsnitlige indtægter og udgifter i forbindelse med idrætsaktivite-
ten i 1980, fordelt på idrætsgrene.

4.6.4. Sponsorforhold

Levering af udstyr

Halvdelen af eliteidrætsudøverne bliver altid eller som regel forsynet med materialer og rekvisitter af en sponsor, uden at de skal betale for det. En lidt større andel (63%) får altid eller som regel leveret gratis beklædning m.v. Der er ikke større forskelle mellem de enkelte elitekategorier med hensyn til verderlagsfri levering af materiale og rekvisitter, idet dog talentfuld ungdom har en anelse ringere betingelser.

Mulighederne for at få leveret udstyr af forskellig art er derimod afhængig af idrætsgren, jfr. tabel 30.

Fodbold-, tennis- og badmintonspillere er de eliteidrætsfolk, der i størst omfang er genstand for sponsorinteresse. Langt hovedparten af håndboldspillerne og svømmerne bliver altid eller som regel forsynet med beklædning m.v., og i lidt mindre grad med materiel og rekvisitter. Det er også relativt almindeligt blandt cykelryttere og atletikudøvere på eliteplan, at udøverne får beklæd-

ning m.v. fra sponsorer, uden at de skal betale for det. Her er det til gengæld langt mindre almindeligt, at de får gratis materiel og rekvisitter.

Gymnasterne og bowlingspillerne udgør modpolen. Bortset fra, at 1/10 af bowlingspillerne som regel bliver forsynet med beklædning m.v., forekommer det praktisk taget aldrig, at eliteidrætsudøverne i disse to idrætsgrene modtager gratis sponsorstøtte. Den mandlige elite modtager oftere gratis forsyninger af materialer, rekvisitter og beklædning m.v. end de kvindelige. Det gælder dog ikke for alle idrætsgrene. I atletik, badminton og tennis er sponsorforholdene tilnærmelsesvis ens.

Som regel er det eliteidrætsudøvernes klubber (eller specialforbund), der har sponsoraftaler, hvor levering af beklædning m.v. indgår som en del af sponsorerens forpligtelser. Ofte forpligtes de enkelte idrætsfolk samtidig til at anvende en bestemt type beklædning, et bestemt varemærke i idrætssko. I idrætsgrene som tennis og badminton er der derimod ofte tale om individuelle, snarere

Tabel 30:

Gratis levering af udstyr til eliteidrætsudøverne fra sponsor.

	Materiel og rekvisitter					Beklædning m.v.				
	altid	som regel	sjældent	aldrig	uoplyst	altid	som regel	sjældent	aldrig	uoplyst
Alle	31	16	6	38	9	35	25	10	25	5
idrætsgren										
atletik	25	7	1	52	14	42	13	1	38	6
badminton	68	19	3	6	4	68	17	3	7	4
bowling	-	-	3	84	12	2	9	14	66	10
cykling	2	34	24	40	-	18	50	24	8	-
fodbold	79	12	1	1	6	71	19	3	4	3
gymnastik	2	-	2	85	12	-	3	11	77	9
håndbold, kvinder	26	20	8	38	9	35	42	12	9	2
håndbold, mænd	36	20	7	38	11	51	39	5	3	1
roning	9	9	5	58	18	5	18	20	43	13
sejlsport	9	14	7	52	18	9	16	18	41	16
svømning	29	33	8	21	8	39	42	6	10	4
tennis	69	28	3	-	-	67	28	5	-	-
køn										
mænd	32	17	7	34	8	37	26	11	20	5
kvinder	27	15	4	44	10	31	23	7	33	6

end kollektive aftaler og forpligtelser. I nogle idrætsgrene forekommer kollektive sponsoraftaler på specialforbunds- og klubplan samtidig med, at de enkelte eliteidrætsudøvere i et vist omfang også har individuelle sponsoraftaler.

Sponsorstøttens udbredelse

21% af eliteidrætsudøverne oplyser, at de ikke selv har, og at heller ikke specialforbundet eller deres klub har en sponsor.

Der er færrest i kategorien international elite, der ikke har nogen sponsor. Reklameværdien er naturligvis størst, når det er de allerbedste inden for de enkelte idrætsgrene, der sponsoreres, og den er allerstørst, når der er tale om de bedste inden for de idrætsgrene, hvor dansk idræt rangerer højt internationalt. I cykling, badminton, sejlsport og håndbold (for mænd) er der således ikke én af idrætsudøverne i international elite, der står uden sponsor, hvilket ellers er tilfældet for 13% af international elite som helhed.

Eliteidrætsudøvernes vurdering af sponsorstøtten

!4 af eliteidrætsudøverne er af den opfattelse, at deres, klubbens eller specialforbundets sponsor har indflydelse - positiv eller negativ - på den måde, de dyrker idræt, jfr. tabel 31. Mens der ikke er større forskel på, hvordan de tre elitekategorier vurderer spørgsmålet om sponsorindflydelse, så adskiller de enkelte idrætsgrene sig ikke blot med hensyn til sponsorstøttens udbredelse. Også sponsorstøttens karakter vurderes forskelligt.

Der er stor forskel mellem på den ene side gymnaster, badminton- og fodboldspillere, hvoraf en stor del finder, at sponsoren i høj grad eller i nogen grad har indflydelse på deres idrætsaktivitet, og på den anden side bowlingspillere, atletikudøvere og sejlsportsfolk, hvor dette kun er tilfældet for en ganske lille andel.

Størstedelen af de eliteidrætsudøvere, der har givet en karakteristik af sponsorindflydelsen giver udtryk for positive vurderinger

Tabel 31:

Eliteidrætsudøvere, der angiver at have sponsor, og deres vurdering af i hvilket omfang sponsoren har haft indflydelse på den måde, hvorpå de dyrker idræt.

	i høj grad	i nogen grad	næsten ikke	slet ikke	antal der har sponsor	andel der har sponsor
	%	%	%	%	%	%
Alle.....	6	20	18	56	594	79
elitekategori						
international elite.....	8	21	19	53	120	87
national elite.....	6	19	19	56	356	77
talentfuld ungdom.....	8	23	11	58	118	74
idrætsgren						
atletik.....	2	9	16	72	43	62
badminton.....	14	33	10	43	63	95
bowling.....	–	–	14	86	36	68
cykling.....	4	23	23	58	56	90
fodbold.....	11	29	12	48	66	98
gymnastik.....	27	9	9	55	11	18
håndbold, kvinder.....	3	13	18	66	62	97
håndbold, mænd.....	4	22	23	51	74	100
roning.....	7	14	19	60	43	64
sejlsport.....	5	5	24	67	21	52
svømning.....	8	23	25	44	64	93
tennis.....	4	29	13	55	55	95

af sponsorstøttens indflydelse på deres idrætslige vilkår, enten via forbedret materiel, psykisk opbakning eller i kraft af forbedrede trænings- og konkurrencebetingelser. Der peges bl.a. på bedre økonomi, mere tid til træning, bedre trænere og flere internationale konkurrencer. I hovedparten af de øvrige besvarelser gives der udtryk for negative vurderinger af sponsorerens indflydelse enten som følge af forpligtelsen til at bære et bestemt varemærke eller som følge af det psykiske pres, der er forbundet med sponsorforholdet på længere sigt.

Det er fortrinsvis blandt idrætsudøverne i international elite, at der gives udtryk for negative vurderinger, mens talentfuld ungdom stort set kun vurderer indflydelsen positivt. Der er nogle markante forskelligheder i besvarelserne alt efter hvilken idrætsgren, der er tale om. Det er især inden for de to ketcheridrætter (badminton og tennis), at eliteidrætsudøverne lægger vægt på, at sponsorerens indflydelse på materialets kvalitet er positiv. Relativt mange eliteidrætsudøvere i cykelløb giver udtryk for generelt positive vurderinger af sponsorens indflydelse. Samtidig er der også mange af cykelrytterne, der vurderer den heraf følgende forpligtelse over for sponsoren som et psykisk pres. Det er særlig udpræget håndboldspillere, - og lidt mindre markant fodboldspillere og svømmere - der finder, at forpligtelsen til at anvende et bestemt varemærke er problematisk.

4.7. Eliteidrætsudøvernes idrætslige vilkår

4.7.1. Motivationsfaktorer for påbegyndelse af idræt

Langt hovedparten af eliteidrætsudøverne angiver, at det var forældrene eller kammeraterne, der oprindeligt fik dem til at dyrke idræt. Ca. 1/5 svarer, at det var faderen, og lidt flere oplyser, at det var deres kammerater. For 1/5 af eliteidrætsudøverne var det moderen, der fik dem til at dyrke idræt, men for pigerne tillagdes hun næsten samme motivationsværdi som faderen. Mange angiver, at det var deres egen lyst, der fik dem til at begynde.

Mens det ikke er muligt at identificere en enkelt dominerende motivationsfaktor med hensyn til påbegyndelse af idrætsaktiviteten, er det udpræget en enkelt faktor - træneren - der fik eliteidrætsudøverne til at indlede en systematisk og målrettet træningsindsats. Det er sjældent forældrene, der motiverer dem til en sådan træningsindsats, jvf. tabel 32.

Ud over træneren var de andre afgørende faktorer bag idrætsudøverens påbegyndelse af en eliteorienteret træningsindsats indeholdt i svarkategorien »andet«. Dette dækker over en »indre« igangsætter. Ud over lyst og interesse nævner eliteidrætsudøverne her også ambitioner som motivationsfaktorer. Derimod har idoler og idrætstale i medierne også her tilsyneladende kun ringe betydning.

Der er tydelige *forskelle mellem de enkelte idrætsgrene*. I de idrætsgrene, der typisk praktiseres i skolens idrætstimer (gymnastik, atletik og svømning), var det ofte en lærer, der oprindeligt fik eliteidrætsudøverne i gang med at dyrke idræt, mens læreren næsten ikke nævnes i andre idrætsgrene. Over halvdel af eliteidrætsudøverne i holdidrætterne anfører, at det var kammeraterne, der fik dem til at dyrke idræt. I de individuelle idrætter var det langt mindre hyppigt på grund af kammeraterne. I gymnastik og svømning var det i lige så stor udstrækning moderen som faderen, der fik dem i gang, mens det i de øvrige idrætsgrene oftere var faderen. I disse to idrætsgrene, hvor udøverne som regel er meget unge, når de påbegynder en målrettet og systematisk træningsindsats, var det i endnu højere grad end i de øvrige idrætsgrene en træner, der fik dem i gang hermed.

Når børn dyrker idræt på eliteorienteret vis, er det altså efter de pågældendes vurdering i langt de fleste tilfælde en træner, der har fået dem til det.

Der er grund til forsigtighed ved tolkning af svarene om motivationsfaktorer. Det er vanskeligt at besvare sådanne spørgsmål ved afkrydsning af en eller flere svarrubrikker i et spørgeskema. Der er vel ofte tale om et

Tabel 32:

Motivationsfaktorer for eliteidrætsudøvernes indledning af en systematisk og målrettet træningsindsats¹⁾.

	Træner	Lærer	Idol	Far	Mor	Kammerater	TV, avis	Andet
	%	%	%	%	%	%	%	%
Alle	50	2	4	9	3	14	5	40
idrætsgren								
atletik	61	...	...	3	...	3	...	41
badminton	46	...	...	22	...	13	...	38
bowling	47	...	...	9	...	22	...	31
cykling	32	...	...	10	...	8	...	52
fodbold	43	...	...	21	...	19	...	44
gymnastik	74	...	...	11	...	5	...	22
håndbold, kvinder	53	...	...	-	...	15	...	45
håndbold, mænd	46	...	...	1	...	18	...	38
roning	53	...	...	3	...	22	...	43
sejlsport	16	...	...	9	...	25	...	52
svømning	72	...	...	8	...	8	...	39
tennis	43	...	...	16	...	19	...	40
køn								
mænd	44	...	...	10	...	16	...	42
kvinder	61	...	...	7	...	12	...	37

1) Summen er højere end 100%, idet svarpersonerne har haft mulighed for at afkrydse flere svarmuligheder på dette spørgsmål i spørgeskemaet.

komliceret samspil mellem mange faktorer. Derudover er der måske ikke altid overensstemmelse mellem idrætsudøvernes subjektive vurderinger af spørgsmålet og det, der i virkeligheden fik dem i gang med at dyrke idræt og at træne systematisk og målrettet. Det er endelig vanskeligt at tolke betydningen af de »indre« motivationsfaktorer. Lyst, interesse og ambitioner skyldes som bekendt i vidt omfang »ydre« påvirkninger.

4.7.2. Alder ved påbegyndelse af målrettet træning

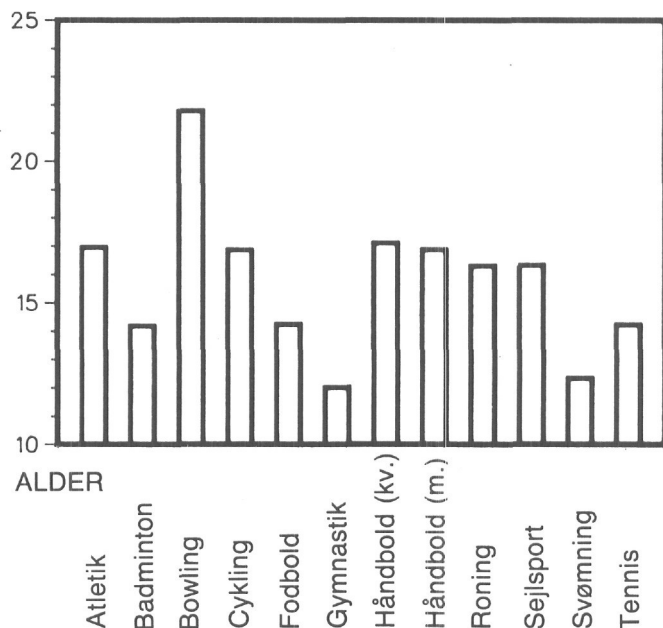
Det kan konstateres, at de danske eliteidrætsudøvere, der indgår i undersøgelsen, gennemsnitligt startede en systematisk og målrettet træningsindsats som 16-årige. Den »voksne« elite (internationale og nationale elite) startede gennemsnitligt i 16-17-års alderen, mens talentfuld ungdom i gennemsnit startede allerede som 13-årige. Mere end halvdelen af den »voksne« elite var over 15 år, da den begyndte at træne eliteorienteret. Dette gælder kun for 15% af talentfuld ungdom. Forskellen mellem startpunkt for talentfuld ungdom og de øvrige skyldes for-

mentlig, dels at den generelle idrætslige udvikling stiller krav om rekruttering i stadig yngre aldersklasser, dels at mange unge talenter holder op, før de når senioreliten og dermed (indirekte) skaber plads for senere startende.

I international elite indledte idrætsudøveren en systematisk og målrettet træningsindsats i gennemsnit 10 år tidligere end interviewtidspunktet. For national elite skete dette 8 år tidligere, mens talentfuld ungdom i gennemsnit har trænet eliteorienteret i 4 år. Starttidspunktet varierer betydeligt mellem de enkelte idrætsgrene. I svømning og gymnastik påbegyndte den gennemsnitlige eliteidrætsudøver allerede i 12-års alderen en eliteorienteret træningsindsats. Starttidspunktet er ikke alene idrætsfysiologisk betinget, det er også socialt betinget. De eliteidrætsudøvere, hvis forældre kun har 7 års skoleuddannelse, er i gennemsnit startet næsten 2 år senere end de øvrige. Dette skal ses i sammenhæng med, at det i disse sociale lag mindre hyppigt er forældrene, der motiverer deres børn til at dyrke idræt, end blandt eliteidrætsudøverne som helhed.

Figur 12:

Eliteidrætsudøvernes gennemsnitsalder ved påbegyndelse af en systematisk og målrettet træning, særskilt for idrætsgren.

7.3. Eliteidrætsudøvernes tidsforbrug

Set over hele året anvender eliteidrætsudøverne i gennemsnit 29 timer om ugen til træning, forberedelse og konkurrencer (inklusive rejser), således som det fremgår af tabel 33. Det svarer til ³A arbejdsuge.

Tidsforbruget er i høj grad sæsonbestemt. Mest tid anvendes i selve konkurrencesæsonen, hvor der i gennemsnit trænes 18 timer om ugen, hvortil kommer 12 timers deltagelse i konkurrencer samt 19 dage, som tilbringes i udlandet med konkurrencer. Denne periode strækker sig over halvdelen af året. I den resterende del af året trænes der imidlertid også - 15 timer om ugen før sæsonen og 10 timer om ugen efter sæsonen.

De anførte tal er gennemsnitstal og dækker over store variationer mellem forskellige grupper af eliteidrætsudøvere.

International elite anvender ca. $\frac{1}{3}$ mere tid på træning og konkurrencer end den nationale elite (36 timer om ugen). Der er således

en snæver sammenhæng mellem idrætsligt niveau og investeret tidsforbrug. Den internationale elite anvender dels 3-5 timer mere om ugen til træning og forberedelse end den nationale elite, dels tilbringer de i gennemsnit dobbelt så mange dage i udlandet i forbindelse med konkurrencer.

Den internationale elite i de fire idrætsgrene, hvor dansk idræt klarer sig bedst (cykling, håndbold (mænd), sejlsport og badminton) bruger endnu mere. Det gennemsnitlige tidsforbrug var i 1980 45 timer, og selv om der tages højde for, at tidsforbruget var større i OL-sæsonen 1980 end normalt, fås et gennemsnitligt ugentligt tidsforbrug på idræt, der er lige så stort som en normal arbejds-uges længde.

Tidsforbruget hos talentfuld ungdom er stort set det samme som i den nationale elite.

Der er med hensyn til tidsforbrug store forskelle på de enkelte idrætsgrene, således som det fremgår af fig. 13. Særlig cykling, men

Tabel 33:

Gennemsnitsberegninger på eliteidrætsudøvernes tidsforbrug til træning, forberedelse og konkurrencer i 1980.

	antal timer pr. uge til træning og forberedelse			antal dage brugt på konkurrencer i udlandet	samlet antal timer brugt pr. uge på indenlandske kon- kurrencer	gennemsnitligt an- tal timer brugt på træning og konkur- rence pr. uge
	før konkur- rencesæsonen	under konkur- rencesæsonen	efter konkur- rencesæsonen			
Alle	15	18	10	19	12	29
elitekategori						
international elite	17	22	12	31	12	36
national elite	14	17	9	16	11	26
talentfuld ungdom	14	16	9	15	13	26
idrætsgren						
atletik	18	18	13	13	9	27
badminton	10	14	6	20	19	30
bowling	7	9	5	8	9	18
cykling	20	27	13	36	14	41
fodbold	15	15	6	19	9	25
gymnastik	15	16	12	15	8	23
håndbold, kvinder	9	9	5	14	8	18
håndbold, mænd	12	13	6	13	10	21
roning	19	28	14	15	19	34
sejlsport	17	26	10	36	16	37
svømning	20	24	13	19	11	34
tennis	13	12	9	27	10	27
køn						
mænd	16	19	10	21	12	32
kvinder	13	15	9	15	11	25

også sejlsport, roning og svømning stiller store krav til den tid, eliteidrætsudøveren må investere.

4.7.4. Idræt og arbejde/uddannelse

Det store tidsforbrug, der kræves for at være eliteidrætsudøver, gør det rimeligt at antage, at der kan opstå konflikter i forhold til arbejde og uddannelse. 11% af lønmodtagerne blandt eliteudøverne har *deltidsarbejde*, og heraf angiver $\frac{1}{3}$, at det er på grund af idrætsaktiviteten.

Deltidsarbejde forekommer langt hyppigere i international elite end i national elite, og det er bemærkelsesværdigt, at næsten alle i international elite med deltidsarbejde angiver, at de har det på grund af idrætsaktiviteten. I national elite svarer derimod næsten alle, at det er af andre grunde. Der synes således at

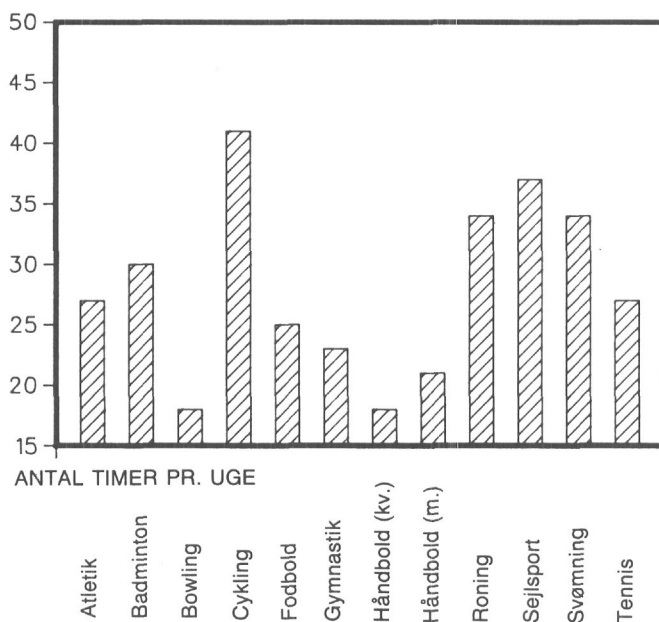
være en snæver sammenhæng mellem stor træningsindsats og deltidsansættelse.

Kun 1% af samtlige faglærte mandlige arbejdere har deltidsarbejde. Andelen er 11% blandt de faglærte mandlige eliteidrætsudøvere. Tallet er bemærkelsesværdigt, fordi det i almindelighed er forbundet med store vanskeligheder og stik mod sædvane, at faglærte har deltidsjobs. Det gælder da også for alle de faglærte blandt eliteidrætsudøverne, der er på deltid, at det er på grund af idrætsaktiviteten. Omvendt kan dette forklare, at der er en så ringe andel af arbejdere blandt eliteidrætsudøverne. Mange bliver det formodentlig aldrig på grund af vanskelighederne ved at forene idræt og arbejde.

Næsten $\frac{1}{3}$ af lønmodtagerne blandt eliteidrætsudøverne har i løbet af de sidste to år *skiftet arbejdsplads* (et forhold, der ikke ad-

Figur 13:

Eliteidrætsudøverens gennemsnitlige tidsforbrug til træning, forberedelse og konkurrence, særskilt for idrætsgren.

skiller dem fra »normalbefolkningen«), og omtrent ¼ af disse oplyser, at det er sket som følge af idrætsaktiviteten. Næsten halvdelen af de lønmodtagere, der har skiftet arbejdsplads, er cykelryttere.

Over halvdelen af de *arbejdsløse* eliteidrætsudøvere (svarende til 2% af samtlige eliteidrætsudøvere i undersøgelsen) har enten selv valgt at være arbejdsløse, er blevet fyret eller er ude af stand til at finde arbejde på grund af deres idrætsaktivitet.

Vanskelighederne med at kombinere idræt og arbejde beror ikke i synderlig grad på problemer med at få fri fra arbejdspladsen i det nødvendige omfang. Næsten alle lønmodtagere blandt eliteidrætsudøverne har altid eller som regel nemt ved at få fri til træning og konkurrencer, jvf. tabel 34.

Eliteidrætsudøverne havde i 1980 i gennemsnit et ugentligt tidsforbrug til idræt samt uddannelse og/eller arbejde på 59 timer. Tids-

forbruget på uddannelse/arbejde var i gennemsnit 30 timer. Eliteidrætsudøverne brugte altså på årsbasis lige så meget tid på idræt som på deres uddannelse/arbejde.

Det er bemærkelsesværdigt, at international elite, der bruger mere tid på idræt end de andre elitekategorier, også bruger langt mere tid på uddannelse/arbejde end de øvrige. International elite bruger således i gennemsnit 14 timer længere om ugen på idræt og uddannelse/arbejde end national elite.

Med den megen tid, der anvendes på træning og konkurrencedeltagelse, må omfanget af eliteidrætsudøvernes fritid - dvs. den tid, der frit kan rådes over ud over den tid, der anvendes på idræt - selvsagt blive beskeden. I sæsonen er omfanget af denne fritid i gennemsnit knap 4 timer for alle eliteidrætsudøvere, mens den uden for sæsonen er knap 6 timer.

Tabel 34:

Eliteidrætsudøvernes vurdering af problemerne med at få fri til træning og konkurrencer særskilt for elitekategori, stilling og udvalgte idrætsgrene¹⁾.

	Andel af lønmodtagerne, der har nemt ved at få fri til træning og konkurrencer			
	Ja altid	Ja som regel	Nej aldrig	Uoplyst/ved ikke
	%	%	%	%
Alle lønmodtagerne	42	42	13	3
International elite	51	33	15	1
National elite	37	46	13	4
Faglært arbejder	69	31	–	–
Ufaglært arbejder	45	39	14	2
Overordnet funktionær	32	46	17	5
Underordnet funktionær	38	44	14	4
Atletik	38	46	17	–
Bowling	59	34	5	2
Cykling	37	37	19	7
Håndbold (kvinder)	57	27	11	5
Roning	23	64	14	–
Tennis	17	61	11	11

1) De øvrige idrætsgrene er i denne sammenhæng uinteressante, enten fordi de ikke afviger fra gennemsnittet, eller fordi de kun – ligesom talentfuld ungdom – rummer få lønmodtagere.

4.8. Problemer i forhold til uddannelsen

Tidskravene til eliteidrætsudøverne skaber ikke kun problemer for de erhvervsaktive. Også de uddannelsessøgende vil ofte få problemer, selv om de måske i højere grad er i stand til at tilrettelægge hverdagen efter idrætsaktiviteten.

Næsten halvdelen af de eliteidrætsudøvere, der er under uddannelse angiver (jfr. tabel 35), at de i høj grad eller i nogen grad har problemer med mødetider, kursusterminer, eksamenstidspunkter m.m. på grund af idrætsaktiviteten.

Tabel 35:

Problemer med mødetider, kursusterminer, eksamenstidspunkter m.m. for eliteidrætsudøvere under uddannelse, særskilt for elitekategorier.

Har problemer med mødetider, kursusterminer m.m.	Alle elite-udøvere under uddannelse	International elite	National elite	Talentfuld ungdom
	%	%	%	%
Ja, i høj grad ..	14	33	17	3
Ja, i nogen grad	29	35	30	25
Nej, næsten ikke	35	13	35	44
Nej, slet ikke ...	15	12	13	19
Uoplyst	7	7	5	9

Det er helt tydeligt, at problemerne bliver større jo højere idrætsligt niveau, der er tale om. Blandt de uddannelsessøgende i international elite er det $\frac{1}{3}$, der i høj grad eller no-

gen grad har problemer med tilrettelæggelsen af studieforløbet, mens det blandt de uddannelsessøgende i den nationale elite er under halvdelen. Færrest problemer har talentfuld

ungdom, hvilket hænger sammen med, at der i denne gruppe befinder sig mange skole-søgende.

Problemer med mødetider, kursusterminer, eksamenstidspunkter m.m. kan få et omfang, der medfører, at eliteidrætsudøverne må *forlænge deres uddannelse*. Dette er tilfældet for næsten 1/5 af samtlige, der er i gang med en uddannelse.

Det er de eliteidrætsudøvere, der er i gang med en højere eller videregående erhvervsuddannelse, der i størst omfang har problemer af denne art.

Blandt de eliteidrætsudøvere under uddannelse, der har måttet forlænge denne på grund af idrætsaktiviteten, udgør den gennemsnitlige forlængelse ca. Vi år. Dette skal naturligvis ses på baggrund af, at en betydelig del af eliteidrætsudøverne kun har været i gang med deres uddannelse i relativ kort tid.

Ikke mindre end 42% af de uddannelsessøgende i international elite har måttet forlænge uddannelsen mod »kun« 18% i national elite. Sammenhængen mellem idrætsligt niveau og forlængelse af uddannelsen fremtræder endnu tydeligere, når »bedste internatio-

nale elite« betragtes. I denne gruppe har ikke mindre end 77% måttet forlænge deres uddannelse.

Totalt set har en betragtelig del af eliteidrætsudøverne *problemer med at kombinere idræt med uddannelse og/eller arbejde*, og det er åbenbart, at idrætsligt niveau og det samlede tidsforbrug har afgørende betydning for problemernes størrelse. Dette fremgår tydeligt af tabel 36, der giver en oversigt over, hvordan de grupper, der er kendetegnet af særligt højt idrætsligt niveau og af stort tidsforbrug, adskiller sig fra gennemsnittet. I »bedste internationale elite« har eksempelvis næsten 1/4 deltidsarbejde. Næsten 1/5 har skiftet arbejdsplads. Lidt over 1/5 af de uddannelsessøgende har måttet forlænge deres uddannelse. Ca. 1/5 af de, der har færdiggjort en erhvervsuddannelse, har måttet forlænge denne, og ca. 1/10 af samtlige har måttet afbryde en erhvervsuddannelse. Altsammen er sket på grund af idrætsaktiviteten. Dertil kommer at der for denne gruppe, ligesom for de øvrige, er en del af eliteidrætsudøverne, der er arbejdsløse på grund af idrætsaktiviteten.

Tabel 36:

Andelen af forskellige grupperinger af eliteidrætsudøvere, der på grund af idrætsaktiviteten er på deltid, har skiftet arbejdsplads, har måttet forlænge eller afbryde uddannelsen.

	Andel på deltid	Andel, der har skiftet arbejdsplads	Andel, der har forlænget igangværende uddannelse	Andel, der har forlænget afsluttet uddannelse	Andel, der har måttet afbryde erhvervsuddannelse
	%	%	%	%	%
Alle	4	7	17	10	4
International elite	14	12	42	15	6
Cykling	22	30	24	11	9
Sejlsport	–	9	36	11	2
Fjerdedel, der bruger mest tid på idræt	13	20	25	20	10
International elite i cykling, håndbold (mænd), badminton og sejlsport	22	19	77	19	9

Tallene i dette afsnit har illustreret den virkning, eliteidrætsudøvernes idrætsaktivitet har på deres uddannelse og erhverv. Konflikterne medfører naturligvis også i mange til-

fælde, at der trænes mindre og evt. gives afkald på deltagelse i konkurrencer, eller at lysten til at dyrke den eliteidræt, de pågældende har anlæg for, helt mistes.

4.9. Idrætsskader

Idrætsskader kan have vidt forskellige konsekvenser for eliteidrætsudøverne afhængig af skadernes karakter. Nogle indebærer ikke gener af en sådan art, at idrætsaktiviteten hæmmes. Andre indebærer, at idrætsaktiviteten midlertidigt, men kortvarigt må indstilles. Der er endelig også idrætsskader, der betyder alvorlige afbræk i idrætskarrieren. Det er udelukkende skader af denne art, der omtales her.

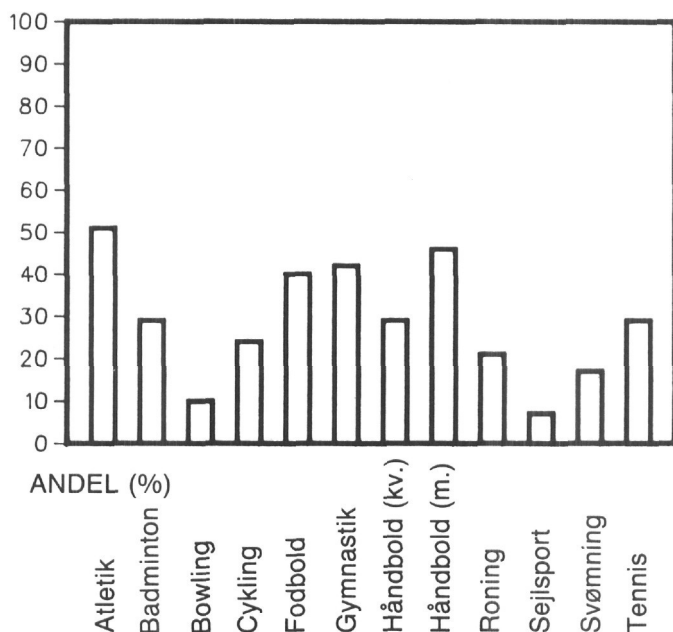
Næsten Vi af eliteidrætsudøverne har haft skader, der har betydet alvorlige afbræk i karrieren. Det gælder for næsten halvdelen af international elite. Jo højere idrætsligt niveau, der er tale om, desto hyppigere fore-

kommer alvorlige idrætsskader. Dette kan forklares ved, at træningsmængden er større, at træningsindsatsen er mere intensiv samtidig med, at tempoet er højere og den fysiske belastning kraftigere i international elite end i national elite. Det kan også skyldes, at idrætsudøverne i international elite i gennemsnit har dyrket idræt på eliteorienteret vis to år længere end national elite.

I figur 14 vises hyppigheden af alvorlige idrætsskader i forskellige idrætsgrene. I atletik har over halvdelen af eliteidrætsudøverne haft sådanne skader. Også de store hold- idrætsgrene - fodbold, håndbold og gymnastik hører til de mere risikobetonede idrætsgrene.

Figur 14:

Andelen af eliteidrætsudøverne, der har haft idrætsskader, der har betydet alvorlige afbræk i idrætskarrieren, særskilt for idrætsgren.

Der er tale om akutte skader, om skader som følge af overbelastning og om senfølger af idrætsskader. Der er især mange eksempler på ledbåndsskader, men også egentlige brud, rygskader, knæskader, muskelskader, for-

stuvninger og forvridninger samt betændelser nævnes ofte i besvarelsene.

27% af eliteidrætsudøverne var i gennemsnit fraværende 13 dage i løbet af de sidste to år på grund af idrætsskader. På årsbasis ud-

gjorde fraværet forårsaget af idrætsskader 20-25% af en »normal« lønmodtagers samlede fravær som følge af sygdom m.m. Det er ikke muligt på grundlag af undersøgelsen at sige noget om, hvor meget de derudover er fraværende og altså heller ikke, om eliteidrætsudøverne har større eller mindre fravær end andre lønmodtagere.

Ijjer er flest blandt de mandlige håndboldspillere og cykelryttere, der har måttet forsvømme deres arbejde eller uddannelse, mens Mun en meget lille del af sejlerne og bowlerne riar været fraværende inden for de sidste to 4r. Det er også blandt håndboldspillere og cykelryttere, man finder de alvorligste skader målt på fraværets længde.

Næsten halvdelen af eliteidrætsudøverne havde på svartidspunktet inden for de sidste to år gennemsnitligt tre til fire gange i forbindelse med idrætsskader konsulteret deres praktiserende læge. Ca. Vi af eliteidrætsudøverne havde to til fire gange været på henholdsvis skadestue og idrætssklinik/lægeværelse i løbet af disse to år. Hyppigst konsulteredes - ud over den praktiserende læge - fysioterapeut og kiropraktor. Tilsammen dækker fysioterapi og kiropraktorbehandling 30% af alle konsultationer. Næsten halvdelen af alle eliteidrætsudøvere synes, at de ved idrætsskader har fået den medicinske behandling, som de havde brug for. 14% synes ikke, de har fået den ønskede medicinske be-

handling, mens resten var nogenlunde tilfredse.

4.10. Trænings- og konkurrencebetingelser

4.10.1. Samlet vurdering

I det spørgeskema, som danner grundlag for undersøgelsen, har eliteidrætsudøverne kunnet karakterisere deres trænings- og konkurrencebetingelser ved at afkrydse forskellige svarmuligheder, som formulerer en holdning. Samtidig har de haft mulighed for at uddybe disse standardiserede svarmuligheder, idet der har været afsat plads til det på spørgeskemaet.

I tabel 37 gives en samlet vurdering af samtlige eliteidrætsudøvers svar opdelt på henholdsvis en positiv og en negativ karakteristik.

Mest tilfredsstillende vurderes adgangen til kvalificeret udenlandsk konkurrence, idet 84% af eliteidrætsudøverne her har afkrydset svarmulighederne særdeles gode/gode. Der er udpræget tilfredshed med udstyr og materiel og med hensyn til kvalificerede træningspartnere i den daglige træning. Også adgangen til idrætsanlæg i tilstrækkeligt omfang anses for tilfredsstillende af en stor del af eliteudøverne. På de nævnte fire områder forekommer det mere end dobbelt så hyppigt, at eliteidrætsudøverne vurderer betingelserne for gode eller særdeles gode

Tabel 37:

Eliteidrætsudøvernes karakteristik af deres trænings- og konkurrencebetingelser¹⁾.

	Særdeles gode/ gode	Mindre gode/ dårlige
	%	%
Tid til træning	58	41
Instruktion i den daglige træning	60	40
Træningspartnere i den daglige træning	71	28
Adgang til instruktion ud over daglig træning	26	70
Adgang til træningsleje, træningssamlinger o.lign.	39	59
Adgang til kvalificeret indenlandsk konkurrence	84	15
Adgang til kvalificeret international konkurrence	55	42
Adgang til anlæg i tilstrækkelig omfang	65	32
Udstyr og materiel af høj standard	76	21
Lægelig bistand/medicinsk forplejning og kost	44	48
Kompensation for indkomsttab	22	62

1) Hvor summen i hver række er mindre end 100, er den resterende del andelen af ubesvarede.

end, at de anser dem for mindre gode eller dårlige. For eliteidrætsudøverne som helhed lader det således ikke til, at det i større omfang er rådighed over faciliteter eller muligheden for at få kvalificeret modspil i daglig træning og i indenlandske konkurrencer, der indebærer problemer.

Mest udbredt utilfredshed er der med adgangen til instruktion ud over daglig træning. Næsten $\frac{3}{4}$ af eliteidrætsudøverne finder, at de har mindre gode eller dårlige muligheder for at trække på en landstræner, udenlandske instruktører eller lignende. Stor utilfredshed er der også med mulighederne for kompensation for indkomsttab og med adgangen til træningslejre, træningssamlinger og lignende. De nævnte tre sider af trænings- og konkurrencebetingelserne karakteriseres som mindre gode eller dårlige af mere end halvdelen af eliteidrætsudøverne.

Der er et flertal af eliteidrætsudøverne, der finder den tid, de har til rådighed til træning, tilfredsstillende. Det samme gælder adgangen til kvalificeret instruktion i den daglige træning og mulighederne for at få kvalificeret international konkurrence. På disse områder er der imidlertid også en stor del af eliteidrætsudøverne (2/5 eller mere), der er utilfredse.

Vurderingerne af mulighederne for lægelig bistand/medicinsk forplejning og kost er nogenlunde ligeligt fordelt.

4.10.2. Den internationale elites vurderinger

International elite giver på de fleste af spørgsmålene udtryk for større utilfredshed end national elite, og talentfuld ungdom er som oftest de mest tilfredse (se tabel 38). Dette kan forekomme paradoksalt, eftersom international elite utvivlsomt har bedre trænings- og konkurrencebetingelser end de to øvrige kategorier, men hænger formodentlig sammen med, at det især er dem, der mærker begrænsningen ved de nuværende trænings- og konkurrencebetingelser som følge af de krav, konkurrencen på internationalt plan stiller.

Det er med hensyn til tid til træning, instruktion i daglig træning og adgang til kvalificeret indenlandsk konkurrence, at der er særlig udbredt utilfredshed i international elite i forhold til gennemsnittet.

De særligt høje krav til træningsindsats medfører, at tidsfaktoren her udgør en afgørende barriere. Over halvdelen af udøverne i international elite finder ikke, at de har tilstrækkelig tid til rådighed til træning.

Betragtes udelukkende international elite i de fire idrætsgrene, der klarer sig bedst internationalt, er der to forhold, der her opfattes mere problematisk end i international elite som helhed. Det drejer sig om instruktion i den daglige træning og om kompensation for indkomsttab.

Tabel 38:

Andelen af eliteidrætsudøverne, der karakteriserer deres trænings- og konkurrencebetingelser som mindre gode eller dårlige, særskilt for elitekategori.

	International elite	National elite	Talentfuld ungdom
	%	%	%
Tid til træning	55	42	28
Instruktion i den daglige træning	51	41	27
Træningspartnere i den daglige træning	39	26	25
Instruktion ud over den daglige træning	65	75	63
Træningslejre, træningssamlinger og lignende	64	64	43
Kvalificeret indenlandsk konkurrence	32	11	9
Kvalificeret international konkurrence	27	42	52
Anlæg	36	31	31
Udstyr og materiel	20	23	15
Lægelig bistand m.m.	54	52	34
Kompensation for indkomsttab	71	66	45

4.10.3. *Forskellige idrætsgrenes vurderinger*
Opfattelsen af trænings- og konkurrencebetingelserne i de enkelte idrætsgrene fremgår af besvarelsene i tabel 39. Det er som helhed sejlsportsfolkene og roerne, der har givet ud-

tryk for størst utilfredshed, mens fodboldspillere og badmintonspillere er de mest tilfredse, men der er store forskelle i vurderingerne mellem de enkelte idrætsgrene.

Tabel 39:

Andelen af eliteidrætsudøvere, der karakteriserer deres trænings- og konkurrencebetingelser som mindre gode eller dårlige, særligt for idrætsgren.

	Tid til træning	Instruktion i den daglige træning	Træningspartnere i den daglige træning	Instruktion ud over daglig træning	Træningsleje, trænings-samlings og lignende	Kvalificeret indenlandsk konkurrence	Kvalificeret international konkurrence	Anlæg	Udstyr og materiel	Lægelig bistand m.m.	Kompensation for indkomstab
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Atletik	47	52	49	76	73	22	55	26	20	55	73
Badminton	33	58	18	69	52	-	37	23	1	35	51
Bowling	38	64	12	77	78	6	48	43	19	43	81
Cykling	39	58	21	69	55	4	37	14	24	66	89
Fodbold	42	2	10	60	52	6	34	24	13	22	18
Gymnastik	46	30	26	57	37	13	51	49	40	52	55
Håndbold (kv.)	33	26	29	64	54	22	41	52	36	39	56
Håndbold (m.)	48	21	29	70	52	8	39	41	16	48	78
Roning	58	40	37	78	55	34	22	18	29	76	82
Sejlsport	59	73	45	84	75	23	18	14	11	52	75
Svømning	34	7	28	64	49	9	46	41	35	44	47
Tennis	36	60	31	81	91	24	69	34	2	39	43
Alle	41	40	28	70	59	15	42	32	21	48	62

I de fleste tilfælde er det instruktion ud over daglig træning, som flest er utilfredse med, Og for samtlige idrætsgrene anser over halvdelen af idrætsudøverne disse forhold for mindre gode eller dårlige.

I fire idrætsgrene - cykling, håndbold (mænd), roning og bowling - er det imidlertid mulighederne for kompensation for indkomstab, som flest er utilfredse med. Det er kun i fodbold, at der er flere tilfredse end utilfredse på dette punkt.

Sejlsport er kendetegnet ved stort tidsforbrug og mangel på trænere. Omvendt er der relativ stor tilfredshed blandt sejlsportsfolkene med adgangen til kvalificeret international konkurrence og med adgangen til anlæg og faciliteter af høj standard.

Roerne er i højere grad end idrætsudøvere fra andre idrætsgrene utilfredse med de indenlandske konkurrencemuligheder. Roning er en af de idrætsgrene, hvor der trænes mest, og der er da også en meget stor andel af roerne, der ikke mener, de har tilstrækkelig tid til træning.

For *cykelrytterne* er kompensation for indkomstab ved træning og konkurrencer det altoverskyggende problem. Som hos roerne er der også her stor utilfredshed med den til rådighed stående lægelige bistand m.m. Mulighederne for daglig instruktion anses også for relativt ringe.

Blandt de kvindelige *håndboldspillere* er der en meget stor andel, der er utilfredse med hensyn til adgang til idrætsanlæg og til ud-

styr og materiel af høj standard. Der er tilsyneladende større problemer på disse områder end blandt mandlige håndboldspillere, hvor det er problemerne med kompensation for indkomsttab, der især betones. Både mandlige og kvindelige håndboldspillere kendetegnes af relativ stor tilfredshed med den daglige instruktion.

I *gymnastik* er der udbredt utilfredshed med mulighederne for lægelig bistand m.m. Omvendt er gymnastik den idrætsgren, hvor tilfredsheden med adgangen til træningslejre, træningssamlinger og lignende er størst.

I *atletik* er problemerne med at få kvalificerede træningspartnere i den daglige træning tilsyneladende større end i nogen anden idrætsgren. Også adgangen til kvalificeret indenlandsk konkurrence er relativt ringe. Der er stort set ikke sådanne problemer i *bowling*. Her karakteriseres adgangen til kvalificeret instruktion i den daglige træning til gengæld som mindre god eller dårlig af en meget stor del.

Badminton og *tennis* adskiller sig kraftigt fra hinanden med hensyn til vurderingen af de indenlandske konkurrencemuligheder. Ingen badmintonspillere giver udtryk for utilfredshed på dette område, mens det tilsyneladende er et relativt stort problem i tennis. Der er kun et af spørgsmålene, hvor flere badmintonspillere end gennemsnittet af eliteidrætsudøvere er utilfredse. Det er adgangen til kvalificeret instruktion i daglig træning. Der til kommer, at utilfredsheden ligesom i de fleste andre idrætsgrene her er mest udbredt med hensyn til adgang til instruktion ud over daglig træning.

Blandt *fodboldspillerne* er utilfredsheden størst med hensyn til mulighederne for inspiration i træningen ud over den daglige træningsindsats, gennem træningslejre eller instruktion fra andre end klubtrænerne. Det eneste spørgsmål, hvor der er flere utilfredse blandt fodboldspillerne end gennemsnittet, er imidlertid med hensyn til tid til rådighed til træning.

Svømmerne hører også til de relativt mest tilfredse eliteidrætsudøvere. Det er tilsyneladende adgangen til landstræner, udenland-

ske instruktører og lignende, der her er det dominerende problem, mens der er stor tilfredshed med den daglige instruktion. Det skal tilføjes, at der blandt svømmerne er relativt mange, der ikke finder, at der er adgang til at disponere over anlæg i tilstrækkeligt omfang og til rette tid.

4.10.4. Mandlige og kvindelige udøvers vurderinger

Det er de mandlige eliteidrætsudøvere, der som helhed er mest utilfredse med deres trænings- og konkurrencebetingelser. Det er især med hensyn til kompensation for indkomsttab, der er langt flere utilfredse. Selv om mændene træner længere end kvinderne, er der også flere mandlige eliteidrætsudøvere, der er utilfredse med den tid, de har til rådighed til træning. Til gengæld er utilfredsheden større blandt kvinderne med hensyn til adgang til kvalificeret international konkurrence, og det samme er tilfældet med adgang til anlæg samt udstyr og materiel i tilstrækkeligt omfang og af rimelig standard. Fordelingen af såvel internationale opgaver som faciliteter giver således anledning til udbredt utilfredshed blandt de kvindelige eliteidrætsudøvere.

4.10.5. Vurdering af særlige problemer

Når halvdelen af eliteidrætsudøverne finder, at de ikke har tilstrækkelig *tid til træning*, hænger det for hovedparten sammen med, at der ikke er nok tid tilovers efter dagens erhvervs- eller studiearbejde. Disse problemer forstærkes af, at der ikke ydes fuld kompensation for indkomsttab ved træning og konkurrencer og af, at størstedelen af eliteidrætsudøverne har nettoudgifter som følge af idrætsaktiviteten. Mange er derfor nødt til at have fuldtidsjob.

For hovedparten af eliteidrætsudøverne medfører arbejdets/uddannelsens krav således, at det er idrætten, der forsømmes, fordi der ikke er tilstrækkelig tid tilovers til træning. I mange tilfælde modtager eliteidrætsudøverne overhovedet ingen form for *instruktion i den daglige træning*. Dette er reglen, snarere end undtagelsen i flere idrætsgrene. I

andre tilfælde opleves instruktionsbistanden utilfredsstillende som følge af, at træneren ikke er kvalificeret nok.

Det er også ret almindeligt, at danske eliteidrætsudøvere træner alene uden *træningspartnere i den daglige træning*. Især i mindre idrætsgrene er der få kvalificerede træningspartnere, ofte har de ikke tid til at træne på samme tid, og de er ofte geografisk spredt. Det er af samme årsager, at adgangen til *kvalificeret indenlandsk konkurrence* karakteriseres som mindre god, eller dårlig af en del af eliteidrætsudøverne.

Der er et meget stort udækket behov for *instruktion ud over daglig træning*. Det gælder såvel for idrætsgrene, hvor der kun er få kvalificerede danske trænere, som for idrætsgrene, hvor der ganske vist findes kvalificerede trænere, men begrænsede praktiske muligheder for at benytte dem. Der er også en stor del af eliteidrætsudøverne, der anser mulighederne for at få inspiration fra udenlandske instruktører for utilstrækkelige.

Det er ofte i forbindelse med træningslejre, *træningssamlinger* o.lign., at instruktion ud over daglig træning forefindes. Der er da også blandt eliteidrætsudøverne bred enighed om, at der er for få træningslejre m.m. Det er et af de områder, hvor elitens betingelser herhjemme adskiller sig kraftigt fra forholdene i de østeuropæiske lande. Det er ofte de enkelte specialforbunds økonomi eller mangel på planlægning, der ikke muliggør udbud af sådanne aktiviteter i tilstrækkeligt omfang, men de vanskeliggøres også af eliteidrætsudøvernes problemer med at få fri fra arbejde, af deres indkomsttab samt hensyn til familien.

I flere idrætsgrene er konkurrencen på topplan herhjemme meget beskeden, især i idrætsgrene med mange discipliner. Det er ikke muligt at opnå tilstrækkelig modstand hos konkurrenterne i den udstrækning, der overhovedet eksisterer konkurrenter.

Det er økonomiske begrænsninger i de enkelte specialforbund, der ofte er baggrunden for, at der efter mange eliteidrætsudøvers opfattelse er for få landskampe og andre muligheder for *international konkurrence*.

Adgang til anlæg er især et problem for idrætsgrene, der er afhængige af halkapaciteten. Det er især i de sene eftermiddagstimer og om aftenen på hverdage, at elitens særlige behov for ekstra haltid ofte bliver klemmt. Det indebærer, at eliten ud over ordinær træningstid, der ofte føles utilstrækkelig, er henvist til at træne i yderpunkter af dagen.

I flere idrætsgrene indebærer anskaffelse af *udstyr og materiel* af ønsket standard så store omkostninger, at man er henvist til anvendelse af faciliteter af mindre god kvalitet. I nogle idrætsgrene er disse problemer tilsyneladende løst i kraft af sportsudstyrsfirmaers interesse i at fungere som sponsorer.

Det er fortrinsvis eliteidrætsudøvere fra idrætsgrene, der stiller store fysiske krav til udøverne, der påpeger, at *lægelig bistand* ikke er til rådighed i tilstrækkeligt omfang eller for dårlig. Ofte er kun Idrætsklinikken på Rigshospitalet til rådighed. For andre er end ikke dette tilfældet af geografiske årsager. Mange finder det uheldigt, at Idrætsklinikken kun må stille en diagnose, ikke behandle, og en del fremhæver særlige behov for massage, fysioterapi og kiropraktorbehandling.

Med et stort årligt antal konkurrencedage i udlandet i mange idrætsgrene er den mangelfulde eller helt fraværende *kompensation for indkomsttab* i næsten samtlige specialforbund et stort problem for mange eliteidrætsudøvere. Det gælder især lønmodtagere med økonomiske forpligtelser. Flere studerende vurderer det også utilfredsstillende, at de ikke har mulighed for at få kompensation, da idrætsaktiviteten ofte umuliggør erhvervsarbejde til finansiering af studierne. Det er endnu sjældnere, at der ydes kompensation ved træning og ved foreningsarrangementer end i forbindelse med landskampe eller andre forbundsarrangementer.

4.11. Forholdet til specialforbundets ledelse

Eliteidrætsudøverne er i spørgeskemaet blevet bedt om at karakterisere forholdet til ledelsen af deres specialforbund. Heraf fremgår det bl.a. (se tabel 40), at ca. 1/5 ikke me-

ner, de får tilfredsstillende økonomisk støtte under hensyntagen til det pågældende specialforbunds økonomiske muligheder. En tredjedel af udøverne er tilsyneladende af den opfattelse, at direkte økonomisk støtte til eliteidrætsudøverne kunne prioriteres en smule højere, mens næsten halvdelen ikke

mener, at forbundet har mulighed for at yde bedre økonomisk støtte. Eliteidrætsudøvernes utilfredshed med de økonomiske betingelser, hvorunder de dyrker idræt, tilskrives altså kun i begrænset omfang en for lav prioritering af elitearbejdet i specialforbundene.

Tabel 40:

Eliteidrætsudøvernes karakteristik af forholdet til ledelsen af deres specialforbund¹⁾.

	Enig	Delvis enig	Uenig
	%	%	%
»Jeg får de opgaver (landskampe, rejser og lignende), som jeg anser mig for kvalificeret til«	61	26	9
»Jeg får en tilfredsstillende økonomisk støtte under hensyntagen til forbundets økonomiske muligheder	41	33	19
»Forbundet sørger for tilstrækkelig god instruktionsbistand«	24	32	38
»Forbundet sørger for de bedst mulige rammer (turneringstilrettelæggelse, udtagelser, træningsleje) for en langsigtet tilrettelæggelse af træningsindsatsen«	21	37	36
»Lederne i forbundet har tilstrækkelig god indsigt i eliteudøvernes betingelser«	23	42	28
»Jeg har tilstrækkelig indflydelse på de vilkår, jeg dyrker min idræt under« ..	27	39	27

1) Summen af procentsatserne er mindre end 100. Resten er andelen af ubesvarede.

Kritikken af ledelsens dispositioner følger i store træk det mønster, som i forrige afsnit aftegnedes i eliteidrætsudøvernes vurdering af deres trænings- og konkurrencevilkår. Andet havde vel også været overraskende, da lederne i så fald ikke havde været tillagt ansvar for de rådende forhold.

Undersøgelsen viser iøvrigt, at der er tydelig sammenhæng mellem idrætsligt niveau og eliteidrætsudøvernes holdning til ledelsen. International elite er mest kritisk indstillet, mens talentfuld ungdom er mindst kritisk. Det gør sig mest udpræget gældende i vurderingen af lederens indsigt i betingelserne for udøvelse af eliteidræt. Undtagelsen er spørgsmålet om, hvorvidt udøverne får de opgaver, som de føler sig kvalificeret til. Her er international elite den mest tilfredse kategori, mens utilfredsheden er mere udbredt i national elite.

International elite i cykling, håndbold (mænd), sejlsport og badminton (»bedste internationale elite«) har en endnu mere kritisk indstilling til ledelsen af deres specialforbund

end international elite som helhed. Der er især to punkter, hvor holdningen er langt mere kritisk. De er betydeligt mere utilfredse med den økonomiske støtte, deres forbund yder dem, idet der er langt flere der finder, at støtten kunne være højere under hensyntagen til forbundets økonomiske muligheder. Endvidere er der næsten ingen, der mener, at forbundet sørger for de bedst mulige rammer for en langsigtet tilrettelæggelse af træningsindsatsen. Til gengæld er tilfredsheden meget stor med hensyn til tildelingen af opgaver. Næsten ingen er uenige i, at de af forbundet får tildelt de opgaver, de er kvalificeret til.

4.12. Forholdet til dagspressen

Forholdet til dagspressen skal gives en kort beskrivelse, idet spørgsmålet om eliteidrætsudøvernes vurdering af avisernes sport kun indgik i OL-undersøgelsen (jfr. afsnit 4.1.). Det fremgår af tabel 41, at 2A af de danske OL-kandidater 1980 ikke mener, at dagspressen beskriver idrætskonkurrencer på til-

strækkelig indsigtfuld vis. Endnu flere mener, at dagspressen som regel eller altid giver

en urimelig beskrivelse af deres betingelser/problemer som eliteidrætsudøvere.

Tabel 41:

OL-kandidaternes vurdering af dagspressen.

	Ja, i høj grad	Ja, som regel	Nej, som regel ikke	Nej slet ikke
Beskriver dagspressen idrætskonkurrencer på tilstrækkelig indsigtfuld vis?	2	32	41	25
Giver dagspressen en rimelig beskrivelse af dine betingelser/problemer som eliteidrætsudøver?	1	29	44	26

4.13. Eliteidrætsudøvernes vurdering af deres idrætskarrieres betydning

Langt de fleste af eliteidrætsudøverne har en

meget positiv vurdering af, hvad idrætten har betydet for deres personlige udvikling, jfr. tabel 42.

Tabel 42:

Eliteidrætsudøvernes vurdering af, hvilken betydning idrætskarrieren har haft for deres personlige udvikling.

	Enig	Delvis enig	Uenig	Ved ikke/ubesvaret
»Jeg er blevet mere selvbevidst«	49	29	7	15
»Idrætten har gjort mit liv rigere«	67	26	3	4
»Jeg er blevet mere rolig og afbalanceret«	29	34	19	17
»Jeg har mistet mine tidligere venner«	14	25	54	7
»Folk vurderer mig nu klart højere«	19	28	28	24
»Min fremtid forekommer mere usikker«	5	9	78	7
»Jeg er blevet langt mere tilfreds med min tilværelse« ..	37	40	9	14

Idrætskarrieren har gjort dem mere tilfredse og selvbevidste og for nogles vedkommende mere rolige og afbalancerede, og de finder ikke, at fremtiden på grund af idrætsaktiviteten forekommer mere usikker. Dette skyldes ikke, at de føler, at der med idrætskarrie-

ren i nævneværdigt omfang følger højere prestige.

Eliteidrætsudøverne er tydeligvis klar over, at idrætskarrieren har medført omkostninger på andre områder af tilværelsen, jfr. tabel 43.

Tabel 43:

Eliteidrætsudøvernes vurdering af i hvilket omfang, de har måttet ofre noget på andre områder af tilværelsen på grund af idrætsaktiviteten¹⁾.

Med hensyn til:	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Nej, slet ikke
Økonomisk position	15	33	49
Uddannelse/studier	10	32	55
Politisk aktivitet	5	11	80
Kulturelle aktiviteter	16	44	38
Familieliv	27	47	24
Kammerater	21	50	27
Helbred	4	18	75
Sex	4	22	71
Ferie	39	32	26

1) Summen af procentsatserne for hver række er mindre end 100. Resten er andelen af ubesvarede.

Der er især mange, der mener, det er gået ud over familieliv og kammerater, og først og fremmest har man afstået fra at holde ferie i normalt omfang. Der er mindre end halvdelen, der mener, at de har måttet ofre noget med hensyn til økonomisk position og med hensyn til uddannelse/studier. For international elite er der på alle de nævnte områder betydelig større andele, der mener, at de har lidt afsavn, end gennemsnittet.

4.14. Efter karrierens afslutning

Som det turde være fremgået af det foregående, kan det være vanskeligt at forene en karriere som eliteidrætsudøver med en »normal« uddannelse eller et »normalt« arbejde. På den anden side kan idrætskarrieren være med til at sikre tilværelsen efter endt karriere, idet eliteidrætsudøveren opnår nogle helt specielle kvalifikationer, lait 28% af eliteidrætsudøverne har planer om at gøre idræt til deres fremtidige erhverv på den ene eller anden måde. Mere end halvdelen af disse tænker på mulighederne som instruktør eller idrætslærer. Der er dog også en betragtelig del, der har planer om at blive professionel idrætsudøver. De resterende fordeler sig på produktion, salg og reparation af idrætsudstyr, sportsjournalist eller andet, men udgør tilsammen kun ca. 5% af eliteidrætsudøverne.

Der er ikke store forskelle mellem international og national elite med hensyn til planer om at gøre idræt til fremtidigt erhverv. Sådanne planer forekommer oftest blandt talentfuld ungdom. Især drømmen om en professionel idrætskarriere synes udbredt i denne gruppe (14% af samtlige).

Ud over muligheden for at gøre idræt til et decideret erhverv eksisterer der en nærliggende mulighed for at blive instruktør og gennemgå en instruktøruddannelse inden for idrætten. Det er da også kun 40% af alle eliteidrætsudøverne, der oplyser, at de ikke har og heller ikke påtænker at gennemgå en sådan uddannelse. En fjerdedel har allerede eller er i gang med en uddannelse, og 31% påtænker at gå i gang senere.

4.15. Behov for forbedringer

Eliteidrætsudøvernes besvarelser viser, at der især er behov for forbedringer på områder som instruktion, centralisering af en række støttefunktioner og muligheder for at kombinere idrætsaktiviteten med arbejde/uddannelse. Sådan må det konkluderes på baggrund af de besvarelser, eliteidrætsudøverne har givet - ikke mindst i vurderingen af deres trænings- og konkurrencebetingelser.

Derudover er eliteidrætsudøverne i spørgeskemaet blevet bedt om at afkrydse de behov for forbedringer, som de har fundet mest presserende, jfr. tabel 44.

Færrest har peget på bedre lægelig bistand og medicinsk forplejning. Dette er ikke ensbetydende med, at forbedringer på dette område anses for unødvendige af de øvrige eliteidrætsudøvere. Disse 79% anser blot forbedringer på andre områder for mere presserende. Der er heller ikke så mange, der anser indførelse eller forøgelse af pengepræmier for at være blandt de mest presserende forbedringer.

Til gengæld har mere end halvdelen peget på, at forbedringer af mulighederne for at kombinere idræt og uddannelse er blandt de mest presserende. Næsten lige så mange finder det presserende med mere tid til træning.

For international elite er det i særlig grad forbedringer af mulighederne for at forene en tilværelse som eliteidrætsudøver med arbejde eller uddannelse, der anses for presserende. International elite anser bedre kompensation for indkomsttab for lige så presserende som bedre muligheder for at kombinere idræt og uddannelse og mere tid til træning. Kompensation for indkomsttab er af særlig interesse for international elite, mens det er af mere underordnet betydning for de øvrige elitekategorier.

For den talentfulde ungdom er det helt andre problemer, der trænger sig på. Det mest presserende problem er her muligheden for at kunne deltage i flere internationale konkurrencer. Flere træningslejre, træningssamlinger og lignende prioriteres også højt af denne gruppe. Det er altså især forbedringer af de rent idrætslige udfoldelsesmuligheder,

Tabel 44:

Andelen af eliteidrætsudøverne, der finder, at bestemte typer af forbedringer hører til blandt de tre mest presserende forbedringer af eliteidrætsudøvernes situation¹⁾.

	Alle	Inter- national elite	Natio- nal elite	Talent- fuld ungdom	Mænd	Kvinder
	%	%	%	%	%	%
Mere tid til træning	50	53	51	46	53	44
Bedre instruktion.	36	30	37	57	33	39
Bedre kompensation for indkomstab.	41	56	41	30	48	29
Indførelse/forøgelse af pengepræmier.	24	29	22	26	27	18
Større mulighed for deltagelse i internatio- nale konkurrencer.	45	31	44	60	43	49
Bedre forberedelse til større konkurrencer ..	29	33	28	29	26	34
Flere træningslejre/træningssamlings o.l.	43	34	43	50	40	49
Bedre lægelig bistand/medicinsk behandling	21	23	21	20	22	19
Bedre mulighed for at kombinere idræt og uddannelse.	55	59	54	55	56	54
Andet.	8	11	9	4	8	8

1) Summen er mere end 100% for alle kategorier, idet svarpersonerne har haft mulighed for at afkrydse 3 svarmuligheder på dette spørgsmål i spørgeskemaet.

der anses for presserende af denne gruppe. Mens de kvindelige eliteidrætsudøvere især finder forbedringer af de rent idrætslige udfoldelsesmuligheder (træningslejre, interna-

tionale konkurrencer m.v.) presserende, er det for mændene i højere grad de økonomiske støttemuligheder og mere tid til træning, der valgtes højt.

Kapitel 5. Idrætsniedicin

5.1. Den eksisterende idrætsmedicinske struktur

5.1.1. DIF's idrætsslægeordning

Allerede i 1922 oprettedes det første lægeværelse af DIF i København, og i de følgende år blev der oprettet lægeværelser i flere større provinsbyer, mens lokale læger andre steder stillede sig til rådighed for idrætsorganisationerne. Formålet var at få etableret jævnlige helbredsundersøgelser af idrætsudøverne, men tilslutningen hertil har været yderst ringe og primært været koncentreret om de idrætsgrene, hvor helbredsundersøgelse var obligatorisk.

I dag råder DIF over 26 lægeværelser landet over samt Idrætssklinikken på Rigshospitalet. De samlede omkostninger ved driften heraf er for 1982/83 budgetteret til 1,8 mill. kr. I de seneste år har lægeværelserne i nogen grad ændret deres funktion. Ud over helbredsundersøgelserne tager man sig nu også af diagnosticering af idrætsskader og anviser, hvilken behandling der bør gives. Idrætsslægerne har imidlertid ikke lov til selv at behandle, men må henvise til den praktiserende læge. I 1958 oprettedes Idrætssklinikken ved Rigshospitalets fysiurgiske afdeling. Klinikken opgave består i at diagnosticere idrætsskader og give råd med hensyn til behandling; men placeringen på fysiurgisk afdeling, som også rummer Laboratorium for klinisk arbejdsfysiologi, medfører en tilknytning af læger med specialviden om idrætsskader. Der er etableret et udstrakt samarbejde med ortopædisk-kirurgisk afdeling på Rigshospitalet og på Københavns Amtssygehus i Gentofte med henblik på operation af specielt knælidelser. Klinikken er åben 3 gange om ugen, og der er ansat 4 læger og 4 sekretærer, alle lønnet af DIF.

5.1.2. Specialansatte idrætsslæger

På eliteplan er det i dag i næsten alle idrætsgrene nødvendigt med lægelig bistand og vejledning. Derfor har en række specialforbund knyttet idrætsslæger til deres elite. Opgaverne for disse idrætsslæger består først og fremmest i vejledning før større konkurrencer og behandling af småskader samt at yde førstehjælp i tilfælde af skader under selve konkurrencerne. Ofte vil flere af disse opgaver dog blive foretaget af massører eller fysioterapeuter. Der kan herudover være tale om testning, trænings- og ernæringsrådgivning.

Et andet specielt område udgøres af de idrætsgrene, hvor tilstedeværelse af en læge er obligatorisk ved konkurrencer, f.eks. boksning. Idrætsslægens opgave er her at overvåge, at de fastsatte sikkerhedsforanstaltninger overholdes samt at gribe ind i tilfælde af, at idrætsudøveren udsættes for unødigt risiko.

5.2. Idrætsmedicinens placering i lægeuddannelsen

Idrætsmedicinen har ikke nogen formaliseret plads i lægeuddannelsen. Ikke desto mindre har en del lægekandidater opnået en vis berøring med emnet via professor, dr. med. Ove Bøjes forelæsninger i forbindelse med faget fysiurgi ved Københavns Universitet. Men hverken som fag i grunduddannelsen eller som speciale i lægernes videreuddannelse er man i dag sikret nogen idrætsmedicinsk fagudvikling. Forsvarets underlægeskole står dog for en vis uddannelse af værnepligtige læger, ligesom der fra efteråret 1981 er etableret kursustilbud i idrætsmedicinske emner for færdiguddannede læger arrangeret af Dansk Idræts-Medicinsk Selskab.

Med den nuværende opbygning af lægernes 6 1/2-årige grunduddannelse kan idrætsmedicin som fagområde næppe indgå i studieplanen. Men som led i praktiserende lægers, fysurgers og ortopædkirurgers videreuddannelse er idrætsmedicinen i dag så vigtigt et område, at der er behov for, at den indpasses både på det teoretiske og kliniske plan. Samtidig er der behov for en noget større specialuddannelse af de læger, der beskæftiger sig med idrætsmedicin, specielt af hensyn til konkurrence- og eliteidrætsudøvere. I tilknytning hertil kan den idrætsmedicinske forskning samtidig sikres faste institutionelle rammer.

5.3. Idrætsmedicinske opgaver

Det kan være en idrætsmedicinsk opgave gennem helbredsundersøgelser at afgøre, hvorvidt en idrætsudøver uden risiko for sit helbred kan udøve den idræt, vedkommende har valgt. Der kan være tale om dels undersøgelser af alle, som vil påbegynde idrætsudøvelse, dels om tilbagevendende undersøgelser af idrætsudøvere.

På baggrund af erfaringer indhøstet herhjemme og i udlandet, sammenholdt med omkostningerne ved helbredsundersøgelser, må det betragtes som tvivlsomt om almindelige, regelmæssige helbredsundersøgelser vil have tilstrækkelig værdi til at de bør iværksættes. Dette gælder naturligvis ikke inden for idrætsgrene, hvor undersøgelser er officielt påbudt, og det gælder heller ikke en periodisk testning af hårdt trænende eliteudøvere.

Ideelt set bør risikoen ved at dyrke idræt være minimal, men man kan ikke se bort fra, at såvel idrætsudøvere som ledere og tilskuere må acceptere, at idrætsudøveren løber en vis risiko for at komme til skade, når det drejer sig om eliteidræt. For at eliminere unødvendige risici har idrætslægerne en indlysende funktion i at medvirke til kontrol af idrætsanlæg og redskaber og oplyse om personlige sikkerheds- og beskyttelsesforanstaltninger. Endvidere er det idrætslægens opgave at gribe ind under konkurrencer i tilfælde, hvor

idrætsudøveren udsættes for en unødvendig risiko.

Der vil desuden kunne være tale om helbredsundersøgelse og vejledning af idrætsudøvere, der af en eller anden grund formodes at kunne tage skade af at dyrke idræt, eller som kun bør gøre det i begrænset omfang. Idrætslægen må derfor kunne afveje hensynet til den helbredsmæssige risiko med de værdier af personlig art, idrætten kan bibringe sine udøvere.

Ifølge gældende aftaler med Den almindelige danske Lægeforening har idrætslægerne i dag ingen behandlingsret bortset fra den helt akutte situation, hvor der er tale om indgriben ved selve skadens opståen under en idrætskonkurrence, hvor idrætslægen medvirker på normal vis. I princippet må idrætslægerne kun stille en diagnose og komme med forslag til behandling. Baggrunden er lægeforeningens ønske om at opretholde »familielægeprincippet«.

På den anden side har det længe været et ønske fra idrætsorganisationerne, at den eksisterende idrætslægeordning blev udvidet med en behandlingsret. For en eliteidrætsudøver er det ikke tilfredsstillende med en nogenlunde helbredelse med henblik på almindelig funktionsduelighed. Udøveren vil kræve 100% helbredelse på kortest mulig tid for at kunne genoptage sin idrætsudøvelse på samme niveau.

I samarbejde med trænere og instruktører vil idrætslæger med særligt kendskab til idrætsfysiologi kunne opstille de mest hensigtsmæssige og effektive træningsprogrammer. Til stadig kontrol af udviklingen i idrætsudøverens træningstilstand vil idrætslægen videre kunne medvirke til testning samt give råd og vejledning (kost, vitaminer, væske- og saltindtagelse, påklædning, opvarmning m.m.).

Med henblik på at oparbejde størst muligt kendskab til idrætsfysiologi, idrætshygiejne, udarbejdning af træningsprogrammer, massage, førstehjælp etc. vil det være naturligt om idrætslæger tilknyttes undervisningen af trænere og ledere. Dette arbejdsområde indgår allerede i idrætsorganisationernes

kursus- og oplysningsvirksomhed, men kan yderligere udvikles.

Der har gennem de sidste årtier været foretaget en del idrætsmedicinsk forskning i Danmark, ligesom en stor del af den almindelige medicinske forskning har relevans for idrætten. Men at sikre idrætsforskningens fortsatte udvikling er et spørgsmål om at stille de nødvendige midler til rådighed. På grund af det ret faste mønster i idrætsskaderne diagnosticeres vil det være muligt at udvikle mere effektive helbredelsesmetoder, ligesom forskningen kan medvirke til bedre og mere effektive træningsmetoder samt udarbejdelse af hensigtsmæssige ernæringsprogrammer (jfr. kap. 6).

5.4. Dopingkontrol!

Et særligt idrætsmedicinsk spørgsmål - og idrætsligt problem - udgør doping. Herved forstås (iflg. Nordisk samarbejdskomité for idrætsvidenskabelig forskning) »ved tilførsel af medikamenter eller ved hjælp af andre metoder at øge idrætsudøverens konkurrencedygtighed på en kunstig måde«.

Problemet har været knyttet til eliteidrætten i hele den moderne idræts historie. Men først fra midten af 60'erne har man fra idrætsorganisationernes side påbegyndt et mere systematisk arbejde på at bekæmpe problemet. Dette er sket gennem udarbejdelse af dopinglister (dvs. lister over forbudte dopingstoffer), oplysningsvirksomhed og dopingkontrol såvel i forbindelse med konkurrencer som i visse tilfælde også i forbindelse med træning.

Det er ikke muligt at få et overblik over omfanget af dopingmisbruget, idet det kun er få tilfælde, der afsløres direkte enten ved dopingkontrol eller ved dødsfald i forbindelse med misbrug af dopingstoffer. I enkelte tilfælde har idrætsudøvere efter afslutning af karrieren offentligt indrømmet misbrug.

Når doping kan have interesse for en eliteidrætsudøver, er det først og fremmest på grund af følgende to typer af virkninger ved nogle af de kendte dopingstoffer:

- 1) En reducere af træthedssensationen gennem påvirkning af centralnervesystemet og til en vis grad det sympatiske nervesystem (psykomotoriske stoffer og sympatomimetika). Dertil kan komme forskellige psykiske effekter (afslappende, beroligende, skærpande for koncentrationsevnen etc.), der kan opnås ved de omtalte samt visse andre stoffer.
- 2) En vævsopbyggende virkning (populært kaldet hormondoping), dvs. en forøgelse af muskelstyrken.

Der hersker nogen uenighed såvel om dopingstoffernes positive effekt på præstationsevnen som om omfanget af deres negative effekt på organismen. Mange forskere mener dog, at dopingstoffer kan bringe idrætsudøverens liv og helbred i en akut faresituation med risiko for kredsløbschock og/eller mental lidelse, idet de forskyder de af kroppen selv fastsatte grænser for præstationsevnen. På længere sigt menes dopingstoffer at forårsage vedvarende skader i form af psykiske forstyrrelser og organlidelser.

De fleste internationale og nationale idrætsforbund har udtrykkeligt forbudt brugen af dopingstoffer og iværksat kontrolforanstaltninger. Til supplerende af specialforbundenes kontrolvirksomhed har DIF fra 1978 nedsat et dopingudvalg med ret til at foretage dopingkontrol ved enhver konkurrence afholdt af de til DIF knyttede specialforbund og endvidere med ret til at møde op ved træning og foretage kontrol. Man har derudover iværksat forskellige oplysningskampagner fra udvalgets side. Udvalget har for øjeblikket 250.000 kr. til rådighed årligt.

Idrætsmedicinen indtager en vigtig rolle i bekæmpelsen af dopingmisbruget. For det første ved idrætslægerne medvirken i oplysning, både i den direkte kontakt med eliteidrætsudøveren og ved medvirken i forskellige oplysningskampagner. For det andet ved at medvirke ved dopingkontrol. For det tredje ved iværksættelse af yderligere forskning på området.

Et af de største problemer i forbindelse med

hormondoping har været at tilvejebringe tilstrækkelig sikre analysemetoder til afsløring af dopingmisbrug. I dag er man imidlertid i stand til med rimelig sikkerhed at kunne foretage disse dopingkontrolprøver. Men det er nødvendigt med en yderligere effektivisering af kontrolprocessen. Man er således stadig ikke i stand til at foretage afsløringer medmindre dopingstoffet er indtaget i umiddelbar forbindelse med kontroltidspunktet. Flere dopingstoffer (de anabolske steroider) er først og fremmest kendetegnet ved en langtidsvirkning og kan ikke afsløres, hvis udøveren har afholdt sig fra indtagelse i et vist tidsrum før konkurrencen. Anabolske steroider er et »kunstigt« kønshormon og kan derfor påvises, hvis det rent faktisk er til stede i organismen. Derfor har udviklingen de senere år været, at hormondoping foregår med tilførsel af det naturlige mandlige kønshormon, testosteron, og dette har yderligere kompliceret kontrolforanstaltningerne. Man er nu nødt til at lade kontrolanalyser hvile - ikke på tilstedeværelsesbestemmelser - men på kvantumsbestemmelser, hvor det er nødvendigt med en meget bred tolerancemargin i analyserne. DIF må idag sende prøverne til London for analyse og ofte vente flere måneder på resultaterne.

5.5. Omfanget af idrætsskader

Et stort antal mennesker kommer til skade ved at dyrke idræt. Uanset hvad der gøres for at forebygge idrætsskader, vil der altid være en vis risiko forbundet med idrætsudøvelse. Da idrætsskader ikke rubriceres som et selvstændigt punkt i medicinalstatistikken, er det umuligt at få nøjagtige tal om skadernes opståen, omfang og karakter. Visse undersøgelser er dog foretaget (jfr. også betænkning 709), og de baserer sig dels på skadestuematerialer, dels på opgørelser fra idrætssklinikker og dels på interviewundersøgelser af idrætsudøvere. Enkelte skal fremdrages i denne forbindelse:

Karakteristiske træk ved idrætsskader

Christian Hjorth-Sørensen og Stig Sonne-Holm¹⁾ har på grundlag af et skadestuemateriale fra Københavns Amts Sygehus i Gentofte undersøgt omfanget og karakteren af tilskadekomne idrætsudøvere, samt hvilke idrætsformer (idrætsgrene, konkurrenceniveau, kamp/træning) der forårsager de fleste skader. Kun idrætsskader sket ved organiseret idræt er medtaget i undersøgelsen. Det viste sig, at 2% af alle indkomne skader var idrætsskader, og at de hyppigste skadetyper var sår- og ledskader. Ingen af de undersøgte skader resulterede i varig invaliditet. Hvad angår fordelingen på idrætsgrene, svarede den stort set til medlemsfordelingen på specialforbund i DIF, dvs. at fodbold tegnede sig for flest skader (38%) efterfulgt af håndbold (26%) og badminton (12%). Fodboldskaderne bevirkede flere længere sygdomsperioder end skader inden for de øvrige idrætsgrene. Selv om der ikke registreredes nogen væsentlig forskel i skadernes karakter ved eliteidræt og almindelig idræt, kunne det klart konstateres, at skadehyppigheden var langt større ved idræt på eliteniveau.

Skadernes varighed

Finn Gyntelberg m.fl.²⁾ har interviewet idrætsudøvere, der deltog i konkurrenceidræt. Det viser sig her, at 61% af de adspurgte konkurrenceidrætsskadelagere havde haft en skade, som medførte pause i deres idrætsudøvelse, og at næsten 11 % havde varigt mén af deres skade. De opståede skader drejede sig for størstedelens vedkommende om skader i ben, knæ, fodled og fødder. De tegnede sig for tilsammen ca. 70% af de konstaterede skader.

Særligt om fodbold og håndbold

Uffe Jørgensen har på grundlag af interviewundersøgelser dels af mandlige divisionsspil-

1) Christian Hjorth-Sørensen og Stig Sonne-Holm: Akutte idrætsskader, Ugeskrift for Læger 1977, p. 2593-2595.

2) Finn Gyntelberg m.fl.: Idrætsskader og konditionstilstand hos en gruppe unge konkurrenceidrætsfolk, Ugeskrift for Læger 1979, p. 251-253.

lere i fodbold, dels af mandlige og kvindelige divisionsspillere i håndbold søgt at danne sig et overblik over omfanget og arten af skader i de to idrætsgrene¹. I divisionsfodbold var der 1,09 skader pr. spiller pr. år og 83% af skaderne var lokaliseret til ben og lyske. Hyppigste skader var ankelforvridninger, (23%), fibersprængninger (15%) og knæskader (16%). Ca. 13% var skadede på opgørelsestidspunktet, men langt hovedparten spillede alligevel. Næsten 1/4 af skaderne blev hverken set af en læge eller fysioterapeut. I divisionshåndbold var der 1,36 skade pr. spiller pr. sæson blandt mændene, mens hyppigheden hos kvinderne var 0,87. Hyppigste skadeart var fingerskader, fod/ankel-skader samt muskel- og seneskrader i benene. Torsten Lang-Jensen har i en 1-års-periode undersøgt alle registrerede idrætsskader ved skadestuen på Hillerød Sygehus². Af skaderne skete 60% i en idrætsforening og 22% i skolen.

Ca. halvdelen af patienterne var mellem 11 og 20 år. Fodbold og håndbold medførte det største antal skader, også set i forhold til antallet af idrætsudøvere. Over halvdelen af de skadede havde ingen sygedage. Kun ca. 5% havde mere end 5 ugers fravær, og 8% blev indlagt. 35% var i gang med deres idræt igen 14 dage efter skadens opståen, mens 12% 6 måneder efter endnu ikke var kommet i gang.

Eliteidrætsudøvernes vurdering

Endelig skal der henvises til udvalgets spørgeskemaundersøgelse af eliteidrætsudøvernes situation (jfr. afsnit 4.9.), hvoraf det fremgår, at idrætsskader er et alvorligt problem for eliteidrætsudøverne. Halvdelen af

udøverne i international elite angiver at have haft skader, som har betydet et alvorligt afbræk i deres idrætskarriere.

Samfundsmæssige omkostninger ved idrætsskader

Stig Sonne-Holm og Christian Hjorth-Sørensen¹⁾ har på baggrund af deres undersøgelse af idrætsskadernes omfang forsøgsvis foretaget nogle beregninger over samfundstab pr. idrætsskade, det private tab for idrætsudøveren pr. skade, samt Danmarks årlige samfundstab ved akutte idrætsskader. Resultatet af disse beregninger er et samlet årligt samfundstab på godt 27 mill. kr. i 1975-priser. Det gennemsnitlige samfundstab pr. skade beregnes til 2.497 kr., hvoraf sundhedsvæsenets udgifter udgjorde 38% og produktionstab 62%. De private tab beregnes i gennemsnit til 371 kr. pr. skade - størst for fodboldspillere på grund af de forholdsvis sværere skader inden for denne idrætsgren.

I 1980 ville det tilsvarende samfundsmæssige tab udgøre ca. 40 mill. kr., men dette tal er givetvis kun et minimumstal. Således indgår skader behandlet af henholdsvis de praktiserende læger og idrætssklinikkerne ikke i beregningerne, ligesom tabene ved mere kroniske sygdomme, som kan opstå efter idrætskarrieren som et resultat af denne, ikke umiddelbart kan fastsættes. På den anden side hører det også med i billedet, at den almindelige idrætsudøvelse formodentlig medvirker til en *almen forbedring i befolkningens fysiske helbredstilstand* og dermed er medvirkende til en reduktion i antallet af tabte arbejdsdage.

1) Uffe Jørgensen: Skademønstret i dansk divisionsfodbold, Ugeskrift for Læger 1981, p. 2185-2188; Skademønstret i dansk divisionshåndbold, Ugeskrift for Læger 1983, p. 690-692.

2) Torsten Lang-Jensen, Akutte idrætsskader, Ugeskrift for Læger 1982, p. 3603-3607.

1) Stig Sonne-Holm og Christian Hjorth-Sørensen: Idrætsskaders samfundsøkonomiske betydning, Ugeskrift for Læger 1977, p. 2596-2598.

Kapitel 6. Idrætsforskning

6.1. Idrættens Forskningsråd

De institutionelle rammer og de økonomiske muligheder for idrætsforskning i Danmark i dag er forholdsvis beskedne. Universitetsstillinger med forskningsforpligtelse på området eksisterer kun ved to universitetsinstitutioner, og de økonomiske støttemuligheder herudover kommer primært fra Idrættens Forskningsråd, der årligt råder over ca. 600.000 kr. til uddeling, samt - siden 1977 - fra kulturministeriet gennem tilskud til en række konkrete forskningsprojekter.

I perioden 1970 til 1982 har forskningsrådet uddelt knap 2,5 mill. kr. til i alt 196 ansøgere. Rådet har kun bevilget midler efter ansøgning og ikke taget selvstændige initiativer til iværksættelse af forskningsprojekter. Af de bevilgede midler er langt den største del anvendt på medicinsk-fysiologisk forskning, mens den samfundsvidenskabelige og humanistiske forskning kun er blevet støttet med Omkring 1/2 mill. kr. Ifølge forskningsrådets praksis kan der generelt ikke ydes midler til studerende eller direkte løn til forskere. De fleste midler er derfor anvendt til indkøb af apparatur og udstyr, databehandling og andre udgifter i forbindelse med undersøgelsers gennemførelse. Dog er et mindre beløb anvendt til rejser, udgivelse af bøger m.m. Udover tildelingen af de egentlige forskningsbevillinger har rådet etableret et samarbejde med de tilsvarende forskningsråd i de øvrige nordiske lande og har derigennem deltaget i en række emnecentrerede konferencer, ligesom rådet selv har afholdt enkelte konferencer. Rådet er sammensat af repræsentanter fra de støttende idrætsorganisationer og en række forskere fra forskellige fagområder - primært de medicinsk-fysiologiske.

6.2. Den medicinsk-fysiologiske forskning

Den idrætsfysiologiske forskning er i dag den eneste gren inden for idrætsforskningen, der er sikret institutionelle rammer med forskningsforpligtelse på universitetsniveau dels ved Gymnastikteoretisk Laboratorium, August Krogh Instituttet ved Københavns Universitet og dels ved Institut for Idræt, Odense Universitet.

Alle andre grene inden for idrætsforskningen er afhængige af enkelte forskeres interesse for idræt og de iøvrigt stærkt begrænsede økonomiske midler.

Gymnastikteoretisk Laboratorium blev oprettet i 1909 og allerede få år efter blev et professorat og et regulært laboratorium bevilget. I dag er der normeret 2 professorer og 6 lektorer samt et antal undervisningsassistenter.

Forskningens område på August Krogh Instituttet er fysiologi og kinesiologi (bevægelseslære), og specielt inden for kredsløbs og muskelfysiologiens områder er der foregået et intensivt forskningsarbejde.

Af de projekter, som Idrættens Forskningsråd har støttet i perioden 1970-1982, har de 32 tilknytning til Gymnastikteoretisk Laboratorium.

Institut for Idræt, Odense Universitet, har i sammenligning hermed en noget mindre aktivitet, hvilket dels skyldes den væsentlig kortere tradition, dels skyldes den mindre forskernormering. Instituttet råder over 4 fastansatte lærere med forskningsforpligtelse, hvoraf de 2 dog er ansat efter en anden norm end den normale og kun har 30% af tiden til forskning. Instituttets forskning er fysiologisk funderet, men har i flere tilfælde inddraget sociologiske sider. De seneste 3 år har instituttet haft tilknyttet et »gæsteprofes-

sorat« på det samfundsvidenskabelige område med henblik på en udvikling af denne forskningsdisciplin.

Endelig skal det nævnes, at *Danmarks Højskolefor Legemsøvelser*, der også leverer undervisning på universitetsniveau, ikke - på grund af mangel på bevillinger - har fastansatte lærere med forskningsforpligtelse, men kun en midlertidig særlig bevilling til to forskerstillinger på halv tid inden for idrætssociologi og -historie. Ikke desto mindre er der her foregået et fagligt og pædagogisk udviklingsarbejde.

Den idrætsmedicinske forskning (jfr. også kapitel 5) er ikke sikret faste institutionelle rammer i Danmark, men er afhængig af enkeltforskeres interesse og muligheder for at udvikle og forøge den idrætsmedicinske viden. Der har været igangsat flere projekter dels med henblik på opnåelse af viden om idrætsskadernes omfang og karakter, dels med henblik på en vurdering af forskellige idrætsgrenes risikomomenter. Idrættens Forskningsråd har i alt anvendt 260.000 kr. til disse formål i perioden 1970-1982. Men en del undersøgelser har kunnet foretages som led i den almindelige medicinske forskning og derfor uden støtte af forskningsrådet.

6.3. Den humanistiske og samfundsvidenskabelige forskning

Den humanistiske og samfundsvidenskabelige interesse for idrætten er af nyere dato. Med idrættens voksende udbredelse og betydning for samfundet kunne der i løbet af 70'erne spores en øget interesse for dette område af idrætsforskningen. Således pegede betænkning nr. 709 om idrætten og friluftslivet på behovet for en socialvidenskabelig forskning til belysning af idrættens sociale og samfundsmæssige funktioner, ligesom en efterlysning af forskning inden for disse områder har været rejst både fra politisk side som forudsætning for fastlæggelsen af en idrætspolitik og fra idrætsorganisationernes side til belysning af særlige problemer i forbindelse med deres arbejde.

Allerede i begyndelsen af 60'erne etableredes den adfærdsvidenskabelige forskning i udlandet navnlig i Vesttyskland og USA. Siden er der i de fleste vesteuropæiske lande etableret statslige forskningsinstitutter med en mere eller mindre omfattende forskningsvirksomhed til følge. I Danmark har den forskningsmæssige interesse frem til midten af 70'erne imidlertid været særdeles beskeden. Enkelte spredte initiativer har kunnet spores, men kun Socialforskningsinstitutets fritidsundersøgelser fra 1964 og 1975 har trods idrættens perifere placering i disse undersøgelser haft en vis dokumentationsværdi.

Fra anden halvdel af 70'erne har der vist sig en stadig voksende interesse for området, men udviklingen har i høj grad båret præg af manglende institutionalisering og af manglende økonomisk opbakning. Selv om kvantitative-empiriske undersøgelser har været foretaget, er der først med Ringsted-undersøgelsen (jfr. afsnit 2.2.1.) skabt resultater, der kan belyse mere sammensatte sociale mønstre på idrætsområdet.

Egentlige teoridannelser er endnu en mangelvare, og som følge heraf er bestræbelserne på nuværende tidspunkt mere rettet mod at opdage og kortlægge sociale sammenhænge. En grundforskning med kvalitativt teoretisk sigte har endnu ikke et tilstrækkeligt fundament. Men hvad angår kvantitative-empiriske undersøgelser, er der efterhånden opnået en viden, der med en rimelig præcision kan udsige noget om idrættens aldersmæssige, kønsmæssige og sociale sammensætning.

I 1976 oprettedes *Idræts Forsk* ved Gerlev Idrætshøjskole som den hidtil eneste institution, hvor der drives socialvidenskabelig idrætsforskning. Institutionen har i sin korte levetid markeret sig dels gennem sin deltagelse i bl.a. Ringsted-undersøgelsen, dels gennem kursus- og tidsskriftvirksomhed og dels gennem opbygning af et værdifuldt dokumentations- og informationscenter. En egentlig forskningsmæssig virksomhed er for alvor kommet i gang i 1979 efter bevilling fra kulturministeriet.

6 4. Anden idrætsforskning

Der eksisterer ud over den hidtil omtalte offentlige idrætsforskning en ret omfattende forskning især i form af produktudvikling, varetaget af private virksomheder - først og fremmest på facilitets- og udstyrsområdet. Der er tale om en forskning, hvis virksomhed offentligheden ikke har ret stort kendskab til, før resultaterne foreligger i form af forbedringer af udstyr eller i form af nye typer af tekniske installationer og anlæg.

Det samlede beløb anvendt til produktudvikling inden for den private sektor overstiger den offentlige idrætsforskning med meget store beløb. Alene kunststofbelægninger til tennisbaner og atletikanlæg har i de seneste år været inde i en rivende udvikling og dertil kommer gulvbelægning i haller, sko til forskellige idrætsgrene, svømmedragter, skiudstyr, udvikling af nye bådtyper etc. etc.

6.5. Forskningsopgaver af relevans for eliteidrætten

Som omtalt består dansk idrætsforskning hovedsagelig af fysiologisk og medicinsk orienterede undersøgelser. En del af resultaterne af denne forskning har relevans for eliteidrætten i forbindelse med tilrettelæggelse af træningsmetoder, testning og diagnostisering samt behandling af idrætsskader. Kun et fåtal af disse undersøgelser har imidlertid været direkte samarbejdet med eliteidrættens behov, og formidlingen af forskningsresultaterne er særdeles mangelfuld set fra eliteidrættens synsvinkel.

Mens således de fysiologiske sider af danske eliteidrætsudøveres idrætslige vilkår i et vist omfang har været genstand for forskning, har dette ikke været tilfældet for eliteidrætsudøvernes økonomiske, sociale og uddannelsesmæssige forhold. På dette område foreligger kun mere journalistisk orienterede studier. Den empiriske adfærds- og samfundsvidenskabelige idrætsforskning i Danmark har haft hovedvægten på undersøgelser af den brede befolknings idrætsaktivitet samt skoleidrætten. I det omfang problemstillinger om-

kring eliteidrætten er blevet inddraget, har der hovedsagelig været tale om overvejelser over eliteidrættens adfærdsnormer og organisatoriske ramme samt spørgsmål om eliteidrætten som underholdningsindustri.

Den enkelte eliteidrætsudøvers forhold er derimod først blevet kortlagt i forbindelse med dette udvalgs undersøgelser (jvf. kap. 4).

Eliteidrætten har selv sagt stor interesse i det idrætslige forsknings- og udviklingsarbejde i den udstrækning resultaterne heraf kan befordre en yderligere udvikling af præstationsniveauet.

Den fysiologiske-medicinske forskning har længe været direkte inddraget i elitearbejdet. Allerede i 40'erne sås de første resultater af en systematisk forskningsindsats rettet mod eliteidrætten med indførelsen af de systematiske trænings- og opvarmningsprogrammer. Siden har der - specielt i de østeuropæiske lande, men også i Vesttyskland, Frankrig og Sverige - været knyttet en snæver forbindelse mellem udviklingen af nye og bedre træningsprogrammer, løbende kontrol etc. og den fysiologiske idrætsforskning. Træningen af eliteidrætsudøvere baseres derfor i dag i en lang række lande på et snævert samarbejde mellem aktive, trænere og videnskabeligt uddannet personale. Gennem den videnskabelige forskning er man idag allerede på et tidligt tidspunkt i et barns udvikling i stand til at klarlægge dets idrætslige talenter og udviklingsmuligheder og fastlægge langsigtede træningsprogrammer herefter. For eksempel kan muskelfiberanalyser foretaget på børn fortælle, inden for hvilke idrætsgrene de pågældende børns muligheder for senere top præstationer ligger, idet sammensætningen af hurtige og udholdende fibre forbliver nogenlunde konstant gennem et individs udvikling - kun omfanget af disse fibre kan påvirkes.

Eliteidrættens interesse i den medicinske og fysiologiske idrætsforskning er først og fremmest rettet mod følgende tre områder: - forskning sigtende mod forbedring af den fysiske præstationsevne, - forskning i idræts-

skader både med henblik på forebyggelse og helbredelse, og forskning i særlige problemer f.eks. i forbindelse med doping.

Også en adfærdsvidenskabelig forskning kunne have betydelig relevans for eliten ikke mindst i forbindelse med forbedring af den fysiske præstation gennem den psykiske side af præstationsevnen, en større erkendelse af elitens sociale situation, og en forøget viden om eliteidrættens samfundsmæssige funktion.

Hvad angår forskning i faciliteter og udstyr, er det sandsynligt, at den private sektor også fremover vil investere meget store beløb i denne forskning. Det er nødvendigt, at den offentlige sektor også bidrager på dette område ved at deltage i udviklingen af anlæg og faciliteter. Der foregår allerede i dag en vis form for rådgivende og kontrollerende funktion i forbindelse med etablering af idrætsanlæg gennem det anlægsudvalg, som er oprettet i samarbejde mellem Idrættens Fællesråd og Kommunernes Landsforening.

6.6. Formidling af forskningsresultater

I forbindelse med det sidste årtis tiltagende debat om forskningens placering i samfundet er formidlingen af forskningsresultater blevet et centralt problem for næsten al forskning. Langt den overvejende del af dansk idræts trænere er ganske uvidende om eksistensen af Idrættens Forskningsråd. Af forskningsresultater opnået med støtte fra forskningsrådet er der kun tale om en særdeles begrænset mængde, der direkte når frem til gavn for den praktisk arbejdende træner. Selv blandt elitetrænere, der arbejder med nationale og internationale topudøvere er nytten af forskningsresultater såre begrænset.

Traditionelt set er forskningsprocessen yderst langstrakt før resultater foreligger i en almen tilgængelig form. Fra det øjeblik, et

projekt sættes i gang og til den almene formidling er foretaget, går der som regel flere år, da der mellemliggende er en lang række processer, enhver forsker må gennemgå (forundersøgelser, tilrettelæggelse, dataindsamling, databearbejdning, analyse, videnskabelig formidling og kontrol m.m.), og ofte er det yderst vanskeligt at finde en rimelig form for en mere populær formidling.

I en nyudviklet forskningsform som aktionsforskning er selve forskningsprocessen og formidlingen to sider af samme sag og fuldstændig integrerede dele af et projekt. I sådanne projekter etableres et snævert samarbejde mellem forskere og de berørte dele inden for idrætssystemet lige fra projektformuleringen til databearbejdning og analysearbejde.

Inden for den idrætsfysiologiske forskning vil der ofte være et behov blandt eliteidrætsudøvere og trænere for forskernes deltagelse i forberedelsesarbejdet op til større begivenheder med henblik på udarbejdelse af hensigtsmæssige træningsprogrammer og løbende kontrol med træningstilstandens udvikling. Sådanne behov vil ofte kunne kombineres med nye forsøg og tests fra forskningens side og vil samtidig sikre en mere fuldstændig udnyttelse af den eksisterende viden, der endnu ikke er formidlet i tilgængelig form. Anvendt forskning, aktionsforskning m.m. kræver en betydelig udvikling af samarbejdet mellem forskningsmiljøet og idrætten under hensyntagen til begge parter selvstændighed og suverænitet. Viljen hertil er uden tvivl til stede, men kræver i første omgang, at begge parter formulerer deres ønsker og behov over for hinanden, før et samarbejde om konkrete projekter kan påbegyndes. Den udtalte mangel på samarbejde skyldes i vid udstrækning givetvis manglende information om og erkendelse af de foreliggende muligheder.

Kapitel 7. Idrætten i massemedierne

7.1. Idrætten som underholdningsindustri

Øer har siden 40'erne og 50'erne udviklet sig en ny form for industri, underholdningsindustrien. Den producerer ikke egentlige varer i traditionel, fysisk forstand, men oplevelser. Disse oplevelser formidles gennem film, tegneserier, ugeblade, grammofonplader, kassetter, radio og TV. Selv om der ikke er tale om varer i sædvanlig forstand, er denne industri underlagt de samme betingelser og mekanismer som den egentlige industrielle produktion. Den producerer centralt, udfra særdeles professionelle kriterier og ved hjælp af en rationel produktionsteknik. Varerne forsøges udbredt til det størst mulige publikum. De forbruges af mennesker dér, hvor de rent faktisk befinder sig, og det betyder for en meget stor del af befolkningen hjemme.

Inden for denne »underholdningsindustri« spiller idrætten en stigende rolle - eller rettere den del af idrætten, der har de mange tilskueres bevågenhed. International eliteidræt tiltrækker sig den største opmærksomhed som underholdning i massemedierne. Den besidder en fascinationskraft uden sidestykke i den moderne kulturhistorie. Eksempelvis blev VM-finalen i fodbold overværet af ej. 1 mia. mennesker over hele jorden, og Sportslørdag er en af de mest setede udsendelser i dansk TV.

TV har således udviklet sig til det centrale led, når det gælder tilskueres oplevelse af idrætsbegivenheder. TV er det eneste medium, der kan formidle en sportsbegivenhed aktuelt og samtidig i billede og lyd.

For idrætten har TV's udvikling og udbredelse betydet en uhyre internationalisering af de enkelte begivenheders tilskuermuligheder, men også en tendens til koncentring af til-

skuerinteressen omkring færre begivenheder. Særlige begivenheder og bestemte personer bliver Internationalt fælleseje, og prisen på rettighederne til at formidle de pågældende begivenheder og personer bliver af betydelige dimensioner.

For tilskueridrætten betyder TV's formidlingsmuligheder, at idrætsbegivenheden kobles til økonomiske interesser beroende på dens gennemslagskraft som reklamemedium. Dels bruges idrætten til at markedsføre produkter, der er den uvedkommende, dels er der en tendens til, at særligt udstyrsforbrugende idrætter som f.eks. tennis, sejlsport og alpint skiløb, som ikke alene forudsætter omfattende forbrug af rekvisitter, men også lancerer en fritidslivsstil (beklædning og sociale vaner i det hele taget), bliver vigtige mål for markedsføring og dermed økonomisk attraktive. Begivenhedernes standardiserede præg og geografiske uafhængighed udsletter nationale særpræg og kulturelle forskelle. Forenkede fortolkninger snarere end indlevelse i stil, teknik, taktiske og strategiske overvejelser bliver formidlet af massemedierne, og resultatet bliver et standardiseret produkt, hvor placeringen på rangstigen bliver det bærende budskab.

For forbrugerne, tilskueren, bliver den enkelte tilskuerbegivenhed mere og mere imponerende bygget op, men udvalget stadig snævrere koncentreret omkring begivenhedernes salgbarhed. Der satses på bestemte idrætsgrene, herunder bestemte begivenheder, og på bestemte holdninger: hurtigere, højere og stærkere.

Massemedierne vælger udsnittet og satser som al anden massekulturindustri på den sikre fællesnævner med henblik på størst mulig afsætning.

7.2. Idrættens placering som stofområde

Omkring århundredskiftet udgjorde sportsstoffet kun omkring 3-5% af det samlede redaktionelle stof i dagblade som Politiken og Berlingske Tidende og udgjorde ikke nogen selvstændig rubrik i aviserne, men var placeret under de almindelige indenrigsnyheder. Indholdet i sportsstoffet koncentrerede sig om skildringer af stemningen blandt tilskuerne og skildringer af selve konkurrencernes forløb.

Først i 20'erne og 30'erne får sportsstoffet sin faste rubrik i de fleste dagblade, og samtidig stiger sportsstoffets andel til omkring 7-10% af det samlede redaktionelle stof. Billedstoffet begynder nu at indtage en væsentlig plads, og der sker en fremhævelse af de personer, der deltager i sportsbegivenhederne gennem beskrivelser og vurderinger af deres præstationer.

Siden er massemediernes formidling af sportsbegivenhederne undergået væsentlige forandringer. For det første er der i avisernes dækning foregået en vis opdeling eller specialisering. De såkaldte morgenaviser har siden midten af 60'erne til en vis grad måttet vige i kampen om sportsstoffet til fordel for formiddagsbladene. Sportsstoffets andel af det redaktionelle stof i formiddagsbladene udgør i dag 20-25%. For det andet er fjernsynet kommet til som den centrale formidler af sportsbegivenheder og er derved blevet en vigtig instans for udvælgelsen af det sportsstof, dagbladene skriver om. Af TV's samlede sendeflade udgjorde sportsredaktionens udsendelser 16,2% i 1982.

Fra at have udgjort små notiser blandt det øvrige stof er sportsstoffet i dagbladene vokset og er blevet et selvstændigt stofområde isoleret fra det øvrige nyhedsstof. Denne udvikling er i et vist omfang en afspejling af udviklingen i forbrugernes behov, jfr. Ringsted-undersøgelsen. Kun 24% af den voksne befolkning angiver, at de aldrig læser sportssektionerne i aviserne, og kun 14% ser kun sjældent eller aldrig sportsbegivenheder i TV. Selv om alle sociale grupperinger således nødvendigvis må være repræsenteret, er der alligevel visse markante sociale karakteristi-

ka. Der eksisterer tilsyneladende en klar overvægt af arbejdere og mindre selvstændige, mens funktionærer og større selvstændige i langt ringere udstrækning udviser interesse for sportsstoffet i massemediernes. Uddannelsesmæssigt er det derfor også primært de dårligst uddannede, der viser den største interesse for sport i massemediernes. Endelig er der en klar dominans af mænd.

7.3. Sportsjournalistikkens normer og mål

Sporten i massemediernes optræder som et isoleret univers. Ikke alene gennem den redaktionelle afsondring (selvstændige sider eller sektioner og selvstændige programmer), men også i den journalistiske bearbejdning fremstår sporten som en selvstændig verden. Massemediernes skildring af idrætsudøvere drejer sig næsten udelukkende om eliteidrætsudøvere - som regel mandlige. Som en del af den øvrige presse har sportsjournalistikken gennemgået udviklingen fra en oplysende og holdningsdannende virksomhed til en primært underholdende funktion, hvor salgseffekten er det væsentlige kriterium for behandling af stoffet.

Af samme årsag har der været en helt klar tendens henimod individualisering og idoldyrkelse. Reportager fra idrætsbegivenheder er ikke blot et referat af selve konkurrencens forløb - dette er endog ofte noget perifert eller fraværende. Hovedvægten er lagt på enkeltpersoners præstationer, hvad enten disse fremhæves for det positive eller det negative, samt journalistens vurdering eventuelt suppleret med kommentarer fra udøvere selv. Ofte ser man, hvorledes baggrundsartikler bevæger sig ind i idrætsstjernernes privatliv. Deres funktion bliver for journalister og læsere som idolars, nemlig at tjene som genstande for menneskers drømme om et spændende og engageret liv.

Sportsverdenen fremstilles som et enkelt og overskueligt univers, hvor idrættens egne normer og love er herskende. Enkle sociale værdier som disciplin, samarbejdsvilje, figh-terånd, ambitioner og evnen til at tage et nederlag fremhæves i vurderingerne af

idrætsstjerne. På tilsvarende vis understreges det ofte, at er man villig til at ofre noget, får man også i sidste ende sin belønning. På den anden side giver det sportsjournalistikken en særlig »forpligtelse« til at tilse, at disse traditionelle dyder også overholdes. Skuffer idrætsudøveren forventningerne, eller svigtes de fastsatte normer, kan den pågældende hænges ud, og journalisten sætter sig sammen med læseren til doms over udøveren.

Sportsbillederne udgør et særligt kapitel - alene af den grund, at de efterhånden sammen med overskrifterne udgør mere end halvdelen af de fleste artikler. Som en følge af den tekniske udvikling og den almindelige visuelle orientering, der opstod som et resultat af fjernsynets udvikling, har sportspresen måttet udvikle og forfine de til artiklerne hørende billeder. Sportsbillederne er ikke længere blot illustrationer til artiklerne, men fortæller en historie i sig selv.

1 takt med TV's udbredelse er der i årenes løb sket en tættere og tættere sammenknytning af idrætten og Danmarks Radio (DR). Idræt er som skabt for de moderne elektroniske billedmedier og præger i stadig højere grad TV-programfladen. Omvendt er DR direkte og indirekte med til at præge idrætten, dens discipliner, dens værdiorientering og dens omdømme.

DR's idrætsformidling er i det væsentlige Orienteret mod underholdnings funktionen, mod elitens idrætsudøvelse, mod præstationer og resultater. I DR's formålsparagraf hedder det, at »Danmarks Radio har til opgave at udsende radiofoni- og fjernsynsprogrammer, der omfatter nyhedsformidling, oplysning, underholdning og kunst, og som er bestemt for modtagelse af almenheden her i landet. Ved programlægningen skal der lægges afgørende vægt på hensynet til informations- og ytringsfriheden, og der skal i programudbuddet tilstræbes den størst mulige alsidighed«. Når DR's sportsredaktion kritiseres for ikke at leve op til dette formål, henviser redaktionen til, at den som del af aktualitetsafdelingen må overlade kulturelle, sociale og andre sider af idrætten til andre

afdelinger af DR. Den samlede programflade skal formidle både underholdning og oplysning om idrætten i dens mange udtryk og forskellige funktioner.

DR's idrætsformidling minder i øvrigt en del om pressens sportssider. Ikke bare hvad angår stofprioriteringen, indholdet, men også i præsentationen, formen, er der mange lighedspunkter. Disse lighedspunkter optræder på trods af de to medieformers vidt forskellige samfundsmæssige organisering.

De trykte medier - og det vil bl.a. sige aviserne - er privatejede og -styrede i modsætning til ætermedierne radio og TV, der er selvejende og offentligt styrede. Pressen er således underlagt almindelige markedsmekanismer om salgbarhed. DR er ikke umiddelbart i samme situation; her er der ikke tale om kommerciel produktion af varer, men om tjenesteydelser, der finansieres via licensen. For mennesker, hvis viden om og holdning til idrætten hovedsageligt er baseret på medierne, er konsekvensen et indskrænket billede af idrætten og af de muligheder, den rummer. Eliteidrætsudøverne er selv stærkt kritiske over for dagspressens beskrivelse af idrætskonkurrencer og af dens beskrivelse af deres betingelser/problemer som eliteidrætsudøvere, som det fremgår af afsnit 4.12.

7.4. Massemediernes betydning for eliteidrætten

Massemediernes omfattende interesse for idrætten bevirker, at der gennem mediernes behandling af sportsstoffet udgår en betydelig påvirkning af idrættens miljø, og mediernes interesse for idrætten er først og fremmest knyttet til eliteidrættens betydning som underholdningsfaktor.

Interessen er imidlertid gensidig. I store dele af idrætten mener man ikke at kunne undvære omtale, fordi den er forudsætningen for publikums interesse, der igen udgør en central faktor i eliteidrættens økonomiske grundlag.

Specialforbundene havde i 1982 knap 3 mill. kr. i Indtægt fra TV's transmissioner af idrætsbegivenheder, men det er oftest TV's

negative indflydelse på idrættens indtægtsmuligheder, som omtales i pressen og af ledere. Også radiotransmissioner fra igangværende idrætsbegivenheder er de seneste år blevet tillagt en dæmpende betydning for tilskuerinteressen ved danske idrætsbegivenheder.

Det spørgsmål stilles ofte, om DR yder tilstrækkelige udsendelseshonorarer ved transmission af nationale begivenheder. I visse tilfælde vil der trods TV's dækning være fulde huse, men i andre tilfælde må der kalkuleres med et tilskuertab, hvis TV transmitterer begivenhederne. Det afgørende og normalt uafklarede spørgsmål vil være vurderingen af, hvor mange tilskuere, som foretrak lænestolen foran TV fremfor stadions tilskuerpladser. Andre forhold end TV's tilstedeværelse kan spille ind - f.eks. vejret, parkeringsmuligheder, tilskuerfaciliteternes kvalitet, den konkrete begivenheds tiltrækningskraft og atter andre forhold, som ændringen i levevanerne i velfærdssamfundet har medført (bil, sommerhus, fritid).

Et andet spørgsmål vil være vurderingen af den krydseffekt, som opstår på andre idrætsbegivenheder ved TV's transmission af én bestemt begivenhed, - med andre ord vurderingen af behovet for en koordination af TV's udsendelser om sport med idrættens øvrige arrangementer.

Endelig stilles det spørgsmål ofte, om TV - under henvisning til de meget store tilskuer-skarer, som alene gennem TV har mulighed for at overvære begivenhederne - bør betale større transmissionshonorarer. TV formidler en vare af stor tiltrækningskraft og har skabt en helt ny tilskuerkategori. Problemet vil være at afgøre, om denne vare i virkeligheden bør bære en helt anden og større pris til gavn for idrætten.

På et bestemt punkt rejses der normalt ikke tvivl om TV's gunstige økonomiske effekt. TV's transmission af idrætsbegivenheder har betydet, at idrætsudøvere og stadionanlæg i særlig grad er kommet i søgelyset som annonceringsmulighed og dermed som indtægtskilde for idrætsorganisationerne og

foreningerne. Visse dele af erhvervslivet (jfr. afsnit 3.4.5.) synes at lægge stor vægt på denne mulighed, som naturligvis kun er de store omkostninger værd, når det drejer sig om idrætsudøvere, som regelmæssigt vises på skærmen - d.v.s. eliten i de mest populære idrætsgrene - eller om stadionanlæg, hvorfra store idrætsbegivenheder sendes.

Danmarks Radio og Dansk Idræts-Forbund har indgået en overenskomst, som sikrer specialforbundene visse minimumstakster ved indgåelse af kontrakt om TV-transmissioner. Aftalerne rummer en vis kontrolmulighed fra idrætsforbundets side med TV's programplacering, men det er alene TV, som bestemmer, hvad der skal vises.

Også for idrættens idealer og normer må TV's transmissioner formodes at have en ikke uvæsentlig betydning. Elitens idrætsudøvelse er underkastet særlige vilkår på grund af resultaternes betydning. Der kan derfor opstå en række handlingsmønstre, som må anses for uhensigtsmæssige eller skadelige for idrættens miljø i øvrigt.

Men i kraft af elitepræstationernes spændingsmættede og artistiske kvaliteter og i kraft af den unuancerede formidling og den massive behandling i massemedierne, risikerer forbilledet - eliteidrætten - at blive model for de mange - specielt børn og unge - selv om forudsætninger og målsætning i øvrigt er forskellige.

7.5. Træk af de kommende års udvikling

276 timers sendetid fra de olympiske lege i 1984 forventes at give en total annonceindtægt på i alt 600 mio. dollars (ca. 4 mia. danske kroner). Det er de tal, det amerikanske TV-selskab ABC regner med i planlægningen af dets dækning af vinterlegene i Sarajevo (66 timer) og af sommerlegene i Los Angeles (210 timer).

For ét minuts annoncering i den bedste sendetid under sommer-OL skal annoncører regne med at betale op imod 500.000 dollars. Disse tal illustrerer, hvor mange penge, der er involveret i TV, og samtidig hvor mange

penge, der er ved at blive involveret i den internationale sport. De fortæller tillige om en udvikling, hvor det kan blive meget svært - for ikke at sige umuligt - for offentligt ejede eller kontrollerede TV-selskaber i Europa at følge med.

Samtidig med denne udvikling for TV-selskaberne finder der i USA en udvikling sted, der måske kan sætte selv de store landsdækkende TV-stationer ud af spillet. Fordi selv de ikke længere vil have penge nok. Det er en udvikling, som præges af de tekniske fremskridt, der sker med *kabel-TV*.

I USA sker den hurtigste udvikling på det område, der hedder *betalings-TV*, hvor man betaler et abonnement på f.eks. et kabelsystem og udover det faste abonnement betaler et nærmere fastsat beløb for at se en bestemt begivenhed.

I 1982 var adskillige millioner amerikanske hjem tilsluttet betalings-TV enten med et kabelsystem eller ved modtagning fra luften via et specielt filter, der gør det umuligt for andre end abonnenterne at modtage lige netop dette system.

Såfremt rettighedshaverne - de store sportsklubber - begynder at optræde i en hidtil ukendt rolle som producenter og formidlere af kampe, vil der blive tale om temmelig omfattende indtægtsmuligheder.

Hidtil har en bremse på udbredelsen af nye former for TV-distribution været omkostningerne. Men en kombination af satellitter til at sende signalet rundt og kabelsystemer til at sende dem ud i de særligt afgrænsede områder vil blive yderligere udbygget i de kommende år.

Det kan selvfølgelig være fristende at negligere udviklingen i USA og glemme, at den kan have og formentlig får afsmittende virkning i Europa. Det er imidlertid klart, at det er de amerikanske selskabers kamp om at sikre sig attraktive sportsbegivenheder, der de sidste år har skruet prisniveauet på international sport meget højt op. De amerikanske OL-arrangørers første krav i forbindelse med legene i 1984 var af en sådan størrelsesorden, at de fleste vesteuropæiske lande måt-

te sige fra. Men forhandlingerne blev dog senere afsluttet på et rettighedsbeløb af 19,8 mill. dollars for EBU-landene.

Intet officielt er fremme, men det antydes, at det første udspil var en 80-dobling af, hvad europæiske lande betalte i Mexico 1968, og så stærkt er indtægterne ikke steget i de europæiske selskaber, der for en stor del må regne med, at deres indtægter følger med statens almindeligt accepterede stigning i pristakterne. Spørgsmålet er, om ikke de europæiske stationer er ved at blive presset økonomisk til et punkt, hvor de ikke længere har råd.

En ting er satellitter. Noget andet som nævnt kabel-TV, selv om kombinationen mellem disse to ting er effektiv i USA. Kabel-TV kan i hvert fald styres på det nationale plan, vil mange mene. Men afgrænsningen kan være svær at foretage, og spørgsmålet er, i hvor høj grad lovgivningen er justeret til den tekniske udvikling.

I den nyeste lovgivning på området i Danmark åbnes der for lokalt TV f.eks. via kabelsystemer, og motiverne til loven omtaler bl.a. gengivelsen af sportsbegivenheder, ganske vist på lokalt plan. Men hermed åbnes måske for muligheder, som på længere sigt kan underminere central distribution af begivenheder af »national« interesse.

Closed circuit, hvor et TV-signal ikke vises på TV, men i stedet på store biograflærreder, har været prøvet herhjemme i forbindelse med en tilladelse til at vise en boksekamp på denne facon.

De penge, der kom ind på denne måde, var af en sådan størrelsesorden, at Danmarks Radio ikke var i stand til at konkurrere økonomisk. Den boksekamp, som DR havde ønsket om at sende, blev i stedet forbeholdt de få tusinde, der betalte for den konkrete begivenhed.

Eksperimentet har ikke været gentaget siden, men det er ingen garanti for, at det ikke sker igen. Og måske på andre områder end professionel boksning.

Når idrætten bliver noget af en banebryder rent TV-mæssigt, skyldes det ganske enkelt de mange penge, der er involveret. Og penge-

ne hænger nøje sammen med den interesse, store sportstransmissioner afføder.

Der synes at være behov for formuleringer af retningslinier, som sikrer, at kommercielle interesser ikke kan blokere for danske TV-

seeres mulighed for at overvære begivenheder - internationale mesterskabsstævner - hvori Danmark deltager med landshold eller lignende repræsentation,

Kapitel 8. Eliteidrætten i andre lande

8.1. Forskellige modeller

Internationale sammenligninger kan være formålstjenlige som grundlag for en vurdering af den hjemlige standard. De kan være en kilde til inspiration. På den anden side kan de også være en kilde til vildledning, da andre landes forhold må ses i lyset af deres særlige historiske, kulturelle og økonomiske forudsætninger.

Med udgangspunkt i dette forbehold skal nogle mere generelle træk ved forskellige modeller for en national opbygning af eliteidrætten søges opridset. Snarere end en egentlig gennemgang af forholdene i enkelte, udvalgte lande, vil der blive opstillet en række modeller, der hver især eksisterer i forskelligt udformede varianter, men som indbyrdes rummer en række principielle forskelle. Beskrivelsen må dog nødvendigvis tage sit udgangspunkt i konkrete systemer.

Ud fra denne synsvinkel kan fem relevante modeller identificeres. Yderpoler udgør den østeuropæiske model og den amerikanske model som eksempler på henholdsvis en total Statslig styring og de frie markeds kræfters spil. Mellem disse modpoler vil der blive sondret mellem tre vesteuropæiske modeller, der hver især repræsenterer principielt forskellige former for eliteidrætsstøtte og struktur, og som hver især kan genfindes eller ses kopieret i en række lande:

- 1) den »vesttyske« model, hvor hovedvægten ligger på en privat organiseret fond,
- 2) den »franske« model, der er kendetegnet ved statens direkte engagement i og styring af eliteidrætten, og
- 3) den »svenske« model, hvor man i særlig grad har lagt vægt på at sikre eliteidrætsudøvernes sideløbende uddannelse.

Der vil i beskrivelsen blive lagt særlig vægt på de sider af systemet, der vedrører talentrekruttering, økonomi (finansiering og anvendelse), kombinationsmulighederne idræt/uddannelse, faciliteter, idrætsmedicin og -forskning samt styring.

8.2. Den østeuropæiske model

Alle østeuropæiske lande har stort set samme eliteidrætssystem, men det er i Østtyskland, det har fået sin mest systematiske udformning. Systemet er et resultat af en bevidst politisk satsning blandt andet med det formål at øge den internationale prestige og »bevise« det politiske systems værdi. Dets gennemførelse må således også ses på baggrund af statens magtposition i de pågældende lande.

Det særlige ved den østeuropæiske model er dens systematiske *talentsøgning og -udvikling*. De østeuropæiske stater var de første til at opdage værdien af en sådan indsats - målt i idrætslige resultater - og havde på grund af samfundssystemet relativt nemt ved at sætte talentrekrutteringen i system.

Eliteidrætssystemet bygger i mindre grad på foreninger end på deciderede idrætsskoler. Idrætsforeningerne varetager først og fremmest idræt for den brede befolkning og er knyttet til arbejdspladserne eller uddannelsesinstitutionerne. Dertil kommer nogle få idrætsforeninger, hvori de fleste eliteidrætsudøvere er koncentreret for at sikre deres tilknytning til det internationale system af idrætsorganisationer. Disse foreninger kan som i DDR være tilknyttet hæren eller politiet (Vorwärts og Dynamo).

Børns og unges primære engagement i idræt foregår i børnehaven og i skolen. Her intro-

duces idræt for børn, her sikres den regelmæssige idrætsudfoldelse og her opdages talenterne og underlægges den første udvikling. Undervisningen lægger stor vægt på konkurrenceelementet og har et udbygget system af præstationsbelønninger.

Et særligt element i systemet er de såkaldte Spartakiader. De er stort anlagte idrætsstævner for børn og unge med betydelig mediebevågenhed. De starter med lokale udtagelsessstævner, fortsætter over regionale stævner og afsluttes med den store nationale Spartakiade, hvor iscenesættelsen i vid udstrækning minder om de olympiske lege. Stævnerne arrangeres i Østtyskland af undervisningsministeriet, idrætsorganisationerne og ungdomsorganisationerne i fællesskab.

Idrætsundervisningens formål i skolerne er som antydnet ikke alene at give børnene kendskab til idræt og opmuntre dem til regelmæssig udfoldelse. Det er også skolens opgave at udpege og udvikle børn med særlige talenter. I første omgang tilbydes sådanne børn ekstra idrætsundervisning og træning uden for den skemalagte undervisning. Udviser de talent for og ønske om en yderligere udvikling, kan de overføres til et særligt uddannelsessystem for idrætstalenter. Disse specialskoler (ca. 25 i DDR) er kostskoler, hvor eleverne udover at skulle følge normal undervisning for alderstrinet, underlægges en intensiv træning i den idrætsgren, hvor deres evner er størst, kombineret med en fysiologisk-medicinsk kontrol.

Voksne eliteidrætsudøvere får *ansættelsesmuligheder* på særligt gunstige vilkår - ofte i hæren eller ved politiet. Gennem disse ansættelsesforhold er de sikret den nødvendige frihed til træning og konkurrencedeltagelse. Tilknytningen til de få »eliteidrætsklubber« sikrer samtidig eliteidrætsudøveren de nødvendige faciliteter, de bedst kvalificerede trænere samt den nødvendige idrætsmedicinske bistand.

En central *uddannelses- og forskningsinstitution* varetager uddannelse af trænere på et højt internationalt niveau samt fysiologisk, medicinsk, psykologisk m.m. forskning. Den bistår endvidere med tilrettelæggelse af

træningsprogrammer og fysiologisk-medicinsk testning. Forskningsmæssigt går indsatsen derfor også hovedsageligt på udvikling af træningsmetoder og forskellige former for testning af træningstilstanden. Den effektive talentsøgning og -udvikling, der er mulig i dag, er således i vid udstrækning resultatet af en forskningsmæssig indsats.

Idræt i almindelighed og eliteidræt i særdeleshed hviler overalt i Østeuropa næsten udelukkende på den statslige *økonomi*. Idrætsorganisationerne bidrager kun med det symbolske beløb, medlemmerne betaler i kontingent. Alle uddannelsesinstitutioner - herunder idrætsskolerne - og alle faciliteter bekostes og drives af staten, der også ansætter og aflønner idrætsorganisationernes administrative personale. Arbejdspladsernes, uddannelsesinstitutionernes samt hærens og politiets idrætsforeninger drives af midler til de ansattes velfærd af virksomhedernes interne budget, som i sidste instans er underlagt lovgivning og statsstyring.

8.3. Den amerikanske model

Der findes i USA to eliteidrætssystemer: Det professionelle og uddannelsesinstitutionernes. For begges vedkommende gælder det, at staten ikke indgår i systemet hverken med økonomi eller indflydelse. Kun uddannelsesinstitutionernes idrætssystem vil blive behandlet her.

Den organiserede amatøridræt hviler i USA ikke på noget foreningssystem, men næsten udelukkende på uddannelsessystemet, d.v.s. colleges og universiteter - såvel private som offentlige. Enhver uddannelsesinstitution har et hold, der deltager i lokale, regionale, statslige og/eller føderale turneringer og konkurrencer. De mest populære idrætsgrene er i denne forbindelse baseball, basketball, football (amerikansk), ishockey, svømning og atletik. Ved siden af denne eliteidræt er der på alle uddannelsesinstitutionerne mulighed for de øvrige studerende for at dyrke idræt under mere uforpligtende former.

Uddannelsessystemet har på sin vis monopol på den såkaldte amatøridræt, idet der stort

set ikke eksisterer idrætsforeninger i europæisk forstand. De nationale idrætsforbund, den olympiske komite m.m. organiserer kun hold fra uddannelsesinstitutionerne, så forudsætningerne for at dyrke organiseret konkurrenceidræt er deltagelsen på et skolehold. Dertil kommer, at etablering og drift af *idrætsfaciliteter* i USA ikke anses for at være en opgave for det offentlige, der kun står for enkelte rekreative faciliteter. De fleste idrætsfaciliteter er etableret af og i tilknytning til uddannelsesinstitutionerne eller af private, kommercielle interesser.

Uddannelsesinstitutionernes interesse i eliteidræt er blandt andet knyttet til opnåelse af prestige og til *økonomi*. I det offentlige om-dømme er en skoles status i nogen udstrækning knyttet til dens idrætslige resultater. Et stærkt skolehold kan på denne måde have betydning for tilgangen af studenter. Har et college eller et universitet et vist ry, hvad angår det idrætslige niveau, vil det også være attraktivt at få plads på dette sted, uanset hvilke studier man vælger. Det højere uddannelsessystem i USA er til en vis grad styret af udbud og efterspørgsel, og de studerende skal selv betale for uddannelsen. Samtidig tiltrækker prestigen private donatorer. Mere direkte er det forbundet med store økonomiske indtægter at deltage i de forskellige turneringer på grund af den store offentlige interesse, disse er omgærdet med. Både de store tilskuertal og dækningen i massemedierne kan bidrage til en ikke ubetydelig indtægt for uddannelsesinstitutionerne. Bortset fra fast ejendom udgør disse idrætsindtægter den største finansieringskilde for de amerikanske uddannelsesinstitutioner.

Det er på denne baggrund det særlige amerikanske system med *scholarships* for eliteidrætsudøverne skal ses. Et sådant scholarship eller stipendium tilbydes en idrætsudøver, som har vist særlige evner inden for en given idrætsgren. Modtager idrætsudøveren dette scholarship, giver det i forskelligt omfang ret til fri bolig, fri kost, gratis undervisningsmaterialer og ubegrænset adgang til faciliteterne. Til gengæld rummer det forpligtelsen til at konkurrere på skolens hold, til at

følge andre undervisningstilbud og derigennem opnå en uddannelse samt til at træne et vist antal timer dagligt efter de retningslinier, den af skolen ansatte træner måtte lægge. Stipendierne kan også uddeles som halve eller trediedels scholarships.

Alle scholarships skal fornys hvert år og tildelingen er næsten udelukkende afhængig af opnåede resultater. For så vidt er systemet styret af de fri markeds kræfter og har indbygget en tendens til koncentration. Jo højere idrætsligt niveau, der forefindes, jo bedre stipendier kan institutionen uddele på grund af økonomiske fordele, der er forbundet hermed, og jo bedre idrætsudøvere er den i stand til at tiltrække.

8.4. Den vesttyske model

Fra slutningen af 60'erne har en række lande i Vesteuropa iværksat forskelligartede initiativer med henblik på at skabe bedre vilkår for eliteidrætsudøverne. Initiativerne er ofte iværksat under indtryk af og med direkte henvisning til en tiltagende østeuropæisk - og måske i særlig grad østtysk - dominans i forskellige internationale konkurrencer. Tilskyndet af denne udvikling har man været vidne til en voksende erkendelse af samfundets og/eller statens forpligtelse over for eliteidrætten. Eliteidrætten er dermed blevet et samfundsmæssigt anliggende og ikke blot et problem for den enkelte idrætsudøver og den tilhørende idrætsorganisation.

Det første konkrete udslag af denne udvikling var dannelsen af »Stiftung Deutsche Sportshilfe« i Vesttyskland 1967. Der er her tale om en privat fond oprettet på initiativ af idrætsorganisationerne. Formålet er at give individuel støtte til eliteidrætsudøvere af de midler fonden har indsamlet gennem frivillige, private bidrag. Ordningen er siden kopieret i forskellige varianter i blandt andet Schweiz, Østrig og Storbritannien, og også Dansk Idrætselite Komite må siges at have sit forbillede i den tyske ordning.

Oprindeligt var det tanken, at *finansieringen* i første række skulle foregå via bidrag fra erhvervslivet. Et eventuelt bidrag bringer give-

ren på en såkaldt kurator-liste, der skulle kunne bringe disse personer eller virksomheder en vis PR-mæssig goodwill. Men bidragyderne har ikke ret til at benytte deres støtte i andet reklamemæssigt øjemed. Det er måske baggrunden for, at de private bidrag i realiteten kun udgør en meget lille del (5-10%) af de samlede indtægter. I 1982 finansieredes fonden for langt størstedelens vedkommende (ca. 70%) af midler hidrørende fra salg af et særligt sportsfrimærke og fra Lotto.

De samlede indtægter forventedes i 1982 at beløbe sig til ca. 13,5 mio. DM. Dette beløb er udtryk for et markant fald i forhold til de foregående år, og alt i alt har der op gennem 70'erne været tale om en stagnerende udvikling i fondens samlede indtægter. Medregnes inflationstakten i denne udvikling, er der tale om et kraftigt fald i fondens indtægter siden begyndelsen af 70'erne.

I Schweiz synes udviklingen i indtægterne frem til slutningen af 70'erne også at være konjunkturafhængige. Men fra 1977-78 har der været en klar stigning i indtægterne, der i 1981 udgjorde 2,1 mio. S.Fr. Men i Schweiz har de private bidragydere - det vil sige erhvervsvirksomhederne - også ret til at benytte fondens navn og logo i almindelig reklamевirksomhed, aktivt opmuntret og opbakket af den schweiziske Sporthilfe.

Midlerne i disse Sporthilfe-ordninger uddeles for langt størstedelens vedkommende som *individuelle tilskud*, enten som et fast grundbeløb eller som en formålsbestemt dækning af udgifter i forbindelse med idrætsudøvelsen (for eksempel studiehjælp, forsikring, støtte til materialer og rekvisitter, støtte til fremskaffelse af trænerbistand, støtte til medicinsk behandling m.m.).

Der opereres i den vesttyske ordning med følgende grupper af støttemodtagere:

- (a) international topklasse
- (b) national topklasse, kvalificeret til OL-deltagelse
- (c) national topklasse og store talenter, der synes at have muligheder for at rykke op i (a) og (b)

(d) særlige tilfælde (sociale tilfælde, overgangsløsninger, understøttelse efter endt idræts karriere m.v.)

(e) personer, der modtager støtte fra Sporthilfe på grund af tidligere tegnet forsikring.

Men ordningen omfatter ikke kun individuel støtte til *topidrætsfolk*. Der anvendes også midler til: regionale trænere, træningscentre, forsikringsordninger (dækker ulykker af enhver art for topidrætsfolkene), understøttelse af tidligere idræts folk, »Jugend trainiert für Olympia« - en slags vesttysk pendant til de østtyske Spartakiader med konkurrencer inden for en række idrætsgrene bygget op fra skole- over kreds- og »länder«-til landsplan. Det faste grundbeløb udgjorde i 1982 250 DM til eliteidrætsudøveren, og disse udbetalinger udgjorde tilsammen ca. 1/3 af fondens samlede udbetalinger, mens den formålsbestemte støtte udgjorde ca. halvdelen. De resterende midler anvendes dels til administration og dels til »Jugend trainiert für Olympia«.

Som *kriterier for tildeling af støtte* anvendes en blandingsform mellem behovsdækning og resultatpræmiering. Det sker i form af en forskellig udmåling af grund- og ernæringsbeløb, alt efter i hvilken af de ovenfor nævnte kategorier man er placeret (resultatpræmiering) kombineret med dækning af dokumenterede udgifter indenfor et maksimumsbeløb (behovsdækning). I det schweiziske system angives, at støtten udmåles individuelt ud fra sociale behov, idrætsgrenens betydning og hvilken elitekategori idrætsudøveren hører under. Det angives endvidere, at den sportsetiske holdning inddrages i vurderingen.

I den vesttyske Sporthilfe ansøger de enkelte idrætsudøvere deres pågældende specialforbund om støtte. På grundlag af indstilling fra specialforbundet er det herefter den af specialforbundsinteresser uafhængige »*vurderings-komité*«, der træffer afgørelse om støtte. Det er et væsentligt led i Sporthilfes struktur, at den finansielle støtte ikke overdrages den pågældende idrætsudøver, men

en kontaktperson (en »mentor«), der er ansvarlig over for stiftelsen. Kompensation for indkomstbortfald gives dog direkte til arbejdsgiveren. Kontaktpersonen kan være en træner, en forenings- eller forbundsleder, en arbejdsgiver eller lignende. Hver »mentor« er i gennemsnit betroet fire eliteidrætsudøveres midler. (Der støttes ca. 2000 idrætsfolk på årsbasis). Det er således også kontaktpersonen, der forestår afregningen, herunder dokumentation ved bilag i det omfang, dette kræves.

Princippet om uafhængighed af idrætsorganisationer er ligeledes tilstræbt i stiftelsens øvrige organer - kuratoriet og bestyrelsen. *Kuratoriet*, der fortrinsvis består af de private bidragsydere, har rådgivende funktioner vedrørende de store linier i stiftelsens virksomhed og vælger tillige flertallet af bestyrelsesmedlemmerne. Men det er *bestyrelsen*, der har den daglige ledelse, der først og fremmest drejer sig om fremskaffelse af finansielle midler.

Er erhvervslivets direkte økonomiske støtte til Sporthilfe således af forholdsvis begrænset betydning, ligger der en mere afgørende indsats på det indirekte plan. Det er tilsyneladende en uskreven regel, at de virksomheder, der er repræsenteret i kuratoriet, i videst mulig udstrækning skaffer ansættelse til eliteidrætsudøvere på yderst fleksible vilkår. Det vil sige under forhold, hvor det ikke skaber problemer at skulle have fri til træning og konkurrencer.

Det bør i denne sammenhæng nævnes, at det vesttyske Sporthilfe har en restriktiv holdning til idrætsudøvernes inddragelse i reklamer. De eliteidrætsudøvere, der modtager støtte, må ikke indgå individuelle sponsoraftaler eller optræde individuelt i reklamer af nogen art. Disse regler genfindes ikke i de schweiziske og østrigske ordninger, hvor man tværtimod opmuntrer eliteidrætsudøvere til at stille sig til rådighed for stiftelsens bidragsydere.

Sporthilfe har siden oprettet et datterselskab, der skal regulere/koordinere reklamen.

Det har fra starten været en klar forudsæt-

ning for de private fondes virke, at de kun har skullet beskæftige sig med de rent økonomiske sider af eliteidrætsudøvernes situation.

De aspekter, der vedrører for eksempel *talentsøgning og -udvikling*, har været uvedkommende for Sporthilfe.

Men i erkendelse af talentrekrutteringens afgørende betydning, hvis målet er at konkurrere med for eksempel Østtyskland, er en struktur forsøgt opbygget i samarbejde mellem skole- og idrætsforeninger med henblik på en systematisk talentsøgning og -udvikling. Princippet er, at talenter må søges og identificeres både i skolen og i idrætsforeningerne, og at deres videre udvikling må foregå i et samarbejde mellem disse.

Systemet, der endnu kører på forsøgsstadiet i enkelte delstater, har krævet både en omlægning af de pædagogiske principper i idrætsundervisningen, særligt uddannede lærere og en opbygning af et system, der i idrætsorganisationerne kan sikre, at talenterne inddrages i en fortsat systematisk og langsigtet udvikling. Et af midlerne i disse forsøg med talentsøgning har netop været en kopiering af Spartakiaderne med de såkaldte »Jugend trainiert für Olympia«-stævner, der som ovenfor nævnt også støttes af Sporthilfe.

8.5. Den franske model

I Frankrig har man blandt andet på grund af det saglige administrative system været i stand til at opbygge en struktur for eliteidræt, der har overtaget sider af både den østtyske og den amerikanske model. En stærkt centraliseret statsmagt har været i stand til siden begyndelsen af 60'erne at foretage en bevidst og intensiv satsning på eliteidræt. I første omgang forsøgte man gennem en kanalisering af flere økonomiske midler til idrætten at skabe bedre og flere internationale resultater. Men da dette ikke havde nogen mærkbar effekt - bortset fra i den alpine skisport - har man fra 1975 med det såkaldte Mazeaud-projekt skabt et lovkompleks, der skulle skabe bedre forhold og en ny struktur for såvel eliteidræt som skoleidræt.

Idrætten i Frankrig har en helt speciel struktur, idet staten ved en særlig lov fra 1945 be-sidder den egentlige ret til at organisere idræt og idrætsskonkurrencer. Denne ret er i en vis udstrækning delegeret ud til de enkelte specialforbund, men den øverste myndighed indehaves af et såkaldt *statssekretariat for ungdom og sport*, overfor hvilket de enkelte specialforbund også er ansvarlige. Der eksisterer derfor ikke noget centralt idrætsforbund, men dog en national olympisk komité.

Specialforbundenes opgave består først og fremmest i at organisere konkurrencer og turneringer samt udtage landshold og andre repræsentative hold. Talentudviklingen, træningsbetingelserne og lignende hører under det statslige ansvar, men løses i samarbejde med idrætsorganisationerne. Til gengæld påhviler den økonomiske byrde næsten udelukkende staten, hvis man ser bort fra den professionelle idræt.

Et centralt, *nationalt institut for sport* - oprettet som en del af Mazeaud-projektet - udgør tyngdepunktet i eliteidrætssystemet. Institutet fungerer dels som træningscenter for eliten med alle moderne faciliteter, dels som uddannelsesinstitution på højt niveau for idrætsledere og trænere og dels som forskningsinstitution på det medicinske, pædagogiske og tekniske område. Derudover kan instituttet i et vist omfang optage unge talenter på kostkoleophold med henblik på en mere langsigtet træning.

I tilknytning til instituttet eksisterer der ca. 2.000 *regionale centre*, hvis funktioner stort set er de samme, blot på et lavere og mere lokalt niveau. Det nationale institut varetager overfor disse centre en række rådgivningsfunktioner - for eksempel bistand ved tilrettelæggelse af træningsprogrammer, testning af træningstilstand, testning af talenter m.m. Endelig kan det nævnes, at der består et vist samarbejde mellem instituttet og specialforbundene med henblik på en koordination af træningsprogrammer og den af specialforbundet planlagte konkurrencetermin.

Hvor selve *talentudviklingen* og det idrætslige arbejde omkring eliten således synes at være sat i system med Mazeaud-projektet,

eksisterer der tilsyneladende ingen systematisk *talentsøgning og -rekruttering*. Den del af projektet, der vedrører skoleidrætten, har på trods af et højt ambitionsniveau kun haft ringe gennemslagskraft. Idrætten i skolen er stadig et stærkt underprioriteret område de fleste steder. De unge talenter inddrages først i systemet, når de har vist resultater.

Et af Mazeaud-projektets første skridt var oprettelsen af en *økonomisk fond* efter vesttysk forbillede. Dog er fonden ikke privat, men oprettet af staten og idrætsorganisationerne i fællesskab. Indtægterne hentes fra lotteri og en afgift på billetter i Frankrig til idrætsarrangementer. Midlerne *anvendes* på stort set samme måde som i Vesttyskland, det vil sige som individuel støtte. De udbetalte beløb kan variere fra 500 til 10.000 franc. Med tiden har man udvidet støttens omfang og karakter i retning af det amerikanske mønster. Som et forberedelsesprogram til OL 1980 vedtog Nationalforsamlingen i 1978 at afsætte en særlig bevilling, hvorefter der kunne indgås særlige *kontrakter med kandidater til de olympiske lege*. Ved indgåelse af en sådan kontrakt forpligter idrætsudøveren sig til at følge et individuelt fastlagt trænings- og konkurrenceprogram med henblik på kulmination ved OL. Til gengæld påtager staten sig alle forpligtigelser af social, økonomisk, medicinsk, uddannelsesmæssig, bolig-mæssig m.m. karakter. Den økonomiske støtte kan variere efter behov og idrætsligt niveau. Eksempelvis ville støtten til en Europa-mester, der kunne bedømmes som medaljekandidat ved OL kunne variere mellem 10.000 og 24.000 francs pr. år i 1978.

8.6. Den svenske model

Det svenske idrætssystem minder i sin struktur en del om det danske. Men i forsøget på at skabe bedre muligheder for at kombinere eliteidræt og uddannelse er der dog den væsentlige forskel, at svenskerne siden 1972 har haft en forsøgsordning med såkaldte *idrætsgymnasier* i gang. Den blev i 1982 gjort permanent.

En række ordinære gymnasier har i samar-

bejde med det pågældende specialforbund optaget en enkelt eller to idrætsgren(e) og reserveret et antal pladser til særligt talentfulde unge idrætsudøvere i denne idrætsgren. Disse talenter indstilles af specialforbundet til optagelse og skal i øvrigt opfylde de almindelige adgangskrav til gymnasiet.

Eleverne skal følge den almindelige undervisning og indgår i de ordinære klasser på nær 5 timer om ugen, der kan bortvælges efter eget valg. Disse 5 timer er til gengæld reserveret specialtræning i den pågældende idrætsgren og er timer, der komplementerer den almindelige idrætsundervisning på 3-5 timer om ugen.

Specialforbundene kan koncentrere deres bedst kvalificerede trænerkræfter ved de pågældende gymnasier, eller der kan hos lærerne ske en specialiserende videreuddannelse. I samarbejde med kommunerne er der ligeledes etableret de nødvendige faciliteter til den pågældende idrætsgren og sikret en tilstrækkelig kvalitet. Både faciliteter og trænere kan benyttes af talenterne uden for den skema-

lagte undervisning og bliver det i gennemsnit 5-10 timer om ugen. I alt bliver de pågældende talenterstimerforbrug på idræt 15-20 timer pr. uge.

I 1981 omfattede ordningen ca. 1000 elever fordelt på i alt 34 gymnasier over hele Sverige. Det er hensigten, når ordningen er fuldt udbygget, at den skal omfatte 40 gymnasier med en årlig optagelse på 600 nye elever fordelt på 25 idrætsgrene.

På længere sigt satser idrætsorganisationerne på at gøre de byer, hvor idrætsgymnasierne er placeret, til deciderede *elitecentre* for de pågældende idrætsgrene. Udover idrætsgymnasier, skal der da også være mulighed for at kombinere idrætsskæreren med forskellige former for erhvervsuddannelse. Specialforbundene vil kunne placere deres trænere på stedet, mens kommunerne vil få anledning til at satse på faciliteter til den pågældende idrætsgren. En satsning, der vil give anledning til at placere både træningslejre, kurser og internationale konkurrencer på stedet.

Kapitel 9. Centre for eliteidræt

9.1. Baggrund

Flere forhold peger i retning af et behov for, at eliteorienterede aktiviteter og servicetilbud samles geografisk på en række centre:

For det første viste undersøgelsen af eliteidrætsudøvernes vilkår, at eliteidrætsudøverne under alle omstændigheder er koncentreret i storby områder. Blandt eliteidrætsudøvere er der således en meget stor andel, der er opvokset i hovedstadsområdet eller større byer sammenlignet med befolkningen som helhed. Det kunne i denne forbindelse konkluderes, at foreningsmiljøet i (stor)byer med mange tilbud og bedre mulighed for kvalificeret instruktion virker befordrende for en eliteorienteret satsning, mens det er yderst sjældent, at idrætsudøvere, der er vokset op i mindre byer og på landet, senere når eliteniveau.

For det andet fremgik det af eliteidrætsudøvernes besvarelser i samme undersøgelse, at der er behov for at udvide elitens adgang til idrætsfaciliteter af høj kvalitet, stort behov for kvalificeret instruktion og kvalificerede træningspartnere, behov for idrætsmedicinsk service samt et udtalt ønske om bedre riiligheder for at kunne kombinere idrætskarrieren med en uddannelse. Indsatsen på disse områder er i dag spredt, tilfældig og mangelfuld.

For det tredje har flere specialforbund tilkendegivet, at der er behov for faciliteter, der først og fremmest tager sigte på eliteidræt. Sådanne faciliteter skulle anvendes til de idrætslige aktiviteter på forbundsplan, f.eks. træningssamlinger for landshold m.m., og være opbygget under hensyntagen til de særlige tekniske, kvalitative og tilskuermæssige krav, eliteidrætten stiller.

Ifør det fjerde adskiller faciliteter til eliteidræt sig i kravene til indretning og omkost-

ninger fra almindelige faciliteter. Udviklingen i teknologi, kvalitet og tilskuerfaciliteter gør det i dag umuligt for de fleste kommuner at imødekomme eliteidrættens krav til faciliteter. Der er således behov for en koordineret planlægning af udbygningen og anvendelsen af anlæg og faciliteter til eliteidræt og en omlægning af den økonomiske byrdefordeling.

På denne baggrund skal udvalget foreslå, at der tilstræbes en strukturering af udbuddet af eliteidrætsorienterede servicetilbud. Udvalget forestiller sig i princippet en tredelt struktur af centre for eliteidræt, der på forskellige niveauer vil kunne imødekomme eliteidrættens særlige krav. Strukturen vil på én gang kunne tilfredsstille en række af de behov, eliteidrætsudøverne og specialforbundene giver udtryk for, og samtidig være økonomisk realistisk og rationel.

9.2. Centerstrukturen

Strukturen består i princippet af tre typer af centre: Talentcentre, regionalcentre og hovedcentre. Det er hensigten, at det i videst mulig udstrækning skal være eksisterende faciliteter, der bliver udpeget og anvendt som centre. Langt de fleste centerfunktioner vil kunne opfyldes af allerede eksisterende anlæg. Nyskabelsen vil først og fremmest bestå i koordination og effektivisering af ressourceanvendelsen i elitearbejdet. Umiddelbart vil etablering af centre for eliteidræt kun nødvendiggøre beskedne investeringer i nye anlæg. Det vil fortrinsvis kræve investeringer i de til centrene knyttede servicetilbud.

Centeridéen skal bl.a. sikre, at de fremtidige investeringer på området kan rationaliseres og blive underlagt en overordnet planlægning. Denne planlægning bør ske i et samar-

bejde mellem de kommunale myndigheder, specialforbundene og DANTOP (en ny organisation, der foreslås oprettet med henblik på styring og koordinering af dansk eliteidrætspolitik, jfr. kapitel 11). Centraliseringen af de særligt eliteorienterede tilbud og en rationel planlægning af den fremtidige udvikling på det anlægs- og facilitetsmæssige område skulle kunne indebære besparelsesmuligheder for kommunerne på længere sigt.

9.2.1. Hovedcentre

Hovedcentrene vil udgøre kernen i strukturen. Disse centre tænkes især anvendt af international elite i forbindelse med træning og anden forberedelse på højeste niveau. Hovedcentrene vil endvidere danne udgangspunkt for en række eliteorienterede servicetilbud, være samlingspunkt for nettet af regional- og talentcentre og forum for afholdelse af internationale stævner, konkurrencer og turneringer. Det forudsættes, at elitearbejdet i specialforbundene rettes ind efter centerstrukturen.

I den daglige træning tænkes centrene især anvendt af den internationale elite. Den *geografiske koncentration af eliteidrætsudøvere* på højt niveau vil dermed blive forstærket, og eliteidrætsudøvere på internationalt niveau bør eventuelt opmuntres til at flytte til disse centre. Det vil skabe den mest rationelle udnyttelse af faciliteter og servicetilbud, der særligt er beregnet på den internationale elite. Samtidig vil det imødekomme behovet for kvalificeret instruktion og for kvalificerede træningspartnere i den daglige træning. Behovet for forbedringer på disse områder er særligt stort hos international elite. Endelig vil det lette støtte- og vejledningsfunktionerne ved siden af idrætsskarreren med hensyn til arbejde og uddannelse m.v. Centrene vil tillige kunne anvendes til træningssamlinger og forberedelse til internationale konkurrencer for landshold m.m.

Træningsfaciliteterne i hovedcentrene må være af højeste kvalitet, både hvad angår materialer, udformning og indretning. Ud-

over de særlige anlæg til specialtræning, der er begrundet i de enkelte idrætsdiscipliners særpræg, må der også forefindes faciliteter til fysisk grundtræning, samt i det omfang det er nødvendigt videoudstyr, teorilokaler m.m. Træningslejre og forberedelse til internationale konkurrencer nødvendiggør tillige indkvarteringsmuligheder og lokaliteter til afslapning og socialt samvær samt bospisningsmuligheder.

Disse faciliteter gør det også naturligt at henlægge forskellige former for *kursusvirksomhed* til hovedcentrene. Det vil således være naturligt, om uddannelse af instruktører på højeste niveau foregår her, ligesom hovedcentrene vil kunne anvendes i et internationalt udviklings- og inspirationsarbejde. Der skal være mulighed for, at udenlandske trænerkapaciteter kan bo på stedet og arbejde med vor elite/vore trænere på centrene.

I det omfang specialforbundene har ansat en landstræner eller lignende, vil hovedcentrene også udgøre et naturligt hjemsted for *landstræneren*, som således både kan tage sig af den daglige træning af den internationale elite, forestå træningssamlinger m.v. samt indgå i den til centret knyttede kursusvirksomhed. En del mindre specialforbund har ikke i dag mulighed for ansættelse af en landstræner. I disse tilfælde kan det være formålstjenligt, at der sker en »deling« af en træner, der kunne forestå bl.a. fysisk grundtræning. Dette forekommer særlig hensigtsmæssigt i de tilfælde, hvor flere idrætsgrene samles i samme hovedcenter. Derudover vil alle idrætsgrene kunne trække på de trænere og instruktører, der forudsættes finansieret af DANTOP og tilknyttet centrene som konsulenter.

Ved siden af træningsfunktionen vil hovedcentrene kunne være forum for afholdelse af *internationale konkurrencer* (landskampe, internationale mesterskaber og lignende). Der skal derfor være tilstrækkeligt med tilskuerfaciliteter (varierende fra idrætsgren til idrætsgren), ligesom det nødvendige måleudstyr og udstyr til resultatbearbejdning og -formidling må forefindes. Det er endvidere nødvendigt at der er pressefaciliteter i et vist

omfang, så store internationale stævner kan dækkes.

Derudover vil der i hovedcentrene med fordel kunne placeres en række af de *eliteorienterede servicetilbud*, der foreslås etableret/styrket fremover. Det drejer sig om:

- j idrætsmedicinsk vejledning og behandling (herunder også fysioterapi, massage og kiropraktik), eventuelt oprettelse af idrætsklinikker
- dopingkontrol
- fysiologisk og teknologisk testning
- idrætspsykologisk bistand
- j forskellige former for personlig vejledning, rådgivning og bistand (erhvervsmæssig, uddannelsesmæssig og social)

Til disse funktioner må der selvfølgelig oprettes de nødvendige faciliteter (kontorer, laboratorier m.m.).

I det omfang specialforbundene udbyder lignende servicetilbud, vil det være hensigtsmæssigt at lokalisere disse i hovedcentrene. Det er afgørende, at hovedcentrene *placeres i byer, hvor der er uddannelsesinstitutioner*, der kan tilgodese de fleste uddannelsessønsker. Hvis dette ikke er tilfældet, vil hovedcentrene næppe, som det er hensigten, kunne fungere som hjemsted for den internationale elites daglige træning. At hovedcentrene for de fleste idrætsgrenes vedkommende vil komme til at ligge i universitetsbyer, vil selvfølgelig forøge mulighederne for kontakt til forskningen omkring idrætten.

9.2.2. Regionalcentre

Regionalcentrene udgør det mellemste led i strukturen. De vil være *hjemsted for en del af den nationale elites træning og forberedelse*. De vil i et nærmere defineret samarbejde med specialforbund (evt. lokalunioner) kunne anvendes i arbejdet med f.eks. unionshold (både talenter og seniorer), fællestræning og lignende for national elite, og det systematiske regionale arbejde med særlige grupper af eliteidrætsudøvere. Regionalcentrene vil endvidere idrætsligt og økonomisk kunne koordinere arbejdet med talentcentre i området.

Træningsarbejdet på disse centre vil foregå i samarbejde mellem de til centrene knyttede - af DANTOP finansierede - idrætsfaglige konsulenter og de enkelte klubber. Den daglige træning vil blive forestået af trænere fra den enkelte klub, eventuelt trænere ansat af flere klubber i samarbejde. Derudover vil træningen dog kunne overvåges og bistås, men kun i mindre omfang forestås af en lands- eller forbundstræner eller en af DANTOP ansat træner-/instruktørkonsulent.

Træningsfaciliteterne må være af høj standard og må omfatte anlæg til specialtræning og fysisk grundtræning. Behovet for fælles-træning, træningssamlinger m.m. gør det nødvendigt med overnatningsmuligheder samt de dertil hørende samværs- og bospisningsfaciliteter.

Det vil derfor endvidere være hensigtsmæssigt at knytte den del af forbundenes og lokalunionernes *uddannelses- og kursusvirksomhed*, som har sigte på eliteidrætten, til disse regionalcentre.

Servicefunktionerne ved regionalcentrene er selvsagt heller ikke så omfattende som ved hovedcentrene, men de vil omfatte:

- idrætsmedicinsk bistand (herunder også fysioterapi og massage), eventuelt i form af en udbygning af DIF's lægeordning
- muligheder for visse mere simple former for fysiologisk testning af træningstilstanden. De mere avancerede former foretages i samarbejde med hovedcentrene
- forskellige former for personlig vejledning og bistand.

De nødvendige faciliteter til varetagelse af disse funktioner må være til stede. I visse tilfælde kan det tillige være naturligt at placere f.eks. lokalunionernes og eventuelt idræts-samvirkernes administration i tilknytning til regionalcentrene.

9.2.3. Talentcentre

Talentcentrene vil være det nederst trin i nettet af centre og udgøre en indslusningskanal til hele systemet. Centrene skal *primært sigte mod den talentfulde ungdom*, både hvad træning, vejledning og bistand angår. Klub-

berne og deres ungdomsarbejde er dansk idræts rygrad, og talenterne bør fortsat i overvejende grad have deres idrætslige opvækst og udgangspunkt i klubmiljøet. For at sikre kontakten til talenterne og for at styrke den nødvendige talentudvikling og -skoling, skal et rimeligt forgrenet net af talentcentre dog sikre, at talenter (alder afhængig af idrætsgrenen) ved faste ugentlige »centertræninger« modtager kvalificeret instruktion, træner med jævnaldrende på højt niveau, sikres et alsidigt opbyggende træningsindhold, følges af fornøden medicinsk kontrol og tilbydes forskellige former for personlig rådgivning og vejledning.

Facilitetsmæssigt kan talentcentre sammenlignes med veludstyrede klubanlæg. Centrene bør da også typisk anlægges i tilknytning til en enkelt klub. Træningsanlæggene må være veludstyrede, hvad angår mulighederne for fysisk grundtræning, ligesom der bør være mulighed for teoretisk undervisning i et vist omfang. Der skal være mulighed for forskellige former for enkle fysiologiske tests. Til varetagelse af de omtalte centerfunktioner *tilknyttes* *trænere, instruktører, fysioterapeuter og idrætslæger* på konsulentbasis. Den fundamentale træning af kondition, styrke, bevægelighed og afspænding behøver ikke nødvendigvis idrætsdisciplinspecialister, men kan varetages som fællesfunktioner af idrætslærere med supplerende uddannelse.

Dertil kommer konsulenter til *personlig rådgivning* og bistand, men det må formodes, at denne funktion har et mindre omfang end på regional- og hovedcentre, da den primære målgruppe for talentcentre er unge, der går i skole, og som bor hos forældrene.

Det må dog formodes, at den altovervejende del af de funktioner, der varetages i talentcentre, sker i *samarbejde med klubtrænere*, idet det formodes, at de enkelte foreninger vil se en fordel i at henlægge nogle af deres eliteorienterede aktiviteter til de nærliggende centre. Den generelle ramme for dette samarbejde vil kunne fastlægges af DANTOP i samarbejde med specialforbundene.

På talentcentre skal der også være mulig-

hed for, at senior-eliten har adgang til »grundtrænings-faciliteter«.

9.3. Realisering

Ovennævnte skitse kan betragtes som den generelle model for centerstrukturen. I realiteten vil der eksistere *store variationer i den konkrete udformning for de enkelte idrætsgrene* alt efter behov, størrelse, traditionsbundne forhold, brug af særlige faciliteter etc.

I de største idrætsgrene (f.eks. fodbold, håndbold og badminton) kan der tænkes opbygget 1-2 hovedcentre, 6-8 regionalcentre og ca. 30-40 talentcentre. Men i en række af de mindre og mindste idrætsgrene er der ikke basis for nær så mange, og det vil ofte ikke være muligt at etablere en tredelt struktur. I idrætsgrene som f.eks. vandski, moderne femkamp, curling og fægtning vil der næppe være basis for mere end 1 hovedcenter og 3-4 kombinerede regional- og talentcentre.

Centrene vil i væsentligt omfang skulle drives som *fællesanlæg* for en række facilitetsmæssigt beslægtede idrætsgrene. Det forekommer således naturligt at etablere hovedcenter for roning, kano og kajak og måske orientering i tilknytning til faciliteterne ved Bagsværd Sø. Endvidere vil centre for henholdsvis visse boldspil og forskellige styrkeprægede idrætsgrene kunne etableres på samme anlæg.

Der er ikke nødvendigvis tale om, at hovedcentre, regionalcentre og talentcentre er placeret adskilt. Det typiske vil være, at de anlæg og faciliteter, der anvendes af hovedcentre, samtidig vil kunne bruges som regionalcentre og talentcentre, og at regionalcentre samtidig fungerer som talentcentre.

Geografisk placering

For langt de fleste idrætsgrene vil det være naturligt og også mest hensigtsmæssigt at placere ét hovedcenter i hovedstadsområdet og ét i Århus. Naturligt, fordi disse storbyer i forvejen virker som en magnet på eliten i mange idrætsgrene, og hensigtsmæssig fordi der i disse byer i forvejen stort set eksisterer

alle uddannelsesmuligheder, hvilket må tillægges stor vægt i lokaliseringen af de forskellige centertyper. Dertil kommer muligheden for en tilknytning til de forskningsmiljøer og -faciliteter, der eksisterer i universitetsbyerne.

I visse idrætsgrene vil det dog kunne komme på tale at placere hovedcentre andre steder, fordi man med baggrund i traditionsbestemte forhold har udviklet et idrætsmiljø og faciliteter af et sådant omfang og kvalitet, at det ville være »naturstridigt« at placere hovedcentret andre steder (f.eks. gymnastik, brydning og kapgang). Men som hovedregel rhå det tilstræbes at placere centrene efter erhvervs- og uddannelsesmuligheder. Dette vil også lette mulighederne for at kombinere flere idrætsgrene i samme center. Eksempelvis ville et meget stort antal idrætsgrene kunne oprette deres hovedcentre ved henholdsvis Idrættens Hus i Brøndby og idrætscentret i Vejlbj-Risskov, Århus. Her eksisterer allerede tilstrækkelige trænings- og konkurrencefaciliteter, der er anvendelige for mange idrætsgrene. Ved at henlægge flere idrætsgrene hertil vil der kunne opnås en rationaliseringsgevinst, når udbygningen af de servicefunktioner, DANTOP og specialforbundene varetager, skal foretages.

Etapevis realisering

Selve realiseringen vil mest hensigtsmæssigt kunne ske i etaper parallelt med udbygningen af DANTOP. I første fase vil specialforbundene i samarbejde med DANTOP foretage en lokalisering af de forskellige centre. I anden fase påbegyndes etableringen af manglende faciliteter, og det til DANTOP knyttede personel vil kunne påbegynde sit konsultative virke på centrene. Den nødvendige udbygning af faciliteterne afsluttes i 3. fase; der sker en udvidelse af personalet med tilknytning til centrene, og DANTOPs funktioner på centrene udbygges.

Styringen af hovedcentre vil foretages af DANTOP, der også vil forestå den overordnede planlægning af udbygningen af regional- og talentcentre i samarbejde med specialforbund og kommunale myndigheder.

Der henvises i øvrigt til kapitel 11 vedrørende finansiering samt administration og styring af centrene og DANTOPs opgaver i denne forbindelse.

Etablering og udbygning af centrene skulle *kun i begrænset omfang stille krav om nye anlægsinvesteringer*. Tilstrækkelige trænings- og konkurrencefaciliteter eksisterer allerede i de fleste idrætsgrene til at opfylde de behov, der er knyttet til centrene. Og for en lang række idrætsgrene vil det som sagt være muligt at kombinere flere idrætsgrene i samme center.

På denne måde vil centeridéens realisering først og fremmest indebære en omstrukturering af anvendelsen og dermed en bedre udnyttelse af de eksisterende faciliteter.

Hvis centerstrukturen skal fungere efter hensigten, vil det dog over en årrække kræve investeringer i fortrinsvis apparatur og instrumenter, der næppe vil kunne finansieres uden ekstraordinære foranstaltninger. - Som det fremgår af kapitel 11., tænkes en del af DANTOPs midler anvendt til opbygning af en investeringsfond.

9.3.1. Eksempler

For at illustrere hvordan en centerstruktur kan opbygges uden urealistiske ressourcekrav og økonomiske konsekvenser, skal kort anføres nogle eksempler fra mellemstore idrætsgrene:

Roning

I roning vil centertanken således kunne udvikles i naturlig forlængelse af den igangværende udvikling. I forbindelse med Bagsværd Sø findes et anlæg med bådehal, omklædningsfaciliteter, kontor og opholdsfaciliteter. Disse anlæg er delvis finansieret af Københavns Idrætspark og delvis af Gladsaxe kommune. Her ville med en ganske lille indsats kunne indrettes et hovedcenter for roning. Dette er i et vist omfang allerede sket, da landsholdet har træningsbase her. Men også alle de københavnske klubber, som dyrker kaproning, bruger Bagsværd Sø til træningsbase. D.v.s. at man på samme sted har såvel et hovedcenter som et talentcenter, men

der mangler endnu en egentlig forbundsstyret (ansat) ledelse af centret, hvilket især er nødvendigt på træerniveau.

Der er endvidere naturlige regionale samlingspunkter omkring beskyttede farvande (bl.a. Sorø Sø, Odense Kanal, Haderslev Dam, Brabrand Sø og Viborg Sø). Disse kunne fungere som regionalcentre og talentcentre. Der foregår i et vist omfang i dag fællest træning og instruktion i tilknytning til disse samlingspunkter, organiseret af roforbundets kredsudvalg. En videreudvikling heraf kræver først og fremmest træner ekspertise. I tilknytning til de nævnte samlingspunkter findes allerede opholdsrum, bådehal og omklædningsfaciliteter. Som det fremgår af ovenstående, vil regionalcentre og talentcentre næppe kunne skilles ad inden for rosporten. Hvis det skønnes nødvendigt med oprettelse af flere talentcentre nærmere de unges hjem af hensyn til transporttid, er der muligheder for indretning af supplerende talentcentre i f.eks. Fredensborg, Maribo og Ålborg.

Gymnastik

Nogle af de væsentligste problemer for idrætsgymnastik på eliteplan beror på, at redskaberne er meget kostbare samtidig med, at de undergår løbende forbedringer. En gymnastikforening kan således næppe nå at fremskaffe et dyrt redskab, før det er forældet. Endvidere kræver træningen mange instruktører på grund af behovet for modtagning og konstante kommentarer i de meget teknisk krævende øvelser. Kun få klubber har derfor økonomi til at have idrætsgymnaster, og det er i det hele taget vanskeligt på klubplan at sikre rimelige træningsbetingelser for eliten.

En centermodel vil kunne afhjælpe nogle af disse problemer. Der kunne oprettes hovedcentre i Viborg (kvindelig idrætsgymnastik) og Nakskov (mandlig idrætsgymnastik). Ved denne placering er der taget hensyn til, hvor der i dag forefindes de bedst indrettede træningssteder og endvidere, hvor idrætsgymnastikken har nogle af sine geografiske tyngdepunkter. Der kunne endvidere placeres et

hovedcenter i Københavnsområdet af hensyn til uddannelsesmulighederne. På grund af det begrænsede antal udøvere af konkurrencegymnastik på eliteplan vil talentcentre og regionalcentre her være identiske.

Der kunne oprettes talent/regionalcentre i Odense (mænd), Nyborg (kvinder) og Århus (mænd), og Nakskov, Viborg og København kunne for både mænd og kvinder fungere som talent/regionalcentre.

De til centrene knyttede elitegymnaster kunne træne i centrene 3-4 gange om ugen à 3 timer, heraf mindst én gang i weekenden. Udover træningen i klubberne skal gymnaster træne i deres respektive klubber, dog således at den træning, der henlægges til klubberne, ikke kræver det sidste nye i redskaber.

Atletik

Der er mange, forskelligartede atletikdiscipliner, der stiller store tekniske krav til udøverne. Der er et stort udækket behov for instruktion i den daglige træning, og der er kun få hjemlige topinstruktører og kun få eliteidrætsudøvere inden for hver enkelt disciplin. Samtidig stiller atletik store facilitetsmæssige krav.

Dette gør det hensigtsmæssigt at samle eliteorienterede tilbud om instruktion, idrætsmedicinsk bistand og forskellige former for personlig rådgivning og vejledning i centre. Der er ikke basis for et større antal centre, og det vil næppe være relevant at oprette særlige talentcentre udover regionalcentre.

Regionalcentre skal danne basis for 2-4 gange ugentlig træning for regionens nationale eliteidrætsudøvere samt talentfuld ungdom. Hovedcentre skal derudover være hjemsted for den internationale elites daglige træningsaktiviteter, for weekendtræning for national elite og talentfuld ungdom fra hele landet og for træningslejre i forbindelse med ferier o.lign.

Centrene placeres under hensyntagen til idrætsudøvelsens geografiske udbredelse, traditioner for eliteorienteret arbejde og eksisterende facilitetsmæssig standard. Hovedcentre bør placeres i København og Århus, hvor der derudover er alsidige uddannelses-

og beskæftigelsesmuligheder. Placeringen af regionalcentre bør derudover tage hensyn til, at ingen eliteidrætsudøver så vidt muligt skal have transporttid til træningsstedet på mere end en time. Der kunne oprettes hovedcentre i Århus og København, og derudover talent/regionalcentre i Ålborg, Skive, Vejle, Esbjerg, Åbenrå, Odense og Næstved.

Facilitetsmæssigt bør alle centrene råde over fuldt udbygget kunststof-atletikanlæg med tilhørende rekvisitter og træningslokaler. Derudover bør hovedcentrene tillige have træningshal med kunststofbelægning til vinterbrug.

En centerstruktur kan relativt hurtigt realiseres, hvis der igangsættes en overordnet plan-

lægning og koordinering i stedet for den mere liberalistiske udgave, hvor forskellige klubber konkurrerer om at gøre deres klub til »et center«.

Desuden forudsætter det en overordnet prioritering af økonomiske midler til anlæg (kunst stof-anlæg, m.m.), således at de fuldt udbyggede anlæg placeres i centrene og øvrige atletikanlæg udbygges efter mindre ambitiøse mål. For atletikken og idrætten som helhed er de dyre kunststof-anlæg en dårlig udnyttelse af begrænsede midler. Mindre ambitiøse »standarder« for atletik-anlæg ville kunne betyde flere anlæg og dermed gavne atletikkens udbredelse som helhed.

Kapitel 10. Eliteidræt og uddannelse

10.1. Idræt i uddannelsessystemet

Idrætsgymnasier

Som det fremgår af kapitel 8, har behovet for at centralisere bestræbelserne på eliterekrutering i Sverige fået en særlig udformning, idet der er etableret gymnasier, hvor kombinationen eliteidræt og skolegang er gennemført. De fleste eliteidrætsudøvere er meget afhængige af omgivelsernes gode vilje, og mange står efter afsluttet idrætskarriere uden uddannelse som følge af satsningen på træning og konkurrence. Hvis sociale tabere skal undgås må der udspændes et uddannelsesmæssigt og socialt sikkerhedsnet under eliteidrætsudøverne og allerede gymnasieskolen stiller sådanne faglige krav, at der kun levnes begrænsede muligheder for systematisk træning på eliteniveau, hvis ikke særlige forholdsregler træffes. Eleverne på idrætsgymnasierne følger det normale undervisningsforløb bortset fra at 5 timer erstattes med specialidræt. Dvs. hver elev får 8-10 timers idræt i skoletiden, når de almindelige idrætstimer medregnes. Eleverne får en kynig træningsvejledning, og de gennemgår en relativt koncentreret træning, hvor færdighedsforbedring kun er en del af formålet. Vigtigt er det at eleverne får mulighed for både fysisk og psykisk at afprøve, om eliteidræt er noget for dem og dette vel at mærke uden at blive tabt i uddannelsessystemet. Efter gymnasietiden kan eleverne med langt større sikkerhed beslutte, om de vil satse på en eliteidrætskarriere.

I Danmark har der de seneste år i flere gymnasier været forsøg med udvidet timetal i idræt i gymnasiet, men ikke med sigte på eliteidræt. Et enkelt forslag har dog været fremsat om et sådant eliteidrætsforsøg, men uden at kunne realiseres.

Idræt i det normale gymnasieforløb

Inden for det eksisterende normale gymnasieforløb er der ikke mulighed for at bidrage til løsning af unge eliteidrætstalenter problemer med at forene idræt og uddannelse. Faget idræts timetal er de sidste 20 år blevet reduceret fra 4 til 2 ugentlige timer, hvortil kommer at lektionslængden er blevet forkortet fra 50 til 45 minutter. Fra undervisningstiden går bad og omklædning. Faget er fællesfag i alle tre gymnasieklasser. I formålet for faget lægges vægt på det almene og brede i den idrætslige udfoldelse for at motivere eleverne til fortsat fysisk aktivitet. På grund af snævre tidsrammer, undervisningsenheder med store elevtal og undertiden trange faciliteter er det en umulig og heller ikke ønskelig opgave at varetage særlige træningshensyn.

Ifølge gymnasielovens § 21 kan undervisningsministeren dog med henblik på iværksættelse af forsøgsarbejde godkende sådanne afvigelser fra reglerne, som ikke har til følge at elevernes muligheder for at gøre brug af deres skoleuddannelse som grundlag for videregående studier eller for rettigheder i anden henseende, forringes.

Idræt i ungdomsuddannelserne

Med folketingsbeslutning om ungdomsuddannelserne af 4. juni 1980 lægges der op til udvikling af forsøgsvirksomhed efter nærmere angivne principper. Af særlig interesse for faget idræt lægges der vægt på, at den enkelte uddannelse i sit indhold bør være bred og varieret for at kunne modsvare såvel samfundets skiftende uddannelsesbehov som elevernes evner og ønsker. Desuden fremhæves det almene og erhvervs- og studieforberedende sigte, ligesom der peges på tilvalgsfag som en vej til faglig fordybelse.

10.2. Behov for særordning for eliteidrætsudøvere

Som del af bestræbelserne på at udvikle eliteidrætten må en særlig ordning i forbindelse med gymnasieskolen være et rimeligt led. Det er vigtigt, at 16-årige idrætsudøvere med et ekstraordinært stort talent for idræt ikke automatisk bliver bragt i en situation, hvor de tvinges til at vælge mellem skolegang og idrætskarriere.

Ofte vil de - stærkt tilskyndet af omgivelserne - vælge at satse på idrætten, hvilket kan være en særdeles kortsigtet løsning.

Da der er flere afgørende forskelle på den danske og svenske gymnasieskole, fx illustreret ved gymnasiefrekvenser på henholdsvis 40% og 85% af en ungdomsårgang, er det ikke sandsynligt at den svenske idrætsgymnasie-model vil kunne overføres helt eller delvis til danske forhold. Det er derfor næppe sandsynligt at specialtræning, set i lyset af gymnasiets almene og studieforbere-dende sigte, i betydeligt omfang vil kunne erstatte den alsidige praktiske idræt og især den dermed forbundne teoretiske dimension.

Derimod vil de unge idrætstalenter i gymnasiet kunne få tilgodeset deres interesse for idræt gennem: - almen koordinationstræning - grundtræning - indsigt i træningslære og tekniktræning - viden om idrætspsykologi - forståelse for idrættens og idrætsudøvernes placering og funktion i samfundet.

Som supplement til den praktisk-teoretiske idrætsundervisning, som varetages af gymnasielærere, kan der tænkes forskellige prak-

tiske og skematekniske modeller, hvor der direkte i tilknytning til skoledagen tilbydes specialidrætstræning - finansieret og organiseret af DANTOP (jfr. kap. 11). Arrangementer af den type vil kunne bidrage til at lette den samlede arbejdsbyrde for unge idrætstalenter og dermed konflikten mellem eliteidræt og uddannelse.

Der er ingen tvivl om, at en sådan ordning vil kunne løses på et niveau, som tilfredsstiller gymnasieskolens kvalitative krav til uddannelsesforløbet.

Derfor skal der peges på en løsning af mere generel karakter, som bør etableres i forbindelse med uddannelsesfasen ikke alene for gymnasieelever og HF-elever, men også for elever under EFG og andre typer uddannelser. I forbindelse med hovedcentre og større regionalcentre må der etableres samarbejdsaftaler mellem uddannelsessteder og centre, således at det sikres, at eliteidrætsudøverne kan følge et relevant, alment uddannelsesforløb. Samtidig påtager centrene sig den nødvendige træningstilrettelæggelse uden for skoletiden, samt sørger for, at eliteidrætsudøverne har logi- og kostmuligheder, hvis de ikke er hjemmeboende. Uddannelsesstederne på den anden side må være rede til at imødekomme behovet for fleksibilitet i undervisningsforløbet i forbindelse med konkurrencedeltagelse, eventuel støtteundervisning som følge af længerevarende rejser samt ved eventuelt at give mulighed for valgfrihed inden for 4-5 timer om ugen til træning på centrene.

Kapitel 11. Forslag til en fremtidig eliteidrætsstruktur

11.1. Grundlæggende forudsætninger

Der er ovenfor redegjort for danske eliteidrætsudøveres økonomiske, sociale og uddannelsesmæssige forhold samt trænings- og konkurrencebetingelser under de nuværende vilkår. Desuden er eliteidrættens situation blevet beskrevet, herunder de eksisterende danske organisationer på området. Der er endvidere gjort rede for eliteidrættens forhold i andre lande. Det er på denne baggrund, at eliteidrætsudvalget hermed skal fremsætte et forslag til en fremtidig dansk eliteidrætsstruktur.

Det er *målsætningen* at fremme dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssig forsvarelig vis.

Dette søges realiseret ved, at der ud over de nuværende foranstaltninger over for eliteidrættens sker en:

- opbygning af en række servicetilbud orienteret mod eliteidrættens behov (sagkyndig kompetence inden for management, træning og instruktion, uddannelsesmæssig, social og psykologisk vejledning m.v.)
- opbygning af eliteidrætscentre (jvf. kapitel 9)
- udbygning af økonomiske støtteforanstaltninger over for den enkelte eliteidrætsudøver eller grupper af eliteidrætsudøvere
- etablering af uddannelsesmæssige og sociale støtteforanstaltninger over for den enkelte eliteidrætsudøver eller grupper af eliteidrætsudøvere
- udvikling af idrætsmedicin, idrætsforskning og forsøgsvirksomhed

Udenlandske erfaringer peger på, at opbygning af en hensigtsmæssig struktur er af overordentlig stor betydning for eliteidrættens udvikling. Uden en sådan struktur vil

økonomisk støtte til eliteidrættens ikke give større resultater. Struktur forbedringer vil givetvis i sig selv kunne bedre eliteidrættens vilkår herhjemme.

En virkelig forbedring forudsætter dog *øgede ressourcer* til eliteidrættens. En del af disse ressourcer forudsættes fremskaffet via offentlige tilskud. Det forudsættes endvidere, at idrættens selv bidrager til finansieringen, bl.a. ved at en del af eliteidrættens indtjening tilbageføres til arbejdet for eliten.

Til varetagelse af den overordnede styring af den fremtidige udvikling af eliteidrættens foreslås oprettet en *selvejende institution* med en lønnet daglig ledelse og bestyrelse samt et repræsentantskab, hvor idrættens, offentlige myndigheder m.v. er repræsenteret. Institutionen benævnes i det følgende DAN-TOP.

Det er hensigten herigennem at sikre *koordination og effektivisering* af ressourceanvendelsen inden for eliteområdet. Dette fordrer et betydeligt samarbejde mellem DANTOP og dansk idræts øvrige organisationer.

Da både idrætsorganisationer, kommuner og stat repræsenteres i den overordnede ledelse samtidig med, at en lønnet stab med særlig eliteidrætsorienteret kompetence står for den daglige ledelse og for udbudet af en række servicetilbud, må DANTOP antages at få langt større uformel autoritet og dermed opbakning end eksisterende institutioner inden for området. Udvalget finder det i denne forbindelse ønskeligt - og meget nærliggende - at de offentlige myndigheder i deres idrætspolitiske overvejelser og handlinger vil slutte op omkring DANTOP og de principper, der ligger til grund for institutionens virksomhed, og kanalisere eventuel støtte til eliteidræt gennem dette system.

Derudover kan institutionen også tænkes til-
lagt formel autoritet i varierende grad efter i
hvilket omfang, der flyttes kompetence fra
de eksisterende organisationer til DANTOP.

11.2. DANTOP - organisatorisk struktur

11.2.1. Generelle forudsætninger

Den selvejende institution - DANTOP -
foreslås tillagt følgende *opgaver*: Eliteidræts-
politisk planlægning, ressourcetildeling, ko-
ordinering af de enkelte støtteforanstaltning-
er og løsning af fælles opgaver for elite-
idrætten som helhed.

Den overordnede ledelse skal forestås af et
bredt sammensat *repræsentantskab*, der er et
forum for principiel drøftelse af eliteidræt-
tens udvikling, idet det på baggrund heraf
fastlægger generelle retningslinier for DAN-
TOPs virksomhed. Sammensætningen af re-
præsentantskabet må ske på basis af viden,
erfaring og interesse inden for området. Re-
præsentantskabet består således af repræsen-
tanter for:

- idrætsorganisationer
- eliteidrætsudøvere
- trænere og instruktører
- idrætsundervisning og -forskning
- offentlige myndigheder.

De relevante *idrætsorganisationer* er Dansk
Idræts-Forbund, Danmarks Olympiske Ko-
mité og især specialforbundene under Dansk
Idræts-Forbund. Eftersom specialforbunde-
ne forestår hovedparten af det nuværende
elitearbejde i dansk idræt, må en stor del af
pladserne i repræsentantskabet forbeholdes
specialforbundene. Dansk Idræts-Forbund
får til opgave at udarbejde en procedure til
valg af repræsentanter for specialforbundene
til repræsentantskabet.

Der eksisterer ikke for øjeblikket kanaler til
valg af repræsentanter for *aktive* og for *træ-
nere og instruktører*. Der må derfor f.eks. af
kulturministeriet efter høring af Dansk
Idræts-Forbund udarbejdes en procedure til
valg af repræsentanter for disse to grupper.
Valgproceduren må tilrettelægges med hen-

blik på at sikre en rimelig geografisk spred-
ning af repræsentanterne, og det bør sikres,
at også kvindelige eliteidrætsudøvere og
kvindelige trænere og instruktører er repræ-
senteret.

De eksisterende højere uddannelsesinstitu-
tioner inden for området udpeger medlem-
mer til repræsentantskabet som repræsentan-
ter for *idrætsundervisningen* (og -forskning-
en). *Idrætsforskningen* repræsenteres der-
udover gennem Idrættens Forskningsråd og
Dansk Idrætsmedicinsk Selskab.

Når det foreslås, at *offentlige myndigheder*
repræsenteres i repræsentantskabet, skal det
ses i sammenhæng med, at staten tænkes at
finansiere (hovedparten af) DANTOPs ak-
tiviteter samtidig med, at der lægges op til
koordinering af indsatsen med amts- og pri-
mærkommuner. Staten repræsenteres gen-
nem ministeriet for kulturelle anliggender og
undervisningsministeriet. Amtsrådsforenin-
gen og Kommunernes Landsforening repræ-
senterer kommunerne.

En af repræsentantskabets opgaver er at væl-
ge medlemmer til **bestyrelsen** og at følge be-
styrelsens arbejde. Det er bestyrelsen, der
har ansvaret for den almindelige ledelse af
DANTOPs virksomhed. I princippet træffer
bestyrelsen den endelige administrative afgø-
relse om anvendelse af de til rådighed ståen-
de midler. I praksis delegeres en lang række
afgørelser til den daglige ledelse efter nærmere
af bestyrelsen fastsatte retningslinier. Be-
styrelsen rapporterer til repræsentantskabet.
Det vil være helt afgørende, at bestyrelsen
kommer til at bestå af personer, udvalgt på
grundlag af deres personlige sagkundskab og
vilje til at gøre en betydelig indsats snarere
end som repræsentanter for organisationer
og interesser. Bestyrelsesmedlemmerne må
honoreres for deres arbejdsindsats.

Det må forventes, at bestyrelsen skal mødes
hyppigt, mens repræsentantskabet holder
møde 1-2 gange om året.

11.2.2. Repræsentantskabets opgaver og sammensætning

Der nedsættes et repræsentantskab til at føl-
ge DANTOPs virksomhed. Repræsentant-

skabet består af indtil 37 medlemmer, der vælges eller udpeges således:

- 2 medlemmer udpeges af Dansk Idræts-Forbund
- 2 medlemmer udpeges af Danmarks Olympiske Komité
- 6 medlemmer vælges af Dansk Idræts-Forbunds specialforbund
- 6 medlemmer vælges af aktive eliteidrætsudøvere
- 6 medlemmer vælges af eliteidrætstrænere og -instruktører
- 1 medlem udpeges i fællesskab af Danmarks Højskole for Legemsøvelser og August Krogh Instituttet
- 1 medlem udpeges af Institut for Legemsøvelser ved Odense Universitet
- 1 medlem udpeges af Idrættens Forskningsråd
- 1 medlem udpeges af Dansk Idrætsmedicinsk Selskab
- Indtil 4 medlemmer udpeges af ministeriet for kulturelle anliggender
- % medlemmer udpeges af undervisningsministeriet
- 2 medlemmer udpeges af Amtsrådsforeningen
- 2 medlemmer udpeges af Kommunernes Landsforening
- 1 medlem udpeges af Københavns og Frederiksberg kommuner i fællesskab.

Medlemmer af repræsentantskabet vælges eller udpeges for en periode af 4 år. Afgår et medlem inden udløbet af perioden, indtræder suppleanten for det valgte medlem eller et nyt udpeget medlem i den resterende del af perioden. Repræsentantskabet vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand. Medlemmer af repræsentantskabet kan ikke være medlem af bestyrelsen.

Repræsentantskabet har til opgave at følge DANTOPs virksomhed, vælge 5 medlemmer til bestyrelsen, fastlægge overordnede retningslinier for bestyrelsens virksomhed, tage stilling til de af bestyrelsen fremlagte budgetter, modtage beretninger og regnskaber fra bestyrelsen og forelægge disse for ministeren

for kulturelle anliggender med de bemærkninger, det ønsker at knytte hertil.

11.2.3. Bestyrelsens opgaver og sammensætning

Det foreslås, at DANTOP ledes af en bestyrelse bestående af 7 medlemmer, hvoraf 5 vælges af repræsentantskabet og 2 medlemmer udpeges af ministeren for kulturelle anliggender. Ministeren udpeger blandt medlemmerne formanden. Medlemmer af bestyrelsen vælges eller udpeges for en periode af 4 år. Umiddelbart genvalg kan kun finde sted én gang. Går et medlem af inden udløbet af perioden indtræder suppleanten for det valgte medlem eller et udpeget medlem i den resterende del af perioden. Bestyrelsesmedlemmer kan ikke være medlem af repræsentantskabet.

Bestyrelsen har den almindelige ledelse af DANTOPs virksomhed, fordeler de til rådighed værende midler på de formål, der er anført i formålsparagraffen, og efter de retningslinier, der fastlægges af repræsentantskabet, og træffer den endelige administrative afgørelse om midlernes anvendelse. Bestyrelsen fremlægger budgettet for repræsentantskabet og aflægger årligt regnskab for DANTOPs virksomhed.

Bestyrelsen ansætter en daglig ledelse for DANTOP.

11.3. DANTOP - konkrete opgaver

I det følgende er det opregnet, hvilke konkrete opgaver der foreslås henlagt til DANTOP i den fuldt udbyggede form. Det vil af afsnit **11.7.** fremgå, hvorledes udvalget forestiller sig, dette vil kunne realiseres etapevis. DANTOPs konkrete opgaver kan opdeles i nedenstående hovedposter:

- Eliteidrætspolitisk planlægning.
- Økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere.
- Uddannelsesmæssige, arbejdsmæssige og sociale støtteforanstaltninger.
- Udvikling af træning og instruktion.
- Forbedring af idrætsanlæg og faciliteter.
- Idrætsmedicin og idrætsforskning.

- Varetagelse/koordinering af fællesopgaver for idrætsorganisationerne, international udveksling af viden m.m.
- Rådgivning og vejledning.
- DANTOP-PRODUKTION.

Det skal understreges, at det daglige arbejde med udvikling af eliten (rekruttering, instruktion, trænings- og konkurrencetilrettelse) fortsat vil være et anliggende, der hovedsagelig påhviler idrættens egne organisationer (specialforbund og foreninger). DANTOP bidrager med servicetilbud, samlet i eliteidrætscentre, i form af idrætsfaglig kompetence m.m., som idrætsudøvere, foreninger og specialforbund vil kunne trække på. Derudover vil DANTOP søge at forbedre rammerne for det daglige arbejde via støtteforanstaltninger over for den enkelte eliteidrætsudøver, at varetage/koordinere en række fællesopgaver for idrætsorganisationerne samt at fremme idrætsmedicin og -forskning og anvendelse heraf i det daglige arbejde med udvikling af eliten. DANTOP vil endvidere søge at skabe de bedst mulige materielle forudsætninger for elitearbejdet i form af udvikling og geografisk koncentration af anlæg og faciliteter.

11.3.1. Eliteidrætspolitisk planlægning

Som overordnet organ er det en naturlig del af DANTOPs opgaver at koordinere initiativer med henblik på fremme af en internationalt konkurrencedygtig dansk eliteidræt på længere sigt. Derudover er det også DANTOPs opgave at følge og fremlægge synspunkter på udvikling af eliteidrætten ud fra målsætningen om at fremme denne i en social og samfundsmæssig forsvarlig retning.

11.3.2. Økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere

Danmarks Olympiske Komité (DOK) og Dansk Idrætselite Komité (Team Danmark) yder i dag økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere. Støtten er beregnet til dækning af udgifter i forbindelse med idrætsaktiviteten, kørsel til og fra træning, træningsrekvisitter, studieophold i udlandet, deltagelse i konkur-

rencia i udlandet, aflønning af udenlandske trænere etc.

Undersøgelsen af eliteidrætsudøvernes vilkår viser, at der er stort behov for (bedre) kompensation for indkomsttab i forbindelse med træning og konkurrencer, og endvidere at en del af eliteidrætsudøverne anser mere tid til træning for at være blandt de mest presserende former for forbedringer af deres vilkår. Dette tyder på, at der ud over støtteforanstaltninger, som er beregnet på at dække omkostninger, er behov for økonomisk støtte med henblik på at muliggøre reduktion af eliteidrætsudøvernes erhvervsarbejde, så de kan få mere tid til træning uden betydelige økonomiske omkostninger.

Det foreslås at samle støttefunktionerne ved at overføre kompetence og midler fra DOK og Team Danmark til DANTOP, hvilket muliggør bedre koordinering og effektivisering af støtten. Samtidig vil tilførsel af midler til DANTOP ud over det, der i dag tilfalder eliteidrætten, indebære bedre muligheder for at yde støtte i nødvendigt omfang.

En del af den økonomiske støtte vil blive ydet til specifikke formål. Derudover vil støtten i nogle tilfælde blive givet i form af stipendier, der tildeles efter individuelle kvalitets- og behovskriterier og derfor være af forskellig størrelse.

Udvælgelsen af de støtteberettigede idrætsfolk sker ved, at DANTOPs administration efter samarbejde med specialforbundene udarbejder forslag til bestyrelsen.

11.3.3. Uddannelsesmæssige foranstaltninger for eliteidrætsudøvere

Det fremgår af undersøgelsen af eliteidrætsudøvernes vilkår, at en meget stor del af eliteidrætsudøverne er under uddannelse, og at disse i betydeligt omfang har problemer med eksamenstidspunkter, mødetider, kursusstarter etc., og at en stor andel må forlænge og en del endog afbryde deres uddannelse som følge af idrætsaktiviteten. Derfor er det væsentligt at der træffes foranstaltninger til at forbedre mulighederne for at forene aktiviteten som eliteidrætsudøver med en uddannelse.

Der kan forventes en række koordineringsproblemer i denne forbindelse. Derfor foreslås nedsat et særligt udvalg med repræsentanter for DANTOP, de relevante ministerier og de kommunale organisationer til at varetage den overordnede styring af de uddannelsesmæssige foranstaltninger for eliteidrætsudøvere.

Det har i denne forbindelse været overvejet om der burde oprettes *idrætsgymnasier* efter svensk mønster for at sikre, at eliteidrætsudøvere i gymnasiealderen får muligheder for intensiv træning med kvalificerede træningspartnere og instruktionsmæssig bistand af høj kvalitet sideløbende med skolegangen. Udvalget finder som nævnt i kapitel 10, at dette i vidt omfang vil kunne opnås ved, at eliteidrætsudøvere får muligheder for at gå på et almindeligt gymnasium i nærheden af et hoved- eller regionalcenter, hvis de måtte ønske det.

Hvis der derudover oprettes egentlige idrætsgymnasier med særlig tilrettelæggelse af undervisningsaktiviteter af hensyn til eliteidrætsudøverne, må det under alle omstændigheder forudsættes, at eleverne opfylder lovgivningens nuværende betingelser for at blive optaget på et gymnasium, og at uddannelsen har et alment idrætsligt indhold.

Det er imidlertid væsentligt, at der ikke kun etableres muligheder for en bestemt del af de 16-19 årige. Idrætsgymnasier må ses som 1bd i en samlet struktur, der udover at omfatte en større aldersmæssig spredning også omfatter flere forskellige typer af uddannelser.

Det er endvidere under alle omstændigheder Utænkeligt, at alle eliteidrætsudøvere i de pågældende aldersgrupper tilknyttes idrætsgymnasier. F.eks. er der formodentlig mange, der ikke ønsker at flytte til den del af landet, hvor der findes et idrætsgymnasium for den pågældende idrætsgren. Derfor må der etableres særlige ordninger i forbindelse med gymnasiet og EFG. Der må således åbnes op for studieforløb, der er forenelige med idrætsudøvelsens særlige tidsmæssige krav, udsættelse af eksaminer og kursustermener, tillem্পning af mødepligten etc.

Det samme er næppe relevant for *folkeskolen*. Af undersøgelsen af eliteidrætsudøvernes vilkår fremgår det nemlig, at der kun for få af de eliteidrætsudøvere, der endnu går i folkeskolen, er problemer med at forene idræt og uddannelse. Udvalget finder ikke, at der er baggrund for særordninger i folkeskolen, dels fordi folkeskoleuddannelsen må anses for et nødvendigt fælles uddannelsesminimum, dels fordi problemerne allerede i dag løses fleksibelt inden for gældende regler.

Der må derimod etableres særlige ordninger i forbindelse med *videregående uddannelse*. Ud over muligheder for udsættelse af eksamenstidspunkter og lignende vil der være behov for et supplement til de eksisterende regler for uddannelsesstøtte. Eliteidrætsudøvere må sikres mulighed for uddannelsesstøtte, selv om de overskrider normeret studietid. DANTOP må inden for sine sædvanlige aktiviteter kunne yde en SU-lignende støtte for de perioder, som studietiden forlænges på grund af eliteidrætsudøvelsen.

Det må endvidere overvejes at give eliteidrætsudøvere særlige muligheder ved optagelse på uddannelsesinstitutioner. I erkendelse af at det er vanskeligt at have normalt erhvervsarbejde som eliteidrætsudøver, og at idrætsaktiviteten på eliteplan ofte indebærer erfaringer, der i lighed med erhvervsarbejde virker alment modnende, kunne man eksempelvis lade eliteidræt være pointgivende i lighed med erhvervsarbejde som led i optagelsesproceduren.

Af særlig relevans for eliteidrætsudøvere skal endelig nævnes særlige uddannelsesstilbud i form af erhvervskvalificerende *instruktøruddannelser*.

Ved udformning af disse særordninger på det uddannelsesmæssige område må der naturligvis ske en afvejning mellem hensynet til forbedring af eliteidrætsudøvernes vilkår og betænkeligheden ved særlige privilegier for en enkelt gruppe.

11.3.4. Arbejdsmæssige og sociale foranstaltninger for eliteidrætsudøvere

Der er meget store problemer med at forene

et normalt job med en tilværelse som eliteidrætsudøver. Når andelen af uddannelsessøgende blandt eliteidrætsudøvere er så stor og andelen af lønmodtagere så lille i forhold til den pågældende aldersgruppe som helhed, hænger det formodentlig sammen med disse problemer. Der er endvidere en del eliteidrætsudøvere, der vælger at gå på deltid eller at blive arbejdsløse på grund af problemerne med at forene arbejde og idræt. Derfor er det af stor betydning, at der etableres ordninger, der forbedrer mulighederne for en »normal« tilknytning til arbejdsmarkedet sideløbende med aktiviteten som eliteidrætsudøver.

Det er antagelig på dette område mere relevant at søge *enkeltstående, konkrete ordninger* på konkrete problemer end at opstille samlede ordninger omfattende hele arbejdsmarkedet. Det må dog overvejes at nedsætte et særligt udvalg med repræsentanter fra DANTOP, arbejdsministeriet og arbejdsmarkedets organisationer til at koordinere sådanne konkrete foranstaltninger.

DANTOP må tillægges en formidlingsforpligtelse, således at det er DANTOP, der på den enkelte eliteidrætsudøvers vegne forhandler med arbejdsgiveren og muligvis frikøber eliteidrætsudøveren i særlige tilfælde.

DANTOP kan endvidere tænkes at *formidle jobs*, der er mere forenelige med idrætsaktiviteten end de pågældende eliteidrætsudøvers aktuelle jobs. I denne sammenhæng kunne sponsorstøtte tænkes at få særlig betydning. I lighed med hvad, der er tilfældet i den vesttyske Sporthilfeordning, kunne det være en del af sponsorens ydelse at tilbyde et antal jobs på fleksible vilkår i den pågældende virksomhed til eliteidrætsudøvere.

Udover sådanne konkrete foranstaltninger burde der dog også tages initiativ til visse samlede ordninger f.eks. inden for ferieområdet således, at eliteidrætsudøveren kan tilrettelægge sin ferie efter sine idrætslige behov.

Der burde endvidere etableres faste ordninger med *vikaransættelse* eller *deltidsansættelse*, idet DANTOP forudsættes at finansiere enten vikarlønnen eller eliteidrætsudøve-

rens indtægtstab som følge af deltidsordningen. I forbindelse med beskæftigelsesforanstaltninger kunne der endvidere skabes muligheder for, at langtidsløse (helt eller delvis) overtager eliteidrætsudøvers jobs i intensive trænings- og konkurrenceperioder. Der bør endvidere i udvidet omfang åbnes for *kombinationsbeskæftigelse*, eksempelvis træner kombineret med deltidjob. Dette skal ses i forbindelse med, at 1/4 af alle eliteidrætsudøvere (jfr. den i kapitel 4 refererede undersøgelse) har eller er i gang med en instruktøruddannelse.

Udover problemer med at forene en uddannelse eller et arbejde med idrætsaktiviteten, er der som dokumenteret i undersøgelsen af eliteidrætsudøvernes vilkår også problemer med at *forene eliteidræt og værnepligt*. Det danske forsvars størrelse og opbygning og værnepligtens varighed umuliggør imidlertid etablering af særlige ordninger for militære værnepligtige i lighed med de schweiziske og franske sportsdelinger og lign. Der kunne alternativt tilbydes eliteidrætsudøvere udsættelse med værnepligten i stil med den eksisterende praksis for uddannelsessøgende. Der bør endvidere sikres muligheder for, at civilt værnepligtige kan udstationeres på centrene.

Det bør tilstræbes, at støttemodtagere under idrætskarrieren har en *normal tilknytning til et arbejde eller studium*, hvilket formentlig i sig selv vil have en positiv effekt på deres idrætsudøvelse. DANTOP må råde over socialrådgivere/erhvervsledere, der kan rådgive og vejlede eliteidrætsudøvere under karrieren og evt. medvirke i udformning af støtteforanstaltningerne.

Udover problemer i forbindelse med uddannelse og arbejdsmæssige problemer vil eliteidrætsudøvelse også kunne foranledige andre sociale problemer. Ved flytning i forbindelse med tilknytning til et eliteidrætscenter (eller idrætsgymnasium) kan eliteidrætsudøveren således tænkes at løbe ind i særlige bolig-mæssige problemer. I denne forbindelse bør DANTOP kunne bistå med vejledning, og på længere sigt bør DANTOP råde over pladser på kollegier i nærheden af centrene.

Det frarådes at oprette særlige idrætskollegier, eftersom det må anses for ønskeligt, at eliteidrætsudøverne også indgår i andet end idrætslige sociale sammenhænge.

DANTOP bør endvidere kunne tilbyde rådgivning og vejledning ved sociale, uddannelsesmæssige og arbejdsmæssige problemer for eliteidrætsudøvere efter endt idrætskarriere.

11.3.5. Udvikling af træning og instruktion
Undersøgelsen af eliteidrætsudøvernes vilkår viser, at bedre instruktion er en af de mest presserende og højest prioriterede former for forbedringer. Forbedringer på dette område er formodentligt af afgørende betydning for dansk eliteidræt på længere sigt.

Det daglige arbejde med udvikling af eliten skal som nævnt fortsat påhvile idrættens egne organisationer, men DANTOP vil kunne yde væsentlige bidrag hertil via *idrætsfaglig konsulentbistand*, der i eliteidrætscentre står til rådighed for eliteidrætsudøvere, foreninger og specialforbund.

DANTOP's idrætsfaglige konsulentstab er trænere og instruktører med kompetence indenfor generelle idrætslige forhold, som samtidig kan virke på højt niveau inden for specialforbundene. Disse konsulenter vil dog næppe kunne opfylde alle specialforbunds særlige behov for instruktionsmæssig bistand på højt niveau ud over forbundenes nuværende muligheder. Særlig mindre specialforbund vil have problemer med at finansiere en tilstrækkelig bestand af trænere og instruktører. I disse tilfælde vil DANTOP kunne yde støtte til ansættelse af trænere med speciel kompetence inden for de pågældende idrætsgrene.

Det er endvidere af stor betydning, at DANTOP tager initiativ til *forbedring af uddannelse af eliteinstruktører og -trænere*.

Det foreslås derfor, at der etableres en særlig eliteinstruktøruddannelse i samarbejde mellem idrætten (DANTOP) og offentlige uddannelses- og forskningsinstitutioner.

Derudover vil DANTOP's stab af konsulenter med idrætsfaglig kompetence bl.a. også have til opgave at bistå med udvikling af de enkelte specialforbunds egne uddannelser af

eliteinstruktører og iværksætte fælles uddannelsesinitiativer på tværs af specialforbundene.

Både i forbindelse med elitens træningsmæssige udvikling og ved uddannelse af instruktører og trænere er det vigtigt at bedre mulighederne for *international udveksling af viden*. Dette vil kunne opnås ved at hente udenlandske trænere til Danmark og ved at sende danske eliteidrætsudøvere, -trænere og -instruktører til udlandet til træningslejre, videreuddannelse etc.

11.3.6. Forbedring af anlæg og faciliteter
DANTOP skal forestå den overordnede planlægning ved oprettelse/udbygning af hovedcentre. I forbindelse med talent- og regionalcentre bistår DANTOP med planlægningsmæssig kompetence (konsulenter) med kendskab til eliteidrættens udstyrs- og anlægsmæssige krav og kendskab til planlægnings- og styringsproblemer generelt.

Størstedelen af udgifterne til anlæg og drift af centrene fysiske faciliteter forudsættes finansieret af amts- og primærkommuner, idet disse centre etableres i eksisterende anlæg, der også eller hovedsagelig bruges af bredden. DANTOP kan dog tænkes i begrænset omfang at medvirke ved finansieringen af anlæg og faciliteter. Her tænkes især på udvidelse eller omlægning af eksisterende anlæg med særligt henblik på de til de pågældende centre knyttede idrætsgrenes krav og på anskaffelser af særlige rekvisitter i tilknytning til centrene.

Etablering af de nævnte centre vil kun i meget begrænset omfang stille krav om nye anlægsinvesteringer. Der findes allerede anlæg, som kan udfylde centerfunktioner på de tre niveauer. Der vil først og fremmest blive tale om koordination og effektivisering af ressourceanvendelsen i elitearbejdet på allerede eksisterende anlæg fremfor etablering af nye udgiftskrævende anlæg.

Centeridéen vil derudover kunne sikre, at fremtidige investeringer i meget kapitalkrævende eliteidrætsanlæg foretages rationelt som følge af overordnet planlægning i et

samarbejde mellem DANTOP og de kommunale myndigheder under inddragelse af de berørte specialforbund. Der bør eventuelt under DANTOP oprettes et anlægsudvalg med repræsentanter for de kommunale myndigheder til varetagelse af denne planlægningsopgave.

11.3.7. Idrætsmedicin

Der må tages initiativ til styrkelse af *idrætsklinikker* på universitetshospitalerne med henblik på forebyggende rådgivning og skadesdiagnosticering, men også med henblik på medicinsk træningsvejledning og behandlingsformidling. Endvidere må der udbygges et net af *amtslægeværelser* med henblik på diagnosticering. Der må sikres alle DANTOP-støttede idrætsudøvere vederlagsfri adgang til idrætsklinikker og amtslægeværelser, eventuelt ved at DANTOP betaler for denne serviceydelse i tilfælde, hvor dette efter gældende DIF-regler ikke for øjeblikket er tilfældet (kontrakt - og licensspillere).

Der må endvidere ske en styrkelse af den idrætsmedicinske og idrætsfysiologiske uddannelse. Eliteidrætsudvalget foreslår, at der *oprettes et professorat i idrætsmedicin* med tilknytning til Rigshospitalets fysiurgiske afdeling, idet DANTOP om fornødent kunne medvirke i finansieringen af professoratet. DANTOP vil på det idrætsmedicinske område primært få *en formidlende funktion*. Det hører ikke til DANTOP's opgaver at forestå eller styre disse idrætsmedicinske aktiviteter. DANTOP vil derimod stå for dopingkontrollen og de egentlige idrætslige opgaver på det idrætsmedicinske område (testning, træningsvejledning etc.). DANTOP må endvidere råde over idrætsmedicinsk rådgivningskompetence i tilknytning til hovedcentre og de regionale centre og vil endvidere via denne kompetence kunne fungere som rådgivnings- og høringsorgan med henblik på formulering af eliteidrættens særlige behov.

11.3.8. Idrætsforskning

Også på dette område vil DANTOP's funktion primært være af formidlende karakter. DANTOP bør repræsenteres i Idrættens

Forskningsråd, men forskningen vil som hidtil først og fremmest skulle finansieres af universiteterne, de statslige forskningsråd og Idrættens Forskningsråd. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at DANTOP i begrænset omfang finansierer rekvireret forskning. Under alle omstændigheder anses det dog for ønskeligt, at idrætsforskningen tilføres øgede ressourcer med særlig henblik på eliteidrættens behov.

Især *formidlingen af forskningsresultater* til idrættens trænere, instruktører og udøvere er en central opgave for DANTOP. Derfor bør DANTOP råde over forskningskonsulenter, der har til opgave i tæt samarbejde med trænere og instruktører at formidle forskningsresultater samt at tage initiativ til at rekvirere forskning af relevans for eliteidrættens inden for områderne medicin og arbejdsfysiologi, psykologi, teknologi, pædagogik og sociologi.

DANTOP bør endvidere tage initiativ til etablering af *testlaboratorium* for rekvisitter, udstyr og materialer.

11.3.9. Varetagelse/koordinering af fællesopgaver for idrætsorganisationerne

Det fremgår af ovenstående, at DANTOP vil kunne varetage/koordinere en række fællesopgaver for idrætsorganisationerne. Det drejer sig bl.a. om nogle af de opgaver, som DIF i dag varetager på vegne af specialforbundene - dopingkontrol, idrætsmedicin, uddannelsesaktiviteter, samarbejde med offentlige myndigheder og forhandlinger med Danmarks Radio. Den del af disse aktiviteter der udelukkende eller hovedsagelig omhandler eliteidrættens, vil kunne overføres til DANTOP.

Det drejer sig endvidere om støtteforanstaltninger, der i dag administreres af Danmarks Olympiske Komité og Team Danmark. Derudover er der formodentlig en del af de opgaver, der i dag varetages af de enkelte specialforbund, der med fordel kunne koordineres af DANTOP. Det gælder bl.a. international udveksling af viden. DANTOP's opgaver i denne forbindelse kunne bestå i vejledning, praktisk varetagelse af ud-

vekslingen, etablering og vedligeholdelse af de internationale kontakter samt (delvis) finansiering af aktiviteterne. Aftaler med østeuropæiske lande er i denne sammenhæng særlig relevante.

Det fremgår endelig af det ovennævnte, at DANTOP forudsættes at tage initiativer på områder, der er fælles for idrætsorganisationerne, og som ikke for indenværende er dækket af aktiviteter i idrætsorganisationernes regi - uddannelsesmæssige, arbejdsmarkeds-mæssige og sociale støtteforanstaltninger, idrætsforskning m.m.

11.3.10. Rådgivning og vejledning

Ejn betydelig del af DANTOPs virksomhed vil have karakter af rådgivning og vejledning. DANTOP udbyder en række servicetilbud af forskellig art rettet mod eliteidrættens særlige behov. DANTOPs servicetilbud består i:

- idrætsfaglig vejledning
- erhvervs- og uddannelsesvejledning
- socialrådgivning
- planlægningsvejledning
- forskningsmæssig konsulentbistand
- idrætsmedicinsk vejledning
- juridisk vejledning
- idrætspsykologisk vejledning

Derudover består DANTOPs personale naturligvis også af en administrativ ledelse, og en særlig ledelse af DANTOP-PRODUKTION (jvf. afsnit 11.3.11).

Det skal understreges, at der her er tale om den fuldt udbyggede DANTOP-model, og at der ikke udelukkende tænkes på heltidsansat personale. Mange af de anførte funktioner forudsættes udfyldt af deltidsansatte konsulenter.

De af DANTOP ansatte konsulenter skal fungere i tilknytning til hovedcentre. Men regionalcentre og talentcentre må i et vist omfang kunne trække på deres kompetence. Derudover forudsættes eliteidrætscentrene i øvrigt bemandet med de enkelte specialforbunds egne eliteinstruktører og -trænere.

11.3.11. DANTOP-PRODUKTION

DANTOPs aktiviteter finansieres delvis af idrætten selv gennem DANTOP-PRODUKTION.

Forslaget om oprettelse af DANTOP-PRODUKTION skal ses på baggrund af, at udvalget ønsker:

- at sikre befolkningens adgang til som tilskuere at overvære eliteidrætsbegivenheder.
- at forhindre kommerciel misbrug af eliteidrætsudøverne.
- at sikre, at en del af indtjeningen ved markedsføring af eliteidræt føres tilbage til arbejdet for eliten.

DANTOP-PRODUKTION har til opgave at indtjene overskud ved markedsføring af eliteidræt under hensyntagen til, at der sker en bred formidling til det danske marked og under former, der ikke indebærer kommercielt misbrug af eliteidrætsudøverne. Det er ikke hensigten at dræne idrætten for eksisterende selvskabte ressourcer, men at skabe/opfange nye indtjeningsmuligheder i stedet for og evt. i konkurrence med private virksomheder.

En del af DANTOP-PRODUKTIONs aktiviteter omhandler *salg af rettigheder* og indebærer således omplacering af kompetence i forhold til situationen i dag, hvor DIF koordinerer specialforbundenes forhandlinger om transmission af idrætsbegivenheder med Danmarks Radio. DANTOP skal varetage denne opgave for så vidt angår eliteidræts-transmissioner. Det skal tilføjes, at salg af rettigheder fremover må forventes at få relevans i langt flere sammenhænge end forhandlinger med Danmarks Radio og at få langt større økonomisk betydning i forbindelse med den fremtidige udvikling af nye markeder på medieområdet. DANTOP-PRODUKTION vil kunne markedsføre produkter via video, TV-2, betalings-TV, lukkede kredsløb etc. Der tænkes i denne forbindelse ikke kun på salg af idrætsbegivenheder, men også på undervisningsmateriale etc.

Ved oprettelse af DANTOP skabes en slags monopol på udbudssiden. Salg af rettigheder og markedsføring af ydelser koncentrerer i

DANTOP-PRODUKTION. Udbudsmonopolet må ses i forbindelse med, at DANTOP-PRODUKTIONs målsætning som følge af det offentlige engagement i aktiviteten som nævnt må være bredere end ren forretningsmæssig indtjening af overskud.

Ud over salg af rettigheder vil også *forholdet til sponsorer* naturligt henhøre under DANTOP-PRODUKTION.

Udvalget har overvejet, hvorvidt sponsorstøtte overhovedet hører hjemme i DANTOP og i givet fald, i hvilket omfang DANTOP bør søges finansieret via sponsorstøtte. Eftersom sponsorstøtte er en ret konjunkturafhængig indtægtskilde, vil det være for usikkert at basere DANTOPs grundlæggende aktiviteter på sponsormidler. I lighed med tilkendegivelser fra flere specialforbund (jvf. kapitel 3.4.5.) kunne det være ønskeligt helt at undlade sponsorstøtte som finansieringskilde som følge af de hermed forbundne ulemper for den enkelte idrætsudøver og de langsigtede risici for idrætten. Det kan hertil føjes at den internationale tendens til at begrænse eller stoppe reklamevirksomheden, som den kommer til udtryk i flere internationale specialforbund, peger i samme retning. På den anden side kan det anføres, at der er tale om et tiltrængt supplement til de øvrige indtægter, hvis DANTOP skal varetage de ovennævnte opgaver, og at DANTOP-PRODUKTION vil kunne medvirke til at »kultivere« denne form for markedsføring ved at involvere sig i sponsorvirksomhed.

På denne baggrund kan udvalget støtte, at DANTOP-PRODUKTION som en del af sine aktiviteter forestår sponsorvirksomhed. Det er afgørende, at sponsorstøtten ydes *under former, der ikke indebærer kommerciel misbrug af eliteidrætsudøverne*. Det må forudses, at sponsorstøtten vil udgøre en relativ beskedent del af DANTOPs samlede indtægter.

Det forudsættes, at *Team Danmark indarbejdes i DANTOP*. DANTOP-PRODUKTION vil i lighed med Team Danmark få til opgave at fremskaffe midler fra sponsorer via salg af et logo, idet reklameværdien knyt-

tes til retten til at anvende firmanavnet i sammenhæng med DANTOPs logo og dermed til dansk eliteidræts almene samfundsmæssige good-will.

Det vil endvidere være en del af DANTOP-PRODUKTIONs opgave at drive *andre former for indtægtsgivende virksomhed* såsom forlagsvirksomhed og foranstaltning af særlige aktiviteter.

Blandt andre mulige indtægtskilder kan nævnes: afgift på idrætsarrangementer, afgift på salg af nydelsesmidler o.lign. på idrætsanlæg, salg af frimærker og lotteri.

DANTOP-PRODUKTION må udgøre *en delvis selvstændig enhed* inden for DANTOP. Der trækkes på DANTOPs midler, og overskuddet indgår i DANTOPs almindelige virksomhed. Der udarbejdes imidlertid selvstændigt regnskab for DANTOP-PRODUKTION, der skal have en selvstændig daglig ledelse med branchekyndig indsigt.

DIF har allerede etableret et selskab med dele af det, der her er opregnet som DANTOP-PRODUKTIONs opgaver som formål (DIFs videoselskab). Det forudsættes, at dette selskab indarbejdes i DANTOP-PRODUKTION i forbindelse med etablering af DANTOP. Det forudsættes endvidere, at de medierelevante idrætsgrene frivilligt indgår i samarbejdet.

11.4. Forholdet mellem DANTOP, øvrige idrætsorganisationer, offentlige myndigheder og erhvervslivet

Oprettelse af DANTOP vil kræve løsning af en række afgrænsningsproblemer i forhold til andre organisationer og institutioner. Det drejer sig om forholdet til de øvrige idrætsorganisationer, forholdet til offentlige myndigheder, herunder en række ministerier og endvidere kommuner i forbindelse med administration af eliteidrætscentre samt forholdet til erhvervslivet. Der er redegjort for forholdet til erhvervslivet ovenfor i afsnittet om DANTOP-PRODUKTION. De øvrige afgrænsninger er beskrevet nedenfor.

11.4.1. DANTOP og de øvrige idrætsorganisationer

11.4.1.1. Forholdet til DOK

Af hensyn til bestemmelserne i Det Olympiske Charter opretholdes Danmarks Olympiske Komité (DOK), der fortsat vil være ansvarlig for udtagelse af deltagere til de olympiske lege og forestå det praktiske og økonomiske arrangement af den danske deltagelse. Etablering af DANTOP overflødig i imidlertid DOKs aktivitetsstøtte i perioden mellem olympiske lege. DANTOP vil kunne koordinere disse opgaver med de øvrige aktiviteter til støtte for eliteidrætten.

11.4.1.2. Forholdet til DIF

I dag forestår Dansk Idræts-Forbund (DIF) i begrænset omfang aktiviteter, der omhandler eliteidrætten. Disse vil i DANTOPs regi kunne varetages i større overensstemmelse med eliteidrættens særlige behov. Det drejer sig om dopingkontrol, forhandlinger med Danmarks Radio, idrætsmedicin, lægeordninger og (dele af) instruktøruddannelserne.

11.4.1.3. Forholdet til DIK (Team Danmark)

Det er Team Danmarks opgave at opsamle sponsormidler og kanalisere dem videre i form af økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere. Denne opgave overtages af DANTOP (DANTOP-PRODUKTION).

11.4.1.4. Forholdet til specialforbundene

En del af specialforbundenes elitearbejde overtages af DANTOP: topinstruktøruddannelser, træningslejre for eliten o.lign. Derudover indebærer DANTOPs konsulentfunktioner lettelser for specialforbundene på en række områder, og DANTOPs økonomiske støtte fritager i et vist omfang specialforbundene for udgifter til enkelte eliteidrætsudøvere og arrangementer. Udtagelseskompetencen skal imidlertid fortsat ligge på specialforbunds niveau. Det samme er tilfældet for størstedelen af det øvrige elitearbejde, der i dag foregår i specialforbundenes regi,

idet dette forudsætter kompetence, der er specifik for den pågældende idrætsgren/disciplin.

11.4.1.5. Udtagelseskompetence kontra støttefunktioner

Der er i modellen indbygget modsætninger mellem specialforbundenes og DOKs udtagelseskompetence på den ene side og på den anden side DANTOPs støttefunktioner over for eliteidrætsudøvere. Det kan således udmærket tænkes, at specialforbundene ikke udtager personer, som DANTOP støtter og omvendt. Udtagelses- og støttekriterier må dog i videst muligt omfang koordineres gennem samarbejde mellem DANTOP, DOK og specialforbundene.

11.4.2. DANTOP og offentlige myndigheder

11.4.2.1. Forholdet til statslige institutioner

DANTOPs aktiviteter må i vidt omfang bygge på samarbejde med forskellige statslige institutioner. Det gælder først og fremmest i forbindelse med de ovenfor omtalte uddannelsesmæssige, arbejdsmarkedsmæssige og sociale foranstaltninger for eliteidrætsudøvere og i forbindelse med idrætsmedicinske aktiviteter. Konkrete problemer må her kunne løses via samarbejde. DANTOP må eksempelvis indgå i samarbejde med eventuelle idrætsgymnasier, yde faglig rådgivning og muligvis placere centre i tilknytning til idrætsgymnasier. Gymnasiesektorens autonomi umuliggør en højere grad af styring. DANTOP vil således ikke kunne øve indflydelse på optagelseskriterier, undervisningstilrettelæggelse etc. Iværksættelse af de ovennævnte uddannelsesmæssige og arbejdsmarkedsmæssige støtteforanstaltninger forudsætter endvidere et udbygget samarbejde mellem DANTOP og såvel de relevante ministerier som en række andre statslige institutioner. I nogle tilfælde vil faste udvalg her være en hensigtsmæssig samarbejdsform.

11.4.2.2. Forholdet til kommunerne (*elite-idrætscentre*)

Der er særlige styringsproblemer i forbindelse med eliteidrætscentrene, idet der her er tale om (amts- eller primær)kommunale anlæg samtidig med, at DANTOP i begrænset omfang antages at bidrage til finansieringen af særlige anlæg og faciliteter. Det forudsættes endvidere, at DANTOP yder tilskud ved etablering af nye hoved- eller regionalcentre. Det faste administrative personale i centrene forudsættes aflønnet af amts- og primærkommuner, idet dog DANTOP bidrager til aflønning af hal- og stadioninspektører og lignende i den udstrækning, disse anvendes af DANTOP. Den til centrene knyttede konsulentbistand finansieres derimod helt af DANTOP.

Som hovedregel bør gælde, at DANTOP har ansvar for de eliteorienterede aktiviteter i hovedcentrene og for koordinering af aktiviteterne i regionale centre og talentcentre. Ledelsen af anlæggene i hovedcentrene forestås af kommunale myndigheder og DANTOP i fællesskab. Regional- og talentcentre styres af de kommunale myndigheder i samarbejde med de pågældende specialforbund (evt. lokalunioner under de pågældende specialforbund).

Den daglige drift af hovedcentrene forestås af hal- og stadioninspektører, der er ansvarlige over for såvel de kommunale myndigheder som DANTOP. Kvotering af anvendelsen af hovedcentrenes anlæg og faciliteter foretages således af lokale inspektører efter retningslinier, der er fastlagt af de kommunale myndigheder og DANTOP i fællesskab.

11.5. DANTOP - styringsproblemer

Oprettelsen af DANTOP efter de ovennævnte principper vil indebære en række konkrete styringsproblemer hvad angår støttekriterier og stillingtagen til idrætspolitiske spørgsmål. Det drejer sig dels om kriterier for støtte til enkelte eller grupper af eliteidrætsudøvere, herunder prioriteringer mellem idrætsgrene og mellem amatører og professionelle idræts-

udøvere, samt mulige virkninger af DANTOPs virksomhed på forholdet mellem elite- og breddeidræt.

11.5.1. Kriterier for økonomisk støtte til de enkelte eliteidrætsudøvere

Ved overførsel af kompetence og midler fra DOK og DIK opnås en centralisering og mulig effektivisering af støttefunktionerne i DANTOP. Afvejning mellem konkrete støtteformål giver anledning til samme slags problemer, som DOK og DIK hidtil har haft. Afvejningen vil foregå efter omtrent samme principper (international konkurrenceevne) og under omtrent samme former som i dag. Det vil være DANTOPs bestyrelse, der træffer beslutning om støttetildeling på grundlag af indstilling fra konsulenter, der udarbejder denne efter samarbejde med de enkelte specialforbund.

Der kan dog tænkes anvendt mere *nuancerede støtteværdighedsprincipper*. I den eliteidrætspolitiske planlægning er det således et højt prioriteret mål at fremme socialt og samfundsmæssigt forsvarlige former for talentrekruttering og modarbejde anvendelse af farlige træningsmetoder. Støttekriterierne må udformes under hensyntagen hertil.

Udover ordinær støtte til den aktuelle eller kommende elite i snæver traditionel forstand foreslås midler afsat til støtte af *forsøgsvirksomhed*, herunder idrætsudøveres eksperimenter med og forsøg på udvikling af eliteidrættens udtryksformer. Behovet for støtte af sådanne aktiviteter fremgår bl.a. af, at »de store spring« i styrkerelationer på internationalt eliteplan ikke fremkommer via mere eller mindre intensiv praktisering af etablerede metoder, men ved introduktion af helt nye metoder.

11.5.2. Fordeling af DANTOPs støtte på enkelte idrætsgrene

DANTOPs økonomiske støtte vil naturligvis fordeles ulige på de enkelte idrætsgrene - alt efter deres internationale status og behov for støtte. Samtidig bidrager alle forbund indirekte til finansieringen af DANTOP (jfr. kap. 11.6.) uden hensyntagen til de enkelte

idrætsgrenes internationale status. De enkelte forbund afgiver endvidere kompetence til DANTOP (DANTOP-PRODUKTION) og dermed muligheder for at udnytte egen markedsstyrke. Dette kan give anledning til to typer af konflikter:

- 1) Konflikter mellem DANTOP og idrætsgrene, hvis eliteidrætsudøvere på grund af disses lave internationale status næppe kan forventes på kort sigt at ville få lige så store kontante andele af de støttemidler, som de selv (indirekte) skyder ind i DANTOP.
- 2) Konflikter mellem DANTOP og idrætsgrene med stor »salgbarhed« og dermed en stor andel af indtægterne i form af sponsorindtægter samt transmissionshonorarer, idet disse idrætsgrene eventuelt ville kunne indtjene større kontante midler, hvis de stod uden for DANTOP og i stedet udnyttede deres egen markedsstyrke.

Når alle specialforbund må tænkes at have interesse i oprettelse af DANTOP, skyldes det, at det vil give dem bedre muligheder for at udvikle talentmassen over en bred front via DANTOPs servicetilbud og yde langt mere effektiv støtte, når idrætsgrenen har særligt talentfulde udøvere. De vil endvidere kunne drage fordel af DANTOPs overordnede og langsigtede planlægning.

11.5.3. Forholdet mellem amatører og professionelle

Eliteidrætsudvalget finder det ikke muligt at skelne mellem amatører og professionelle på en måde, der har relevans for DANTOPs Støtteforanstaltninger. Dette skal ses i sammenhæng med udviklingen af amatørbegrebet de senere år. Det forhold, at nogle idrætsudøvere får betaling for at dyrke idræt bør Således ikke i sig selv udelukke dem fra at modtage støtte fra DANTOP. Med støtte menes også adgang til at trække på DANTOPs servicetilbud.

Det vil imidlertid ikke være i overensstemmelse med DANTOPs formål at yde støtte til eliteidræt under former, der indebærer di-

rekte eller indirekte tilskud til egentlig erhvervsvirksomhed. Dermed falder f.eks. professionel boksning og 6-dagesløb udenfor, mens kontraktspillere i fodbold og licensspillere i badminton ikke vil være udelukket fra at modtage støtte.

Støtten gives derudover efter et *kvalitetskriterium* og et *individuel behovskriterium*. Der ydes med andre ord kun støtte, såfremt de pågældende eliteidrætsudøvere opfylder de opstillede kvalitetskriterier, og såfremt eliteidrætsudøverne ikke har mulighed for at finansiere en nødvendig aktivitet via egen idrætsindkomst (individuel sponsorstøtte eller sejrspremier evt. opsamlet i fonde).

11.5.4. Forholdet mellem elite og bredde

Tilkomsten af DANTOP indebærer nye ressourcer til idrætten ud over de allerede eksisterende - nye ressourcer, der er øremærkede til eliteidrætten. Derudover overføres ressourcer fra DOK, og fra specialforbundene til DANTOP. Det er for udvalget en afgørende forudsætning, at de nye foranstaltninger over for eliteidrætten ikke indebærer begrænsninger af de ressourcer, der i dag tilføres breddeidrætten. Det må således sikres, at de aktiviteter, der i dag er rettet mod breddeidrætten inden for de enkelte specialforbund ikke af denne grund beskæres eller hæmmes i deres videre udvikling.

Dette kræver dog næppe indgreb i specialforbundenes kompetence. Specialforbundsundersøgelsen viser, at forbundene i dag anvender langt hovedparten af ressourcerne til elitearbejdet, mens aktiviteterne rettet mod breddeidrætten kun udgør en ringe andel af deres udgifter. Specialforbundene frigøres i forbindelse med oprettelse af DANTOP for en række opgaver og hermed forbundne udgifter. Dette må antages at medføre, at en lavere andel af specialforbundenes ressourcer end i øjeblikket vil gå til elitearbejdet.

Der må tages højde for, at der er specialforbund inden for DIF, som efter deres målsætning slet ikke er eliteorienterede (f.eks. Dansk Arbejder Idræt og Dansk Militært Idrætsforbund), og således ikke vil kunne forventes at få gavn af DANTOPs virksom-

hed. Disse forbund må kompenseres via DIFs indekstal, således at disse forbund ikke fratages tipsmidler i forbindelse med overførsel af en del af DIFs andel af tipsoverskuddet til DANTOP (fr. kap. 11.6.). Eftersom tipstilskuddene til dansk idræts øvrige organisationer lades urørt, er der ikke på anden måde risici for, at breddeidrætten umiddelbart lider skade ved etablering af DANTOP.

11.6. DANTOP-finansiering af aktiviteterne
Det forudsættes, at DANTOPs primære finansieringskilde er *tipstilskud*, svarende til en gradvis nedsættelse af statsafgiften på A/S Dansk Tipstjenestes virksomhed fra 19% til 10% (1982: 30 mio. kr.). Det må bero på erfaringerne med V6-spillets iværksættelse, om den tilsvarende statsafgift i denne lov inddrages i overvejelserne om finansieringstilskuddet. Dette kunne tænkes relevant, såfremt V6-spillet medfører mindre tipsomsætning.

Idrætten bidrager selv til finansieringen ved, at halvdelen af de 2% af idrættens andel af tipsoverskuddet, der i dag tilfalder *Danmarks Olympiske Komité*, i stedet forudsættes at gå til DANTOP (1982: 2 mill. kr.). DANTOP påtager sig de opgaver, der hidtil har været finansieret af disse midler. For de resterende midler finansierer DOK komitéens driftsudgifter og udgifterne ved deltagelse i de olympiske lege.

Derudover bidrager *specialforbundene* til finansiering af DANTOP i forlængelse af, at DANTOP overtager en del af de eliteidrætsorienterede opgaver, der i dag varetages af de enkelte specialforbund. Det sker ved, at 5% af DIFs andel af tipsoverskuddet (1982: 4 mill. kr.) forlods tildeles DANTOP forud for viderefordeling af tipspenge til specialforbundene.

En del af DANTOPs aktiviteter finansieres af idrættens egenproduktion via *DANTOP-PRODUKTION*, der tilsigter at indtjene overskud ved salg af idrættens egne ydelser. Der tænkes her især på de muligheder, der

eksisterer og opstår med hensyn til video, TV 2, betalings-TV etc.

Derudover indgår også sponsorstøtte i finansieringen af DANTOP, idet de midler, der nu tilfalder Team Danmark, søges »overført« til DANTOP. Der er også en række andre mulige indtægtskilder for DANTOP-PRODUKTION og dermed kilder til finansiering af DANTOP: forlagsvirksomheder, salg af logo og frimærker, afgifter, TV-lotteri m.m.

Størstedelen af anlægsudgifterne og en del af løn- og administrationsudgifterne i forbindelse med drift af eliteidrætscentre forudsættes dækket af (amts- og primær) *kommuner*. DANTOP bidrager i begrænset omfang ved finansiering af særlige anlæg og faciliteter, og deltager i finansiering af driften i forhold til, hvor meget DANTOP anvender de pågældende anlæg og faciliteter. DANTOP betaler hele lønudgiften til de til centrene knyttede konsulenter m.v.

Ved større kommunale investeringer i idrætsanlæg, der i særlig grad er indrettet på eliteidrættens behov og udarbejdet efter aftale med og i samarbejde med DANTOP, vil DANTOP kunne yde tilskud til anlægsudgifterne. Endelig skal det nævnes, at nogle af DANTOPs aktiviteter, som de nedenfor opregnes, finansieres over *finansloven*. Det drejer sig om visse særlige uddannelsesmæssige og sociale foranstaltninger over for den enkelte eliteidrætsudøver. Der lægges her op til fleksibel anvendelse af eksisterende lovgivning, og eliteidrættens særlige behov vil uden større konsekvenser kunne tilgodeses inden for de rammer, der på finansloven er afsat til de pågældende generelle formål.

Udvalget har herudover overvejet, hvorvidt det skulle foreslå finanslovbevillinger til stipendier, livsvarige hædersgaver eller faste årlige statsydelser.

Vedrørende stipendier finder udvalget, at der er behov for stor fleksibilitet med hensyn til antal af stipendier, deres størrelse og varighed, og udvalget mener derfor, at det mest hensigtsmæssige vil være, at stipendier ydes over DANTOPs budget, fremfor bevillinger på finansloven.

Udvalget finder heller ikke de støtteformer, der anvendes under Statens Kunstfond, anvendelige i denne sammenhæng. Hverken arbejdslegater, der gives med henblik på at give kunstnerne en mulighed for at etablere sig, så de senere kan leve af deres kunstneriske virksomhed, eller de faste årlige statsydelse, der gives som hædersgaver, og som nedtrappes afhængig af modtagerens indkomst, modsvarer eliteidrættens støttebehov.

Det skal tillige anføres, at udvalget heller ikke finder skattelovgivning anvendelig til (delvis) finansiering af DANTOPs aktiviteter. Eftersom de fleste støtteværdige på dette område ikke har indtægter af betydning, vil skattemæssige fradrag for udgifter i forbindelse med idrætsaktiviteter ikke have større betydning.

11.7. Etapevis realisering af DANTOP

DANTOP-modellens realisering forudsætter naturligvis forhandlinger og aftaler internt i idrættens organisationer og med forskellige offentlige myndigheder, og man kan kun forestille sig en etapevis realisering.

Kapacitetsopbygningen af DANTOP vil endvidere være tidkrævende og vil derfor også betinge en gradvis opbygning, hvis midlerne skal anvendes effektivt.

Eliteidrætsudvalgets to spørgeskemaundersøgelser peger på hvilke former for forbedringer, der er de mest presserende og højst prioriterede. Det drejer sig om: (1) bedre instruktion, (2) bedre muligheder for at kombinere idræt og uddannelse, (3) mere tid til træning og compensation for tabt arbejdsfortjeneste og (4) tilgang til faciliteter, træningssamlinger og træningspartnere i den daglige træning, hvilket indirekte peger på oprettelse af eliteidrætscentre.

Ved etapevis realisering af DANTOP-modellen vil det være væsentligt at tage hensyn dels til hvilke initiativer, der modsvarer de mest presserende og højst prioriterede befcjov, dels til hvilke initiativer, der er strategisk vigtige og har de største spredningseffekter i forhold til den hermed forbundne udgift. Men først og fremmest må der tages

praktiske hensyn til en harmonisk udvikling af modellen.

På denne baggrund forestiller eliteidrætsudvalget sig en realisering af DANTOP i **tre etaper**. 1. fase vil kunne iværksættes umiddelbart, 2. fase efter 3-4 år og 3. fase efter yderligere 3-4 år.

1. fase

DANTOP's *organisatoriske struktur* etableres med repræsentantskab, bestyrelse og daglig ledelse. DANTOP's *administrative funktioner* besættes med heltidsansat personale. Der opbygges *rådgivende funktioner* i form af (først og fremmest) idrætsfaglige konsulenter ansat på timebasis. *Støttefunktionerne* samles i DANTOP, og der gives lidt bedre muligheder for økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere end i dag. DANTOP påbegynder tildeling af stipendier. Der indledes opbygning af *eliteidrætscentre* med hertil knyttet omplacering af faciliteter og fritagelse for kommunalt ansvar for opbygning af (dyre) anlæg beregnet på eliteidrættens krav. Der skal endvidere i denne fase opbygges en *fond* med henblik på investeringer i anlæg i senere faser. Endelig vil opbygning af *DANTOP-PRODUKTION* påbegyndes gennem optagelse af Team Danmark og DIF's video-selskab i DANTOP og videreudvikling af disse aktiviteter.

2. fase

Den økonomiske støtte udbygges, og *uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssige støtteforanstaltninger* etableres i samarbejde med organisationer og offentlige myndigheder og institutioner. DANTOP *overtager opgaver fra DIF* (samarbejde med offentlige myndigheder, dopingkontrol o.lign.). DANTOP's stab udvides med heltidsansat idrætsfaglig kompetence og deltidsansatte konsulenter på andre områder (eksempelvis forskningsformidling, idrætsmedicin og socialrådgivning/erhvervsvejledning). *Hovedcentrene* etableres for nogle idrætsgrene, idet der foretages de nødvendige investeringer i anlæg og særlige faciliteter, for at de eksisterende anlæg skal kunne fungere som hovedcentre.

Endelig etableres DANTOP-PRODUKTION i egentlig forstand, idet salg af rettigheder og iværksættelse af indtægtsgivende aktiviteter begynder at tilføre DANTOP midler udover den indsamlede sponsorstøtte.

3. fase

DANTOP-modellen og eliteidrætscentre etableres i den fuldt udbyggede model, der er omtalt ovenfor under beskrivelsen af DANTOP's konkrete opgaver og af eliteidrætscentre. Det vil givetvis tage en årrække før DANTOP har opbygget en konsulenttjeneste med den anførte bredde, og det vil ligeledes være længe, før DANTOP-PRODUKTION for alvor vil kunne bidrage til finansieringen af DANTOP's aktiviteter. Opbygning af et fuldt udbygget net af lokale og regionale centre samt hovedcentre må endvidere forventes at ske gradvis over en længere årrække og i vidt forskelligt tempo for de enkelte idrætsgrene.

11.8. Etapevis udvikling af budgettet

Udviklingen på *udgiftssiden* fremgår indirekte af ovennævnte beskrivelse af de enkelte faser og er søgt udmøntet i anslåede budgetandele i de nedenfor anførte budgetter for de tre faser.

På *indtægtssiden* er statstilskuddet i form af nedsættelse af statsafgiften på tipsomsætningen den væsentligste finansieringskilde. Afgiften forudsættes gradvis nedsat fra 19% til 16% over de tre faser. Overførslen af midler fra DOK forudsættes at ske allerede i 1. fase, mens tilskuddet fra DIF (via forhåndstildeling af midler til DANTOP forud for fordeling af tipsmidler til specialforbundene) forudsættes gradvis forøget. DANTOP-PRODUKTION antages først for alvor at afkaste overskud i 3. fase.

Finansiering			
	1. fase	2. fase	3. fase
Tipsafgift	10 mill.	20 mill.	30 mill.
DIF/DOK	4 mill.	6 mill.	6 mill.
Andet	1 mill.	4 mill.	9 mill.
	15 mill.	30 mill.	45 mill.
Anvendelse			
	1. fase	2. fase	3. fase
Administration	10%	5%	5%
Konsulentbistand	10%	20%	25%
Individuel støtte til eliteidrætsudøvere	30%	30%	25%
Støtte til arrangementer m.v.	5%	5%	5%
Anlæg og faciliteter	25%	20%	15%
Træning og instruktion	20%	15%	15%
Uddannelses/arbejdsmarkedsforanstaltninger		5%	5%
Idrætsmedicin og - forskning			5%
	100%	100%	100%

Bilagsfortegnelse:

Bilag I	Oversigt over tipstjenestens indtægter og udgifter.	184
Bilag II	Oversigt over fordelingen af tipstjenestens »overskud«.	184
Bilag III	Undervisningsministeriets tilskud til den frivillige idræt i medfør af lov om fritidsundervisning m.v.	185
Bilag IV	Spørgeskemaundersøgelse af Dansk Idræts-Forbunds specialforbund. . . .	185
Bilag V	Antal aktive i de specialforbund, der indgår i undersøgelsen (pr. 4/8 1980)	204
Bilag VI	Specialforbundenes indtægter i det senest afsluttede regnskabsår, fordelt på hovedposter.	205
Bilag VII	Specialforbundenes udgifter i det senest afsluttede regnskabsår, fordelt på hovedposter.	206
Bilag VIII	Specialforbundenes skøn over udgifter til elitearbejdet, disses andel af forbundenes samlede udgifter, fordelingen på elitekategorier og udgifter pr. idrætsudøver for hver elitekategori.	207
Bilag IX	Oversigt over særlige foranstaltninger til støtte af den enkelte elite- idrætsudøver i de enkelte specialforbund.	208
Bilag X	Specialforbundenes skøn over klubbernes sponsorindtægter.	209
Bilag XI	Oversigt over samspillet mellem de enkelte specialforbunds og Dansk Idræts-Forbunds uddannelsesstilbud.	210
Bilag XII	Specialforbundenes uddannelsesvirksomhed.	211
Bilag XIII	Ansæt personale i specialforbundene.	213
Bilag XIV	Anslået ugentligt timeforbrug pr. frivillig leder i specialforbundene. . . .	214

Bilag I.

Oversigt over tipstjenestens indtægter og udgifter (mill. kr.).

Indtægter				Udgifter					
Regnskabsår	Indskud	Andet	lait	Præmier ÷ afgift	Statsafg. herunder præmie-afg.	Provision m.v. til forhandlere	Adm. iøvrigt herunder afskrivning	Til henlæggelser, fordeling m.v.	lait
1969/70	178,6	2,4	181,0	68,9	50,2	14,9	11,4	35,6	181,0
1970/71*	220,1	2,9	223,0	84,9	61,9	18,3	14,1	43,8	223,0
1971/72	225,4	2,6	228,0	87,2	63,0	18,8	15,4	43,6	228,0
1972/73	224,3	2,4	226,7	86,4	63,2	18,7	16,4	42,0	226,7
1972/74*	243,2	2,6	245,7	95,4	64,9	20,7	19,3	45,4	245,7
1974/75	302,3	4,1	306,4	122,5	74,1	26,4	26,4	57,0	306,4
1975/76	405,6	5,7	411,2	165,3	98,3	35,5	31,1	81,0	411,2
1976/77	527,1	11,3	538,4	220,6	116,6	43,3	34,9	122,1	537,5**
1977/78	635,0	17,6	652,6	265,9	140,5	52,1	41,9	152,2	652,6
1978/79	676,3	17,9	694,2	282,6	150,2	55,5	48,0	157,9	694,2
1979/80	751,9	24,0	775,9	314,5	166,7	61,7	52,2	180,8	775,9
1980/81	828,2	31,5	859,7	346,4	183,6	67,9	60,0	201,8	859,7
1981/82	997,2	35,0	1032,2	415,1	223,1	81,8	72,9	239,3	1032,2
1982/83	1104,7	46,9	1151,6	464,2	242,8	90,6	86,8	267,2	1151,6

* excl. olympiadetipning

** excl. 0,9 mill, kr., som udgjorde idrættens andel af den opkrævede indskudsafgift

Bilag II.

Oversigt over fordelingen af tipstjenestens »overskud« (mill. kr.).

Regnskabsår	Henlæg-gelse	Idræt	Almen kultur	Velgørende og andre almennyttige formål	Ungdom-mens friluftsliv	Andre ungdoms-formål	lait
1969/70	1,0	27,0	3,8		3,8		35,6
1970/71*	1,0	34,0	4,4		4,4		43,8
1971/72	1,0	33,8	4,4		4,4		43,6
1972/73	-	33,4	4,3		4,3		42,0
1973/74*	-	36,4	4,5		4,5		45,4
1974/75	1,0	45,5	5,3		5,3		57,0
1975/76	3,0	64,0	7,0		7,0		81,0
1976/77	5,0	83,1	8,2	5,9		4,0	122,1
1977/78	10,0	101,0	10,0	7,1		4,8	152,2
1978/79	5,0	108,5	10,7	7,7		5,2	157,9
1979/80	8,0	122,7	12,1	8,6		5,9	180,8
1980/81	9,0	136,9	13,5	9,6		6,6	201,8
1981/82	18,0	157,1	15,5	11,1		7,5	239,3
1982/83	22,0	174,1	17,2	12,3		8,3	267,2

excl. olympiadetipning

Bilag III.

Undervisningsministeriets tilskud til den frivillige idræt i medfør af lov om fritidsundervisning m.v.

	(mill. kr. skøn)			
	Konsulenter	Leder- og lærerkurser	Interessegrupper for børn og unge	Lokaler
1970-71	0,4	0,3	1,3	5,1
1971-72	0,6	0,4	4,4	7,0
1972-73	0,7	0,4	4,8	7,4
1973-74	0,8	0,5	7,0	20,6
1974-75	1,0	0,5	8,9	17,9
1975-76	1,2	0,7	10,9	20,2
1976-77	1,3	0,7	15,3	22,8
1977-78	1,4	0,8	14,4	29,6
1978 (1/4-31/12)	1,1	0,7	13,2	22,0
1979	1,7	0,7	19,7	37,7
1980	1,8	1,0	20,7	46,8
1981	2,0	1,1	20,2	53,9
1982	2,3	1,1	20,9	63,0

Bilag IV.

Spørgeskemaundersøgelse af Dansk Idræts-Forbunds specialforbund

I slutningen af 1980 tilsendte eliteidrætsudvalget alle daværende specialforbund under DIF et spørgeskema vedrørende forbundenes målsætning, økonomi, ledelse og administration, uddannelsesvirksomhed, forhold til erhvervslivet samt behov og planer for en fremtidig elitestruktur m.m. Spørgeskemaet er gengivet i forlængelse af den følgende gennemgang af undersøgelsens tilrettelæggelse og gennemførelse. Spørgeskemaet blev tilsendt 51 specialforbund. Der indkom i alt 40 besvarelser, dvs. 78% af alle specialforbund indgik i undersøgelsen. Det var primært en række mindre og nye forbund, der ikke besvarede spørgeskemaet¹». Tilsammen rummer disse forbund 61.200 aktive (pr.

4.8.1980), dvs. 4,6% af samtlige aktive medlemmer i DIF's specialforbund. Målt i forhold til medlemstal var svarprocenten således 95,4%. Kun to af de forbund, der ikke har svaret, har mere end 10.000 aktive medlemmer (Dansk Gangforbund og Grønlands Idræts-Forbund), men hverken disse eller nogle af de øvrige forbund, der ikke indgår i undersøgelsen, præger på nogen måde eliteidrætsbilledet i Danmark.

Både med hensyn til ressourcetilgang, antal idrætsudøvere og med hensyn til det billede, der tegnes af dansk eliteidræts forskellige udtryksformer, må indeværende undersøgelse således siges at være næsten fuldstændig dækkende.

Langt de fleste af DIF's specialforbund er organiseret omkring en enkelt idrætsgren. 4 af de specialforbund, der indgår i undersøgelsen, er atypiske, idet de rummer flere idrætsgrene. Disse tværidrætslige forbund har lagt forskellige principper til grund ved besvarelse af spørgeskemaet.

Dansk Militært Idrætsforbund har kun besvaret side 1 i spørgeskemaet med følgende begrundelse:

¹) Følgende forbund svarede ikke: Den Danske Billard Union, Dansk Bowling Forbund, Dansk Bueskytteforbund, Dansk Gangforbund, Dansk Kano & Kajak Forbund, Dansk Motor Union, Dansk Sportsdykkerforbund, Dansk Taekwon-Do Forbund, Dansk Trampolin Forbund, Dansk Vægtløftnings-Forbund og Grønlands Idræts-Forbund.

»DMI adskiller sig fra de fleste af DIF's specialforbund ved at være et tværidrætsligt forbund, hvor vægten i idrætsarbejdet er lagt på bredden. Forbundet har i sit regi intet elitearbejde.«

KFUM's Idrætsforbund i Danmark har med samme begrundelse undladt at besvare en stor del af spørgsmålene i skemaet:

»Vi har ingen decideret målsætning for elitearbejdet. Ifølge aftale med DIF henviser vi vore foreninger til de øvrige specialforbund når det drejer sig om eliteidræt. På forbundsplan dyrker vi ikke eliten, men bruger vore ressourcer på den brede idræt.«

»Vi ved godt, at vor besvarelse næppe har nogen betydning på det samlede materiale. Undersøgelsen er jo ikke møntet på et tværfagligt idrætsforbund som vort.«

De to øvrige tværidrætslige forbund, der har besvaret skemaet, Dansk Arbejder Idræts-Forbund og Dansk Handicap Idræts-Forbund, har derimod besvaret alle spørgsmålene og indgår i undersøgelsen på lige fod med de øvrige specialforbund.

Handicapidrætsforbundet mener, at dets problemer er af samme relevans for undersøgelsen som andre specialforbunds problemer:

»Vi er klar over, at DHIF ikke er et typisk specialforbund, idet vi omfatter 27 forskellige idrætsgrene og mennesker med mange forskellige slags handicap. Alligevel finder vi det rigtigt, at også vort forbund kommer med i denne undersøgelse, idet vor elite har de samme problemer som alle andre ikke-handicappede eliteidrætsudøvere.«

DAI finder ligeledes, at det er relevant, at forbundet inddrages i undersøgelsen ud fra en lidt anderledes begrundelse:

»Spørgeskemaet er besvaret ud fra den kendsgerning, at forbundets eliteidrætsfolk deltager i internationale mesterskaber og stævner og derfor naturligvis forholder sig bevidst til eliteproblematikken såvel generelt og nationalt som i DAI-regi.«

Specialforbundenes besvarelser er blevet bearbejdet af eliteidrætsudvalgets sekretariat. Kapitel 3 i indeværende betænkning rummer de vigtigste resultater fra undersøgelsen. Der er især lagt vægt på besvarelserne på spørgsmålene om økonomi m.m. På disse kvantitative spørgsmål er i gennemgangen gengivet totaltal og gennemsnitstal og i et vist omfang gjort rede for spredningen i besvarelserne.

De kvalitative spørgsmål gav anledning til ret udførlige besvarelser. Der er i gennemgangen kun lagt vægt på hovedtendenser i besvarelserne på disse spørgsmål, idet der dog i enkelte tilfælde er gengivet interessante besvarelser fra særligt relevante forbund.

I gennemgangen af resultaterne fra undersøgelsen er der lagt særlig vægt på besvarelserne fra de store forbund. De tre største forbund (DBU, DHF og DBF) har tilsammen næsten halvdelen (46%) af alle aktive medlemmer i specialforbundene. De fem største forbund (DBU, DHF, DBF, DSLF og DGF) har tilsammen 62% af alle aktive medlemmer. Der er endvidere lagt særlig vægt på besvarelser fra forbund, hvor en stor del af indtægterne udspringer af eliten, og en stor del af udgifterne går til arbejdet med eliten (boksning, cykling, ishockey og tennis).

Ved de fleste spørgsmål i spørgeskemaet har langt hovedparten af specialforbundene svaret. I gennemgangen af resultaterne på de enkelte spørgsmål er der kun redegjort for svarprocenter og oplyst om, hvilke forbund der ikke har svaret, i tilfælde af, at store forbund eller særligt eliteorienterede forbund ikke har besvaret de pågældende spørgsmål. Besvarelserne vedrører regnskabsåret 1979/80 for langt de fleste specialforbund og er således en smule forældet. For at ajourføre nogle af de centrale oplysninger, og for at undersøge i hvilket omfang specialforbundenes situation har ændret sig afgørende siden 1979/80, foretog eliteidrætsudvalget i begyndelsen af 1983 en opfølgende undersøgelse. De forbund, der indgik i den oprindelige undersøgelse, fik alle tilsendt et spørgeskema, der rummede et udsnit af det oprindelige skema (spørgsmålene om indtægter og udgifter, om særlige foranstaltninger til støtte for den enkelte eliteidrætsudøver og en del af spørgsmålene om sponsorstøtte). Resultaterne fra denne opfølgende undersøgelse er gengivet i afsnit 3.4.5.8. Det fremgår heraf, at fordelingen af udgifter og indtægter på de enkelte poster i 1981/82 stort set svarer til situationen to år tidligere. Der er heller ikke med hensyn til sponsormidler eller støttefor-

anstaltninger over for den enkelte elite-idrætsudøver sket afgørende ændringer. Resultaterne fra den oprindelige undersøgelse

svarer således ganske godt til den aktuelle situation i Dansk Idræts-Forbunds specialforbund.

ELITEIDRÆTSUD

VALGET

Oktober

1980

Sekretariat:

Ministeriet for kulturelle anliggender

Nybrogade 2

1203 København K

Telf.nr. (01) 13 93 01

SPØRGESKEMA

til

Dansk Idræts-Forbunds
specialforbund

Nuværende situation, behov og planer
for elitearbejdet inden for Dansk
Idræts-Forbunds specialforbund

Specialforbundets navn:

Antal aktive medlemmer (pr. 1. oktober 1980):

I. *Specialforbundets målsætning*

1) *Forbundets generelle målsætning:*

2) *Forbundets målsætning for elitearbejde:*

I. Specialforbundets nuværende situation

A. *Økonomi* (Redegør for hovedposterne i regnskabet for det sidst afsluttede regnskabsår)

1) *Finansiering*

Tilskud fra DIF
 Entréindtægter
 Sponsorindtægter
 Kontingenter
 DR (transmissionsindtægter)
 Kursusgebyr
 Konsulenttilskud
 Andet (skriv):

.....

INDTÆGTER ialt

2) *Anvendelse*

Landsholdskampe og forberedelse
 International repræsentation i øvrigt
 Landsholdstræning (fællestræning m.m.)
 Træning og instruktion i øvrigt
 Mesterskabsstævner, -turneringer
 Andre stævner og turneringer
 Kursusvirksomhed
 Administration
 Mødevirksomhed (også internationalt)
 PR-virksomhed
 Konsulentvirksomhed
 Tilskud til lokalunioner
 Andet (skriv):

.....

UDGIFTER ialt

3) Hvordan afgrænses kategorien:

a) international elite? _____

angiv antal aktive: _____

b) national elite? _____

angiv antal aktive: _____

c) talenter og lovende ungdom? _____

angiv antal aktive: _____

4) *Anslå det beløb, som specialforbundet anvender til elitearbejdet:*

a) international elite

b) national elite

c) talenter og lovende ungdom

5) *Angiv hvilke poster på specialforbundets regnskab, der særlig vedrører elitearbejdet:*

6) *Anslå det beløb, som lokalunionerne anvender til elitearbejdet:*

a) international elite

b) national elite

c) talenter og lovende ungdom

angiv i 1.000 kr.

- 7) *Anslå hvorledes det beløb, som lokalunionerne anvender til elitearbejdet, fordeles sig på følgende poster:*

- a) træning og instruktion
- b) internationalt samarbejde
- c) særlige foranstaltninger for talenter og lovende ungdom .

andet, skriv hvad

.....

.....

.....

- 8) *Anslå det beløb, der ialt anvendes til:*

- a) mandlig elite
- b) kvindelig elite

- 9) *Findes der særlige foranstaltninger til støtte af den enkelte eliteidrætsudøver?*

(redegør for forholdene i det sidst afsluttede regnskabsår):

- a) erstatning for *tabt arbejdsfortjeneste*

ja

nej

Hvis ja:

Samlede udgifter

sæt ×

Ydes dokumenterede beløb?

Ydes standardbeløb? (diæter)

(kr. pr. dag

Hvor mange har det seneste år fået erstatning for tabt arbejdsfortjeneste?

Ydes der også erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med træning?

ja

nej

b) *Kosttilskud*

angiv i 1.000 kr.

ja	nej
☐	☐

Hvis ja:

Samlede udgifter

Hvor mange har fået tilskud?

Hvor stort beløb kan ydes årligt? kr.

c) *Kørselstilskud*

ja	nej
☐	☐

Hvis ja:

Samlede udgifter

Hvor mange har fået tilskud?

Hvor stort beløb kan ydes pr. km.? kr.

d) *Rekvisitter/redskaber*

ja	nej
☐	☐

Hvis ja:

Samlede udgifter

Hvor mange har fået tilskud?

Hvor stort beløb kan ydes? kr.

e) *Andre tilskud*

ja	nej
☐	☐

Hvis ja:

Hvilke former for tilskud?

Samlede udgifter

Hvor mange har fået tilskud? _____

Hvor stort beløb kan ydes årligt? _____ kr.

Eventuelle kommentarer til spm. 9):

- 10) *Er der særlige faktorer, der har præget netop dette regnskabsår i forhold til »normale« regnskabsår?*

ja

nej

☐☐

Hvis ja, angiv hvilke og anslå hvor meget:

- 11) *Giv en kort vurdering af de mest karakteristiske træk ved specialforbundets økonomiske udvikling de seneste år:*

Eksemplarer af regnskaber (og eventuelt andet materiale) bedes vedlagt.

B. Ledelse og administration

- 1) *Hvordan er specialforbundets organisation opbygget for så vidt angår ansat personale?*

a) *Hvor mange ansatte? (såvel heltids- som deltidsansatte. For deltidsansatte angiv antal timer pr. uge)* _____

b) Hvilke arbejdsopgaver har de forskellige ansatte? _____

c) Hvilken uddannelse/kvalifikationer har de ansatte? _____

2) <i>Anslået timeforbrug pr. frivillig leder pr. uge</i>	antal timer
Formand.....	_____
Medlemmer af: Forretningsudvalg	_____
UK.....	_____
Turneringsudvalg	_____
Kursusudvalg	_____
PR-udvalg	_____
Andre udvalg - angiv hvilke	
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

C. Uddannelsesvirksomhed og instruktører

- 1) *Hvordan er uddannelsessystemet opbygget*
(hvilke uddannelsestrin er der, hvor lang tid varer de forskellige uddannelser)?

(Vedlæg oversigt over uddannelsernes opbygning og indhold
– kursusplaner)

- 2) *Hvor mange uddannes årligt på de forskellige trin?*

uddannelsestrin	antal

- 3) *Er der særlige uddannelser* (dele af uddannelser) *rettet mod*

	ja	nej
- eliteidræt?	☐	☐

Hvis ja:
hvilke?

	ja	nej
- motionsidræt?	☐	☐

Hvis ja:
hvilke?

– børneidræt? ja nej
☐ ☐

Hvis ja:
hvilke? _____

- 4) *Hvad koster det at uddanne en instruktør (incl. instruktørens eventuelle egenbetaling) til højeste trin i uddannelsessystemet?*
_____ kr.

D. Forholdet til erhvervslivet

- 1) *Finansieres en del af forbundets aktiviteter ved støtte fra erhvervslivet?*

ja nej
☐ ☐

- 2) *Hvis ja:*

Hvad anvendes sponsorpengene til?

Generelle tilskud til forbundets virksomhed sæt × ☐

Specielle formål, grupper, personer ell.lign. ☐

Hvilke specielle formål, grupper, personer ell.lign. er der tale om?

- 3) *Redegør kort for indholdet (eventuelle betingelser) i indgåede kontrakter:*

(Vedlæg kopi af indgåede kontrakter)

- 4) *Hvem yder sponsorstøtte (eksempelvis Texaco, Topsikring, Forenede Bryggerier, Toms.....)*

- 5) *Hvilke betingelser stiller forbundet til foreningernes indgåelse af sponsorkontrakter?*

6) *Anslå omfanget af den sponsorstøtte, der blev ydet foreningerne i 1979?*

a) Antal foreninger, der modtager sponsorstøtte? _____

b) Samlede værdi? _____ kr.

7) *Eventuelle kommentarer til spørgsmål D.:*

III. *Behov og planer for en fremtidig elitestruktur*

A. *Er der udarbejdet konkrete planer for det fremtidige elitearbejde?*

ja

nej

☐☐

Hvis ja, beskriv hvilke:

(Vedlæg eventuelt udarbejdet materiale)

B. *Hvilke initiativer ville ideelt set være ønskelige med henblik på det fremtidige elitearbejde?*

Redegør kort for, hvorledes forholdene burde forbedres på hver af de nedenstående områder:

- 1) *Organisationsstruktur* (administration, ledelse, funktionsopdeling, forholdet specialforbund/foreninger, regelsæt etc.)

- 2) *Finansiering* (indtægtskilder, fordeling af forbundets midler på områder og målgrupper)

- 3) *Instruktion* (uddannelsens indhold og kapacitet, rekruttering, kompetence og anvendelsesmuligheder, internationalt samarbejde/udveksling)

- 4) *Faciliteter* (anlæggenes udformning og kapacitet, udstyr/rekvisitter/tekniske hjælpemidler, central/decentral placering)

- 5) *Idrætsmedicin* m.m. (lægelig bistand, rådgivning og kontrol, massører, fysioterapeuter, psykologer)

- 6) *Eliterekruttering* (metoder til talentrekruttering, breddearbejde, instruktører til varetagelse af eliteudklækning)

- 7) *Foranstaltninger omkring den enkelte eliteudøvers situation* (indkomstmæssige, trænings- og konkurrencebetingelser, uddannelsesmæssige, familiemæssige)

8) *Andet*

C. Hvilke problemer vil efter forbundets vurdering opstå, hvis elitearbejdet fortsætter som hidtil?

hvis der satses i højere grad på eliteidræt, bedre eliteresultater?

hvis idrætspolitikken omlægges til »en mindre satsning« på eliten?

D. *Beskæftiger forbundet sig i det daglige arbejde med nedenstående problemer, som ofte forbindes med eliteidrætten?*

<i>Ja,</i>	<i>Ja,</i>	<i>Nej,</i>	<i>Nej,</i>
<i>i høj</i>	<i>i nogen</i>	<i>næsten</i>	<i>slet</i>
<i>grad</i>	<i>grad</i>	<i>ikke</i>	<i>ikke</i>
(sæt et × i hver række)			

1. doping, misbrug	____	____	____	____
2. idrætsskader	____	____	____	____
3. professionalisering	____	____	____	____
4. kommercialisering	____	____	____	____
5. for tidlig eliterekuttering	____	____	____	____

IV. *Hvad anses for at være det mest presserende problem for elitearbejdet?*

[illegible]

V. Supplerende betragtninger

[illegible]

Bilag V:

Antal aktive i de specialforbund, der indgår i undersøgelsen (pr. 4/8 1980).

	Antal aktive	Heraf under 18 år	Mænd	Kvinder
Dansk Arbejder Idrætsforbund (DAI)	47.276	22.170	31.328	15.948
Dansk Atlet Union (DAU)	2.287	1.427	2.254	33
Dansk Atletik Forbund (DAF)	18.339	7.307	11.763	6.576
Dansk Badminton Forbund (DBF)	143.322	44.214	85.960	57.362
Dansk Basketball-Forbund (DBBF)	7.877	4.649	4.951	2.926
Dansk Amatør Bokse-Union (DABU)	5.363	2.291	5.325	38
Dansk Boldspil-Union (DBU)	286.372	177.837	258.885	27.487
Dansk Bordtennis Union (DBTU)	16.790	11.165	14.972	1.818
Dansk Cricket-Forbund (DCF)	2.922	1.342	2.662	260
Danmarks Cykle Union (DCU)	5.097	2.714	4.961	136
Dansk Faldskærms Union (DFU)	1.576	62	1.386	190
Dansk Fægte-Forbund (DFF)	1.021	238	842	179
Dansk Golf Union (DGU)	17.417	2.529	10.773	6.644
Dansk Gymnastik-Forbund (DGF)	95.844	50.469	16.501	79.343
Dansk Handicap Idræts-Forbund (DHIF)	7.652	1.820	3.764	3.888
Dansk Hockey Union (DHU)	508	220	407	101
Dansk Håndbold Forbund (DHF)	161.931	100.496	72.877	89.054
Dansk Ishockey Union (DIU)	5.325	4.094	3.920	1.405
Dansk Judo Union (DJU)	7.959	4.753	6.366	1.593
Dansk Tennis Forbund (DTF)	65.419	17.542	46.927	18.492
Dansk Militær Idrætsforbund (DMI)	15.655	317	14.967	688
Dansk Orienterings-Forbund (DOF)	11.143	3.242	7.807	3.336
Dansk Ride-Forbund (DRF)	39.314	22.687	9.331	29.983
Dansk Forening for Rosport (DFfR)	15.218	4.310	10.237	4.981
Dansk Rugby Union (DRU)	895	390	885	10
Dansk Sejlunion (DSejlu)	46.886	9.429	42.603	4.283
Dansk Skiforbund (DSkiF)	5.405	1.582	3.518	1.887
Dansk Skytte Union (DSkyU)	36.083	10.186	32.954	3.129
Dansk Skøjte Union (DSkøU)	2.557	2.185	551	2.006
Dansk Sportsdanser Forbund (DS)	2.885	1.809	1.153	1.732
Dansk Svæveflyver Union (DSvU)	1.983	165	1.906	77
Dansk Svømme- og Livredder Forbund (DSLf) ...	105.597	67.446	47.085	58.512
Dansk Vandski Forbund (DVSF)	814	291	579	235
Dansk Volleyball Forbund (DVBF)	16.208	7.052	8.774	7.434
KFUM's Idrætsforbund i Danmark (KFUMsIF) ...	40.350	27.526	22.926	17.424
Dansk Kegle-Forbund (DKeF)	2.004	213	1.359	645
Dansk Curling Union (DCuU)	645	58	534	111
Dansk Squash Forbund (DSqF)	1.140	118	872	268
Dansk Karate Forbund (DKarF)	3.426	1.551	2.918	508
Dansk Drageflyver Union (DDU)	155	5	148	7
I alt	1.277.842	627.830	807.830	470.012
Øvrige specialforbund under DIF ¹⁾	61.181	14.744	43.591	17.590

- 1) Den Danske Billard Union, Dansk Bowling Forbund, Dansk Bueskytteforbund, Dansk Gangforbund, Dansk Kano- og Kajak Forbund, Dansk Sportsdykkerforbund, Dansk Vægtløftningsforbund, Grønlands Idræts-Forbund, Dansk Trampolin Forbund, Dansk Taekwon-do Forbund, Dansk Moderne Femkamp-Forbund og Danmarks Motor Union.

Bilag VI.

Specialforbundenes indtægter i det senest afsluttede regnskabsår¹⁾ fordelt på hovedposter²⁾
(beløbene er angivet i 1.000 kr.):

	Tilskud fra DIF	Kontingenter	Entréindtægter	Sponsorindtægter	Danmarks Radio (transmissionsindtægter)	Konsulenttilskud	Andet ³⁾	Indtægter ialt
Dansk Arbejder Idrætsforbund	651	41		187		66	104	984
Dansk Atletik Union	423	23					42	486
Dansk Atletik Forbund	889	4	15	20			537	1.472
Dansk Badminton Forbund	1.457	435	172	465	35	95		2.659
Dansk Basketball-Forbund	567	69		35			413	1.089
Dansk Amatør Bokse-Union	542	31	572	69	37	12	157	1.420
Dansk Boldspil-Union	2.002	3	3.397	1.076	1.600	77	2.539	10.694
Dansk Bordtennis Union	785	16	80	70	20		451	1.425
Dansk Cricket-Forbund	428	67					9	504
Dansk Cykle Union	560	50		180				790
Dansk Faldskærms Union	355	125					68	548
Dansk Fægte-Forbund	372	3		15			127	517
Dansk Golf Union	645	958		15			117	1.736
Dansk Gymnastik-Forbund	1.130	80				90	20	1.400
Dansk Handicap Idræts-Forbund . . .	450	18		20		80	338	870
Dansk Hockey Union	250	4					9	263
Dansk Håndbold Forbund	1.904	359	154	608	133	102	462	3.685
Dansk Ishockey Union	415	10	326	49	50		100	950
Dansk Judo Union	561	315			10			910
Dansk Tennis Forbund	1.005	617		36				1.658
Dansk Orienterings-Forbund	683	46					220	949
Dansk Ride-Forbund	946	627		216			57	1.846
Dansk Forening for Rosport	823	89		30			123	1.065
Dansk Rugby Union	256	2	3		18		13	293
Dansk Sejlunion	1.024	688					236	1.952
Dansk Skiforbund	504	2		2			20	528
Dansk Skytte Union	1.039							1.039
Dansk Skøjte Union	420	1					166	597
Dansk Sportsdanser Forbund	379							379
Dansk Svæveflyver Union	486	147					168	801
Dansk Svømme- og Livredder Forbund	1.208						180	1.388
Dansk Vandski Forbund	317	1			1		1	320
Dansk Volleyball Forbund	801	42	5	22		35	214	1.119
KFUM's Idrætsforbund i Danmark . .	800	31				85	263	1.179
Dansk Kegle-Forbund	423	33					1	457
Dansk Curling Union	232	3					21	256
Dansk Squash Forbund	154	10	10	10				184
Dansk Karate Forbund	480	12						492
Dansk Drageflyver Union	10	40					3	53
Ialt	26.376	4.561	3.130	5.002	1.904	642	7.292	48.907

1) Det seneste afsluttede regnskabsår omfatter vidt forskellige perioder for de enkelte specialforbund. Gennemsnitligt svarer perioden omtrentligt til kalenderåret 1979.

2) Indtægtssiden har samtlige specialforbund set sig i stand til at opdele i de angivne 8 kategorier (idet dog bordtennisforbundet ikke har adskilt entré- og sponsorindtægter).

3) Kategorien »andet« omfatter på indtægtssiden DBU's overskudsandel fra tipstjenesten samt en række stærkt forskelligartede indtægtstyper, bl.a. private gaver og fonds (DHIF), startpenge og tilskud fra Danmarks Olympiske Komité (DAF), licensindtægter og turneringsgebyr (DBTF), turneringsgebyrer (DBBF), tilskud fra det internationale ishockeyforbund (DIU), salgsartikler, kort m.v. (DOF) og tilskud fra fonds, primært DUKA (DSLIF).

Bilag VII.

Specialforbundenes udgifter i det senest afsluttede regnskabsår¹⁾ fordelt på hovedposter²⁾ (beløbene er angivet i 1.000 kr.):

	Landskampe og anden intern. repræsentation	Landsholdstræning (fællestæning m.v.)	Træning og instruktion i øvrigt	Stævner og turneringer	Kursusvirksomhed	Administration	Mødevirksomhed (også international)	PR-virksomhed	Konsulentvirksomhed	Tilskud til lokalunioner	Andet ³⁾	UDGIFTER I ALT
Dansk Arbejder Idrætsforbund	58	26		170	33	216	72	16		36	113	1.081
Dansk Atlet Union	150	60	6	25	29	64	64	36		108	18	560
Dansk Atletik Forbund	314	24	12	144	72	313	193	233	4	83	125	1.507
Dansk Badminton Forbund	845	80	205	230	80	650	225	50	200			2.565
Dansk Basketball-Forbund	96	57		252	64	318	44	93		35	90	1.049
Dansk Amatør Bokse-Union	424	256	30	353	41	264	87	22		41	22	1.540
Dansk Boldspil-Union	3.644	1.011		515	400	1.881	518	110	182	1.373	800	10.434
Dansk Bordtennis Union	249	90	44	285	45	219	78	179	46	110	70	1.415
Dansk Cricket-Forbund	150	20	28	48	30	68	33	47			100	504
Danmarks Cykle Union	360	40	275	40	10	150	15					890
Dansk Faldskærms Union	166		27	38	14	104	46	55			80	531
Dansk Fægte-Forbund	87	54	26	44	65	60	21	3		113	59	532
Dansk Golf Union	312	92	46	16		496	127	142	257		317	1.806
Dansk Gymnastik-Forbund	156	35		52	19	127	130		10	283	109	916
Dansk Handicap Idræts-Forbund		210			75	178	60	45	120	183	68	939
Dansk Hockey Union	47	30	50	51	1	27	17			20	23	266
Dansk Håndbold Forbund	1.241	451	115		231	525	264	94	200	200	108	3.745
Dansk Ishockey Union	483	96		33	3	99	93	26	3	100	81	1.017
Dansk Judo Union	145		140	41	22	98	25	16		90		587
Dansk Tennis Forbund	569	43	40	99	23	391	153	32	141	85	18	1.594
Dansk Orienterings-Forbund	145	37	30	108	47	252	101	52	85	50	37	949
Dansk Ride-Forbund	299		161	462	93	343	91	15	154	214		1.832
Dansk Forening for Rø-sport	337			84	47	284	133	52			137	1.074
Dansk Rugby Union	88	21		16	30	35	26	14			63	293
Dansk Sejlunion	199		100	93	48	1.145	247	14	4		286	2.136
Dansk Skiforbund	122	50	28	90	35	120	10	1		25	20	501
Dansk Skytte Union	196	83	39	128	67	191	107	84		50	21	958
Dansk Skøjte Union												
Dansk Sportsdanser Forbund	29	37		110		99		34			25	336
Dansk Svæveflyver Union	20			39		79	28		167		468	801
Dansk Svømme- og Livredder Forbund	378	155	26	50	43	450	150	15		121		1.388
Dansk Vandski Forbund	63	9	103	63		20	14	34	1		37	344
Dansk Volleyball Forbund	156	83	14	36		498	87	115		10		999
KFUM's Idrætsforbund i Danmark	120				243	425	140	75	125		145	1.283
Dansk Kegle-Forbund	41	9	6	165	19	33	23	39	7	40	20	401
Dansk Curling Union	77	18	9	27		10	8	14			87	250
Dansk Squash Forbund	53	40		20	13	40		14				180
Dansk Karate Forbund	30	20	10	300		40	20	80				500
Dansk Drageflyver Union				2		20	2	26			4	53
Ialt	11.849	3.237	1.570	4.229	1.903	10.332	3.452	1.857	1.739	3.370	3.351	47.119

1) Det seneste afsluttede regnskabsår omfatter vidt forskellige perioder for de enkelte specialforbund. Gennemsnitligt svarer perioden omtrentligt til kalenderåret 1979.

2) Der er 11 forbund, der ikke har opdelte udgiftssiden på de angivne kategorier, og i stedet har opgivet tal, der samlet dækker flere af disse kategorier. I disse tilfælde er der sket en opdeling af oplysningerne på tabellens underkategorier på basis af, hvordan de øvrige forbunds svar er fordelt på de pågældende kategorier.

3) Udgifterne til kursusvirksomhed er fratrasket kursusgebyr. Der er altså tale om nettoudgifter.

4) De poster, der på udgiftssiden rubriceres under »andet«, er af vidt forskellig art og afspejler de forskelligartede betingelser, hvorunder de enkelte idrætsgrene dyrkes, hvilket kan ses af nedenstående fortegnelse over de forbund, hvor disse udgifter udgør betydelige andele af de samlede udgifter:

- Svæveflyvning: 55% (drift af svæveflyvecenter: 55%)
- Curling: 39% (køb af curlingsten: 32%)
- Cricket: 19% (henlæggelse til senere arrangement (ungdom EM 81): 19%)
- Sejlsport: 13% (tilskud til klubber: 6%) »bredde« aktivitet + sikkerhed til søs: 5%)
- Gymnastik: 12% (uddannelse af instruktører: 6%) (uddannelse af dommere: 6%)
- Roning: 12% (udviklingsformål (robåd): 8%)
- Fodbold: 7% (viderebetaling af DR-transmissionsindtægter til foreninger: 5%)

Bilag VIII.

Specialforbundenes skøn over udgifter til elitearbejdet, disses andel af forbundenes samlede udgifter, fordelingen på elitekategorier og udgifter pr. idrætsudøver for hver elitekategori.

	Udgifter til eliten ¹⁾	Andel af samlede udgifter	Fordeling på elitekategorier			Udgifter pr. eliteidrætsudøver ²⁾		
			International elite	National elite	Talenter og lovende ungdom	International elite	National elite	Talenter og lovende ungdom
	1.000 kr.	%	%	%	%	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.
Dansk Arbejder Idrætsforbund	418	42	15	61	24	1,3		
Dansk Atlet Union	280	58	36	36	28	16,7	5,0	0,5
Dansk Atletik Forbund	460	30	37	63	4	20,0	1,0	2,0
Dansk Badminton Forbund	1.305	56		78	22		13,7	
Dansk Basketball-Forbund	490	34	39	20	41	3,2		1,1
Dansk Amatør Bokse-Union	710	46	56	23	21	57,1	6,4	10,0
Dansk Boldspil-Union	4.900	43	88	0	12			
Dansk Bordtennis Union	419	29	57	0	43	13,9		6,1
Dansk Cricket-Forbund	148	28		51	49			
Danmarks Cykle Union	635	71	57	18	25	14,4		1,6
Dansk Faldskærms Union								
Dansk Fægte-Forbund	85	16	6	22	71	1,7		
Dansk Golf Union	130	7		77	23			
Dansk Gymnastik-Forbund	200	19	50	25	25	2,0	0,0	
Dansk Handicap Idræts-Forbund	285	29	26	53	21	1,5	0,8	0,7
Dansk Hockey Union								
Dansk Håndbold Forbund	2.202	46	87	8	5	4,8		
Dansk Ishockey Union	577	59	0	70	30		9,8	1,9
Dansk Judo Union	129	14	13	77	10			
Dansk Tennis Forbund	255	15	88	0	12	25,0	0,8	
Dansk Orienterings-Forbund	224	23	48	25	27			
Dansk Ride-Forbund	525	28	24	55	21	8,0	0,8	
Dansk Forening for Rosport	675	57	74	4	22	16,7		
Dansk Rugby Union	181	59	51	23	26			
Dansk Sejlunion	596	31	74	15	11			
Dansk Skiforbund	170	37	12	29	59			
Dansk Skytte Union	325	31	62	15	23	8,0	1,0	
Dansk Skøjte Union	337	57	72	24	4	24,1		
Dansk Sportsdanser Forbund	175	52	37	40	23			
Dansk Svæveflyver Union								
Dansk Svømme- og Livredder Forbund	433	38	23	42	35	8,0		
Dansk Vandski Forbund	216	86						
Dansk Volleyball Forbund	450	39	0	78	22			
KFUM's Idrætsforbund i Danmark								
Dansk Kegle-Forbund	186	46	18	60	22			
Dansk Curling Union	39	16	41	44	15			
Dansk Squash Forbund	140	78	0	50	50		3,5	7,0
Dansk Karate Forbund								
Dansk Drageflyver Union	2	3	0	100	0			
Ialt	18.821	41	58	23	19	5,7	0,5	

1) Fem forbund (DFU, DHU, DSvU, KFUMs IF og DKarF) har ikke besvaret spørgsmålet. Ingen af disse kan imidlertid antages at have udgifter til eliten af betydning.

2) Udgifterne pr. idrætsudøver i international og national elite for de forbund, der er kendetegnet af enten særligt høje eller særligt lave beløb. For talenter og lovende ungdom er udgifterne pr. idrætsudøver udregnet for de forbund, der har anvendt en »snæver« afgrænsning af denne kategori.

Bilag IX.

Øversigt over særlige foranstaltninger til støtte af den enkelte eliteidrætsudøver i de enkelte specialforbund.

	Erstat. for tabt arb. fortjeneste	Kosttilskud	Kørsels- tilskud	Tilskud til rekv./redskab.	Andre tilskud ¹⁾	En el. flere støtteforanst.
Dansk Arbejder Idrætsforbund						
Dansk Atletik Union						
Dansk Atletik Forbund	×	×	×	×		×
Dansk Badminton Forbund	×		×			×
Dansk Basketball-Forbund			×			×
Dansk Amatør Bokse-Union	×	×	×			×
Dansk Boldspil-Union	×				×	×
Dansk Bordtennis Union			×		×	×
Dansk Cricket-Forbund					×	×
Danmarks Cykle Union						
Dansk Faldskærms Union						
Dansk Fægte-Forbund				×		×
Dansk Golf Union						
Dansk Gymnastik-Forbund						
Dansk Handicap Idræts-Forbund						
Dansk Hockey Union			×			×
Dansk Håndbold Forbund	×		×		×	×
Dansk Ishockey Union	×			×		×
Dansk Judo Union			×		×	×
Dansk Tennis Forbund	×		×		×	×
Dansk Orienterings-Forbund			×			×
Dansk Ride-Forbund						
Dansk Forening for Rosport						
Dansk Rugby Union					×	×
Dansk Sejlunion		×	×	×	×	×
Dansk Skiforbund				×		×
Dansk Skytte Union			×			×
Dansk Skøjte Union					×	×
Dansk Sportsdanser Forbund						
Dansk Svæveflyver Union					×	×
Dansk Svømme- og Livredder Forbund ...	×		×			×
Dansk Vandski Forbund					×	×
Dansk Volleyball Forbund						
KFUM's Idrætsforbund i Danmark						
Dansk Kegel-Forbund			×			×
Dansk Curling Union				×	×	×
Dansk Squash Forbund						×
Dansk Karate Forbund			×	×		×
Dansk Drageflyver Union			×			
Ialt antal forbund	8	3	15	7	12	26

1) Omfatter særlige OL-tilskud, forskellige former for rejsetilskud og tilskud i form af lommepege ved udlandsophold. Endvidere honoraraflønner DBU kontraktspillere ved landskampe, og sejlunionen har en særlige lånefond, der yder rentefrie lån ved anskaffelse af udstyr.

2) Svømmeforbundet anfører, at de »normalt« yder erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i form af dokumenterede beløb, men at der ikke i de senest afsluttede regnskabsstævner var nogen svømmere omfattet af ordningen. Dette hænger antagelig sammen med, at DOK i forbindelse med OL-forberedelserne overtog denne finansieringsopgave.

Bilag X.

Specialforbundenes¹⁾ skøn over klubbernes sponsorindtægter.

	Antal foreninger	Samlet værdi
		(1.000 kr.)
Fodbold ²¹	48	5.000
Basketball ³¹	60	2.000
Håndbold ⁴¹	538	1.600
Badminton	150	1.000
Boksning ⁵¹	100	1.000
Svømning ⁶¹	50	500
Ishockey ⁷¹	20	400
Bordtennis	60	300
Arbejderidræt	100	200
Volleyball	40	180
Atletik	25	100
Sportsdans	10	75-100
Faldskærmsudspring ..	15	100
Vandski	5	35
Curling	6	30
Cricket	5	25
Ski		10
Hockey	4	6
Fægtning	1-2	1
lait		12.700

- 1) Det er kun de i tabellen nævnte 19 forbund, der har anslået værdien af foreningernes sponsorstøtte. Blandt de øvrige 20 forbund er sponsorstøtte i 15 af dem enten ikke eksisterende eller af så begrænset omfang, at der kan ses bort fra den. I de resterende 5 forbund er sponsorstøtten næppe ubetydelig (tennis, golf, cykling, sejlsport, ridning).
- 2) DBU har kun skønnet over den samlede værdi af sponsorstøtten til de 48 divisionsklubber.
- 3) Det høje beløb skyldes bl.a., at DBBF har regnet alt inklusive, dvs. også et skønnet beløb for naturalier.
- 4) DHF oplyser, at 538 af forbundets **i alt 1.231** foreninger i 1979 havde indgået aftale med sponsorer. Det anføres, at værdien af kontrakterne er forbundet ukendt, at der er meget stor spredning, og at vurderingen af den samlede værdi er behæftet med stor usikkerhed.
- 5) Pr. 2.8.1979 var 103 foreninger medlem af DABU. Alle foreninger får således iflg. forbundet sponsorstøtte.
- 6) DSLF anfører, at der med undtagelse af 5 foreninger, som modtager kontant støtte, kun er tale om levering af udstyr (naturalier) ligesom på specialforbundsplan. Værdien 500.000 kr. er således inkluderet et skøn over naturaliestøttens samlede værdi.
- 7) Alle klubber i ishockeyunionen får sponsorstøtte.

Bilag XI.

Oversigt over samspillet mellem de enkelte specialforbunds og Dansk Idræts-Forbunds uddannelsesstilbud.

Der er nedenfor givet en oversigt over samspillet mellem de enkelte specialforbunds uddannelser og DIF's uddannelsesstilbud. Skemaet viser de formelle relationer mellem specialforbundene og DIF pr. 1. marts 1983. Omfanget af samarbejdet og indholdet af specielle aftaler kan ikke læses ud af skemaet. Der findes derudover en del kurser for specielle målgrupper inden for de enkelte specialforbund og DIF. Der afvikles f.eks. trænings- og konkurrencepsykologikurser for Dansk Badminton Forbunds forbundsinstruktører og interne lærergruppe og for Dansk Atletik Forbunds landsholdstrænere.

	SPECIAL FORBUNDS UDDANN.			DIF-KURSER											SPECIAL FORBUND ANBEFALER DIF	SPECIAL AFTALE
	LEDER	INSTRUKTØR	TRÆNER	GRUNDKURSUS	ALM. INSTRUKTØR	ANATOMI/FYSIOLOGI	IDRÆTSSKADER	TESTNING	TRÆNINGSLÆRE	TRÆNING & KONK. PSYKOLOGI	ALM. UNDERVIS. LÆRE	ALM. LEDER	MODELEDEISE	EMNE-KURSER		
DAI (arb.idræt)	x	x		x	x							x			x	x
DAU (brydning)	x	x		x	x						x			x	x	x
DAF (atletik)		x			x				x						x	x
DBF (badminton)		x			x				x					x	x	x
DBBF (basketball)		x		x	x										x	x
DDBU (billard)	x	x		x							x			x	x	x
DABU (boksning)		x		x	x										x	x
DBU (fodbold)	x	x												x	x	x
DBTU (bordtennis)	x	x		x	x						x				x	x
DBwF (bowling)		x		x	x						x					
DBuSF (bueskydning)		x													x	
DCF (cricket)		x													x	
DCuF (curling)															x	
DCU (cykling)															x	
DDU (drageflyvning)																
DFU (faldskærm)		x		x	x										x	
DFF (fægtning)		x													x	
Dgaf (gang)															x	
DGU (golf)		x		x	x										x	x
DGF (gymnastik)		x		x	x	x	x	x	x	x					x	x
DHIF (handicapidræt)		x												x	x	
DHU (hockey)		x		x	x	x			x	x					x	x
DHF (håndbold)	(x)	x												x	x	x
DIU (ishockey)	x	x		x	x						x	x	x	x	x	x
DJU (judo)		x		x	x						x				x	x
DKF (kano og kajak)														x	x	
DKarF (karate)															x	
DKeF (kegler)		x		x							x	x			x	
Dml (militæret)																
DMU (motor)	x	x		x							x	x		x	x	x
DOF (orientering)		x													x	
DRF (ridning)	x	x		x							x	x			x	x
DFIR (ironing)	x	x		x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x
DRU (rugby)		x		x	x				x						x	x
DSejlU (sejlsport)	x	x		x	x							x	x	x	x	x
DSKiF (ski)		x		x	x				x						x	x
DSKyU (skydning)		x		x	x					x	x				x	
DSKøU (skøjter)		x													x	
DS (sportsdans)		x													x	
DSpF (dykning)		x		x								x		x	x	x
DSvU (svævefl.)	x	x									x				x	x
DSLIF (svøm & livr.)	x	x		x	x	x			x	x		x	x	x	x	x
DSqF (squash)															x	
DTaF (taekwon-do)		x		x	x				x			x		x	x	x
DTeF (tennis)	(x)	x		x	x	x	x		x	x					x	x
DTrF (trampolin)		x		x	x	x	x	x	x	x					x	x
DVSF (vandski)																
DVBF (volleyball)		x		x											x	
DVF (vægtløftning)		x		x	x				x	x					x	x
GIF (Grønland)	x	x		x								x			x	x
KFUMS IF		x			x										x	x

Bilag XII.

Specialforbundenes uddannelsesvirksomhed

Der er nedenfor givet en oversigt over uddannelsesaktiviteterne i en række af specialforbundene. Det drejer sig om de specialforbund, der har den mest udbyggede uddannelsesvirksomhed. Det gælder naturligt nok især for de store forbund. Enkelte mindre forbund har dog også særdeles udviklede systemer.

Forbund:	Kursustrin:	Varighed:	Antal uddannede pr. år:
Fodbold:	1) Orienteringskursus	20 timer	1.700
	2) Kursus 1	30 timer	750
	3) Kursus 2	36 timer	250
	4) Kursus 3	37 timer	50
	5) Impulskursus	40 timer	50
	6) Diplomtrænerkursus	80 timer	6
Håndbold:	1) Forberedelse		1.349
	2) Seniortrænere		145
	3) B-kursus		70
	4) A-kursus		32
	5) Håndboldskole		
	(afholdes hvert 2. år)		
	(Derudover weekendkurser for ungdomstrænere (ifgi. DHF rettet mod motivationsidræt))		
Badminton:	1) Kredskursus I	En forlænget weekend	300
	2) Kredskursus II	1 weekend	150
	3) DBF-kursus I	1 uge	72
	3) DBF-kursus II	1 uge	18
	5) DBF-kursus III	1 uge	2
Svømning:	1) Tidtager		1.200
	2) Dommer		300
	3) Overdommer		75
	4) A-instruktør		1.000
	5) B-instruktør		500
	6) Elitetræner		
	(Der afholdes desuden særlige kurser for vandpolo, synkronsvømning, ud-spring og livredning)		
Tennis:	1) Minitennis		
	2) Grundkursus I	7 weekends	250
	3) Grundkursus II	7 weekends	150
	4) Afslutningskursus	7 weekends	25
	5) Prof. trænerudd.	2 år	
	(1) og 5) er endnu under opbygning)		
DAI:	1) Ungleder	2 x 7 dg.	50
	2) Kursus I	4 dg.	180
	3) Kursus II	7 dg.	35
	4) Suppl. kursus	3 dg.	30
	5) Trænersamling	3 dg.	30

KFUMs IF:	1) Juniorinspirations-		148
	kursus		
	2) Trin 1 b	32 timer	226
	3) Trin 2	32 timer	103
	4) Trin 3	32 timer	57
	5) Trin 4	32 timer	30
	6) Trænerinspirations-		30
	kursus		
	7) Instruktørkursus		44
Atletik:	1) Forældrekursus		
	2) Ungdomstræner		
	3) A-kursus	1 weekend	60
	4) B-kursus	1 weekend	50
	5) C-kursus	1 weekend	30
Bordtennis:	1) Klubinstruktør	2 dg.	75
	2) Unionsinstruktør	2 dg.	40
	3) Landsinstruktør	7 dg.	11
Volleyball:	1) Minitræner		40
	2) Trænerkursus I		150
	3) Trænerkursus II		
	4) Trænerkursus III		50
	5) Trænerkursus IV		
	6) Trænertræf		
	(Desuden internationale kurser)		
Basketball	1) Minitræner		
	2) Juniortræner		300
	3) Ungdomstræner		
	4) Ungdomstræner		
	5) C-kurser	1 weekend	150
	6) B-kurser	1 uge	100
	7) A-kurser	1 weekend	25
Brydning:	1) Lokalunionkursus I	1 weekend	10
	2) Lokalunionkursus II	1 weekend	10
	3) Lokalunionkursus III	1 weekend	10
	4) Suppl. kurser I	1 weekend	10
	5) Suppl. kurser II	1 weekend	10
	6) FILA-kurser		
	(internationale)		2-10
Fægtning:	1) Amatørinstruktør I		2
	2) Amatørinstruktør II	3 år	2
	3) Instruktør III		2
	4) Fægtemester I	? år	I
	5) Fægtemester II		i

Bilag XIII.

Ansæt personale i specialforbundene.

				I f i S 73 c o j	reg m o c	i l i d t
Dansk Arbejder Idrætsforbund			4			3.5
Dansk Atlet Union			0			0.0
Dansk Atletik Forbund		1	3			2.3
Dansk Badminton Forbund		1	4			3.5
Dansk Basketball-Forbund		2	3			2.0
Dansk Amatør Bokse-Union		2	2			1.4
Dansk Boldspil-Union		4	13			11.0
Dansk Bordtennis Union		1 ²⁾	2			1.2
Dansk Cricket-Forbund			0			0.0
Danmarks Cykle Union		1	1			0.3
Dansk Faldskærms Union		1	1			0.3
Dansk Fægte-Forbund	2 ³⁾	1	3			2.25
Dansk Golf Union	3	1	4			3.3
Dansk Gymnastik-Forbund	1	2	3			2.1
Dansk Handicap Idræts-Forbund	1	3	4			2.75
Dansk Hockey Union		1	1			0.1
Dansk Håndbold Forbund			5			5.0
Dansk Ishockey Union			0			0.0
Dansk Judo Union			1			0.6
Dansk Tennis Forbund			3			2.3
Dansk Orienterings-Forbund			3			1.7
Dansk Ride-Forbund			5			3.0
Dansk Forening for Rosport			2			1.5
Dansk Rugby Union			0			0.0
Dansk Sejlunion			6			6.0
Dansk Skiforbund			1			0.4
Dansk Skytte Union			1			0.75
Dansk Skøjte Union			1			0.5
Dansk Sportsdanser Forbund			1			0.1
Dansk Svæveflyver Union			3			2.5
Dansk Svømme- og Livredder Forbund			3			2.3
Dansk Vandski Forbund			0			0.0
Dansk Volleyball Forbund			3			2.75
KFUM's Idrætsforbund i Danmark			9			3.7
Dansk Kegle-Forbund			0			0.0
Dansk Curling Union			0			0.0
Dansk Squash Forbund			0			0.0
Dansk Karate Forbund			1			0.4
Dansk Drageflyver Union			0			0.0
laik.	47	49	96			71.2

1) I enkelte tilfælde har det været nødvendigt at anslå deltidsarbejdets omfang.

2) Honorarlønnet bogføring.

3) To fægtetrænere.

Anslået ugentligt timeforbrug pr. frivillig leder i specialforbundene¹⁾.

- 1) Nogle enkelte forbund har kun opgivet timeforbruget pr. uge for formændene for de respektive udvalg. I disse tilfælde er der sket et skøn over timeforbruget for de øvrige udvalgsmedlemmer.
- 2) I kolonnen er angivet gennemsnitligt timeforbrug for alle »andre« udvalg under ét, såfremt der er tale om flere »andre« udvalg, idet det antages, at alle »andre« udvalg har lige mange medlemmer. I parentes er angivet, hvor mange »andre« udvalg der er tale om i de enkelte forbund.
- 3) »Andre udvalg« omfatter en række meget forskelligartede udvalg. De hyppigst forekommende »andre« udvalg er »teknisk udvalg« (eller »baneudvalg«, »materieludvalg« eller lignende), »økonomiudvalg«, »amator- og ordensudvalg« (og lignende udvalg som »regeludvalg« eller »lovudvalg«). Der findes endvidere en række særlige idrætslige udvalg præget af de enkelte idrætsgrenes egenart. Der findes ofte særlige udvalg for de enkelte discipliner i forbund, der rummer flere discipliner.

Litteraturhenvisninger

- Berg-Sørensen, Ivar: Landsomfattende undersøgelse af danske skoleelevers kondition og indstilling til idræt 1971 - Rapport nr. 1 og 2. Idrættens Forskningsråd, København 1976 og 1978.
- Bollen, K., U. Claëys & J. Hertogen: Sport in European Society: A transnational survey into participation and motivation. Committee for the development of Sport, Council of Europe, Strasbourg 1982.
- Forchhammer, Jette & Jan Petersen: Kulturrens børn. Kulturministeriets arbejdsgruppe om børn og kultur, København 1980.
- Fredriksen, Vagn & P. Møller-Sørensen: Ungdom, uddannelse og fritid. Munksgaard, København 1977.
- Gyntelberg, Finn m.fl.: Idrætsskader og konditionstilstand hos en gruppe unge konkurrenceidrætsfolk. In: Ugeskrift for Læger 1979, pp. 251-253.
- Hjorth-Sørensen, Christian & Stig Sonne-Holm: Akutte Idrætsskader. In: Ugeskrift for Læger 1977, pp. 2593-2595.
- Jespersen, Ejgil & Søren Riiskjær: Idrætsfaciliteter i Ringsted kommune. Forlaget Bavnebanke, Gerlev Idrætshøjskole 1980.
- Jespersen, Ejgil & Søren Riiskjær: 80'ernes idræt - mod en ny breddeidræt? Forlaget Bavnebanke, Gerlev Idrætshøjskole 1982.
- Jørgensen, Uffe: Skademønstret i dansk divisionsfodbold. In: Ugeskrift for Læger 1981, pp. 2185-2188.
- Jørgensen, Uffe: Skademønstret i dansk divisionshåndbold. In: Ugeskrift for Læger 1983, pp. 690-692.
- Kühl, P.-H., Inger Koch-Nielsen & Kaj Westergaard: Fritidsvaner i Danmark - med særligt hensyn til radio og fjernsyn. Socialforskningsinstituttet publikation 25 i kommission hos Teknisk Forlag, København 1966.
- Kühl, P.-H. & Inger Koch-Nielsen: Fritid 1975. Socialforskningsinstituttet meddelelse 14 i kommission hos Teknisk Forlag, København 1976.
- Lang-Jensen, Torsten: Akutte idrætsskader. In: Ugeskrift for Læger 1982, pp. 3603-3607.
- Munck, Henrik: Kultur- og fritidsundersøgelsen 1982. Danmarks Statistik dupl., København 1982.
- Sonne-Holm, Stig & Christian Hjorth-Sørensen: Idrætsskaders samfundsøkonomiske betydning. In: Ugeskrift for Læger 1977, pp. 2596-2598.
- Worm, Kirsten (red.): Levevilkår i Danmark - Statistisk oversigt 1980 Danmarks Statistik & Socialforskningsinstituttet, København 1980.

